

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**KENTSEL AÇIK MEKÂNLARDA YÖN BULMA SÜRECİNİN İRDELENMESİ:
K.T.Ü. KANUNİ KAMPÜSÜ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adem KIRANSOY

**OCAK 2018
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**KENTSEL AÇIK MEKANLARDA YÖN BULMA SÜRECİNİN İRDELENMESİ:
K.T.Ü. KANUNİ KAMPÜSÜ ÖRNEĞİ**

Adem KIRANSOY

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"PEYZAJ YÜKSEK MİMARİ"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 02 / 01 / 2018

Tezin Savunma Tarihi : 26 / 01 / 2018

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Trabzon 2018

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında
Adem KIRANSOY Tarafından Hazırlanan**

**KENTSEL AÇIK MEKANLARDA YÖN BULMA SÜRECİNİN İRDELENMESİ:
K.T.Ü. KANUNİ KAMPÜSÜ ÖRNEĞİ**

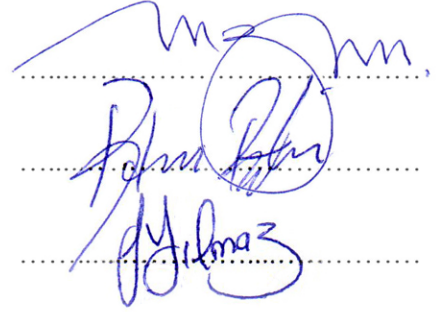
**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 02 / 01 / 2018 gün ve 1734 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Üye : Doç. Dr. Banu BEKÇİ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Serap YILMAZ

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Kentsel açık mekânlarda yön bulma süreci ve bu süreci şekillendiren bireysel-çevresel faktörleri irdelemeyi amaçladığım bu tez çalışması KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında hazırlanmıştır.

Bu süreçte emeği geçen ve desteğini esirgemeyen başta ailem olmak üzere, değerli hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Yüksek Lisans danışmanlığımı üstlenerek, tez sürecim boyunca yapıcı eleştirileri ve fikirleri ile beni yönlendiren, engin bilgi ve birikimi ile beni geliştiren, mesleğim ve şahsım adına üstümde büyük bir emeğini hissettiği değerli hocam Sayın Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışmamın her aşamasında ve tamamlanmış olmasında büyük katkısı olan, sağlık problemleri yaşasa dahi her an beni sabırla dinleyen, dinlemekten bıkmayan, eksiklerimi ve hatalarımı usanmadan, yorulmadan düzeltme çabasında olan, en zor anlarımda beni yeniden döndüren ve bu konuda hiçbir desteğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Serap YILMAZ hocama, gerek eğitim sürecimde gerekse özel yaşantımda emeği geçen, her konuda yanımda olan ve beni ivmeleyen, desteğini her an hissettiğim sayın Prof. Dr. Mustafa VAR hocama, bu süreçte eleştiri ve görüşleri ile desteklerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Sema MUMCU, Yrd. Doç. Dr. Tuğba DÜZENLİ, Doç. Dr. Arzu KALIN hocalarıma teşekkür ederim. Tez çalışmam sırasında, her türlü sorularıma maruz kalan, beni dinlemekten yorulmayan ve destekleyen Arş. Gör. Doruk Görkem ÖZKAN ve Arş. Gör. Elif Merve AKYOL arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Eğitim sürecimde en büyük destekçim babam Veli KIRANSOY' a, bana olan güveni, inancı ve duaları ile hep yanımda hissettiğim annem Nuran KIRANSOY' a, bu süreçte yokluğumu aratmayan ablam Necla KIRANSOY ve kardeşim Hatice KIRANSOY' a sonsuz teşekkür ederim. Alan çalışmalarımında büyük emeği olan, çalışma alanımda benimle birlikte karış karış gezen, zaman zaman sıkıntılarıma ortak olan dostum Peyzaj Mimarı Eren MURAT' a ve bu süreçte yardımlarını esirgemeyen KTÜ Peyzaj Mimarlığı öğrencilerine ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Adem KIRANSOY
Trabzon 2018

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kentsel Açık Mekânlarda Yön Bulma Sürecinin irdelenmesi: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Örneği” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN‘ in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri / örnekleri kendim topladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 26/01/2018

Adem KIRANSOY

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	IX
SUMMARY.....	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
TABLolar DİZİNİ.....	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. İnsan - Çevre İlişkisi.....	7
1.2.1. Çevre Kavramı.....	7
1.2.2. İnsan – Çevre Etkileşimi.....	8
1.3. Algı.....	10
1.3.1. Algıya İlişkin Genel Kavramlar ve Tanımlar.....	10
1.3.2. Çevresel Algı.....	11
1.3.3. Görsel Algı.....	14
1.3.3.1. Görsel Algıya İlişkin Kuramlar ve Yaklaşımlar.....	15
1.4. Kentsel Açık Mekânlar.....	18
1.4.1. Kentsel Açık Mekânlarda Yön Bulma Süreci.....	21
1.4.1.1. Yön Bulma Deneyiminde Algısal ve Bilişsel Süreçler.....	22
1.4.1.2. Yön Bulma Deneyiminde Karar Verme ve Uygulama Süreçleri.....	25
1.4.2. Kentsel Açık Mekânlarda Yön Bulma Sürecini Etkileyen Faktörler.....	27
1.4.2.1. Mekânsal Aşinalık.....	32
1.4.2.2. Mekânsal Okunabilirlik.....	35
1.4.2.3. Mekân Organizasyonu.....	42
1.5. Araştırmanın Amaç ve Varsayımlarının Ortaya Koyulması.....	52
1.6. Araştırma Yöntemi ve İçinde Yer Alan Teknikleri.....	53
1.6.1. Anket.....	55
1.6.2. Biliş Haritası.....	58
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	60
2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi.....	60

2.2.	Çalışma Alanının Seçilmesi ve Tanımlanması.....	63
2.3.	Birinci Aşama: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Kullanıcılarının Mekâna Aşinalık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Yön Bulma Deneyimleri ile Kıyaslanması.....	69
2.3.1.	Soruların Belirlenmesi.....	71
2.3.2.	Anket Süreci	74
2.3.3.	Anket Yanıtlarının Çözümlemlenip İstatistiksel Verilere Dönüştürülmesi	74
2.4.	İkinci Aşama: K.T.Ü Kanuni Kampüsü Kullanıcılarına Ait Bilişsel Haritaların Elde Edilmesi Okunabilirlik ve Mekân Organizasyonu Kavramları Bakımından Sorgulanması	75
2.4.1.	Bilişsel Haritalama Sürecinin Yapılandırılması	78
2.4.2.	Bilişsel Haritalama Süreci	80
2.4.3.	Bilişsel Haritaların Çözümlemlenip İstatistiksel Analiz Verilerine Dönüştürülmesi	82
2.5.	Üçüncü Aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Bir Arada Değerlendirilmesi	87
3.	BULGULAR	88
3.1.	Birinci Aşamaya İlişkin Bulgular: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Kullanıcılarının Mekâna Aşinalık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Yön Bulma Deneyimleri ile Kıyaslanması	88
3.1.1.	Ankete Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	88
3.1.2.	K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Kullanıcılarının Mekâna Aşinalık Düzeylerinin Sorgulanmasına İlişkin Değerler	89
3.1.3.	K.T.Ü Kanuni Kampüsünde Yön Bulma Deneyiminin Sorgulanmasına İlişkin Değerler.....	96
3.2.	İkinci Aşamaya İlişkin Bulgular: K.T.Ü Kanuni Kampüsü Kullanıcılarına Ait Bilişsel Haritaların Elde Edilmesi Okunabilirlik ve Mekân Organizasyonu Kavramları Bakımından Sorgulanması	105
3.2.1.	Bilişsel Haritaların Okunabilirlik Bileşenleri Bakımından Çözümlemesine İlişkin Bulgular.....	105
3.2.1.1.	Yollar: Yollar ve Sirkülasyon Elemanları İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesi.....	105
3.2.1.2.	Kenarlar/Sınırlar: Sınır Özelliği Taşıyan Elemanlar İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesi	108
3.2.1.3.	Bölgeler: Bölgeler İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesi	112
3.2.1.4.	Düğüm/Kesişim Noktaları: Düğüm/Kesişim Noktaları İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesi	114
3.2.1.5.	Nirengi Noktaları / Landmarklar: Nirengi Noktaları / Landmarklar İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesi.....	117

3.2.2.	Okunabilirlik Bakımından Öne Çıkan Bileşenlerin Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	120
3.2.2.1.	Yollar; Yollar ve Sirkülasyon Elemanlarının Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi.....	122
3.2.2.2.	Kenarlar/Sınırlar: Sınır Özelliği Taşıyan Sirkülasyon Elemanlarının Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi	126
3.2.2.3.	Bölgeler: Bölgelerim Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi ...	135
3.2.2.4.	Düğüm/Kesişim Noktaları; Düğüm ve Kesişim Noktalarının Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi	138
3.2.2.5.	Nirengi Noktaları / Landmarklar; Nirengi noktaları / Landmarkların Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi	141
3.3.	Üçüncü Aşamaya İlişkin Bulgular: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi; K.T.Ü. Kanuni Kampüsünde Mekânın Yön Bulunabilirlik Düzeyinin, Okunabilirlik, Mekânsal Aşinalık, Mekân Organizasyonu Bakımından Kıyaslanması.....	146
3.3.1.	Kullanıcıların Mekâna Aşinalık Düzeyleri ile Bilişsel Haritalarının Örtüştürülmesi ve Karşılaştırılması.....	146
3.3.2.	Bilişsel Haritalara Göre Okunabilirlik Açısından Öne Çıkan Bileşenlerin Kendi İçinde Karşılaştırılması ve Kıyaslanması	147
3.3.3.	Mekânın Okunabilir Düzeyine Göre Öne Çıkan Bileşenler Bakımından Tasarım İlkelerinin Kendi İçinde Karşılaştırılması ve Kıyaslanması	148
3.3.4.	Mekânın Okunabilirliğine İlişkin Anket Sonuçları ile Bilişsel Haritaların Örtüştürülmesi ve Kıyaslanması	149
4.	TARTIŞMA.....	151
4.1.	Birinci Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Kullanıcılarının Mekâna Aşinalık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Yön Bulma Deneyimleri ile Kıyaslanması	151
4.2.	İkinci Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: K.T.Ü Kanuni Kampüsü Kullanıcılarına Ait Bilişsel Haritaların Elde Edilmesi ve Okunabilirlik-Mekân Organizasyonu Kavramları Bakımından Sorgulanmasına	152
4.3.	Üçüncü Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Bir arada Değerlendirmesi; K.T.Ü. Kanuni Kampüsünün Yön bulunabilirlik Düzeyinin Okunabilirlik, Mekânsal Aşinalık ve Mekân Organizasyonu Bakımından Kıyaslanması	155
4.3.1.	Kullanıcıların Mekâna Aşinalık Düzeyleri ile Bilişsel Haritalarının Örtüştürülmesi ve Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	155
4.3.2.	Bilişsel Haritalara Göre Okunabilirlik Açısından Öne Çıkan Bileşenlerin Kendi İçinde Karşılaştırılması ve Kıyaslanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	156
4.3.3.	Mekânın Okunabilirlik Düzeyine Göre Öne Çıkan Bileşenler Bakımından Tasarım İlkelerinin Kendi İçinde Karşılaştırılması ve Kıyaslanması	157

4.3.4.	Mekânın Okunabilirliğine İlişkin Anket Sonuçları ile Bilişsel Haritaların Örtüştürülmesi ve Kıyaslanmasına İlişkin Bulguların Tartışılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	157
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER	158
6.	KAYNAKLAR.....	161
7.	EKLER	169
ÖZGEÇMİŞ		

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

KENTSEL AÇIK MEKÂNLARDA YÖN BULMA SÜRECİNİN İRDELENMESİ:
K.T.Ü. KANUNİ KAMPÜSÜ ÖRNEĞİ

Adem KIRANSOY

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN
2018, 168 Sayfa, 14 Sayfa Ek

Kentleşmenin hızla artışı ile birlikte zaman kavramı giderek önem kazanmaya başlamıştır. Kentsel açık mekânlarda ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen bireyler için etkinlik alanlarına kolay bir biçimde erişebilme, hızlı yaşamın da bir getiri olarak mekân kullanımı açısından önemli bir kriter olarak ortaya çıkmıştır. Buna rağmen bazı kentsel açık mekânlarda bireylerin yönelim güçlüğü çektiği, yön bulma problemi ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu tez çalışmasında, kentsel açık mekânların fiziksel ve işlevsel açıdan daha kullanılabilir olmasına olanak sağlayan yön bulma süreci irdelenmiştir. Yön bulma sürecini mekânsal algı çerçevesinde ele alan bu çalışma, bu süreci şekillendiren bireysel ve çevresel faktörlere odaklanmıştır. Çalışmanın sonucunda ortaya koyulan araştırma modeli ile çalışmanın kuramsal içeriğine ilişkin; mekânsal aşinalık, mekânsal okunabilirlik ve mekân organizasyonu kavramlarının yön bulma süreci ile ilişkisi açıklanmıştır. Bu kavramların yön bulma sürecini nasıl şekillendirdiği, etkileyip etkilemediği, bilişsel haritalama ve anket teknikleri kullanılarak sınanmıştır. K.T.Ü. Kanuni kampüsünde yürütülen uygulama çalışması sonucunda, okunabilir nitelikteki mekânların daha bütüncül bir kurguda algılandığı be nedenle mekânsal yönelimlerin pozitif olduğu görülmüştür. Özellikle yön bulunabilirlik açısından başarılı / başarısız olarak tanımlayabileceğimiz mekânların tasarım farklılıklarına göre değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuçlar, daha başarılı kentsel açık mekânlar oluşturabilmek için tasarımcıya yön verebilecek referans nitelikler ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Açık Mekânlar, Yön Bulma Süreci, Yönelme, Mekânsal Okunabilirlik, Mekân Organizasyonu, Mekânsal Aşinalık

Master Thesis

SUMMARY

**ANALYSIS OF THE WAY FINDING PROCESS IN URBAN OPEN SPACE:
A CASE STUDY OF K.T.U. KANUNI CAMPUS**

Adem KIRANSOY

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences

Landscape Architecture Graduate Program

Supervisor: Prof. Ali ÖZBİLEN

2018, 168 Pages, 14 Pages Appendix

With the rapid increase of urbanization, the concept of time has become increasingly important. Easy access to the activity areas for individuals who aim to meet their needs in urban open spaces has emerged as an important criterion for the use of space as a result of rapid life. Nevertheless, in some urban open spaces, it seems that individuals face difficulties in orientation and face the problem of way finding. In this thesis study, the way finding process which enables the use of urban open spaces more physically and functionally has been examined. This study, which deals with the way finding process in the context of spatial perception is focused on the individual and environmental factors that shape this process. Depending on the research model presented as a result of the study , in relation to the theoretical content of the study; the concepts of spatial familiarity, spatial legibility and space organization are explained related to the way finding process. These concepts have been tested using cognitive mapping and questionnaire techniques to determine how they shape the way finding process and whether they affect the this process. According to the field study conducted out on the K.T.Ü. Kanuni campus, the spatial orientations were found to be positive because the legibility spaces were perceived as a more holistic construction. Expecially, it has been seen that the spaces that we can define as successful / unsuccessful in terms of way finding can be evaluated according to design differences. As a result, it has provided reference qualities that can guide the designer to create more successful urban open spaces.

Key Words: Urban Open Space, Way Finding Process, Orientation, Spatial Legibility, Space Organization, Spatial Familiarity

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Araştırmanın kavramsal şeması.....	6
Şekil 2. Çevresel algı süreci (Rapaport, 1977)	12
Şekil 3. Algı, Biliş, Davranış modeli (Seattle, 1977; Özbilen, 1983)	13
Şekil 4. Araştırma modelinin temel kavramı.....	21
Şekil 5. Öğelerin, Fiziksel Niteliklere Bağlı Olarak Farklı Yollarla Birlik Oluşturmaları (Zeren, 1965; Özbilen, 1983)	44
Şekil 6. Mekân organizasyonu ve okunabilirlik kavramları arasındaki ilişki.....	49
Şekil 7. Araştırma modeli	51
Şekil 8. Çalışmada kullanılan bilişsel haritalama tekniğine ilişkin plan	59
Şekil 9. Uygulama çalışmasını oluşturan aşamalar	62
Şekil 10. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Alan Sınırları	64
Şekil 11. Çalışma alanı sınırları.....	64
Şekil 12. Çalışma alanı sınırları.....	65
Şekil 13. K.T.Ü. Kanuni Kampüsüne Ait Yerleşim Planı ve Yapıların Fonksiyonları	65
Şekil 14. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Planı ve Sirkülasyon Şeması	66
Şekil 15. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü genel görünüm.....	66
Şekil 16. Şenlik alanı	67
Şekil 17. Ana kavşak	67
Şekil 18. Ana ulaşım aksı	67
Şekil 19. Ana ulaşım aksı	68
Şekil 20. Ana ulaşım aksı	68
Şekil 21. Kütüphane kavşağı	68
Şekil 22. I Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular.....	70
Şekil 23. II. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular	77
Şekil 24. Biliş haritalarının istatistiki veriye dönüştürülmesi süreci	84
Şekil 25. III. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular	87
Şekil 26. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘Trabzon kentinde yaşama / ikamet etme süreleri’	90
Şekil 27. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs kullanım süreleri’	91
Şekil 28. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs kullanım sıklıkları’	92

Şekil 29. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüse katılma biçimleri’	93
Şekil 30. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘giriş kapısı tercih dağılımı’	94
Şekil 31. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs içi ulaşım biçimi’	95
Şekil 32. ”Sizce bu kampüs anlaşılır ve ferah mıdır, burada kendinizi huzurlu ve güvende hisse diyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri	96
Şekil 33. ”Kampüs içerisinde nerede olduğunuzu rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri	97
Şekil 34. “Kampüs içerisinde hangi yöne gideceğinize kolayca karar verebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri	98
Şekil 35. “Bu kampüste gitmek istediğiniz yere kolayca gidebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri	99
Şekil 36. “Bu kampüste giriş-çıkış noktalarına kolayca ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri	100
Şekil 37. “Bu kampüste biri size yol/yer sorduğunda kolayca tarif edebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri	101
Şekil 38. “Bu kampüste dikkatinizi çeken ve kampüsü hatırlamanızı sağlayacak çevresel elemanlar var mıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri	102
Şekil 39. “Belirtilen çevresel özelliklerden hangisi yönünüzü bulmanızı kolaylaştırıyor?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzde grafiği	104
Şekil 40. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan yolları çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek ulaşım aksları	106
Şekil 41. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan kenarları/sınırları çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek kenarlar/sınırlar	109
Şekil 42. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan bölgeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek bölgeler“	112
Şekil 43. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan kesişim/düğüm noktalarını çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek düğüm noktaları“	115
Şekil 44. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan belirgin ve dikkat çekici öğeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek nirengi noktaları/landmarklar	118

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Yön bulma sürecinde kullanıcıyı etkileyen bireysel faktörler	29
Tablo 2. Yön bulma sürecinde kullanıcıyı etkileyen mekânsal faktörler	32
Tablo 3. ‘Yol’ bileşenin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği	38
Tablo 4. ‘Kenar/Sınır’ bileşenin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği	38
Tablo 5. ‘Bölge’ bileşenin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği.....	39
Tablo 6. ‘Düğüm (Kesişim) Noktası’ bileşenin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği	40
Tablo 7. ‘Nirengi Noktası / Landmark’ bileşenin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği	41
Tablo 8. Mekânın okunabilirlik bileşenleri	42
Tablo 9. Mekân organizasyonunu oluşturan peyzaj öğeleri (Trantic, 1986’ten geliştirilmiştir)	43
Tablo 10. Görsel Algıda Birliği Sağlayan İlkeler (Canter, 1974; Kepes ve Giedion 2012; Zusne, 1970; Ustaömeroğlu, 1998’ den geliştirilmiştir).....	45
Tablo 11. Mekân organizasyonunu oluşturan bileşenler	49
Tablo 12. Yön bulma sürecini etkileyen bireysel ve mekânsal faktörler	50
Tablo 13. Ankette tutum skalasında yer alan ifadeler	73
Tablo 14. Biliş haritasında sorgulanan mekânsal bileşenler.....	78
Tablo 15. Mekân organizasyonunun değerlendirilmesinde kullanılacak bileşenler.....	80
Tablo 16. Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşenin fotoğraflanması	85
Tablo 17. Her bir tercihin (kod) mekân organizasyonu bakımından analiz edilmesi.....	86
Tablo 18. Kullanıcılara ilişkin demografik özelliklerin dağılımı	89
Tablo 19. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘Trabzon kentinde yaşama / ikamet etme süreleri’	90
Tablo 20. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs kullanım süreleri’	91
Tablo 21. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs kullanım sıklıkları’.....	92
Tablo 22. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüse katılma biçimleri’	93
Tablo 23. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘giriş kapısı tercih dağılımı’	94
Tablo 24. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs içi ulaşım biçimi’	95
Tablo 25. ”Sizce bu kampüs anlaşılır ve ferah mıdır, burada kendinizi huzurlu ve güvende hissediyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	96

Tablo 26. "Kampüs içerisinde nerede olduğunuzu rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	97
Tablo 27. "Kampüs içerisinde hangi yöne gideceğinize kolayca karar verebiliyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	98
Tablo 28. "Bu kampüste gitmek istediğiniz yere kolayca gidebiliyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	99
Tablo 29. "Bu kampüste giriş-çıkış noktalarına kolayca ulaşabiliyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	100
Tablo 30. "Bu kampüste biri size yol/yer sorduğunda kolayca tarif edebiliyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	101
Tablo 31. "Bu kampüste dikkatinizi çeken ve kampüsü hatırlamanızı sağlayacak çevresel elemanlar var mıdır?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	102
Tablo 32. "Belirtilen çevresel özelliklerden hangisi yönünüzü bulmanızı kolaylaştırıyor?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	103
Tablo 33. En çok tercih edilen çevresel özelliklerin dağılımı	104
Tablo 34. Okunabilirlik açısından öne çıkan ulaşım akslarının frekans dağılımları ve yüzdeleri	107
Tablo 35. Okunabilirlik açısından öne çıkan ulaşım akslarına ilişkin görseller.....	108
Tablo 36. Okunabilirlik açısından öne çıkan sınır elemanlarının frekans dağılımları ve yüzdeleri	110
Tablo 37. Okunabilirlik açısından öne çıkan sınır elemanlarına ilişkin görseller.....	111
Tablo 38. Okunabilirlik açısından öne çıkan bölgelerin frekans dağılımları ve yüzdeleri	113
Tablo 39. Okunabilirlik açısından öne çıkan bölgelere ilişkin görseller.....	114
Tablo 40. Okunabilirlik açısından öne çıkan düğüm/kesişim noktalarının frekans dağılımları ve yüzdeleri.....	116
Tablo 41. Okunabilirlik açısından öne çıkan düğüm/kesişim noktalarına ilişkin görseller	117
Tablo 42. Okunabilirlik açısından öne çıkan nirengi noktaları/landmarkların frekans dağılımları ve yüzdeleri	119
Tablo 43. Okunabilirlik açısından öne çıkan nirengi noktaları/landmarklara ilişkin görseller	120
Tablo 44. Y1 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	122
Tablo 45. Y2 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	123
Tablo 46. Y3 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	124
Tablo 47. Y4 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	125

Tablo 48. S1 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	126
Tablo 49. S2 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	127
Tablo 50. S3 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	128
Tablo 51. S4 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	129
Tablo 52. S5 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	130
Tablo 53. S6 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	131
Tablo 54. S7 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	132
Tablo 55. S8 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	133
Tablo 56. S9 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	134
Tablo 57. B1 bölgesinin okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	135
Tablo 58. B2 bölgesinin okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	136
Tablo 59. B3 bölgesinin okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	137
Tablo 60. K1 düğüm noktasının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	138
Tablo 61. K2 düğüm noktasının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	139
Tablo 62. K3 düğüm noktasının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi.....	140
Tablo 63. L1 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	141
Tablo 64. L2 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	142
Tablo 65. L3 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	143
Tablo 66. L4 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	144
Tablo 67. L5 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi	145

Tablo 68. Okunabilirlik bileşenlerinin biliş haritalarına göre tekrarlanma düzeyleri	147
Tablo 69. Okunabilirlik bileşenlerinin tasarım ilkeleri bakımından belirginlik düzeyleri	148
Tablo 70. Okunabilirlik bileşenlerinin tasarım ilkeleri bakımından ortalama belirginlik düzeyleri	149
Tablo 71. Anket çerçevesinde sorgulanan okunabilirlik bileşenleri ve katılım yüzdeleri.	150
Tablo 72. Bilişsel haritalarda sorgulanan okunabilirlik bileşenleri ve tercih yüzdeleri	150

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Kent yaşantısının bir getirisi olarak, insan ilişkilerinin giderek kopmaya başladığı, sosyal yaşamdan uzaklaştığı düşünülürse, insanın insanla bütünleşip kaynaştığı, paylaşımlar edindiği kentsel açık mekânlar, toplum açısından önem kazanmaya başlamıştır. Yapısal sınırlarla çevrilmiş mekânlara kıyasla kentsel açık mekânlar, birçok farklı yönüyle kent yaşamını sürdürülebilir kılan ortak bir bileşendir. Kentleşmenin hızla artışı ve yapılaşma koşullarının değişmesi sonucu kentsel açık mekânlar da değişime uğramıştır. Kent kurgusu içerisinde ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen birey, bu değişim sürecinde ihtiyaçlarına cevap verebilen mekânları tercih etme çabasında olmuştur. Wakefield ve Baker (1998), hızlı yaşamın getirisi ile birlikte ihtiyaçlarımız doğrultusunda hareket ettiğimiz mekân kurgusunda, etkinlik alanlarına kolay bir biçimde erişebilme, etkinlikleri gerçekleştirebilme ve bununla birlikte mekânı terk etme sürecinde yol ve yön bulma probleminin önem kazandığını belirtir. Akgün (2011), akıcı bir şekilde işlevlerin gerçekleşmediği ve kesintisiz bir biçimde etkinlik alanlarına ulaşamadığımız mekânlarda kullanıcının zaman kaybettiğini ve mekânda bulunma sürecini verimli kullanamadığını belirtmiştir. Öyle ki kullanıcıların yönelme noktasında problem yaşadığı ve hareketlerinin kesintiye uğradığı mekânlar endişe, stres, duygusal rahatsızlık gibi bir takım çevresel problemleri de beraberinde getirmektedir (Peponis ve diğ., 1990). Dolayısıyla, mekân içerisinde bir noktadan diğer bir noktaya ulaşım sürecindeki kolaylık, mekânda yön bulma ve mekân kullanımı ile birlikte düşünüldüğünde mekân tercihi açısından önemli bir kriter olmaktadır. Bu nedenle mekânda nasıl yönlendiğimiz, etkinlik alanlarına nasıl eriştiğimiz kısacası yön bulma, mekân kullanım sürecini verimli kılan önemli bir değişken olarak öne çıkmaktadır.

Passini (1992)'ye göre kullanıcılar, mekân bilgisine ve mekân algısına bağlı olarak zihinsel bir şablon oluşturur. Bu şablon, mekânda yön bulma sürecini şekillendiren, dolayısıyla kullanıcıyı yönlendiren temel faktördür. Bu nedenle yön bulma sürecindeki mekânsal değişkenler kullanıcı için önemli bir kriterdir. Bu süreçte mekân, kullanıcının içsel dürtülerini harekete geçirir ve mekânsal bir hareket kurgusu önerir. Bir tasarım ürünü olan bu kurgu, kullanıcının mekânsal deneyimini şekillendirir. Bu nedenle mekânsal

tasarımların hangi kararlar doğrultusunda ortaya çıktığı ve hangi ilişkiler dizisinde olgunlaştığı önem kazanmaktadır. Passini (1992), mimarların ve tasarımcıların yön bulma sürecini verimli kılacak kararlar alması için, insanın mekânı nasıl algıladığı ve anlamlandırıldığını anlaması, mekânsal verileri nasıl elde ettiği ve ayırttığını bilmesi ve bu verilere bağlı olarak mekânı nasıl kullandıklarını gözlemlemesi gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle tasarım kararları, mekânda yön bulma sürecinin verimliliği açısından önemlidir. Bu kararların yansıtılmadığı mekânlarda, yönelim güçlüğü çekmemiz ve çevremizden endişe duymamız olağandır.

Aksoy (1975), bu konu ile ilgili olarak "insan ile mekân arasındaki iletişim tam olarak kurulmalı, algısal ve bilişsel bütünlük kavramları tasarımda göz ardı edilmemeli" demiştir. Çevre tasarımı yapılırken, insan-çevre ilişkisini gözeten ve bir bütün olan bu iki parça arasında ilişki kurabilecek yaklaşımlar benimsenmeli ve tasarıma yansıtılmalıdır (Aksoy, 1975). Dolayısıyla mekânın kullanımı ve bu kullanım sürecinde gerçekleştirdiğimiz eylemlerimiz ve yönelimlerimiz tasarım süreci ile ilişkili olarak değerlendirilmeli ve mekân, insanı yönlendiren sirküle eden çevresel özellikler ile donatılmalıdır. Bunun için öncelikle bireylerin mekânsal elemanlardan nasıl etkilendiğini bilmek, anlamak gerekir. Ancak bu yaklaşımlarla bireylerin yön bulma sürecinde karşılaştıkları sorunları gidermek mümkün olacaktır (Passini ve diğ., 1998).

Yönelimlerimizin mekânsal elemanlardan kaynaklandığını savunan Lynch (1960), kullanıcının çevresinden endişesi duymadan kolay bir biçimde yönelmesi ve etkinlik alanlarına kesintisiz bir biçimde erişebilmesi için mekânın okunabilir bir nitelik taşıması gerektiğini savunmuştur. Yani mekânsal algılarımızın bizi yönlendirmesi için, o mekânı oluşturan elemanların belirgin ve net bir biçimde farklılaşmış olması yani okunaklı olması gerekmektedir. Anlaşılır ve okunaklı bir dolaşım sistemi, mekânın algılanabilirliğini dolayısıyla mekân kullanımını da kolaylaştırır (Lynch, 1960). Mekânsal okunabilirlik, insanın mekân olanaklarına bağlı olarak bir noktadan diğeri bir noktaya hareket etme performansını tanımlamaktadır (Fewings, 2001).

Bu alandaki öncü araştırmacılardan olan Lynch (1960), mekânsal eylemlerin daha akıcı olmasını sağlayan ve mekânın kurgusal boyutunu ortaya koyan beş temel çevresel bileşenden söz etmiştir. Bu bileşenler, mekânın okunabilirliğini tanımlayan yollar, kenarlar/sınırlar, bölgeler, düğüm/kesişim noktaları ve nirengi noktaları/landmarklardır. Birbirini tamamlayan, etkileyen ve destekleyen bu bileşenler, mekân içerisinde bir bütün olarak algılanır (Lynch, 1960). Dolayısıyla böyle mekânlarda, insanların daha kolay

hareket etmesi, etkinlik alanlarına kesintisiz bir biçimde erişebilmesi beklenir.

Okunabilir mekânlar, yön bulma sürecini kolaylaştırır. Çünkü insan mekâna girdiği anda mekân algısına bağlı olarak bilgiler edinmeye başlar, mekânı kavrar, anlam yükler, değerlendirir ve bu süreç sonunda hareket etmeye başlar (Lang, 1987). Mekândaki hareketlerimiz, mekân kullanımına yönelik olup sirkülasyonu tanımlar. Bu süreçte mekânı nasıl algıladığımız; mekân içerisinde eylemlerimiz, yönelimlerimiz dolayısıyla ihtiyaç ve gereksinimleri karşılayabilmemiz ile doğrudan ilişkilidir. Okunabilirlik de bu algı sürecini verimli kılan önemli bir değişken olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle mekânsal yönelimler açısından karşılaşılan zorlukları azaltmak için, kullanıcının mekânsal elemanlardan nasıl etkilendiğini anlamak ve bunu tasarım sürecine yansıtma gerekir (Passini ve diğ., 1998).

Passini ve diğ., (1992) ise, yön bulma süreci üzerine yaptığı çalışmada, mekândaki yönelimlerimizin mekânsal organizasyonların bir sonucu olduğunu savunmuşlardır. Bir mekân anlaşılır ve net bir biçimde organize edilmemiş ise okunabilirliğinin de zayıf olduğu, dolayısıyla insanların böyle mekânlarda yönelim gücünü çekeceği ifade edilmiştir (Passini ve diğ., 1992). Bu bağlamda, mekânın okunabilir niteliğini tanımlayan çevresel bileşenler (yollar, kenarlar/sınırlar, bölgeler, odak/kesişim noktaları, nirengi noktaları./landmarklar) mekânda var olup olmadığına göre değil; mekânda nasıl organize edildiğine göre okunabilir nitelik kazanır ve yön bulma sürecimizi şekillendirir diyebiliriz. Bu süreçte kullanıcıyı etkinlik alanlarına taşıyamayan mekânlar zamanla ikincil ve kullanılmayan boş alanlara dönüşebilir. Bu problemlerden yola çıkarak, zaman kavramını da önem kazandığı günümüz kent yaşamında, mekânı içerisinde ne yöne, ne sebeple hangi seçimleri bilinçli ya da bilinçsiz yaparak yönlendiğimiz ve bu yönelimin mekân kullanımındaki önemini sorgulandığı bu tez çalışmasında, kullanıcının mekân içerisinde yönelme sürecinde kaybolma hissinden uzak daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde hareket etme kolaylığı sağlayan özellikler üzerinde durulmaktadır.

Mekânsal yönelimlerimiz, mekânsal olduğu kadar kullanıcı odaklı faktörlere bağlı olarak da değişim göstermektedir. Birçok çalışmada kullanım sıklığına bağlı olarak ortaya çıkan mekâna aşinalık düzeyimizin yönelimlerimiz üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Garling ve diğ. (1983) göre, kullanıcının mekân bilgisi mekânsal öğeler arasındaki ilişkiyi tanımlayabilecek kadar net ve anlaşılır ise, o mekânda daha net kararlar verir ve daha kolay hareket eder. Yani mekânı kullanım sıklığına bağlı olarak, kullanıcının o mekânı tanıması, hatırlaması, öğe ya da öğeler arasındaki ilişkileri kavrayabilmesi giderek basitleşir, buna bağlı olarak daha kolay yönlenir (Doğu ve Erkip, 2000). Bu nedenle mekânsal olduğu

kadar kullanıcıya bağılı değişkenler de mekânsal yönelimlerimizde belirleyicidir.

İnsanların içinde buldukları çevreleri kısa sürede algılayamamaları, henüz tanımlayamadıkları mekânlarda yönelme zorlukları yaşamaları olağandır. Mekân kurgusu içerisinde ne yöne hangi seçimleri yaparak gideceğimiz her zaman kesin yargılar içermeyebilir. Ancak mekânın yönlendirme performansının yani çevresel faktörlerin, insanların yönelimlerinde ve mekânda verilen konumsal kararlarda belirleyici olduğu bu konuda yapılan birçok araştırmayla kanıtlanmıştır. Sonuç olarak, kentsel açık mekânlarda etkinlik alanlarına kesintisiz bir biçimde ulaşabilmek, ihtiyaçlarımız karşılayabilmek ve böylece mekân kullanım sürecini verimli kılmak için mekânda nasıl yönlendiğimiz sorusu bireysel ve mekânsal etkenlere dayalı olarak değerlendirilmelidir. Bu sonuca bağılı olarak, çalışma kapsamında mekânsal aşinalık, mekânsal okunabilirlik ve mekân organizasyonu kavramlarının yön bulma süreci ile ilişkisi irdelenmiştir.

Çalışma kapsamında, mekân kullanılabilirliğini arttıran önemli faktörlerden olan yön bulma probleminde, kullanıcı ve mekân ilişkisini analiz etmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada yön bulma sürecinin irdelenmesindeki genel amaç; kentsel açık mekânlarda kullanıcıyı yönlendiren, etkinlik alanlarına taşıyan kısacası mekân içindeki sirkülasyonu sağlayan ve yön bulma sürecine şekillendiren bireysel ya da çevresel faktörlerin araştırılması olarak tanımlanabilir. Mekândaki yönelimlerimizin mekânın kullanılabilirliği ile ilişkili olduğu varsayılırsa, ortaya çıkacak bu veriler sayesinde tasarım farklılıklarının mekânı kullanım düzeyi üzerinde etkili olup olmadığı da saptanmış olacaktır. Bu bağlamda, çalışma alanı olarak belirlenen K.T.Ü. Kanuni Kampüsü açık mekânında gerçekleştirilecek uygulama çalışması kapsamında temel amaçlar şunlardır;

- Kullanıcıların, mekâna ilişkin kullanım düzeylerinin sorgulanması ve buna bağılı olarak aşinalık düzeylerinin tespit edilmesi,
- Kullanıcıların, mekâna ilişkin yön bulma deneyimlerinin sorgulanması ve tespit edilen aşinalık düzeyleri ile kıyaslanması. Böylece aşinalık düzeyi ile yön bulma süreci arasındaki ilişkinin ortaya koyulması,
- Mekânın okunabilirlik düzeyi ile yön bulma süreci arasında ilişki olup olmadığının tespit edilmesi; bu amaçla kullanıcıların mekâna ilişkin bilişsel haritalarının elde edilmesi ve elde edilen biliş haritalarına göre en çok / en az tercih edilen okunabilirlik bileşenlerinin (yollar, kenarlar/sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları, nirengi noktaları/landmarklar) mekân organizasyonu bakımından sorgulanmasıdır.

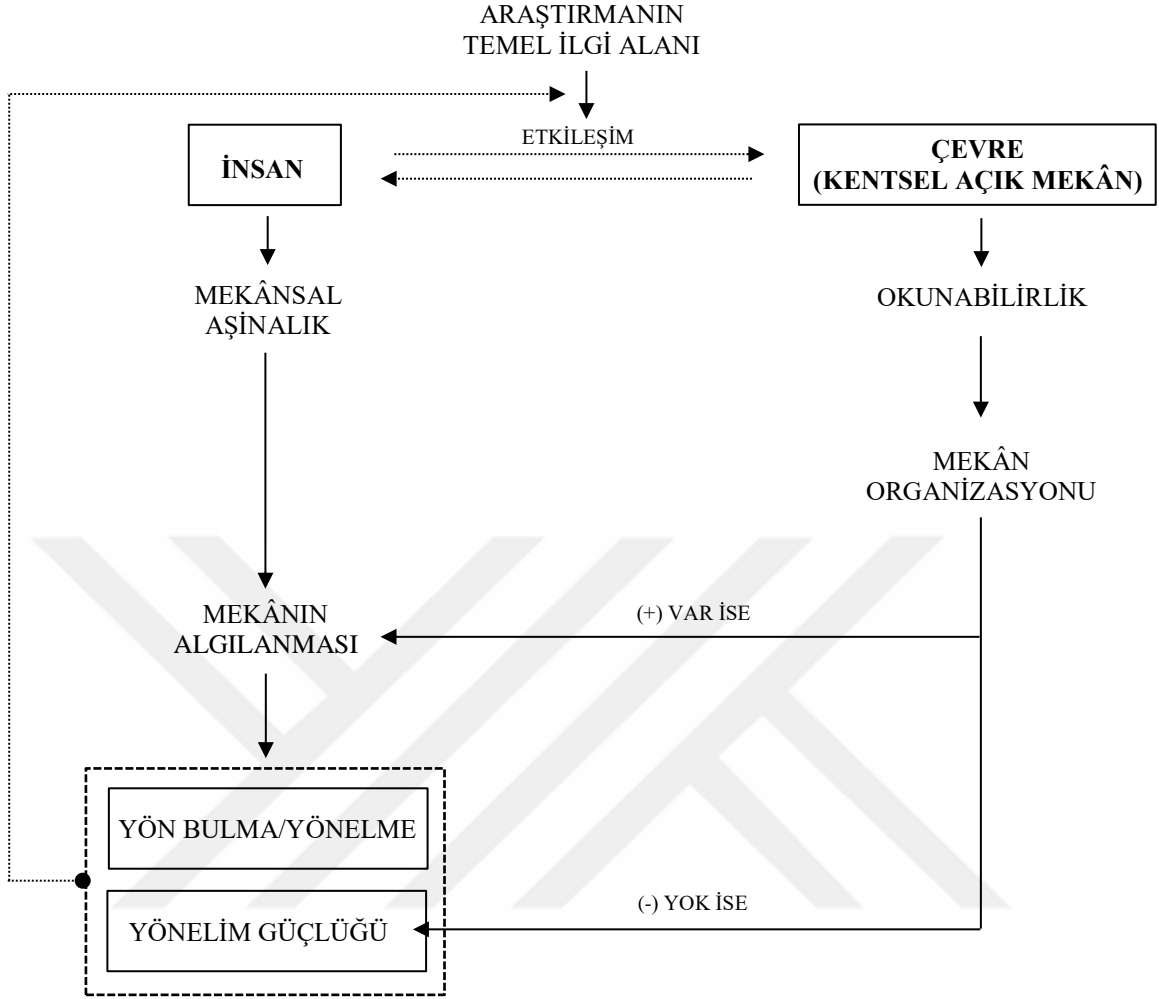
Böylece kentsel açık mekândaki yönelimlerimizin;

1. Mekâna aşinalık düzeyimiz ile ilişkili olup olmadığını tespit edilmesi,
2. Mekânın organizasyon biçimi, dolayısıyla okunabilirlik düzeyi ile ilişkili olup olmadığını tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışma alanı olarak belirlenen ve bir kentsel açık mekân niteliğine sahip K.T.Ü Kanuni Kampüsünde yapılacak bu çalışma kapsamında, ortaya koyulan bu amaçlara bağlı olarak, bireysel ya da çevresel faktörlerin mekânda yön bulma sürecimizi nasıl şekillendirdiğine ilişkin ortaya çıkacak sonuçlar ile şu varsayımlar sınanmaktadır;

- Mekânı kullanım sıklığına bağlı olarak aşinalık düzeyimiz arttıkça, kaybolma hissinden uzak, daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde hareket eder ve daha kolay yönlendiriz.
- Mekân organizasyonu bakımından algısal değerleri yüksek (yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık/şeklin kapanması gibi değerler bakımından) mekânlar daha belirgin ve daha nettir dolayısıyla okunabilirlik düzeyi yüksektir.
- Okunabilirlik düzeyi yüksek mekânların kurgusu bir bütün olarak algılanır, dolayısıyla işlevler daha akıcı gerçekleşir, etkinlik alanlarına kesintisiz bir biçimde erişebilir, kaybolma hissinden uzak daha kolay ve hızlı bir biçimde hareket eder, daha kolay yönlendiriz.

Ortaya koyulan bu varsayımlarla birlikte araştırmanın kavramsal şeması Şekil 1' de ortaya koyulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın kavramsal şeması

Araştırmanın bundan sonraki aşamasında şu sorulara yanıt aranmıştır;

- Kentsel açık mekânlarda yön bulma sürecini etkileyen kullanıcı ve mekân odaklı değişkenler nelerdir?
- Mekâna aşinalık düzeyi arttıkça yön bulma süreci kolaylaşır mı?
- Mekân organizasyonu okunabilirlik düzeyini artırır mı? Buna bağlı olarak yön bulma süreci kolaylaşır mı?

Bu sorulardan yola çıkarak çalışmanın birinci bölümünü oluşturan genel bilgiler başlığı altında; insan–çevre ilişkisi temelinde kentsel açık mekânlarda yön bulma, mekânsal aşinalık, mekânsal okunabilirlik ve mekân organizasyonu kavramları kapsamlı olarak irdelenmiş ve yön bulma sürecine etkileri açıklanmıştır. Bu kavramların birbirleri ile olan ilişkisi bir model dahilinde kurgulanarak, literatür araştırması sonucunda araştırma modeli ortaya koyulmuştur.

1.2. İnsan - Çevre İlişkisi

1.2.1. Çevre Kavramı

Çevre, en geniş tanımıyla insanı saran dışsal oluşumların tümüdür. Bir başka tanımla, insanı şekillendiren ve yaşamına yön veren fiziksel, sosyal ve toplumsal olguları da içine alan ilişkiler bütünüdür (Şentürer, 1995). Çevre bir yer bilimci için; iklim, coğrafya ve yeryüzünü, bir psikolog için; insan ve insan ilişkilerini, bir mimar için; fiziksel, sosyal ve davranışsal çevreyi ifade etmektedir. Çevreye ilişkin bu farklı tanımsal ifadelerin ortaya çıkışı, farklı disiplinler ve bu disiplinlerin çevreye karşı farklı bakış açıları geliştirmelerindedir.

Psikolojik kavramlardan mimari kavramlara kadar insanı merkezine alan bütün çevre tanımlarına ilişkin ortak bir dil ve söylem oluşturmak için çeşitli çevre modelleri geliştirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Lang (1987)' in 4 bileşenli çevre tanımına göre;

1. Fiziksel Çevre; 'yer' olarak tanımlanan ortamlardan oluşur,
2. Sosyal Çevre; İnsanlar arası ilişkilerle tanımlanan ortamlardır.
3. Psikolojik Çevre; Zihinsel örüntülere ilişkin imgesel değerlerden meydana gelir,
4. Davranışsal Çevre; İnsanların tepkisel etkide bulunduğu oluşumları ifade eder.

Bu tanımlar bize, içinde bulunduğumuz, çok yönlü ve değişken yaşamsal faaliyetlerimizi tanımladığımız çevresel ortamları ifade etmemizi sağlar (Gibson, 1986).

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi, bir yanda fiziksel olarak durağan ve varlığı bilinen bir çevre, diğer yanda ise insanın zihinsel örüntülere bağlı olarak varlığını kabul ettiği ve soyut anlamlar yüklediği bir çevre tanımlamıştır.

Mimari açıdan tanımladığımız çevreler, içerisinde eylemlerin gerçekleştiği, insan ve insan ilişkilerini kapsayan, işlevsel ve anlamsal bir değere sahip, aynı zamanda estetik kaygıları da içeren fiziksel çevrelerdir (Morval, 1985). Fiziksel çevreler, farklı amaç ve gereksinimler doğrultusunda şekillenmiş ve temelinde insan odaklı yaklaşımlarla müdahale edilmiş çevreleri kapsar (Lang, 1987). Prohansky' e göre fiziksel çevre, içine insanın girebildiği, karşılıklı etkileşimde bulunduğu, eylemler gerçekleştirdiği, aynı zamanda yapısal niteliklere de sahip ortam ya da ortamlar bütünüdür (Aydıntan, 2005).

Fiziksel çevreler, insanın ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayan ve anlamlı ilişkilerle bir araya getirilmiş öge veya ögeler bütünüdür. Bu bütün, insan ve fiziksel çevre arasındaki karşılıklı ilişkinin somut bir yansımasıdır (N.Schulz, 1965). İnsanın

davranışlarına da yön veren bu bütün, çok kapsamlı ve değişken bir yapıda olmasıyla birlikte, hem sosyal hem de fiziksel bileşenleri içermektedir. Fiziksel bileşenler, insanın o çevreye karşı tavır ve tutumlarını belirleyen niteliksel özelliklerdir (Lang, 1987). Bu bileşenlerin biçim, renk, doku gibi fiziksel kavramlarla tanımlanması sonucu fiziksel çevreler tasarlanmaktadır (Aydınlı, 1992). Çalışma kapsamında değerlendirdiğimiz çevre tanımı da, insan ihtiyaç ve gereksinimlerine göre biçimlenmiş, tasarlanmış fiziksel çevrelerdir.

İnsan, gereksinimlerine göre şekillendirdiği, organizasyonunu, biçimini ve karakterini kendisi oluşturduğu fiziksel çevrelerde, yine bu yapılandırılmış fiziksel çevrelerin özelliklerine bağlı olarak hareket eder. Çünkü insanlar içinde buldukları çevrenin özelliklerinden etkilenir ve bu etkileşim sonucunda davranışlar ortaya koyarlar. Dolayısıyla tez çalışması kapsamında, insanın eylem ve hareketlerini etkileyen çevresel özelliklerin saptanması ve bu çevresel özelliklerin insanın davranışları üzerindeki etkisinin belirlenebilmesi için öncelikle insan - çevre arasındaki etkileşimin anlaşılması gerekir. Bu amaçla insan-çevre etkileşimi irdelenerek çalışmanın amacına uygun yaklaşımlar ortaya koymak hedeflenmiştir.

1.2.2. İnsan – Çevre Etkileşimi

İnsan ve çevre, karşılıklı olarak bir bütünü oluşturan ve birbirinden etkilenen parçalardır. İnsanın çevresinden etkileniş biçimi somut yansımalarla olduğu kadar, sevinç ya da üzüntü gibi soyut kavramlarla da tanımlanmıştır. İnsanın içsel bu değişimlerin sebebi, o çevreye anlamını veren bileşenlerin nitelikleri ve görünümleridir. Bu etkileşime bağlı olarak, insanın ihtiyaç ve gereksinimlerini optimum düzeyde karşılayabilen çevrelerin, işlevsel ve görsel nitelikli çevreler olduğu söylenebilir (Şentürer, 1995).

İnsan, çevresiyle etkileşim sürecinde seçici ve kısıtlı davranmaktadır. Çevrenin sunduğu olanaklarla yetinmediği gibi o çevreyi amaç ve gereksinimleri doğrultusunda kendine uyarlama, değiştirme ve biçimlendirme çabası içerisinde olur (Herbert; Jonston, 1979). Ancak bu süreçte, karşılıklı yararsal ilişkiler söz konusudur. İnsan, çevrenin sunduğu olanaklara göre doyuma ulaşırken, çevrenin de olumlu yönde değişim, gelişim ve yenilenmesi ile insan ve çevre bütünlüğü sağlanır (Özbilen, 1983).

İnsan ve çevre arasındaki ilişki, çevrenin insanın kullanımına uygun olarak düzenlenmesi yanında, bu düzenin mimari bir ürüne dönüşüm sürecini de kapsar (Aydınlı,

1986). İnsan, ortaya çıkan bu ürüne bağlı olarak davranışlarını belirler. Dolayısıyla “Biz çevremizi biçimlendiririz ve daha sonra onlar bizi biçimlendirir” (İmamoğlu, 1979). Kısacası insan çevre arasındaki bu karşılıklı etkileşimde birbirini dengeleyen 2 süreçten bahsedilmektedir;

- Çevresinden etkilenen insanın davranışlarındaki değişiklikleri ölçmek,
- Davranışlar sonucu oluşan yeni gereksinimlere göre çevrenin özelliklerini değiştirmek (Aydınlı, 1986).

Bu süreçler göstermektedir ki insan, çevresine karşı tepki gösterdiği gibi aynı zamanda çevresi tarafından yönlendirilmektedir (Aydınlı, 1986). Yani çevre içerisindeki eylemlerimiz hareketlerimiz ve nasıl yönlendiğimiz çevrenin sahip olduğu özellikler ile ilişkilidir. Ancak bazı yaklaşımlar insan ve çevreyi bir bütünün parçası olarak düşünmezler. Böyle yaklaşımlar insan ve çevre ilişkisinde boşluklar yaratmaktadır. Dolayısıyla bu tür yaklaşımlarla tasarlanan çevrelerde hareket ve eylemlerimizde, yönelimlerimizde güçlük çekmemiz olağandır (Ittelson, 1976). Oysaki insan, çevrenin bir parçasıdır, çevre ile etkileşim sürecinde yaşar, duyumsar, algılar, değerlendirir ve bunun sonucunda çevre ile bir ilişki kurar. Bu ilişki sonucunda insan çevreye karşı bir tavır, davranış sergiler. İnsanın çevre içerisindeki eylemlerine karar vermesi de bu noktada başlar (Altman, 1976). Bu nedenle insanın içinde bulunduğu çevrede nasıl yönleneceği, hareket ve eylemlerini nasıl gerçekleştireceği, çevreyi oluşturan düzeni algılayıp anlamlandırması ile ilişkilidir. Birçok araştırmacı da insan ve çevre ilişkisini bu yaklaşım üzerine kurmuştur. Yani insan çevre ilişkisi, insanın çevresini algılayıp anlamlandırmasıyla ilişkili olan algı-biliş-değerlendirme sürecine dayandırılmıştır (Craik, 1970). Dolayısıyla insan çevre etkileşimini ele alan bu yaklaşıma göre, insanların çevrelerini ne düzeyde algılayabildikleri, nasıl değerlendirdikleri ve çevrenin bu talepleri ne düzeyde karşılayabildiğine ilişkin analizler irdelenmeden tasarlanan çevrelerde insanların yönelim güçlüğü çekmesi olağandır.

İnsan ve çevre ilişkisinde, insanın eylemleri ve davranışları fiziksel olarak fark edilebilir durumdadır, ancak gözle görülemeyen, his ve duygularla tanımlanan algısal ve bilişsel süreçler fark edilemez ve gözlemlenemez. İnsana özgü bu iki özellik çevreyle bütünleşme sürecinde karşılıklı olarak çalışır. İnsan çevresiyle bütünleşir ve çevresini algılamaya başlar, ardından algısal değerlere bağlı olarak biliş oluşur. Bu süreç sonunda, insan belirli kararlar verir ve çevresine karşı bir davranış sergiler yani dışavurum gerçekleşir (Ertürk, 1984). Bu davranışlar, çevrenin insana sunduğu olanaklar ve

gönderdiği mesajların algılanması ile başlayan karşılıklı etkileşim sürecini kapsar (Elmalı, 2009). Bu durum, insanın çevre ile karşılıklı bir ilişki içerisinde olabilmesi için, çevresini algılayıp anlamlandırabilmesini zorunlu kılmaktadır.

İnsan ve çevre etkileşimini ortaya koyan bu tanımlara göre, çalışmanın bundan sonraki aşamasında, insan çevre ilişkisini ele alan yaklaşımlardan yola çıkarak insanın algı biliş süreci üzerinde durulacaktır. Çünkü insanın içinde bulunduğu çevrede eylem ve hareketlerini nasıl gerçekleştirdiği, yönelimlerine karar verme noktasında çevrenin hangi özelliklerin belirleyici olduğunun sorgulanması amaçlanmıştır. Bu amaçla, insan ve çevre arasındaki karşılıklı etkileşimi oluşturan ve açıklayan temel kavramın çevre algısı olduğu varsayılmıştır. Çalışma kapsamında, belirlenen problemin çözümüne ilişkin olarak insanın algısal ve bilişsel sürecini esas alan yaklaşımlara ulaşmak hedeflenmiştir.

1.3. Algı

Bu başlık altında, insanın bulunduğu çevre içerisindeki yönelimleri sürecinde, çevrenin görsel özelliklerini nasıl algıladığı, bu özelliklerin insanın hareket ve eylemlerini nasıl yönlendirdiği irdelenmektedir.

1.3.1. Algıya İlişkin Genel Kavramlar ve Tanımlar

Rapoport'a (1977) göre, algı kavramı; anlamak, kavramak, hissetmek olarak tanımlanmıştır. İçeriği ve sınırları ne olursa olsun çevre, bir sistem içerisinde kategorize edilip tanımlanmadan önce mutlak suretle algılanmalıdır. Bu nedenle algı, insan ve çevre ilişkisinin temelini oluşturan, bu ilişkinin düzeyini ve sınırlarını belirleyen ana faktördür. (Bell, 1999). İnsan ve çevre ilişkisi, çevresel bileşenleri tanımlanabilir kılan 'biçim' ve bu biçimlerin insan tarafından algılanması ile gerçekleşir. (Erkman, 1982). Bu süreçte algı, insanların duyular aracılığıyla sürekli olarak çevresinden bilgi edindiği aktif bir süreç olarak tanımlanmıştır (Lang, 1987).

İnsanın, çevresinden yarar sağlaması, onu kendi amaçları doğrultusunda düzenlemesi ya da değiştirebilmesi için o çevreyi tanıması ve anlaması gerekmektedir. Bu süreç insanın çevresi ile ilişki kurmasıyla başlar ve çevresinden bilgi edinmesiyle olgunlaşır. Çevreden edindiğimiz bu bilgilere bağlı olarak o çevrede nasıl hareket ettiğimiz, nasıl yönlendiğimiz ve hangi davranışları sergilediğimiz, o çevreyi nasıl algıladığımıza bağlı olarak ortaya

çıkar (Schulz, 1966).

Aydınlı, (1982)'ya göre;

- Algı kişiden kişiye değişen bir olaydır,
- Algı sürecinde hareket önemli bir değişkendir,
- Algılama, insanın amaçları doğrultusunda çevresinden bilgi edinmesidir.

Algı sürecinde, çevremizden gerekli ya da gereksiz birçok bilgi ediniriz. Bu bilgiler algı süzgecinden geçerek tanımlı hale dönüşür. Çevreye karşı bu seçici tavrımız, gereksinim ve amaçlarımız doğrultusunda yönlendirilir. Bu nedenle çevrenin bize verdiği anlamlar ve bilgiler, çevredeki amaçlarımıza bağlı olarak eylemlerimizi yönlendirir (Yürekli, 1977). Kısacası insanların bir çevreye karşı tutumu, o çevreye karşı ne hissettikleri ve çevresine nasıl tepki gösterdikleri söz konusu olduğunda, o çevrenin nasıl algılandığı sorusu sorgulanmalıdır (Aksoy, 1979).

Dolayısıyla insanların bir çevredeki eylem ve hareketleri, o çevrenin algılanış biçimine göre şekillenmektedir. Bu nedenle içinde bulunduğumuz çevrede, o çevrenin daha kolay algılanmasını sağlayan çevresel özelliklerin varlığı, o çevrelerde daha kolay hareket etmemize, amaçlarımız doğrultusunda akıcı bir şekilde eylemlerimizi gerçekleştirmemize olanak sağlar. Bu süreçte, çevre bileşenlerinin insanın algı sürecini nasıl etkilediğini ve eylemlerimizi nasıl yönlendirdiğini sorgulamak için çevresel algı sürecinin irdelenmesi gerekmektedir.

1.3.2. Çevresel Algı

İnsanların bir çevrede yaşamını sürdürmesi, o çevreyi anlaması ve tanınması ile mümkündür. Çevreyi anlamak, çevresel algı ile başlayan bir sürecin sonucudur. Çevresel algı, algılayan ve algılanan çevrenin karşılıklı etkileşimine bağlı olarak ortaya çıkan bir olgudur (Ertürk, 1984). Çevreyi nasıl algıladığımız, nasıl yorumladığımız, neye göre iyi ya da kötü tanımını yaptığımızın sorgulanması ve saptanması, çevre tasarımcılarına yol gösterici bir sonuç ortaya çıkaracaktır. Aynı zamanda, geleceğe dönük daha tanımlı, kullanışlı ve nitelikli çevreler oluşturulabilmesi için önemli bir veri oluşturacaktır. Bu nedenle tasarımcı-çevre-kullanıcı ilişkisi birbirini besleyen, dengeleyen bir bütünü oluşturmaktadır (Elmalı, 2009).

Tasarım ürünü olarak bir biçim ortaya koyan çevre tasarımcıları, bu biçimlerin nasıl algılandığı ile ilgili olarak kaygılar yaşar ve çevreyi algısal değeri yüksek biçimlerle

donatma çabasına girer. Bu yönüyle algı kavramı, tasarım sürecine yön veren önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkar. Çünkü tasarlanmış çevreler, insanlar tarafından algılanıp değerlendirilir, buna bağlı olarak belli kararlar verilir ve sonuç olarak bu algılar çevreye olumlu ya da olumsuz tepkiler olarak yansır (Ertürk, 1984).

Küller'e (1975) göre çevresel algı, tanımlı ve kesinleşmiş belirli düzeyde anlamsal boyutlara bağlı olarak ortaya çıkan ve insan-çevre ilişkisi temelinde, algı ve biliş süreçlerini kapsayan zihinsel bir örüntü olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, öğrenilmiş, bilişe dönüşmüş algılarımızı tanımlayan ve karar verme sürecine geçişi sağlayan çevresel değerlendirme tanımı yapılmıştır.

Lang'a (1987) göre çevresel algı, çevreyi öğrenmek ve tanımlayabilmek için bilgi alma sürecidir. Bu süreç, duylulara ve zihinsel örüntülere bağlı olarak gerçekleşen çift yönlü aktif bir süreçtir. Bu tanıma göre, çevresel bilginin duylular aracılığı ile alınması duysal süreç, zihinde yorumlama aşaması ise zihinsel süreç olarak tanımlanmıştır. Rapaport (1977) ise, insanların çevresini somut bilgilere bağlı olarak algılamadığını, tanımlı ve ilişkili veriler elde etmek amacıyla sorguladığını belirtmiştir. Sonuç olarak, insan-çevre odaklı çalışmaların algı-biliş-değerlendirme temeline oturduğunu savunmuştur. Bu görüş, çevre psikolojisi açısından kabul görmüş ve birçok çalışmanın temelini oluşturmuştur.

Şekil 2. Çevresel algı süreci (Rapaport, 1977)

Rapaport (1977)' un çevresel algı modeline göre;

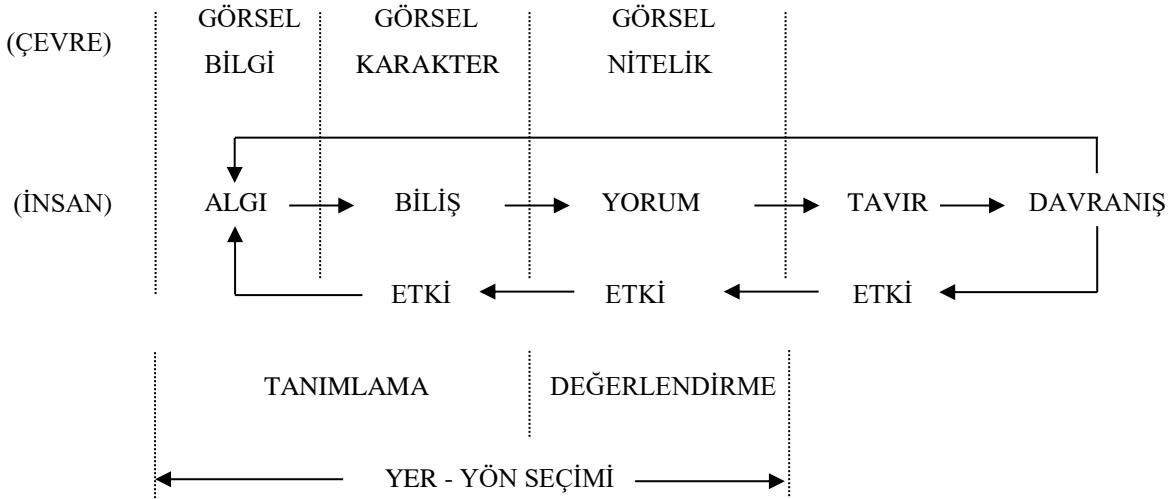
- Çevresel algı; insanların çevrelerine ilişkin duysal edinimleri ve deneyimleri,
- Çevresel biliş; çevresel algıların zihinsel süreçlere bağlı olarak öğrenilmiş, tanımlanmış ve gruplandırılmış hali,
- Çevresel değerlendirme; Öğrenilmiş yani bilişe dönüşmüş algılara bağlı olarak, seçimler yapma ve karar verme sürecini ifade eder.

Bir bütünün parçası olan bu üç bileşen kendi içinde çift yönlü olarak bir süreklilik gösterir. Bu nedenle çevrenin algılanış biçimi, insanın o çevreye verdiği tepkileri yani eylem ve hareketlerini doğrudan etkilemektedir.

Algı; biliş ve değerlendirme süreçlerini besleyen, bilgi aktaran bir süzgeç görevi

üstlenir. Çok yönlü, tanımlaması güç bir süreçtir ve çevresel bileşenlere karşı görüş ve tutumlarımızın, sergilediğimiz davranışlarımızın temelini oluşturur (Erkan, 1996).

Rapaport'un (1977) algı modeline benzer olarak, Seattle'ın (1977) oluşturduğu model ise daha geniş kapsamlı bir süreci tanımlamaktadır. Rapaport'un (1977) zihinsel süreçlerle tanımladığı modele karşın, Seattle (1977) bu süreçlere ek olarak insanın ortaya koyduğu tavrı ve bu tavra göre sergilediği davranışları yani algının dışavurum sürecini tanımlamıştır. Bu modele göre; algı, çevreye ait görsel bilgiyi tanımlamaktadır. Görsel bilgi, çevreye ait karakterin sınırlarını oluşturarak bilişi ortaya çıkarır. Görsel karakter ise, çevrenin görsel niteliğini tanımlayarak çevreye karşı bir yorum ortaya çıkarır. Çevreye karşı yorumlarımız, o çevreye olan tavrımızı ortaya koyarak davranışlarımızı biçimlendirir ve çevreye eylem olarak yansır. Çift yönlü bu süreç içerisinde her bir zihinsel oluşum, sürekli bir döngü içerisinde birbirini etkileyerek devam eder. Ortaya çıkan algısal ve bilişsel süreçler "tanımlama" kavramı ile ifade edilirken, yorumlama süreci ise "değerlendirme" kavramı ile ifade edilmiştir. "Tanımlama ve "Değerlendirme" süreçleri bireyi bir seçim yapmaya zorlar (Özbilen, 1983). Çevresel bir dürtü olarak tanımlayabileceğimiz bu zorlama, çalışma kapsamında ele aldığımız yön bulma sürecinin eyleme dönüşme noktasıdır

Şekil 3. Algı, Biliş, Davranış modeli (Seattle, 1977; Özbilen, 1983)

Bu modele göre, çevresel algının büyük oranda görsel olarak oluştuğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla davranışlarımızın yani yönelimlerimizin, o çevreye ait bileşenlerin görsel niteliklerinden kaynaklandığı sonucuna varmış oluyoruz.

İnsanın çevreyi algılamasına dair ortaya çıkan bu sonuçlar bağlamında, çevrenin

görsel niteliğini oluşturan bileşenlerin incelenmesi, çevresel algı ile ortaya çıkan tepkilerimizi yani yönelim biçimimizi ortaya koyacaktır. Çünkü insanlar çevresini algılar, bu algılara bağlı olarak belirli kararlar verir ve bunun sonucu olarak bir davranış ortaya koyarlar. Bu tez çalışmasında da insanların algılarının çevresel bileşenler tarafından nasıl yönlendirildiği, yani o çevredeki eylem ve hareketlerimizde çevrenin hangi özelliklerinin belirleyici olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu nedenle çalışmanın bundan sonraki kısmında yönelimlerimiz ve eylemlerimize karar verme sürecinde, çevreye ait görsel niteliğin algımızı nasıl etkilediğini, davranışlarımızı nasıl yönlendirdiğini anlayabilmek için görsel algıya dayalı yaklaşımlar irdelenmiştir.

Sonuç olarak, insan–çevre ilişkisi açısından, algı süreci araştırma modeline eklenerek bir sonraki bölümde görsel algıya dayalı araştırmalara yer verilecektir.

1.3.3. Görsel Algı

Çevre algısı beş duyu (görme, işitme, koklama, tat alma, dokunma) yardımıyla gerçekleşirken, bunların en önemlisi görme duyusudur. İnsanlar çevresini büyük oranda(% 80) görsel olarak algılar (Çakıcı ve Çelem, 2009). Görsel algılama, çevrenin görsel olarak algılanması ve öğrenilmesi ile sonuçlanır. Öyle ki çevreye ilişkin görsel edinimler diğer duyuyla edindiğimiz verilere oranla daha etkin ve daha kalıcıdır (Ak, 2005). Algılayan ve algılanan çevresel bileşenler arasındaki mesafe, açı ve görüş farklılıkları çevre tasarım sürecini büyük ölçüde etkilediği saptanmıştır. Buna göre, çevresel bileşenlerin algılanması, bileşenler arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi, yani çevrenin biçim ve karakterinin okunabilmesi için duyuusal algılamaların ne kadar etkin olduğu görülmektedir (Elmalı, 2009).

Çevrenin görsel nitelikleri, görsel algılarımıza bağlı olarak zihnimize ‘biçim’ olarak yansır. İnsan, biçim algısıyla ilişki kurduğu çevreye, bu biçimlerin görsel niteliklerine bağlı olarak bir tavır sergiler ya da sergilemez (Kalın, 2004). Dolayısıyla çevrenin algılanış biçimi, bireysel ya da çevresel birçok faktöre bağlı olarak değişkenlik gösterse de, tasarım sürecinde görsel algıyı kuvvetlendirecek yaklaşımlar, o çevreye karşı verdiğimiz tepkiler yani eylemlerimiz ve hareketlerimiz açısından belirleyici olduğu söylenebilir (Danel, 1970).

Görsel algı, hareketlerimize yön verir, eyleme geçirir. Çevrenin görsel niteliği tatmin edici düzeyde ise algısal bir değer kazanır ve buna karşı tepkilerimizde pozitif olur. Görsel

açından niteliksiz çevreler ise stres, rahatsızlık ve güvensizlik gibi duygularımızı harekete geçirir. Böyle çevrelerden uzaklaşma hatta terk etme eğilimine gireriz (Göler, 2009). Bu süreçte algımızı yönlendiren, çevrenin fiziksel bileşenleridir. Çevre tasarımcılarının, insanın çevre ile ilişkisini kuvvetlendirmek ve insanın o çevreleri daha etkin ve verimli kullanabilmesine olanak sağlamak amacıyla, bu bileşenleri daha algılanabilir kılma çabası içerisinde olması, çevresel algının ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle bileşenlerin insan zihninde görsel yansıması olan biçim algısı ve bu algının oluşturulması, çevre tasarımcıları için önemlidir. “Fiziksel biçimler algıları yönlendirir, ancak bu yönlendirme biçimleri oluşturan tasarım öğeleri ve bu biçimlerin algıları arasındaki ilişkilerle ortaya çıkar” (Elmalı, 2009).

Dolayısıyla bu ilişkilerin nasıl kurgulandığı, hangi tasarım kararlarının algımızı yönlendirdiği gibi sorular görsel algıya ilişkin kuramlar ile ilişkilidir.

1.3.3.1. Görsel Algıya İlişkin Kuramlar ve Yaklaşımlar

Çevre psikolojisi literatüründe, insanların fiziksel çevrelerin organizasyon biçimini ve çevrenin görsel niteliklerini nasıl algıladığı, anlamlandırdığı ve yorumladığını anlamak için çeşitli teoriler üretilmiştir. Bu teorilere göre, çevre tasarım elemanları insanların görsel algısını dolayısıyla çevreyle görsel ilişkisini doğrudan etkiler. Bu kabuller, algısal değeri yüksek, nitelikli çevreler üreten tasarım anlayışlarını ortaya çıkarmıştır. Yani çevre tasarımcılarına referans olarak, tasarım elemanlarının nasıl ve hangi ilişkilerde bir araya geldiğini açıklayan bu teoriler, içinde yaşadığımız çevrelerin gelişimi, değişimi ve geleceğe aktarımı için bir araç olarak kullanılmaktadır (Yılmaz, 2008).

Lang (1974), algı kuramlarını iki başlıkta toplamıştır

- Bilgiye dayalı algı teorileri; algılarımızın kaynağını çevresel bilgiye dayandıran bir teoridir. Çevreyi uyarıcı olarak değil bilgi kaynağı olarak açıklar (Ertürk, 1984; Güngör, 2005). Nesnelerin algısal değerleri ile ilgilenmez, çevreye dair edindiğimiz bilgilerin kavramsal ilişkisini açıklamaya çalışır.
- Duyulara dayalı algı teorileri; algılarımızın duyumsal olduğunu savunur. Çevrenin duyularımızı uyardığını ve onunla algılarımız aracılığıyla ilişki kurduğumuzu açıklar (Ertürk, 1984; Güngör, 2005).

Duyulara dayalı algı teorilerine ilişkin yapılan çalışmalar, çevreye ilişkin duyusal edinimlerimizin zihnimizde nasıl yorumlandığı ve anlam kazandığı üzerinde durmuştur. Bu

nedenle çevre psikolojisi literatüründe, çevrenin görsel algılarımızla ilişkisi daha çok duyulara dayalı algı teorileri ile açıklanmış ve kabul görmüştür.

Duyularımıza dayalı çeşitli algı teorileri geliştirilmiş ve farklı boyutlar kazandırılmıştır. Ancak algıların duyulara dayandığını açıklayan Gestalt teorisi, diğer algı teorilerine göre daha yaygın bir alanda tartışılmış ve sorgulanmıştır (Lang, 1987). Çeşitli disiplinler arasında bağ kuran bu teori, çevre tasarımcıları, sanatçılar, psikologlar, mimarlar, hatta felsefe dalında etkin bir teori olarak varsayılmıştır (Doruk, 1990). Köhler tarafından geliştirilen Gestalt algı teorisi, insan algısı ve mekân ilişkisini konu eden ilk çalışmalardan olarak kabul edilir. Teorinin temeli insan davranışlarına değil, algı ve algıya ilişkin çevrenin öğrenilme sürecine dayanmaktadır. Görsel algı ile bütünleşmiş bu teori, mekânın organizasyon biçimini açıklamaya odaklanmıştır (Ittelson, 1974; Atkinson, 1995). Çevrenin görsel boyutunu ele alarak, çevrenin düzenlenebilmesi ve algılanabilmesi için gerekli kuramsal modeli ortaya koymaktadır (Gabr, 2006). Bu nedenle görsel algı sürecinin nasıl işlediğini anlayabilmek ve fiziksel bir çevreyi oluşturan düzenin nasıl algılandığını açıklayabilmek için Gestalt kuramının irdelenmesi gerekmektedir.

Gestalt teorisi, bütün olarak tanımlanan bir çevre içinde, bu bütünü oluşturan bileşenleri birbirinden bağımsız kabul etmez. Kısaca 'bütün kendisini oluşturan parçaların toplamından daha büyüktür' ilkesi kuramın temelini oluşturur. Bu teoriye göre çevre, 'aralarında dinamik bağlar olan parçaların oluşturduğu anlamlı bir bütün' olarak tanımlanır (Atkinson, 1995). Bu yaklaşıma göre çevreye anlamını veren, bileşenler değil bu bileşenlerin nasıl bir araya geldiği ve hangi ilişkilerle bütünü oluşturduğudur (Roth, 2000). Çünkü çevresel bileşenler, kurdukları anlamlı ilişkiler ile insanda algısal etkiler yaratır. Çevresel algı, bu ilişkilerin niteliği ve derecesine bağlı olarak ortaya çıkar (Müller, 1983). Bu kuram, çevre öğelerinin renk, şekil, biçim, ölçü gibi algısal değerlerini ele alarak, öğelerin fiziksel tanımlarını ortaya koyan bu değerlerin nasıl ilişkilendirildiği, bir araya getirildiği yani nasıl organize edildiğini açıklamaya çalışır (Özbilen, 1983).

Bahsedilen bu kabuller ve teoriler, tasarım sürecinde çevrenin görsel niteliğinin dolayısıyla algılanabilirliğinin arttırılması amacıyla geliştirilmiştir. Çevre ile ilişki kurmanın, onu anlama ve kavramanın algılarımızla alakalı olduğunu açıklamaktadır (Aydınlı,1986; Roth, 2000).

Gestalt kuramına göre, insanlar ilk kez karşılaştığı görsel bir veriyi, daha önce edindiği ve zihninde bir kalıba soktuğu verilere bağlı olarak değerlendirir. Bu değerlendirme sürecinin temelini 'şekil-zemin ilişkisi' ve 'şekilleri gruplama' oluşturur.

- Şekil-Zemin İlişkisi

Görsel algı türümüz ne olursa olsun, her bir görsel veriyi şekil ve zemin ilişkisi içerisinde algılarız. Şekil, bir zemin bağlamında anlam kazanır. Bu zemine göre belirginleşir, öne çıkar ve algılanır. Bir duvarı zemin kabul edersek, bu duvar önündeki her bir nesne bir şekli tanımlar (Sağsöz, 2009).

- Şekilleri Gruplama

Nesneleri yalnızca şekil-zemin ilişkisinde değil, aynı zaman gruplandırarak yorumlarız. En basit bir nesnelere topluluğu dahi grup olarak algılanır (Cüceloğlu, 1991; Arkonaç, 2005). Nesnelere arasındaki grup oluşumunu ve organizasyonu sağlayan; yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık/kapanmışlık, yön-ortak hareketler, basitlik(basit-açık strüktürlenmiş formlar), tecrübe kuralı ilkeleridir. Algılarımıza yön veren bu ilkeler, doku, biçim, ölçü, renk gibi tasarım elemanlarının bir arada anlamlı ilişkiler kurmasıyla ortaya çıkar. Bu tasarım ilkeleri, çevre içerisinde kolayca ayırt edilebilir ve fark edilebilir (Ustaömeroğlu, 1998).

Tasarım ilkeleri, çevre tasarımı için önemlidir. Çevresel bileşenlerin algılanabilir yönünü tanımlayan 'biçimler' arasındaki ilişkiyi açıklar ve bunların nasıl bir araya gelerek bir bütünü oluşturduğunu ispatlar (Çevik, 1991). Çevrenin organizasyon biçimini açıklayan bu ilkeler, yine çevrenin görsel niteliği olan biçimi, rengi, dokusu ve ölçüsü gibi tasarım elemanları ile ortaya çıkar.

Weisman (1989)' e göre, çevre tasarımı açısından yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık / kapanmışlık, biçimler arasındaki ilişkiyi açıklayan en belirgin ve yaygın olarak kullanılan ilkelerdir. Luchins ve Luchins (1959) 'e göre okunabilir çevrelerin niteliği; bu çevrelerin nasıl algılandığı, bu algıların insanı hangi eylemlere yönlendirdiği ve bu sürecin altında yatan organizasyon prensipleri ile ölçülebilir. Bu nedenle yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık/kapanmışlık ilkelerine bağlı kalınarak organize edilmiş fiziksel çevreler, insanı yönlendiren, harekete geçiren, eyleme teşvik eden nitelikler içerecektir (Erem, 2003).

Bu tez çalışması kapsamında, insanların kolay bir biçimde hareket ettiği, yönelim sağladığı çevrelerin özellikleri, o çevredeki elemanların görsel nitelikleri ve bu görsel niteliklerin oluşturduğu ilişkiler ile değerlendirilmektedir. Bu nedenle insanların bir çevrede kesintisiz ve akıcı bir şekilde hareket edebiliyor ve kolay bir şekilde yönlenebiliyor yani yönünü bulabiliyor olması, o çevrenin sahip olduğu algısal değerler ve çevre bileşenlerinin organizasyon biçimi ile ele alınmalıdır. Çünkü çevre bileşenlerinin

insanlar üzerindeki etkisi, o çevreyi algılayabilmesi ile ilişkilidir. Dolayısıyla insanlar çevrelerini değerlendirirken, görsel algı araştırmalarında ortaya koyulan bu tasarım ilkelerinin (yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık/kapanmışlık) çevrede varlığı, insanların o çevrede daha kolay hareket etmesine imkân sağlayacaktır. Bir çevrede bu ilkelerin sorgulanması çevredeki öğelerin nasıl algılandığına ilişkin bilgiler verecektir. (Lang, 1987).

Bu başlıklar altında, görsel algı ile ilişkili araştırmaların irdelenmesi ile yönelimlerimiz süresince çevre bileşenlerinin hangi özellikler ile algımızı yönlendirdiğine dair sonuçlar elde edilmiştir. Görsel algıya dair çalışmaların irdelenmesi ile elde ettiğimiz bu ilkeler, mekân organizasyon başlığı altında, çalışmada elde edilecek diğer kavramlarla ilişkilendirilerek ele alınacaktır.

1.4. Kentsel Açık Mekânlar

Kentsel açık mekânlar, genel olarak yapısal sınırlarla çevrelenmiş ancak yapılar arasında tanımlanan, biçimsel bir karakteri yansıtan, ilişkili, ölçekli mekânlar olarak ifade edilmiştir (Konuk, 1979). İnsanların yapılar dışında boş vakitlerini değerlendirdiği, karşılıklı ilişkiler kurduğu, çevreyle ve diğer insanlarla bütünleştiği kentsel açık mekânlar, kente bir kimlik kazandırdığı gibi toplumsal yarar sağlayan birçok işlevi de üstlenmektedir. En temel işlevi, günümüz şartlarına göre biçimlenmiş, statik ve durağan özelliğe sahip yaşam alanları olan yapılar arasında sosyal bir hayat yaratmasıdır. Bu sosyal doku, insanların bir araya gelip ilişkiler kurduğu, ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayabildiği yani sosyalleştiği ortak bir payda oluşturur (Gehl, 1996). Dolayısıyla kentsel açık mekânlar, kente ait farklı alanlar arasında bir bağ oluşturabildiği gibi insanları da bir araya getirip kaynaştıran, bütünleştiren bir özelliğe sahiptir (Madanipour, 1996). Bu yönüyle sosyal ve kültürel açıdan toplum olma bilincini de yaşatır.

Kaplan'a (1987) göre insan ve çevre etkileşiminin bir ürünü olan kentsel açık mekânlar;

- Yoğun stres ve yorgunluk gibi zihinsel sorunların giderilmesine yardımcı olur,
- Farklı deneyimler sunarak, kültürel kazanımlar elde etmemizi sağlar,
- Fiziksel aktivitelere teşvik eder,
- Çevrenin düzen ve karmaşıklığı arasında denge sağlayan koşulları oluşturur,
- Konfor, güven ve huzur gibi çevresel beklentileri karşılar.

Kentsel açık mekânlar, aynı zamanda insanların zaman içerisinde değişen beklentilerine de cevap verebilen “yaşayan organizmalar” olarak nitelendirilmiştir (Alexander, 1977). Kentleşmenin hızla artışı ve yapılaşma koşullarının değişmesi sonucu kentsel açık mekânlar da değişime uğramıştır. Kent kurgusu içerisinde ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen birey, bu değişim sürecinde ihtiyaçlarına cevap verebilen mekânları tercih etme çabasında olmuştur. Hızlı yaşamın hakim olduğu günümüzde, ihtiyaçları doğrultusunda hareket eden birey için, bir yerden bir yere hızlı ve kolay bir biçimde, rasyonel bir rota izleyerek ulaşabiliyor olması da önem kazanmıştır. Wakefield (1998), hızlı yaşamın getirisi ile birlikte ihtiyaçlarımız doğrultusunda hareket ettiğimiz mekân kurgusunda, etkinlik alanlarına kolay bir biçimde erişebilme, etkinlikleri gerçekleştirebilme ve bununla birlikte mekânı terk etme sürecinde yön bulma probleminin önem kazandığını belirtir. Ayrıca akıcı bir şekilde işlevlerin gerçekleşmediği ve kesintisiz bir biçimde etkinlik alanlarına ulaşamadığımız mekânlarda kullanıcının zaman kaybettiği ve mekânda bulunma sürecini verimli kullanmadığını belirtmiştir (Akgün, 2011). Öyle ki kullanıcıların yönelme noktasında problem yaşadığı, hareketlerinin kesintiye uğradığı mekânlar güvensizlik, stres ve zaman kaybı gibi bir takım problemleri de beraberinde getirmektedir (Peponis ve diğ., 1990). Dolayısıyla kullanıcının belirlediği hedefe ulaşma sürecindeki verimlilik, mekânda yön bulma ve dolaşım deneyimiyle birlikte düşünüldüğünde mekân tercihi için önemli hale gelir. Bu nedenle mekânda nasıl yönlendiğimiz, etkinlik alanlarına nasıl eriştiğimiz, kısacası mekânda yön bulma süreci, mekân kullanımını verimli kılan önemli bir değişken olarak öne çıkmaktadır.

İnsan, çevresiyle ilişki kurduğu ilk andan itibaren yön bulma, yönelme kavramları ile yüzleşir. Bu amaçla çevresini algılar ve karar verir. Yön bulma, kendini güvende hissetme ihtiyacıyla ortaya çıkar ve bu yönde verilen kararların eyleme dönüşmesi ile sonuçlanır. Mekânda nasıl hareket edeceğimize ilişkin karar veremediğimiz noktada yön bulma problemleri ortaya çıkar (Akgün, 2011). Bu nedenle insanların mekân içerisindeki yön bulma problemlerini gidermek ve algılarını eyleme dönüştürebilmek için, o mekânı tanımlayan elemanlardan nasıl etkilendiğini anlamak önemlidir. Elde edilen veriler, tasarım sürecine yansıtılarak kullanım düzeyi yüksek nitelikli mekânlar oluşturulabilir (Passini ve diğ., 1998).

Başoğlu (2007), insanı yönlendiren mekânların, bir sistem içerisinde tanımlanabilir bileşenlerle organize edilmiş mekânlar olduğunu vurgulamaktadır. Trancik (1986), kentsel açık mekânlardaki bu bileşenleri 3 grupta toplamıştır;

- Üç boyutlu yapı; mekânın sınırlarını ve kapalılık düzeyini ortaya koyar. Geçirgenlikler, doluluk ve boşluklar mekânsal karakteri belirler.
- İki boyutlu zemin; döşeme kaplamaları, malzeme ve doku özellikleri, mekân organizasyonu açısından farklı algısal etkiler yaratmamızı sağlar.
- Mekânsal objeler; bitki, donatı, heykel gibi mekâna ait objeler belirgin düzeyde öne çıkar, daha fazla hatırlanır ve mekân organizasyonunda belirleyici rol oynar. (Aydemir ve Aydemir, 2004)

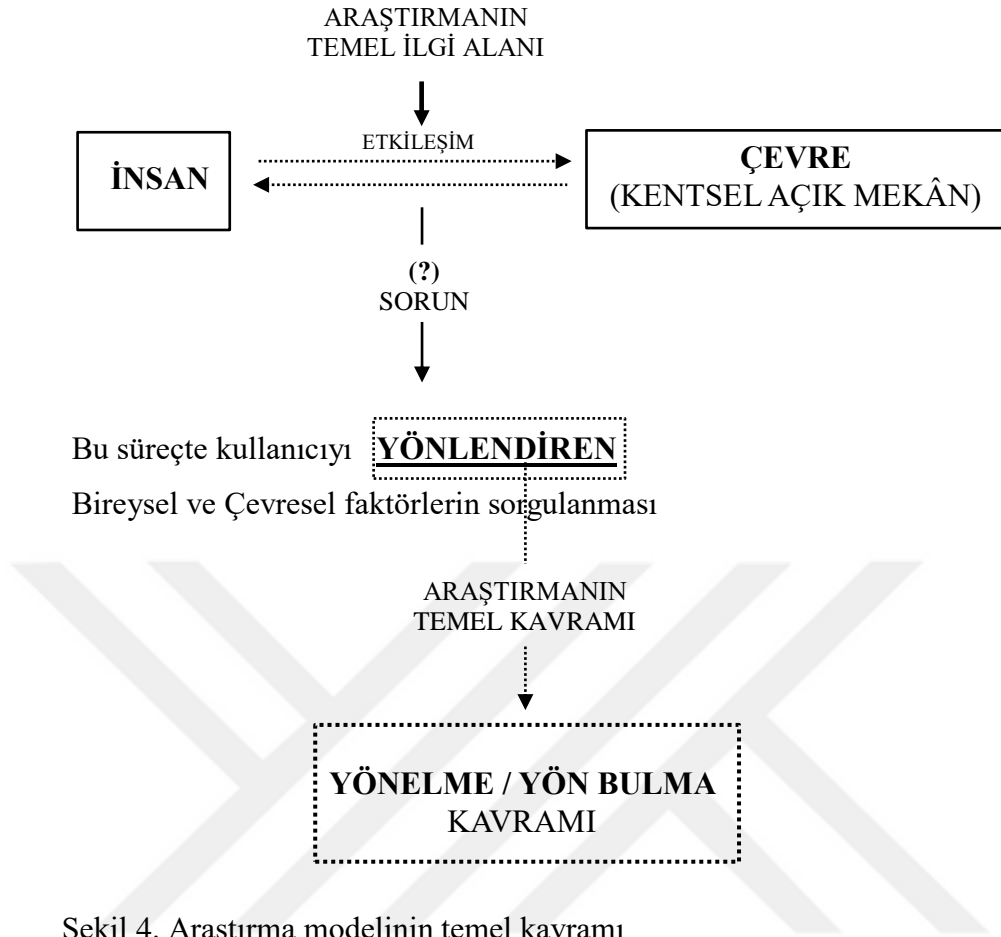
Lazano' ya göre, bu bileşenler açısından oldukça düzensiz ve organize edilmemiş bir biçimde tasarlanan mekânlarda, bireylerin yönelim güçlüğü çekmesi olağandır. Bu durum mekân kullanımını da olumsuz etkilemektedir (Senett, 1996).

Lang (1994)'a göre bu tür mekânların;

- biçimsel ve fonksiyonel açıdan bir bütün olarak algılanamadığı,
- bütüncül bir kurguda algılanamayan mekânların kullanıcıyı etkinlik alanlarına taşıyamayacağı, bu nedenle kullanıcıların eylemlere kayıtsız kalacağı,
- dolayısıyla insanın, insanla ve mekânla kurduğu ilişki fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda olumsuz etkileneceği vurgulanmaktadır (Lang, 1994).

Sonuç olarak, mekânsal kurguyu ortaya çıkaran ve mekân içerisindeki sirkülasyona yön veren bileşenlerin insanları nasıl yönlendirdiği ve hangi özellikleri ile yönlendirici bir niteliğe kavuştuğunun sorgulanabilmesi için yön bulma kavramı irdelenmesi gerekmektedir.

Bu değerlendirmelere bağlı olarak çalışma kapsamında, mekân içerisinde hangi kararlar doğrultusunda ve hangi seçimleri yaparak yönlendiğimiz ve bu yönelimlerimizin mekân kullanımındaki önemi sorgulanmaktadır. Buna doğrultuda, kullanıcının mekân içerisinde yönelme sürecinde, kaybolma hissinden uzak daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde hareket etme kolaylığı sağlayan bireysel ve çevresel özellikler araştırılmaktadır. Elde edilecek sonuçlara göre, tasarım farklılıklarının kullanıcının mekân içerisindeki yönelimleri üzerinde etkisi olup olmadığı, dolayısıyla mekân kullanımını ne düzeyde etkilediğine ilişkin bulgulara ulaşmak hedeflenmiştir.

Şekil 4. Araştırma modelinin temel kavramı

1.4.1. Kentsel Açık Mekânlarda Yön Bulma Süreci

Günlük yaşantımızda sürekli olarak yer değişimleri yaşarız. Planlanmış bir şekilde gerçekleşen bu yer değişimleri sürecinde yönümüzü belirlerken, çevresel ve bireysel birçok değişkene bağlı olarak hareket ederiz. Mekânda yön bulma, bu değişkenlere bağlı olarak hareket ettiğimiz bir süreç olarak ifade edilebilir (Temel, 2011).

Passini'e (1977) göre insanlar ihtiyaçlarını karşılamak için bir noktadan diğer bir noktaya yönelir. Mekânların kurgusu ne kadar farklı olursa olsun, insanlar bu süreçte belirli bir rota izler ve bu rota için farklı yöntemler belirler. Bu bağlamda yön bulma, belirlenen hedefe ulaşmak için gerçekleştirilen çözüm süreçlerini kapsar (Akgün, 2011).

İnsanlar, yer değiştirme süresince birçok noktada karar vermek zorunda kalır. Öncelikle varılacak bir hedef noktası belirlenir, ardından o noktaya nasıl gidileceğini karar verilir. Son olarak verilecek karar ise belirlenen noktaya ilişkin hangi rotanın izleneceğidir (NHS Estates, 2005). Yönelme ise bu süreçler ardından gerçekleşen bir eylemdir.

Yönelme, yön bulmanın eyleme dönüşme noktasıdır, insanların amaç ve gereksinimleri doğrultusunda davranmalarınıdır (Gür, 1996). Mekân içerisinde öncelikle yönümüzü bulmaya çalışır ardından belirlenen yolda harekete geçeriz, yani yönlendiriz. Bu süreçte bilinçli ya da bilinçsiz bazı kararlar alırız. Buda, yönlendirilmenin bilişsel bir yönü olduğunu gösterir (NHS Estates, 2005).

Bu çalışmada, bireylerin mekânsal yönelimlerinde bilişsel sürecini etkileyen, bireyin hareketlerini yönlendiren, sınırlandıran ve kontrol altına alan bireysel veya çevresel özelliklerin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Çünkü insanlar çevrelerinden etkilenir ve bunun sonucunda harekete geçer, eylem ortaya koyar ve bir davranış sergiler. Burada önemli olan bireysel ya da çevresel hangi özelliklerin bu eylemlerimizi yönlendirdiği, davranışlarımızı şekillendirdiğidir. Bu nedenle çalışmanın bundan sonraki aşamasında, yön bulma bir süreç olarak ele alınarak algı-biliş-değerlendirme temelinde irdelenecektir. Böylece çalışmanın kuramsal altyapısını oluşturan bilgilere, kavramlara ve teorilere yer verilecektir. Yön bulmanın bir süreç olarak değerlendirilmesindeki amaç, mekân içerisindeki hareketlerimizi bireysel veya çevresel hangi faktörlerin şekillendirdiği yani yönlendirdiğinin tespit edilmesidir.

1.4.1.1. Yön Bulma Deneyiminde Algısal ve Bilişsel Süreçler

Yön bulma, duyularımızla algıladığımız çevresel elemanların birbirleri ile olan ilişkisi ve bu ilişkilerin zihnimize nasıl yorumlandığı ile açıklanmıştır (Lynch, 1960). Benzer bir tanımla, mekândaki yönelimlerimizin sonradan edinilmiş deneyimler ile gerçekleştiği vurgulanmış ve çevresel elemanlara ait organizasyon biçiminin nasıl algılandığına dayandırılmıştır (Passini, 1984). Dolayısıyla yön bulma, kullanıcının mekândaki algısal ve bilişsel süreci ile ilişkilidir. Bireylerin mekân algısına bağlı olarak, belirledikleri noktaya kaygı duymadan hızlı ve kolay bir biçimde erişebiliyor olması, o mekânda yön bulmaya dair çevresel verilerin varlığını göstermektedir (Peponis ve diğ., 1990).

Yön bulma, günlük yaşantımızın her anında zihnimizi harekete geçiren bir süreçtir. Bu süreç kendi evimizde hareket etmek kadar kolay, hiç bilmediğiniz bir çevrede kaybolmak kadar zor olabilir (Doğu ve diğ., 2000). Yön bulma bir davranış biçimidir, insanların mekân içerisinde kaygı yaşamadan hareket edebilmesi, yer değiştirebilmesidir (Peponis ve diğ., 1990). Bu süreci verimli kılmak ve hareketlere olanak sağlayacak

mekânlar tasarlayabilmek için, kullanıcının mekânsal elemanları nasıl algıladığı ve bunlardan nasıl etkilendiğini anlamak gereklidir (Passini ve diğ., 1998). İnsan ve çevre arasındaki bu etkileşim, algısal ve bilişsel süreçleri de kapsayan değişken ve detaylı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Özbek, 2007).

İnsanın mekânda nasıl yönlendiği, yön bulduğu ve bu süreçte hangi aşamalardan geçtiğini anlayabilmek ve sorgulayabilmek için şu sorular sorgulanmıştır;

- Mekânda yönünü bulmaya çalışan bir insan neye dikkat eder?
- Mekânda yönünü bulmak isteyen insanlar aynı mekân kurgusunda neden farklı hisseder?
- Bu insanlar, aynı mekânda neden farklı davranırlar?

Bu sorular, çevresel algı başlığı altında ele aldığımız algı-biliş-değerlendirme sürecini tanımlamaktadır. Süreç sonunda elde edilen veriler, zihnimizde ortaya çıkan bilişsel haritaların ilk aşamasıdır.

Lynch (1960), insan ve mekân arasında karşılıklı ilişkinin sonucu olarak, insanın zihninde o mekâna karşı bir imaj oluştuğunu söyler. Sanoff (1991), mekâna dair oluşan bu imajı bir haritaya benzeterek, o mekâna dair elde edilen her verinin bu harita üzerine işlendiğini, farklı kategorilerde ayrıştırıldığını ve kodlanarak depolandığını belirtir.

İmamoğlu'na (1980) göre, insanın zihinde depoladığı bu bilgiler, mekânı öğrenmeye ve mekânı tekrar kullanmaya yönelik hatırlanabilir bir kalıba sokma çabasıdır. Ancak bazı mekânsal elemanlar zihinde kolay bir biçimde kodlanabilir ve hafızaya alınabilir, diğerlerine göre daha kolay hatırlanabilir. Burada önemli olan bu mekânların ya da mekânsal elemanların hangi organizasyon biçimlerine göre zihnimizde röper noktalarına dönüştüğüdür (Lynch, 1960). Çünkü bireylerin algısal ve bilişsel sürecin bir sonucu olarak mekân ya da mekânsal elemanları sembolleştirmesi ve onlara bir anlam yüklemesi, mekânda yön bulma sürecine ilişkin kesin kararalar içerir. Birey ilk aşamada mekâna dair bilgi edinme sürecinden geçer, mekânı tanımlar, her bir mekânsal öğeye farklı anlam yükler. Tanımlanan bu öğeler, kendi aralarında belirgin özelliklere göre gruplandırılır. Grupla ayrılmış mekânsal öğeler, belirginlik düzeylerine göre hafızada depolanır. Depolanmış bu veriler bireyin yönelme haritasını oluşturur. Mekân kurgusunu ve mekâna ait kodlanmış verileri içeren bu haritalar, bireylerin mekâna karşı oluşturduğu bilişsel haritasıdır. Dolayısıyla insan zihninde oluşan bilişsel haritaların sorgulanması ve veri olarak elde edilmesi ile kişinin mekâna ilişkin yön bulma deneyiminin ölçülebilmesi ve denetlenebilmesi mümkündür. Bu nedenle bilişsel haritalama süreci çalışma kapsamına

dahil edilerek araştırma yöntemi olarak benimsenmiştir. Böylece, elde edilecek verilerin bireylerin o mekânda yön bulma deneyimlerinin sorgulanması için önemli bir veri teşkil edeceği düşünülmüştür.

- Bilişsel Haritalar

Çevresel biliş, ilk olarak 1913 yılında Charles Trowbridge tarafından konu edilmiş ve insanların çevreyi öğrenme biçimleri ve o çevreye karşı bireysel olarak farklı tutumların oluşmasının nedenleri araştırılmıştır. Bunun sonucu olarak bazı mekânlarda neden yön bulma zorlukları yaşadığı sorgulanmıştır. Bu çalışmanın ardından ilk kez Lynch (1960), “The Image of the City” adlı kitabında bu konu üzerinde incelemeler yapmıştır. Bu konu günümüze kadar sayısız araştırma ile tartışma alanı oluşturmuştur (Erem, 2003).

Çevresel biliş, insanın çevreden edindiği bilgilerin bir sonucudur. Çevreden edinilmiş bu bilgilerin kodlandığı, tanımlandığı zihinsel örüntüye “bilişsel (zihinsel) harita” adı verilmektedir. Çevreden edindiğimiz bu bilgiler, türü ya da kullanım şekli nasıl olursa olsun “bilişsel gösterim” adını almaktadır. Bu nedenle çevresel biliş, bu haritaların zihinde oluşması ile ortaya çıkar. Bu çalışma kapsamında bahsedilen bilişsel harita kavramı da bireyin zihninde oluşan bir şablona karşılık gelmektedir.

Bilişsel haritalar; çevreye ilişkin veri toplama, ayrıştırma, depolama, mekânsal yönelimlerimizde tekrar kullanma ve kullanım sürecinde bu verileri yenileme becerilerimizi tanımlar (Downs ve Stea, 1977). Ancak birey, çevreye karşı sınırlı ve kısıtlı iken çevre çok yönlü ve karmaşık bir oluşumdur. Çevreye ilişkin bu karmaşık ve değişken veriler, algı süzgecinden geçerek şekillenir, ayrıştırılır ve bireye özgü bilişsel haritalara dönüşür (Ünlü, 1996). Bu biliş haritaları, insanın çevreye adaptasyonu için temel bileşendir ve insanın o çevreye karşı davranışlarının sürekliliği açısından bir ihtiyaç olarak tanımlanmıştır (Downs ve Stea, 1973). Öyle ki, insanın içinde bulunduğu mekânı tanınması ve okuması bilişsel haritalar ile başlar.

Neisser (1976)’e göre bilişsel haritalar, mekânsal verilerin seçilebilirliği açısından yönlendirici zihinsel bir örüntüdür. Mekâna dair nesnelere ve nesnelere arasındaki ilişkiyi tanımlayan verileri içerir. Bu nedenle, bilişsel haritalar yön bulma, yönelme ve mekânsal elemanların farkedilebilirliği ile ilişkilidir (Sanoff, 1991). Downs ve Stea’ e (1977) göre bilişsel haritalar, nesnelere ve bu nesnelere birbirleri ile olan ilişkileri, mesafesi ve erişilebilirliğine ilişkin veriler içermesi dışında, hissi duygular ve mekâna ilişkin algısal bilgiler sunarak, değişken ve farklı tiplerde yön önerirler (Downs ve Stea, 1977). Bu yönüyle bilişsel haritalar, bu araştırmaya ışık tutacak bir yöntem olarak

değerlendirilmektedir.

Lynch (1960), bilişsel haritalara ilişkin beş önemli temel bileşenden bahsetmiştir. Bunlar ; yollar, sınırlar (kenarlar), bölgeler, kesişim noktaları ve landmarklardır.

- Yollar; hareket aksları,
- Kenarlar; hareket akslarını kesen, biçimlendiren ya da koşullu yön tayin eden sınırlar,
- Bölgeler; etkin bir kimliğe sahip nitelikli alanlar,
- Kesişim noktaları; toplayıcı, birleştirici ve eylemlere yönlendirici noktalar,
- Landmarklar ise; görsel olarak mekânsal dolaşıma referans oluşturan röper noktalarıdır.

Lynch'in mekânı tanımlamakta kullandığı bu elemanlar, mekânın fiziksel ve durağan özelliklerini tanımlamaktadır. Fiziksel çevreyi oluşturan bu elemanlar, bilişsel haritaların oluşumunda etkili bir faktör olarak, bireyin algısal ve bilişsel sürecini yönlendirmektedir. Yani kullanıcının mekândaki yönelimleri bu elemanların biliş haritalarımızda nasıl şekillendiği ile ilişkilidir.

Çalışma kapsamında değerlendirdiğimiz bilişsel haritalar, mevcut çevresel verilere göre ortaya çıkan bilişsel haritalardır. Kapsamlı bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkan bilişsel haritalar konusu, çalışma sınırları dahilinde ele alınmış ve irdelenmiştir. Bilişsel haritaların irdelenmesi, kullanıcıların mekân içerisindeki yönelimlerine ilişkin ipuçları vereceği düşünülmüştür. Bu yönüyle çalışmanın araştırma yöntemi olarak da benimsenmiştir.

1.4.1.2. Yön Bulma Deneyiminde Karar Verme ve Uygulama Süreçleri

Yön bulma sürecinde birey, öncelikle çevresine dair bilgiler edinir ve edindiği her bir veriyi zihninde ayrı ayrı kodlara dönüştürür. Mekâna ait bu kodlar, mekânın organizasyon biçimi ve dolaşım kurgusu gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterir. Bireylerin zihninde depoladığı bu kodlar, mekânsal deneyimleri ve algısal farklılıkları ortaya çıkarır. Birey deneyimsel ve algısal farklılıklara bağlı olarak karar verir ve ardından bu kararlar doğrultusunda hareket eder, eyleme geçer, belirlenen hedefe doğru yönelir. Zihinde depolanan bu verilere bağlı olarak alınan kararlar ve bu kararların eyleme dönüşmesi süreci, esnek ve değişken bir süreçtir.

Passini ve diğ. (1998), karar verme aşamasında 2 farklı model öne sürmüştür;

1. İdeal model: Bu tip kullanıcılar, mekâna ilişkin en belirgin ve rasyonel yolları tercih eder.
2. Tatmin edici model: Bu tip kullanıcılar ise farklı ulaşım biçimlerini deneyimlemek ister.

Bu kullanıcı tipleri, karar verme aşamasında farklı eylem planları oluşturarak yönlerini tayin eder ve amaca uygun olarak yönelme eğilimine girer (Passini ve diğ., 1998). Karar verme ve verilen kararı uygulama aşamaları, mekândan edinilen bilgiler ve deneyimler ışığında, zihnimizde oluşan mekânsal imaja göre süreklilik içerisinde devam eder ve hareket gerçekleşir. Bu süreçte, karmaşık ve çok yönlü olarak tanımladığımız çevresel veriler ve algısal farklılıklar nedeniyle bireyler, farklı kararlar verebilir ya da karar değiştirebilirler. Yani aynı mekânda farklı davranışlar sergileyebilirler. Bu sonuç, yön bulma başlığı altında sorguladığımız ve cevap aradığımız “insanlar aynı mekânda neden farklı davranırlar?” sorusunun yanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Passini (1984), karar verme sürecini üç aşama tanımıştır; çevresel bilgi, hafıza ve anlamlandırma. İlk aşamada birey, çevresinden edindiği bilgileri zihinsel süreç sonunda anlamlandırır, her bir veriye anlam yükler ve depolar. Çevresel verilerin yetersiz olduğu durumda birey süreci tekrarlar, deneyimleri doğrultusunda çevresel verileri eşleştirme yoluna gider. Bu süreç verilen kararın eyleme dönüşme aşamasıdır. Çevresel veriler, edinilmiş deneyimler ile ilişkilendirebilir ya da zihnindeki imge ve mekânsal kurgu ile eşleştirebilir ise birey harekete geçer ve yönelir. İlişki kurulamadığı durumda ise stres ve endişe duyar, dolayısıyla yön bulma problemi yaşar.

Karar verme ve kararı uygulama süreçlerinde edinilmiş çevresel verilerin hatırlanabilirliği ve geri kullanımı önemlidir. Edinilmiş çevresel bilgiler ve deneyimler sayesinde bireyler, karar verme sürecini tamamlamadan kararı uygulama ve harekete geçme eyleminde bulunabilir. Bu süreç, sürekli ve esnek bir yapıdadır (Passini, 1984). Bireysel faktörlerin değişkenliği, yön bulma sürecinde farklı karar verme mekanizmaları ortaya çıkararak, nitelik ve nicelik bakımından benzer çevrelerde farklı davranışların ortaya çıkmasına sebep olur (Temel, 2011).

Bu değerlendirmeler sonucunda, insanların mekân içerisindeki yön bulma sürecine ilişkin algısal ve bilişsel süreçler ele alınmış, karar verme ve uygulama aşamasında nasıl bir süreçten geçtiği irdelenmiştir. Sonuç olarak çevresel veriler, kullanıcının algısal ve bilişsel sürecini etkiler. İnsan, eylemlerine karar verme noktasında algıladığı bu çevresel veriler sayesinde harekete geçer, anlamlandıramadığı çevrelerde ise rahatsızlık duyar ve yönelme

problemi yaşar. Bu nedenle araştırmanın bundan sonraki aşamasında kullanıcının algılarına yön veren, karar verme noktasında kullanıcıyı yönlendiren, kısacası mekân kullanım sürecini verimli kılan bireysel ve çevresel faktörler irdelenerek araştırma modelini oluşturacak kavramların elde edilmesi amaçlanmıştır.

1.4.2. Kentsel Açık Mekânlarda Yön Bulma Sürecini Etkileyen Faktörler

Günlük yaşamda bir yerden bir yere gitmenin giderek zorlaşması ve hızlı yaşam, stres, gibi etkenlerin artış göstermesi ile birlikte, insanların bir yerden bir yere kısa sürede ve rahat bir şekilde erişebilmesi önemli hale gelmiştir. Bu anlamda insanın mekânı en verimli şekilde kullanabilmesi, mekân ve o mekânda nasıl yönlendiği ile ilişkilidir. İnsanların yabancı oldukları çevrelerde nasıl hareket ettikleri ve hangi çevresel parametrelere bağlı olarak yönlendiklerini anlamının bir yolu da, hareket süreçlerinin gözlemlenmesidir (Garip, 2003). Yani, insan ve mekân arasındaki etkileşime bağlı olarak ortaya çıkan davranışlar önem kazanmaktadır.

Proshansky ve diğ. (1970), mekâna ilişkin olarak bireylerin özgür seçimleri ve davranışlarını üç başlıkta özetlemiştir;

- Kişi, genellikle idrak edici ve çözüm odaklı yaklaşımlar sergilemektedir,
- Kişinin mekâna karşı tatmin olma duygusu onun fiziksel çevreyle etkileşiminin bir sonucudur,
- Kişinin çevreyi kendine uyarlama çabası, özgür bir biçimde sınırsız kararlar verme olanağı sunar (Proshansky ve diğ. 1970).

Bu başlıklara göre, kişinin çevresini ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda değiştirme ve kendine uyarlama çabasında olduğu söylenebilir. Bu süreç insan ve çevre etkileşiminin bir sonucudur. İnsanın çevresi ile etkileşimi, yönelme eyleminin karar verme aşamasını oluşturmakta ve verilen kararların uygulanması yönelme eylemiyle sonuçlanmaktadır (Hasgöl, 2011). Dolayısıyla o çevrede hangi etkenlerin insanı karar verme aşamasına taşıdığı ve eylemlerini davranışa dönüştürdüğü, yön bulma sürecinin hangi faktörlere bağlı olarak geliştiğini anlayabilmek açısından önem kazanmaktadır.

İmamoğlu (1980), çevrenin zihnimizde nasıl şekillendiğini iki farklı değişkenin karşılıklı etkileşimine bağlamıştır;

- Bireysel faktörler (bireysel, sosyal ve kültürel değişkenler)
- Çevresel faktörler (fiziksel çevre değişkenleri)

Yani içinde bulunduğumuz çevreye karşı tutumlarımız, davranışlarımız bireysel ve çevresel değişkenlerin karşılıklı etkileşiminin bir ürünüdür (İmamoğlu, 1980). Algısal ve bilişsel süreçler sonunda kişinin sembolleştirdiği, anlam yüklediği çevreler ve bu çevreleri oluşturan elemanlar, yön bulma sürecinde belirleyici etkindir. Bu nedenle yön bulma süreci çevresel olduğu kadar bireysel faktörlere de bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Mekânda yön bulma sürecini şekillendiren, hareketlerimize yön veren en belirgin bireysel faktörün, mekânı önceden tanımak yani mekâna aşina olmak olduğu vurgulanmıştır. Garling ve diğ. (1983), mekân aşinalığını mekânın görsel algısı ile ilişkilendirmiştir. Buna göre mekâna ilişkin görsel algımız o mekâna ilişkin nesne veya nesnelere karşı ne kadar net anlaşılabilir ise, mekânı daha kolay anlar ve daha kolay bilgi ediniriz. Görsel olarak aşina olduğumuz bir mekânda, hiç gitmediğimiz bir mekâna oranla nesnelere karşı daha net ilişkiler kurabiliriz. Dolayısıyla bir mekânı kullanım sıklığı attıkça o mekânı daha net tanımlar ve mekânı daha bütüncül bir kurguda algılarız (Doğu ve Erkip, 2000). Öyle ki, mekânı ilk kez kullanan birey ile kullanım sürekliliği olan bireyler arasında farklılıklar vardır. İlk kez kullanan birey yoğun bir zihinsel süreç yaşar. Bu süreçte birey mekâna dair her türlü bilgiyi edinmeye başlar. Karmaşık ve çok yönlü olan mekânsal veriler, bireyin o mekânı kullanım sıklığına bağlı olarak basitleşir ve zihninde o mekâna karşı daha net bir şablon oluşur.

Talbot ve diğ., (1993)'e göre bu sürecin belirgin avantajları vardır;

- Kişi, mekânsal bir baskı hissetmeden daha fazla bilgi edinmeye başlar,
- Çevresine daha geniş bir açıdan, çok yönlü olarak bakmaya başlar,
- Edindiği bilgileri amacına uygun olarak dönüştürür ve kullanır.

Mekâna karşı deneyimsiz bireyler ise yoğun zihinsel bir sürecin etkisinde kaybolur, mekânsal veriler arasında ilişki kuramaz, mekânı bütüncül bir kurguda algılayamaz ve buna bağlı olarak yön bulma sorunları yaşar. Dolayısıyla bireylerin bir çevreye ait aşinalık düzeylerinin sorgulanması, o çevrede yön bulma süreçlerine ilişkin ipuçları vermesi beklenir. Bu nedenle 'mekânsal aşinalık', yön bulma sürecini etkileyen bireysel faktör olarak değerlendirilmiş ve araştırma kapsamında ele alınmıştır.

Yön bulma sürecini ele alan birçok araştırma yapılmış ve mekânsal aşinalık dışında çeşitli kavramlar ele alınmıştır. Ancak bu çalışmalar insan-çevre ilişkisini arka plana atan, sosyolojik ve psikolojik açıdan insan odaklı yaklaşımlar içeren çalışmalar olmuştur. Bu nedenle bu kavramlar çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Bahsetmek gerekirse, belirgin olarak cinsiyet faktörünün yön bulma sürecine etkisi araştırılmıştır. Ancak cinsiyete bağlı

yaklaşımlar çok çeşitli olmakla birlikte değişkenlik göstermektedir. Bazı çalışmalarda, yön bulma sürecinde erkeklerin mekânsal uyarıcıları, kadınlara oranla daha kolay algıladıkları ve kullandıkları söylenirken (Holding ve diğ., 1989; Lawton ve Charleston., 1996) bazı çalışmalarda ise, yön bulma sürecinde cinsiyet farklılığını belirleyici olmadığı savunulmuştur (Beaumont, 1983; Brysch ve Schlingensiepen, 1994; Lawton ve Charleston, 1996). Ortaya çıkan bu farklı yaklaşımlar ve kabullere bağlı olarak ‘cinsiyet faktörü’ gibi bireye özgü doğuştan gelen özelliklerin araştırmaya dahil edilmesi, bu çalışmanın sınırlarını aşan yaklaşımlar doğuracağı düşünülmüştür. Öyle ki yön bulma sürecinin sorgulandığı bu çalışmada, çevresel faktörler (okunabilirlik, mekân organizasyonu) ve insanın çevresel faktörlere bağlı olarak bilişsel süreçler sonunda edindiği kazanımlar (mekânsal aşinalık) üzerinde durulmuştur.

Kullanıcıların, mekân içerisindeki yönelimlerinde hangi amaçla yola çıktıkları yani farklı ‘ kullanıcı profili’ faktörü de, birçok çalışmada yön bulma sürecini etkileyen bir başka bireysel faktör olarak ele alınmıştır (Chebat ve diğ., 2003; Bloch ve diğ., 1986.). Farklı amaçlarla aynı hedefe yönelen iki farklı bireyin, hareket kurgularının da farklı olduğu belirtilmiştir. Yön bulma sürecini ele alan bu çalışmalarda ‘haz’ ve ‘faydacı’ kullanıcı tipleri tanımlanmıştır. Haz odaklı kullanıcıların mekânsal öge veya öğelerin yönlendirmesi ile hareket ettiği, faydacı kullanıcı tiplerinin ise rasyonel kararlar verdiği, tekil hedefler doğrultusunda amacı ulaşma ve mekânı terk etme odaklı yaklaştığı belirtilmiştir. Dolayısıyla faydacı kullanıcı olarak bahsedilen kullanıcı profili, genel olarak mimari yapılara (alışveriş merkezleri, metro istasyonları, müzeler vb.) ilişkin çalışmalarda ön plana çıkmaktadır. Oysa çalışma kapsamında değerlendirilen mekân türü kentsel açık mekânlardır. ‘Kentsel açık mekânlar’ başlığı altında da bahsedildiği gibi insanlar bu mekânlarda ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli etkinlikler gerçekleştirerek bireysel tatmini ön planda tutmaktadır. Yani haz odaklı kullanıcı profili ön plandadır. Bu nedenle yön bulmaya dair bireysel faktörlerden olan ‘kullanıcı profili’ faktörü bu tez çalışması kapsamı dışında tutulmuştur.

Tablo 1. Yön bulma sürecinde kullanıcıyı etkileyen bireysel faktörler

Literatür Araştırması	Bireysel Faktörler
Garling ve diğ., 1983; Doğu ve Erkip, 2000); Erem, 2003; Stea, 1988; Talbot ve diğ., 1993, Kaplan ve Kaplan, 1982; Temel, 2011	‘Mekânsal Aşinalık’

Kentsel açık mekânlarda yön bulma, her bireyin karşı karşıya kaldığı çok yönlü ve esnek bir süreçtir. Kullanıcılar her ne kadar hızlı ve kesin kararlar veriyor gibi gözükseler de gerçekte, içinde buldukları mekânın sınırları dahilinde hareket kurgusu oluştururlar. Mekân içerisindeki eylemlerimize yön veren bu kurgu, insan-mekân etkileşimine bağlı olarak ortaya çıkan zihinsel bir sürecin ürünüdür. Bu nedenle mekân kurgusunu oluşturan her bir veri ya da nesnelere olarak ifade ettiğimiz her bir mekân bileşeni, mekân deneyimimizde, dolayısıyla yön bulma sürecinde önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte davranışlarımızı etkileyen mekânsal faktörlere baktığımızda ise en belirgin değişkenin mekânın okunabilirliği olduğu görülmüştür.

Okunabilirlik kavramı, kullanıcıların mekâna dair oluşturdukları hareket kurgusuna yön veren, dolayısıyla kullanıcıyı yönlendiren ve etkinlik alanlarına taşıyan mekânsal bir niteliktir. Kentsel açık mekânlarda yollar, sınırlar, düğümler, semboller, renkler, malzeme ve form kompozisyonları, okunabilirliği tanımlayan bileşenlerden bazılarıdır. Döşeme farklılıkları, farklı renk kullanımları, odak noktaları, mekânsal işaretler, sıkça kullanılan ve okunabilirliği tanımlayan öğelerdendir (Saltan, 2007).

- Kullanıcı, kentsel açık mekânlarda hangi mekânsal kriterlere önem verir?
- Bu mekânsal kriterler, kullanıcı eylemlerini nasıl yönlendirir?

Bu sorular, mekânın kullanıcı tarafından algılanması ve okunmasında belirleyici olan bazı mekânsal değişkenlerin belirlenmesini sağlar.

Lynch mekânın okunabilirliğine ilişkin, mekânı daha anlaşılır kılan ve hareketin daha akıcı olmasını sağlayan mekân kurgusunda belirleyici olan beş temel çevresel kriterden (yollar, kenarlar/sınırlar, bölgeler, kesişim nok., landmarklar) söz etmiştir. Bilişsel haritalar bölümünde bahsedilen bu mekânsal öğelere okunabilirlik başlığı altında detaylı olarak yer verilmiştir.

Mekân içerisinde belirgin bir biçimde farklılaşmış elemanlar, mekânsal okunabilirliğin temelini oluşturmaktadır. Bu elemanlar, mekânın organizasyon biçimini de tanımlamaktadır. Bir mekânın anlaşılabilir bir organizasyonu yoksa okunabilirlik düzeyi de düşüktür. Okunabilir ve organize edilmiş bir mekâna dair algı, kullanıcının mekâna ilişkin verileri kodladığı ve bu verileri birbirleri ile ilişkilendirdiği bilişsel haritasının da çerçevesini oluşturur. Bu nedenle mekâna okunabilir nitelik kazandıran ve yön bulma sürecinde davranışlarımızı etkileyen diğer bir faktör, mekân organizasyonunun anlaşılabilirliğidir (Passini ve diğ., 1992).

Mekân organizasyonu, mekânsal elemanların birbirleri ile olan ilişki düzeyinin

anlaşılabilirliği ile ifade edilmiştir. Bu ilişki, mekâna ilişkin sirkülasyon sistemini de ortaya çıkarır. Bu doğrultuda hareket eder yöneliriz. Sirkülasyon sisteminin tanımlanmadığı mekânlar kullanıcıyı etkinlik alanlarına taşıyamaz. Bu nedenle öncelikle mekâna ilişkin sirkülasyon sistemi tanımlanmalı, ardından bu sisteme bağlı olarak basit ve anlaşılabilir bir dilde tasarlanmış etkinlik alanları oluşturulmalıdır (Başoğlu, 2007).

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi yön bulma süreci ile ilişkilendirilmiş çevresel faktörlerden olan okunabilirlik ve mekân organizasyonu kavramları birbirini besleyen karşılıklı bir ilişki içerisinde. Bu kavramlar, çalışma kapsamında başlıklar halinde ele alınarak detaylı bir şekilde irdelenmiş ve yön bulma sürecine nasıl şekil verdiği saptanmıştır.

O'Neill (1991), yön bulma sürecinde mekânın hatırlanabilirliği, karmaşıklık düzeyi ve mekânsal ilişkilerin anlaşılabilirliği gibi kriterlerin de yön bulma sürecini etkilediğini belirtmiştir. Mekânın hatırlanabilirliğini okunabilirlik düzeyi ile, mekânsal ilişkilerin anlaşılabilirliği mekân organizasyonu ile, mekânın karmaşıklık düzeyi ise mekânın sirkülasyon sistemi ile ilişkilendirerek yön bulma sürecine ve mekân algısına etkileri incelenmiştir. Ancak bu çalışmalar, oluşturulmuş sanal çevreler ve simülasyon teknikleri kullanılarak elde edilmiştir. Bu yönüyle kentsel açık mekânlara oranla daha çok iç mekân üzerine yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Oysa çok yönlü değişkenleri içeren kentsel açık mekânların incelendiği bu çalışma kapsamında, insan-çevre ilişkisi somut varsayımlara dayandırarak gerçek görüş ve tutumlar üzerinden değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu sebeple yön bulma sürecine etkisi incelenen bu kavramlar, çalışma kapsamına dahil edilememiştir.

Bazın çalışmalarda, çevre bilgisinin direk olarak alındığı işaret sistemleri ve grafiksel ifadelerin yön bulma sürecinde etkin rol oynadığı belirtilmiştir (Wiesman ve Rovine, 1989; Doğu ve Diğ, 2000; Passini, 1998; O'Neill, 1991). Ancak Doğu ve Erkip (2000), yaptıkları çalışmada kullanıcıların yön bulma sürecinde işaret sistemlerine veya grafiksel anlatımlara dikkat etmediğini söylemektedir. Carpmann ve diğ. (1985), kullanıcının mekâna girdiği anda mekân okunabilirliğine dair görsel algısının, işaret sistemlerinden daha önemli olduğunu belirtmiştir. Farklı görüş ayrılıkları yaratsa da mekândaki işaret sistemleri, yazı veya görsel içerikli grafiksel anlatımlar; metro istasyonları, hastaneler, müzeler gibi iç mekân olarak nitelendirilebilecek, sınırları yapısal bileşenlerle tanımlanmış mekânlar açısından ele alınmış kavramlardır. Çevresel faktörlere bağlı olarak değişken veriler içermeyen, farklı amaç ve ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılan bu yapılara ilişkin

değerlendirilen işaret sistemleri, yazı veya görsel grafiksel ifadeler çalışma kapsamına dahil edilememiştir.

Tablo 2. Yön bulma sürecinde kullanıcıyı etkileyen mekânsal faktörler

Literatür Araştırması	Mekânsal Faktörler
Passini ve diğ., 1998; Canter, 1974; Hiller ve diğ., 1984; O'Neill, 1991; Peponis ve diğ., 1990	Mekân organizasyonu (mekânın kurgusu, sirkülasyon sistemi)
Lynch, 1960; Abu-Obed, 1998; Lynch, 1960; Rovine ve Wiesman, 1989; Appleyard, 1969; Murakoshi ve Kawai, 2000; O'Neill, 1991	Mekânın okunabilirliği

Bu bölümde, yön bulma sürecine ilişkin mekâna ve bireye bağlı değişkenler saptanmış ve bu değişkenlerin karşılıklı etkileşimleri tartışılmıştır. Sonuç olarak kullanıcı odaklı değişkenlerin mekânsal aşinalık üzerinde, çevresel değişkenlerin ise mekânın okunabilirliği ve mekân organizasyon kavramları üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırmanın bundan sonraki aşamasında, bu kavramların yön bulma sürecini nasıl şekillendirdiği başlıklar halinde ele alınarak incelenmiş ve araştırma modelini oluşturacak alt kavram ve kabullere yer verilmiştir.

1.4.2.1. Mekânsal Aşinalık

Mekânsal aşinalık, bir mekânın tanınma düzeyi olarak ifade edilmiştir (Chalmers ve Knight, 1985). Bir mekâna aşina olmak, kişinin o mekânı oluşturan nesnelere, nelerin konumlarını ve nesnelere arasındaki ilişkiyi biliyor olması demektir (Thorndyke ve Hayes-Roth, 1982). Bir mekâna aşinalık arttıkça, kişinin o mekâna adaptasyon süreci hızlanır ve buna bağlı olarak yön bulma süreci giderek kolaylaşır. Zihinde karmaşık görünen mekân, daha tanımlı bir hal alır, mekânsal ilişkiler anlaşılır hale gelir (O'Neill, 1992).

Aşinalık başka bir tanımla, edinilmiş deneyimlerden yola çıkarak bilişsel olarak tanıma durumunu ifade eder. Öyle ki mekânı kullanmaya başladığımız andan itibaren yoğun bir süreç yaşarız. Porteous' a göre bu süreç, çevresel verilerin algılanması ile başlar. Algılanan bu veriler bilişsel bir süreçten geçer. Bu süreç sonunda, anlamlandırılmış veriler

kişinin bildiği şeylere dönüşür, biliş oluşur (Stea, 1988). İnsanın daha önce edindiği bu bilgiler, nesne veya nesnelere karşılaşma durumuna bağlı olarak tanınır, hatırlanır, aşinalık oluşur (Rapoport, 2004).

Başka bir ifadeyle bu süreç şöyle özetlenmiştir;

- İnsan temel gereksinimlerini karşılayabilmek, çevresi ile bütünleşebilmek, sosyal ve kültürel ilişkiler kurabilmek için çevresine detaycı yaklaşır,
- İkinci aşamada, edindiği bilgiler, hedef ve beklentilerine bağlı olarak sistematik bir kurgu içerisinde ayrıştırılır,
- Son aşamada ise birey, deneyim kazandığı çevreyi, çevrenin olanak ve sınırları dahilinde değerlendirir ve bir kalıba oturtur.

Bu süreçler sonunda o çevreye karşı aşinalık oluşur, artık kişinin o çevreyi hatırlaması daha kolay ve basittir (Erem, 2003). Dolayısıyla hatırladığımız ve bildiğimiz mekânlarda ne yöne nasıl ve hangi seçimleri yaparak yönleneceğimiz, bilinçli olarak verilen kesin kararlar içerecektir.

Her ne kadar bilindik de olsa insanlar, sık kullanım gösterdikleri mekânları her zaman aynı düzeyde hatırlamayabilir. Bu noktada mekânsal bilginin nasıl ve ne şekilde elde edildiğine ilişkin çeşitli çalışmalar yapılarak, bireyler çevreye maruz bırakılmış ve sınanmıştır. Yöntem olarak haritalar kullanılmış ya da kişinin doğrudan çevreye maruz bırakılması ve tecrübe edinmesi sağlanmıştır. Thorndyke ve Hayes-Roth, (1982); Appleyard (1969), yaptıkları çalışmada aşinalık türüne ilişkin farklılıklara dikkat çekmiştir. Mainardi-Peron ve ark. (1985) ise tanıdıklık aşinalığı ile işlevsel aşinalık olma üzere iki farklı kriterden söz etmişlerdir. Tanıdıklık aşinalığı, herhangi bir amaca bağlı olmaksızın bir mekâna tekrar tekrar maruz kalmaktan bahseder. Buna her gün evine gitmek için aynı meydana geçmek zorunda kalan birey örnek gösterilebilir. İşlevsel aşinalık ise, kişinin amaçları doğrultusunda gerçekleştirdiği bir eyleme bağlı olarak mekânla ilişki kurmasıdır. Örnek olarak, her gün aynı mekânda tezgâh açmak zorunda kalan satıcının o mekânla kurduğu ilişki gösterilebilir (Mainardi - Peron ve ark. 1990).

Gale ve ark. (1990), mekânsal aşinalığın oluşumuna kuramsal ve deneysel anlamda katkı sağlayacak 4 temel kriterden söz etmişlerdir;

- ‘yer’ bilgisi
- görsel düzeyde tanıma
- mekânsal düzeyde tanıma
- insan- mekân etkileşimi

Bu kriterler, bir mekâna aşına olma sürecini şekillendiren tanımsal ve kavramsal yaklaşımları içerir.

Mekânsal aşinalık araştırmalarına ilişkin bu tanımlar ve sonuçlar göstermiştir ki, insanların en çok tanıdığı mekânlar, en çok kullandıkları ve en sık ziyaret ettikleri mekânlar olmuştur.

Mekânsal aşinalık, bireylerin çevreleri üzerindeki hakimiyet derecesini ifade eden bir kavram olarak da değerlendirilmiştir (Beguin ve Romero, 1996). Kimi zaman, anlık hatırlamalar veya fotoğraflar vasıtasıyla açıklanan görüntülerin tanınması ile ölçülebildiği de ifade edilmiştir (Chalmers ve Knight, 1985). Bu yüzden karmaşık bir olgudur, tanımlamak ve ölçmek zordur. Mekânsal olduğu kadar içsel dürtüleri de kapsayan geniş sınırlara sahiptir. Aşinalık, sadece mekânsal bir bilişin ötesinde güven, aidiyet ve yakınlık hissi gibi psikolojik kavramları da içermektedir. Kimi insanlar yalnızca adını bildikleri bir mekâna aşına olduğunu ifade ederken, kimileri mekâna ilişkin fotoğrafların tanınmasıyla aşına olduklarını ifade etmiştir. Bir kısım, ziyaret ettikleri ve sık sık düzenli olarak kullandıkları mekânlara aşına olduklarını belirtmişlerdir. Farklı bir kullanıcı grubu ise, mekânın konumunu ve tarihini biliyorlar ise aşına olduklarını söylemişlerdir (Gale ve ark, 1990a; Kitchin, 1994).

Bu tanımsal ifadeler, her ne kadar mekânsal aşinalığın karmaşık bir kavram olduğunu ortaya koysa da, mekânın bir sınırı vardır. İnsan zihni öğrenme, bilgi edinme odaklı çalışan bir yapıya sahiptir ve içinde bulunduğu mekânın sunduğu olanak ve sınırları dahilinde biliş sahibi olur. Evans (1980), bu konuda iki farklı yaklaşım öne sürmüştür; birincisi, mekânsal aşinalığın oluşumuna bağlı olarak zihinsel haritaların daha net bir biçimde doğrusal yönde değişimi, bir diğeri ise, ilk kez ziyaret edilen bir mekâna dair bilgi edinirken bu süreçte başvurulan mekânsal bileşenlerin tipleri. Bu bağlamda, aşinalık arttıkça nirengi noktalarının giderek önem kazandığı belirtilmiş ve yolların aşinalığın oluşum sürecinde baskın bir rol oynadığı ifade edilmiştir. Bu yaklaşımlar mekân içinde hareket eden bireyin dolaşım kurguna ilişkin olarak, mekânsal aşinalığın zihinsel ve mekânsal boyutlarını ifade etmektedir.

Sonuç olarak, mekânda yön bulma sürecini şekillendiren ve farklı boyutları ile kullanıcının sirkülasyonun sağlayan aşinalık durumu, insanların mekân deneyimini bağlı olarak ortaya çıkan ve bireysel bir faktör olarak eylemlere yön veren bir değişkendir. İçeriği ve türü ne olursa olsun, bir mekânın birden çok ziyaret edilmesi, o mekâna ilişkin zihinsel bir kalıp ortaya çıkaracaktır. Bu kalıp, mekânın farklı özelliklerini, tanımlanabilir

ve belirgin fiziksel bileşenlerini, referans olan mekânsal konum ve nesnelere içermektedir. Bu nedenle yön bulma sürecine ilişkin olarak mekânsal aşinalık, mekân içerisindeki yönelimlerimizin kullanıcı odaklı önemli bir değişkeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.4.2.2. Mekânsal Okunabilirlik

İnsan, içinde bulunduğu mekânı anlamaya, kavramaya çalışırken mekânın farklı boyutları ile karşılaşır ve çevresel bir baskı altında kalır. Bu süreçte ilişkinin düzeyi farklılık gösterse de, insanın her durumda mekânla bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. Bu ilişkinin düzeyi, kişisel özellikler ve mekânsal niteliklere bağlı olarak farklılık gösterir. Çevre tasarımcılarının amacı, bu karışık düzen içerisinde insanın o mekânı anlaması, kavraması ve eylemlerini gerçekleştirebilmesine olanak sağlamaktır (Erem, 2003). Okunabilirlik de insana bu olanakları sağlayan çevresel bir niteliktir.

Çevresel bir kavram olarak okunabilirlik, nesne veya nesnelere anlamlı ilişkiler dizini oluşturularak fark edilebilirliğini mümkün kılan kalitedir. Yani çevreyi seçenekler içinde okuma, anlama ve kavrama olanağı sağlayan çevresel değişkendir. İnsanlar çevre özelliklerine bağlı olarak, orada neler olup bittiğini anlarsa, o çevrenin sunduğu olanak ve avantajlardan da yararlanır. Okunabilir çevrelerin anlamı, insanların o çevreden bilgiler edinebilmesidir. Bu yönüyle, çevreyi oluşturan düzenin anlaşılabilir olması şeklinde de yorumlanmıştır (Bentley, 1985).

Kaplan ve Kaplan (1982)'a göre okunabilirlik, bireyin bulunduğu çevreyi kaybolma endişesi duymadan, kapsamlı bir şekilde keşfetmesini sağlayan çevresel bir özelliktir (Nasar, 1987). Lynch (1984) ise okunabilirliği, 'parçaların belirgin bir düzen içinde fark edilebilme ve organize edilebilme kolaylığı' şeklinde tanımlamaktadır. Yani bir alanın okunabilirlik derecesi, parçaların birbirleri ile tanımlanabilme kolaylığı ve uyumlu bir şekilde organize edilmiş olması olarak tanımlanmıştır. Passini (1996), okunabilirlik kavramını, bir mekânın yönelmeye uygun özelliklere sahip olmasıyla ilişkilendirerek açıklamıştır. Benzer olarak Fewings'de (2001) okunabilirliği, kullanıcının mekân içinde hareket etme ve yönelme eylemleri üzerinde etkili olan mekân niteliği şeklinde tanımlanmıştır (Fewings, 2001). Pollet ve Haskell (19796), insanın mekân içerisinde rahat bir biçimde gezebilmesi, eylemlerini akıcı bir şekilde gerçekleştirebilmesi ve çevresinden endişe duymadan hareket edebilmesi için o mekânı okuyabilmesi gerektiğini savunmaktadır. Öyle ki okunabilir mekânların birçok avantajı vardır;

- kaybolma endişesinden kurtarır (Wener ve Kaminoff, 1983)
- kolay ve hızlı hareket olanağı sağlar, yönelmeyi kolaylaştırır
- güven hissi yaratır (Yeung ve Savage, 1996)
- çevreye karşı psikolojik rahatsızlıkları azaltır
- çevrenin karışıklığını giderir (Pollet ve Haskell, 1979) (Erem, 2003).

Günümüz kent yaşamında dair bu sorunların, okunabilir nitelikte mekân tasarımları ile giderilmesi mümkündür.

Literatürde yapılan bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi okunabilirlik, mekânı anlamaya, kavramaya olanak sağlayan ve mekân içinde kullanıcıyı yönlendiren çevresel bir kavram olarak ele alınmıştır. Bu tez çalışmasında da, okunabilirlik düzeyi düşük çevrelerde insanların hareket ve eylemlerin akıcı bir şekilde gerçekleşmediği, yönelim güclüğü çektiği varsayılmıştır. Bu varsayıma dayanarak, okunabilirlik kavramı, nitelikli fiziksel çevreler olan kentsel açık mekânlarda, kullanıcıların mekân içerisinde yönelimlerini etkileyen çevresel bir özellik olarak irdelenmektedir. Birçok araştırmacı tarafından ele alınmış ve farklı yaklaşımların doğmasına neden olmuş okunabilirlik kavramının bu araştırmalarda nasıl kullanıldığını, yaklaşımlardan doğan kavramların nasıl sınındığını ve deneklere nasıl iletildiğini anlayabilmek, bu tez çalışmasına ilişkin araştırma modelini ortaya koyan temel kavram ve yöntemlerin belirlenmesi ve saptanması açısından önemlidir. Bu nedenle çevrenin okunabilirliğine dair araştırmalar irdelenerek, yaklaşımlar ve kabuller ışığında okunabilir mekânı tanımlayan özellikler ve ilişkili kavramlara ulaşmak hedeflenmiştir.

Bu tez çalışmasında okunabilirlik kavramı şu sorular çerçevesinde değerlendirilmektedir;

- Okunabilirliği tanımlayan kavramlar nelerdir?
- Bir kentsel açık mekânı nasıl okunabilir yaparız?

Bu sorulardan yola çıkarak, çevrenin okunabilirliğine dayalı yapılan çalışmalar ve araştırmalar incelenerek araştırma modelini oluşturacak kavramlara ulaşmak hedeflenmiştir.

Literatür çalışmaları incelendiğinde, okunabilirlik kavramına ilişkin tür ve ölçek bakımından farklı mekânlar ele alınmıştır. Mimari yapılara ilişkin çalışmalarda bazen bir konut alanı bazen de kütüphane, hastane, müze, metro istasyonları gibi yön bulma sürecinin önem kazandığı kapalı mekânlarda okunabilirlik kavramı sorgulanmıştır. Kentsel açık mekân ölçeğinde yapılan çalışmalarda, mekânsal bilginin elde edilmesi ve yön bulma

sürecine ilişkin problemlerin çözümlenmesi açısından yaklaşmıştır. Bu çalışmalardaki amaç, insan ile mekân arasındaki etkileşimi, gerek insan gerekse mekân açısından incelemek ve insanın hangi mekâna nasıl tepki verdiğini araştırarak okunabilirlik açısından nitelikli bir mekânın nasıl olması gerektiği sorusuna cevap aramak olmuştur. Birçok araştırmacı bu yaklaşımı benimseyerek çevrenin okunabilirliğine ilişkin çeşitli teoriler ortaya koymuş ve birçok kavram ile okunabilir çevrenin tanımını yapmıştır.

Kaplan (1987) yaptığı çalışmada okunabilirliği, insanın çevreyi anlamasına olanak sağlayan bir kavram olarak tanımlamıştır. Çalışmada mekânın okunabilir olması için belirli bir sistem içerisinde biçim, doku, renk gibi fiziksel özellikleri açısından farklılaşmış öğeler içermesi gerektiğini vurgulanmıştır. Bu şekilde farklılaşmış ve öne çıkmış öğelerin, mekân içerisinde yönelimi kolaylaştırdığı, eylemleri daha akıcı hale getirdiğini belirtmiştir.

Mimari çevrelerde okunabilirlik, ilk olarak Lynch (1960) tarafından konu edinmiştir. Giderek yaygınlaşan bu kavram, günümüzde okunabilirlik-yönlendirme ilişkisi temelinde ele alınarak, bu ilişkinin mekân tasarım sürecine bir girdi oluşturması gerektiği tartışılmaya başlanmıştır. Lynch'in yapmış olduğu tanımlar, gerek mekân gerekse kent ölçeğinde birçok çalışmada olduğu gibi bu araştırmada da yön verici niteliğe sahiptir. Lynch (1960), mekânın okunabilirliğine ilişkin, mekânı daha anlaşılır ve hatırlanabilir kılan, insanı yönlendiren ve hareketlerin daha akıcı olmasını sağlayan mekân kurgusunda belirleyici beş temel çevresel bileşenden söz etmiştir. Bu bileşenler; yollar, kenarlar / sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları, nirengi noktaları / landmarklardır.

- Yollar

Yollar mekândaki sirkülasyon kanallarıdır. Kullanıcının mekândaki hareket ağını oluşturan temel bileşendir. Mekânda yol olarak tanımlanmış bu bileşenler, genişlik, uzunluk, döşeme kaplaması, süreklilik ve devamlılık gibi çeşitli özelliklere bağlı olarak kullanıcıda algısal değerler oluşturur. İnsanlar, mekânsal her bir bileşeni bu yollara bağlı olarak algılar, görür, ilişkilendirir, etrafında bütünleştirir ve mekân kurgusu oluşturur. Başlangıç ve bitiş noktası belirgin olan yollar, insanda yönelme duygusu yaratır (Czerkies ve diğ., 1999). Ancak bireyler, girdikleri yolun nereye ulaştığını bilmek ve anlamak ister. Lynch (1960)'e göre, başlangıç ve bitiş noktasının okunabildiği ulaşım akslarında bireyler, mekânsal elemanları birbiri ile ilişkilendirir ve o mekâna karşı bir imaj oluşturur. Ching'e (2007) göre, hareket kurgumuzu belirleyen bu yollar, etkinlik alanlarını birbirine bağlayan bir ağıdır. Etkinlik alanlarının ardışık bir sıralanışı boyunca hareket ettiğimiz bu yollarda, nerede olduğumuz ve nereye gittiğimiz sorularına bağlı olarak dolaşım gerçekleştiririz. Bu

bağlamda, kentsel açık mekânlarda yollar; kullanıcıyı sirküle eden, yönlendiren, ya da kullanıcının hareketlerini kısıtlayan mekânsal bileşenlerdir.

Tablo 3. ‘Yol’ bileşeninin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği

Lynch (1960)’in tanımladığı çevresel kriter	Kentsel açık mekânlarda karşılık gelen fiziksel ve işlevsel benzerliği
<ul style="list-style-type: none"> • Yollar 	<ul style="list-style-type: none"> • Araç ve Yaya Yolları • Koridorlar • Dolaşım Alanları • Yer/Zemin döşemeleri • Merdivenler • Patikalar • İzler

- Kenarlar / Sınırlar

Kenarlar, bölgeleri birbirinden ayıran sınırlar gibidir (Lynch, 1960). İki alanı ya da işlevi birbirinden ayırdığı gibi, bazen de kapsayıcı ve bütünleştirici bir özelliğe sahiptir. Kentsel açık mekânlarda bitki, donatı, su ögesi, topoğrafya gibi çevresel bileşenler; bazen etkinlik alanları, mekânlara ve yollar arasında sınır oluştururken, bazen de bir koridor işlevi üstlenerek ulaşım ağının bir parçası olan ve bölgeler arasında ilişki kuran mekânsal elemanlardır. Dolayısıyla bu bileşenler kullanıcının nasıl bir yön izleyeceği ve mekân içerisinde nasıl hareket edeceğine dair kullanıcıyı yönlendiren, hareketlerine olanak tanıyan çevresel bileşenler olarak değerlendirilir.

Tablo 4. ‘Kenar/Sınır’ bileşeninin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği

Lynch (1960)’in tanımladığı çevresel kriter	Kentsel açık mekânlarda karşılık gelen fiziksel ve işlevsel benzerliği
<ul style="list-style-type: none"> • Kenarlar/Sınırlar 	<p>Sınır özelliği taşıyan, lineer sürekliliği olan yönlendiren,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bitkisel sınırlar • Yapısal sınırlar • Peyzaj donatıları <ul style="list-style-type: none"> - Oturma birimleri - Örtü elemanları - Aydınlatma elemanları

Tablo 4' ün devamı

<ul style="list-style-type: none"> • Kenarlar/Sınırlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Duvarlar • Su Öğeleri <ul style="list-style-type: none"> - Havuzlar - Göletler • Topoğrafya
---	--

- Bölgeler

Bölgeler, içine girilebilen çevresinden soyutlanmış alanlardır. Bu soyutlaşma, mekânın fiziksel ve işlevsel karakterindeki sürekliliğin kesintiye uğradığı noktalarda ortaya çıkar. Doku, biçim, mekân, sembol, aktivite, kullanıcı profili gibi etkenlerin farklılaştığı alanlar bölge olarak ifade edilebilir (Lynch, 1960). Kentsel açık mekânlardaki etkinlik çeşitliliği, mekânın bölgelere ayrılmasını sağlar. Her bir farklı etkinlik, tanımlı ve net bir bölge ortaya çıkartır. Bununla birlikte yalnızca etkinlik alanları değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel etkileşim sağlayan alanlarda bölge tanımını oluşturabilir. Bölgeler mekânın bir parçası olduğu gibi, her bölge kendi sınırları içerisinde alt bölgelere ayrılabilir.

Tablo 5. 'Bölge' bileşeninin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği

Lynch (1960)'in tanımladığı çevresel kriter	Kentsel açık mekânlarda karşılık gelen fiziksel ve işlevsel benzerliği
<ul style="list-style-type: none"> • Bölgeler 	<ul style="list-style-type: none"> • Mimari yapılar (Kapalı / yarı açık) <ul style="list-style-type: none"> - Konaklama - Alışveriş - Yeme / içme (büfe, kafe vb.) - Eğlence - İdari/yönetim - Kapalı spor - Dini tesis • Etkinlik alanları <ul style="list-style-type: none"> - Açık spor alanları - Eğlence / konser alanları - Yeme içme / dinlenme alanları • Yeşil alanlar (ağaçlandırılmış / serbest çim alanlar)

- Dügüm / Kesişim Noktaları

Kesişim noktaları, mekânın odak noktası olarak tanımlanan ve yolların birbiri ile kesiştiği, birleştiği alanlardır. Mekândaki işlevsel farklılıklara geçiş noktaları olarak da tanımlanabilir. Yollar ya da bölgelerin kestiği bu alanlar, mekânda ne yöne gideceğimiz konusunda önemli bir yol göstericidir. Toplayıcı, birleştirici, davetkar özelliklere sahip bu noktalar, kullanıcıyı ulaşım asklarına aktaran ya da etkinlik alanları olarak tanımladığımız bölgelere yönlendiren, meydan ya da meydan işlevine sahip geniş alanlardır.

Tablo 6. ‘Dügüm (Kesişim) Noktası’ bileşeninin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği

Lynch (1960)’in tanımladığı çevresel kriter	Kentsel açık mekânlarda karşılık gelen fiziksel ve işlevsel benzerliği
<ul style="list-style-type: none"> • Dügüm(Kesişim) Noktaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Meydanlar • Kavşaklar • Toplanma / Dağılma noktaları • Bekleme / Duraksama noktaları • Odak noktaları • Kesişen yollar • Avlular

- Nirengi Noktaları / Landmarklar

Nirengi noktaları, içine girilemeyen referans noktalardır. Mekânın hemen hemen her noktasından seçilebilen ve ayırt edilebilen nesnelere dir. Genel olarak mekâna dair hatırdaki kalan, en belirgin ve benzersiz noktalardır. Kentsel açık mekânlardaki bileşenler, bazı noktalarda farklılaşarak güçlü bir algısal etki yaratır, diğer mekânsal bileşenlere oranla daha belirgin bir hal alır. Çevresine göre farklılaşmış bu bileşenler kullanıcıya referans olarak mekân içerisindeki hareket ve eylemlerini yönlendirir. Farklı boyut ve işlevlere sahip bu bileşenler mekânsal ölçekte dikkat çeker, fark edilir (Belinrad ve Peruch, 2000). Nirengi noktaları, yönelme hissi oluşturan, durağan ve belirginlik düzeyi yüksek öğeler tarafından ortaya çıkar (Lynch, 1960). Mekân içerisinde yönümüzü bulurken sıkça başvurduğumuz ve referans aldığımız bu noktalar, mekân kurgusu içerisindeki etkin konumlarda ortaya çıkan, diğer mekânsal bileşenlere oranla daha kolay hatırlanabilen benzersiz bileşenlerdir (Özbek, 2007).

Tablo 7. ‘Nirengi Noktası / Landmark’ bileşeninin kentsel açık mekânlardaki fiziksel ve işlevsel benzerliği

Lynch (1960)’in tanımladığı çevresel kriter	Kentsel açık mekânlarda karşılık gelen fiziksel ve işlevsel benzerliği
<ul style="list-style-type: none"> • Nirengi Noktaları / Landmarklar 	<p>Belirgin ve dikkat çekici;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bitki ve bitki grupları, • Su Öğeleri <ul style="list-style-type: none"> - Havuzlar - Göletler - Şelaleler • Peyzaj donatıları <ul style="list-style-type: none"> - Heykeller ve plastik objeler - Örtü elemanları - Amfiler - Köprüler - Diğer Obje ve Nesnelere - Topoğrafya • Mimari öğeler

“Mekânsal kurgudaki bütün bu elemanlar birbirinden bağımsız ve yalnız değildir. Bölgeler; sınırlar tarafından tanımlanan, yolların çevrelediği ve nirengi noktalarıyla beslenen kesişim noktalarından oluşmuştur” (Lynch, 1960). Bu elemanlar birbirleriyle etkileşim halinde ve birbirini besleyen mekânsal bileşenlerdir. Kullanıcılar, mekân kurgusunu oluşturan bu elemanları bir bütün olarak algılar. Lynch’in (1960) ortaya koyduğu bu bileşenler, mekânın okunabilirliğini etkileyen ve insanın mekân içerisinde yönelimlerini kolaylaştıran yardımcı elemanlardır.

Çalışma kapsamında irdelenen bu bileşenler, kentsel açık mekânlarda yön bulma sürecine şekil veren mekânsal bir nitelik olarak ele aldığımız okunabilirlik kavramını tanımlayan ve açıklayan unsurlardır. Yani bu bileşenlerin mekânda var olup olmayışı, hangi kurgu ve ilişkide planlandıklarının tespiti, mekânın okunabilirlik niteliği hakkında önemli veriler sunacaktır. Bu sayede mekânın okunabilirlik derecesi ve buna bağlı olarak mekânın yönlendirici bir özelliğe sahip olup olmadığının sınılanması mümkün olacaktır.

Tablo 8. Mekânın okunabilirlik bileşenleri

MEKÂNIN OKUNABİLİRLİK BİLEŞENLERİ				
Yollar	Kenarlar/ Sınırlar	Bölgeler	Düğüm / Kesişim Noktaları	Nirengi Nok./ Landmarklar
<ul style="list-style-type: none"> • Araç ve Yaya Yolları • Koridorlar • Dolaşım Alanları • Yer/Zemin döşemeleri • Merdivenler • Patikalar • İzler 	<p>Sınır özelliği taşıyan, lineer sürekliliği olan ve yönlendiren;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bitkisel sınırlar • Yapısal sınırlar • Peyzaj donatıları <ul style="list-style-type: none"> - Oturma birimleri - Örtü elemanları - Aydınlatma elemanları • Duvarlar • Su Öğeleri <ul style="list-style-type: none"> - Havuzlar - Göletler - Şelaleler • Topoğrafya 	<ul style="list-style-type: none"> • Mimari yapılar (Kapalı / yarı açık) <ul style="list-style-type: none"> - Konaklama - Alışveriş - Yeme/içme (büfe, kafe vb.) - Eğlence - İdari/yönetim - Kapalı spor - Dini tesis • Etkinlik alanları <ul style="list-style-type: none"> - Açık spor alanları - Eğlence/konser alanları - Yeme içme / dinlenme alanları - Yeşil alanlar (ağaçlandırılmış ve serbest çim alanlar) 	<ul style="list-style-type: none"> • Meydanlar • Kavşaklar • Toplanma/Dağılma noktaları • Bekleme / Duraksama noktaları • Odak noktaları • Kesişen yollar • Avlular 	<p>Belirgin ve dikkat çekici;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bitki ve bitki grupları • Su öğeleri <ul style="list-style-type: none"> - Havuzlar - Göletler - Şelaleler • Peyzaj donatıları <ul style="list-style-type: none"> - Heykeller ve plastik objeler - Örtü elemanları - Amfiler - Köprüler - Diğer obje ve nesnelere - Topoğrafya • Mimari öğeler

1.4.2.3. Mekân Organizasyonu

Organizasyon kavramı, “düzenleme” olarak tanımlanmıştır (URL-4, 2016). Başka bir ifadeyle, birden fazla olguyu karmaşık bir halden kurtarmak ve belirli bir düzen içine sokmak şeklinde ifade edilmiştir

İnsanlar günlük yaşantıların devamlılığı için çevresinde var olan her şeyi organize etmeye çalışır ve bunun için bir mekâna ihtiyaç duyar (Allen ve Henn, 2006). Yani insanın kullanım amacı ile etkileşimde bulunduğu her mekânın, bu kullanımı kolaylaştıracak bir şekilde organize edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, insan–mekân–organizasyon kavramları birbirleri ile yakından ilişkilidir. Bu organizasyon, mekânın sistemli bir şekilde

düzenlenmesiyle ortaya çıkar. Buda ancak, bu organizasyonu oluşturan mekânsal öğelerin, tasarım sürecinde doğru bir ilişkide kurgulanması ile mümkündür (Hasgöl, 2011).

Mekânsal öğeler, organizasyonun temelini oluşturarak mekân içerisindeki hareketlerimize yön vermektedir. Bu öğeler, mekân organizasyonunda sınırlayıcı, yönlendirici, odaklayıcı, süreklilik sağlayıcı, birleştirici ve ayırıcı rol üstlenerek mekândaki yönelimlerimizi belirler (Özdemir, 1994).

Trantic (1986), mekân organizasyonu oluşturan bu öğeleri 3 grupta toplamıştır;

- Üç boyutlu nesnelere: Mekânın sınırlarını ve kapalılık derecesini belirler. Geçirgenlik ve boşluklar ile mekânsal karakter ortaya çıkar.
- İki boyutlu doku: Döşeme kaplamasına ilişkin kompozisyon, malzeme ve doku özellikleri mekânda farklı algısal etkiler yaratmaya olanak tanır.
- Mekânsal objeler: Bitki, su ögesi, donatı, heykel gibi objeler mekânda daha akılda kalıcı ve mekânı organize edici rol oynar (Aydemir ve Aydemir, 2004).

Bu öğeler, kentsel açık mekânın karakterini belirleyen ve mekân organizasyonunu oluşturan elemanlardır.

Tablo 9. Mekân organizasyonunu oluşturan peyzaj öğeleri (Trantic, 1986'ten geliştirilmiştir)

Mekân Organizasyonunu Oluşturan Peyzaj öğeleri
<ul style="list-style-type: none"> • Bitkiler • Döşeme Kaplamaları • Peyzaj Donatıları • Su ögesi • Topoğrafya

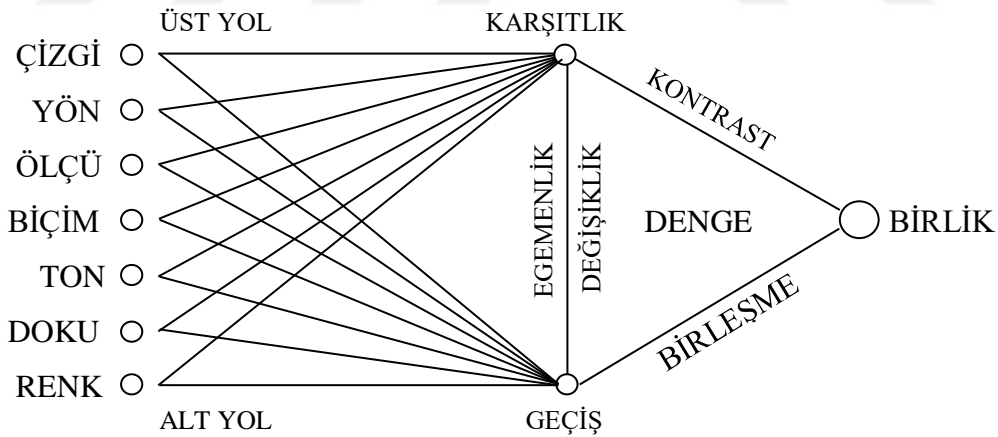
Mekân, birbiri ile yakın ya da uzak ilişki içerisinde bulunan öğeler topluluğudur. Bu topluluktaki her bir öğe, algısal değer yaratan nitelikleri ile (çizgi, yön, biçim, ölçü/oran, değer, doku, renk) bir araya gelir ve bir bütünü oluşturur. Mekân ile etkileşim sürecine giren bireyler, bu öğelere bağlı olarak o mekândaki eylem ve hareketleri süresinde farklı değerlerde algısal süreçler yaşar (Kepes ve Giedion 1944). Öyle ki öğeler, kendine özgü bu nitelikleri (çizgi, yön, biçim, ölçü/oran, değer, doku, renk) ile farklılaşıp değişime uğrar, belirginleşerek daha seçilebilir ve algılanabilir hal alır ya da bu nitelikler öğelerde pasif bir

etki yaratarak algısal değerlerini düşürür. Bu nedenle, öğelerin fiziksel özellikleri olan bu nitelikler ve bu niteliklere bağlı olarak ortaya çıkan algısal değerler önem kazanmaktadır.

Öğelerin fiziksel nitelikleri ve bütün içerisindeki diğer öğeler ile olan ilişkileri;

- EŞ DEĞER'dir ve tekrar edilmektedir; bu tür ilişkilerde, birbirine yakın fiziksel niteliklerde birden fazla öğe bir araya gelmiştir. Eşdeğer öğeler, birbirleri arasında güçlü bir bağ kurarak, görsel algıyı kolaylaştırır.
- BENZER'dir; kendine özgü nitelikleri açısından, iki ya da daha çok öğe birbirleri ile ilişki kurarak bütünleşme eğilimi gösterir (Kepes ve Giedion 1944).
- KARŞIT'dır; niteliksel olarak farklılaşan ve zıt karakterler yaratan öğeler, ilgi çekici özellikte kuvvetli bir algısal değer yaratır (Arnheim, 1954).

Öğeler, kendine özgü karakterleri ile bir araya gelerek, farklı algısal değerler ortaya çıkardıkları görülmektedir. Bu nedenle, tasarım sürecinde doğru kararlar vermek, öğeler arasında algısal değeri yüksek ilişkiler kurmak, sade anlaşılabilir bir tasarım ürünü ortaya çıkarmak ve mekânı öğeler karmaşıklığından kurtarıp birliği sağlamak önemlidir. Bu birlikte her bir öğe, bütün içindeki yeriyle kendini olduğu gibi diğer öğeleri de belirginleştirmektedir. Birliğin temel koşulu ise egemenlik ve denge kurmaktan geçer.

Şekil 5. Öğelerin, Fiziksel Niteliklere Bağlı Olarak Farklı Yollarla Birlik Oluşturmaları (Zeren, 1965; Özbilen, 1983)

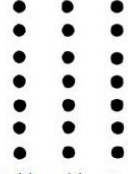

Öğeleri birliğe götüren bu ilişki içerisinde; egemenlik, bazı öğeler ya da öğeler topluluğunun mekândaki diğer öğelere göre daha baskın bir hal alması durumudur. Tasarımda hiçbir eleman tek başına değildir, diğer elemanlarla ilişkilidir. Bu ilişki, diğer elemanlar üzerinde ya bir üstünlük ya da bir egemen unsura bağlılık biçiminde gerçekleşir. Denge ise kesinleşmiş bir düzeni ifade eder. Egemenliğin bir arada tuttuğu

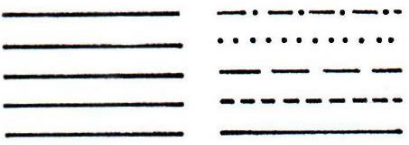

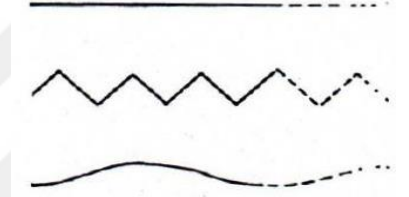

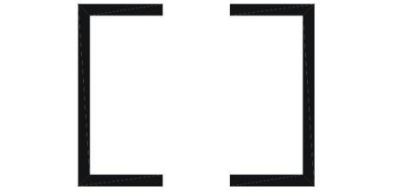
kompozisyonda, öğelerin statik ve oturmuş halleri dengeyi oluşturur. Öğeler, fiziksel olarak tanımlanan çizgi, yön, ölçü, biçim, ton, doku, renk gibi özelliklerine bağlı olarak karşıtlık ve geçiş yolları ile belirginleşir kişilik kazanır ve bir birliğe ulaşır, bir bütün olarak algılanır (Özbilen, 1983). Mekân organizasyonuna ait bu algı, mekânın görsel algısı ile ilişkilidir. Yani mekâna ilişkin görsel algılarımız, o mekâna ait öğeler arasındaki ilişkinin bir sonucudur (Canter, 1974). Öyle ki, “insanların çevre ile ilişki kurmasının temeli de mekânsal öğeler arasındaki bu ilişkiyi kavramaya bağlıdır. En iyi kavranan çevre tek düze, sade bir çevre olmayıp zengin ve çeşitli olmaktadır. Ancak çeşitlilik yanında çevre öğelerinin mantıksal bir takım ilkelere uyarak bir araya getirilmiş olması gerekmektedir. Bu çevrelerin kolay ve anlaşılır bir düzende olması sadeliğinden değil anlamlı bağlantıların çeşitliliğindedir” (Özbilen, 1983).

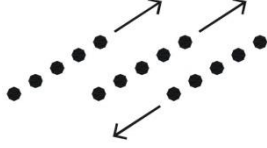
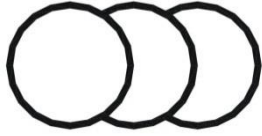
Canter (1974)'e göre, görsel algıda birliği sağlayan ve mekânsal öğeleri daha belirgin ve seçilebilir yapan bu ilkeler;

- Yakınlık
- Benzerlik
- Süreklilik
- Kapalılık / Kapanmışlık
- Yön - Ortak Hareketler
- Basitlik
- Tecrübe kuralı (Tablo 10)

Tablo 10. Görsel Algıda Birliği Sağlayan İlkeler (Canter, 1974; Kepes ve Giedion 2012; Zusne, 1970; Ustaömeroğlu, 1998' den geliştirilmiştir)

Yakınlık İlkesi	<p>Görsel algıda birlik oluşturmanın en temel ilkesidir. Mekânsal organizasyonu tanımlayan en basit örgütlenme biçimidir. Mekân öğelerinin birbirleri ile uyum sağlayacak bir biçimde yakınlık ilişkisi kurması, grup olarak algılanma eğilimini doğurur. Yakınlık ilişkisi açısından öğelerin eşit ya da eşit algılanacak bir biçimde bir araya gelmesi grup olarak algılanırken, ilişkinin düzeyine bağlı olarak eşit olmayan mesafelerdeki öğeler sıralanmış bir dizin olarak algılanır. Bitkiler, donatılar ve döşeme kaplamaları gibi mekânsal öğeler, yakınlık ilişkisine bağlı olarak bir bütün halinde algılanma eğilimi gösteren örneklerdir</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>Eşit aralık - Bütün olarak algılama</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Farklı aralık - Sıra olarak algılama</p> </div> </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;"> </div>
------------------------	---	--

<p>Benzerlik İlkesi</p>	<p>Şekil, renk, doku vb. özellikleri açısından birbirine benzer nesnelere, benzerlik derecesine göre birlikte gruplanarak algılanma eğilimindedir.</p>	 <p>Nesnelerde Benzerlik Nesnelere Farklılık</p>
<p>Süreklilik İlkesi</p>	<p>Zihnimiz, algı çerçevesinde, aynı yöne hareket eden ve benzer özellikler içeren öğeleri bir bütün olarak algılar. Bu öğeler, belirli ya da farklı sıklıkta parçalanma gösterebilirler, öğeler arasındaki ilişki anlaşılabilir ölçüde devamlılık arz ettiği sürece bir bütün olarak algılanmaya devam eder. Öğeler farklı yönlerde eğilim gösterdiği anda bu kurala bağlı olarak yeni bir algısal değer ortaya çıkar.</p>	
<p>Kapalılık / Kapanmışlık İlkesi</p>	<p>Biçimler, belirli aralıklarda kesintiye uğramış ya da bütüncül görünümünde kopukluklar yaşamış olsa da, zihin bu biçimleri birbirini tamamlayan parçalardan oluşan kapalı bir biçim olarak algılama eğilimindedir. Kapanmışlık kuralında zihinsel çağrışımlar ön plandadır ve bir biçim anlatmak istediği cisme benzerliği ölçüsünde başarılıdır. Kişi, tanıdığı, bildiği ve aşina olduğu biçimsel karakterleri, o biçimi çağrıştıran parçaların bir arada tanımlanması halinde bir bütün olarak algılar ve biçimi tanımlar. Biçimlerin parçalanış şekli, doğrultusu, parçalayan öğe ya da öğeler, çizgisel ya da hacimsel bölücüler ve sınırlayıcılar ne olursa olsun, biçimi tanımlayan parçalar arasındaki ilişkinin düzeyi anlaşılabilir ölçüde ise bir bütün olma eğilimi gösterir ve bir bütün olarak algılanır.</p>	

<p>Yön – Ortak Hareketler ilkesi</p>	<p>Farklı yönlerde hareket eden öğeler topluluğunda, benzer veya ortak bir yöne doğru yönelim gösteren öğeler bir bütün olarak algılanır</p>	
<p>Basitlik ilkesi (Basit – Açık yapılandırılmış formlar kuralı)</p>	<p>Zihin, basit ve düzenli bir biçimde organize edilmiş biçimleri öncelikli olarak algılama eğilimindedir. Basit-açık yapılandırılmış formlar, kompozisyon içerisinde farklı çağrışımlara gerek duymadan kolay bir biçimde algılanabilir.</p>	
<p>Tecrübe ilkesi</p>	<p>Eğer mekânsal iki ya da daha fazla öğe belirli bir zaman aralığında, belirli bir ortamda yan yana ilişkili olarak gözlemlenmiş ise zihin tekrar karşılaşma durumunda bağlı olarak bu öğeleri gruplayarak algılar. Yani biçimlerin tanıdık ve beğenildiği gibi olması daha kolay algılanmasını sağlar.</p>	

Öğeler çizgi, yön, ölçü, biçim, ton, doku, renk gibi fiziksel özellikleri açısından, bu ilkelere bağlı olarak birlik oluşturur ve gruplar halinde algılanma eğilimini artırır (Ünver, 2006). Görsel algıda bir denge oluşturarak birliği sağlayan bu ilkeler, mekân organizasyonunu açısından belirleyici temel ilkelerdir (Canter, 1974). Mekânın daha kolay algılanmasını sağlayan düzeni tanımlar. Buna bağlı olarak ortaya çıkan algılarımız, mekân

içerisinde nasıl bir yol izleyeceğimize ve nasıl hareket edeceğimize yönelik tavrımızı ortaya koyar.

Mekân organizasyonu açısından diğer ilkelere oranla yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık / kapanmışlık ilkelerinin daha belirleyici olduğu ve mekânsal düzenlemelerde yaygın olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Bir mekânın organizasyonu söz konusu olduğunda, temel düzeyde yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık (kapanmışlık) içeren öğeler barındırması gerektiği vurgulanmıştır. Böyle öğeler, bir düzen içerisinde belirgin bir biçimde fark edilebilmektedir (Canter (1974).

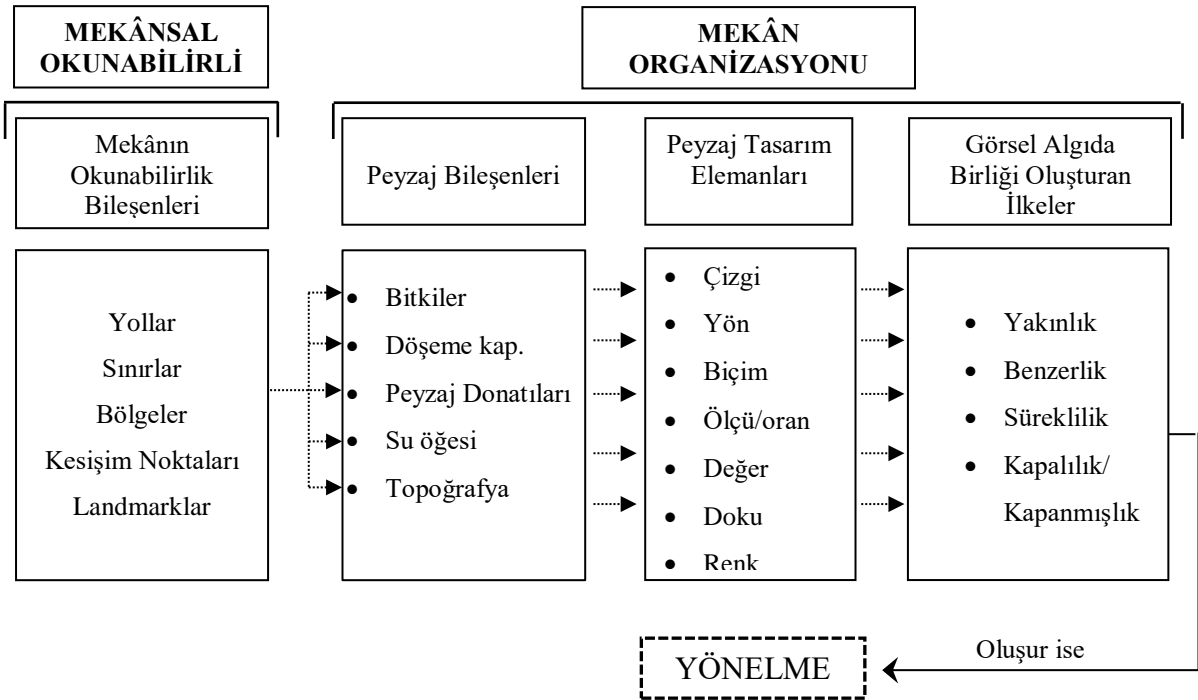
Sonuç olarak mekân organizasyonunun temeli, belirli bir sistem içerisinde bir bütünlük ve kompozisyonun oluşturmaktan geçer. Aydınli'ya (1986) göre “müzikte beste anlamına gelen kompozisyon, mimaride işlevsel ve görsel olarak tatmin edici bir bütünü oluşturmak amacıyla elemanların bilinçli olarak düzenlenmesi ve bir araya getirilmesidir. Mekânsal tasarım elemanları olan ‘çizgi, yön, biçim, ölçü/oran, değer, doku, renk’ ayrı ayrı bir arada bilinçli olarak düzenlenerek mekân oluşturdukları sürece, içinde yaşayan insanlara tatmin edici ve mutlu bir ortam sağlamaktadır” (Aydınli, 1986). Çevre tasarımcılarının görevi de bu öğelerin nasıl bir araya geldiği yani nasıl düzenlendiği ile ilişkilidir. Başka bir ifadeyle bir tasarımcının yaptığı seçimler ile şekillendirdiği çevre, kullanıcıların algısal ve bilişsel süreçlerini etkilemektedir. Bu sonuçlar, kullanıcıların yönelme davranışlarının ‘tasarım kararları’ ndan etkilendiğini göstermektedir (Sürücü, 2015).

Mekân organizasyonu algısı, bireylerin çevresinden anlamlı ve ilişkili bilgileri edinmesine olanak sağlar. Dolayısıyla birey, mekânın sınırsız değişkenleri içinde boğulmadan, alması gerektiği kadar çevresel bilgi edinir. Birey, aldığı bu anlamlı bilgileri bilişsel olarak tanımlar ve tekrar tekrar kullanıma uygun verilere dönüştürür. Mekânı tekrar deneyimlemek isteyen birey, mekânsal öğeleri ayrı ayrı tanımak zorunda değildir, biliş edindiği mekâna ilişkin olarak referans öge ya da öğelere bağlı olarak diğer öğeler arasında ilişki kurar ve çağrışımlar yapar (Biter, 2008). Mekânın organizasyon biçimini tanımlayan bu algı, bireylerin mekânsal ilişkileri tanımladığı, kodladığı ve geri kullanım açısından başvurduğu bilişsel haritasını çerçevesini oluşturur (Passine ve Arthur, 1992). Bu zihinsel örüntüye bağlı olarak hareket eder ve yönleniriz. Bu nedenle mekânsal organizasyonu sağlayan özellikler ve kriterler bireylerin yön bulma sürecini de şekillendirmektedir.

Tablo 11. Mekân organizasyonunu oluşturan bileşenler

MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER			
Peyzaj Bileşenleri	Peyzaj tasarım elemanları	Bileşenlerin bir araya gelerek oluşturdukları biçimsel karakterler	Görsel algıda birliği oluşturan ilkeler
<ul style="list-style-type: none"> • Bitkiler • Döşeme Kap. • Peyzaj donatıları • Su Ögesi • Topoğrafya • Duvarlar vb. sınırlayıcılar 	<ul style="list-style-type: none"> • Çizgi • Yön • Biçim • Ölçü/Oran • Değer • Doku • Renk 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekrar • Armoni • Kontrast • Koram • Birlik • Egemenlik • Denge 	<ul style="list-style-type: none"> • Yakınlık • Benzerlik • Süreklilik • Kapalılık / Şeklin kapanması

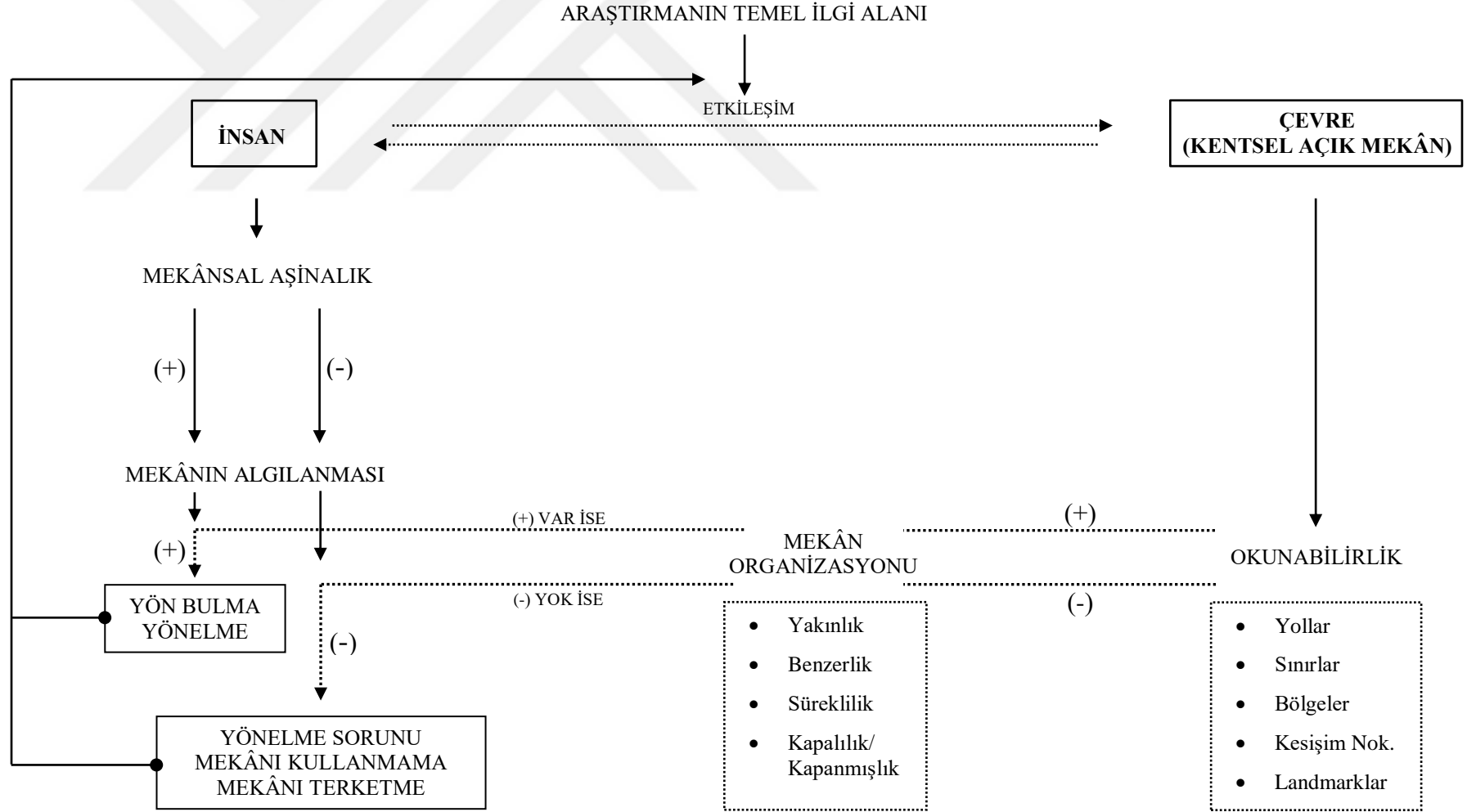
Önceki bölümlerde mekân organizasyonu ile okunabilirlik kavramlarının iç içe olduğundan bahsetmiştik. Bu değerlendirmeler sonucunda, eğer bir mekân, net bir mekânsal organizasyona sahip değilse, okunabilirliği de zayıftır ve yön bulma verileri yetersizdir (Passini ve diğ., 1998), kabulünden yola çıkarak bu iki kavramın birbiri ile olan ilişkisi Tablo 10' da özetlenmiştir

Şekil 6. Mekân organizasyonu ve okunabilirlik kavramları arasındaki ilişki

Tablo 12. Yön bulma sürecini etkileyen bireysel ve mekânsal faktörler

MEKÂDA YÖN BULMA SÜRECİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER					
İNSAN (BİREYSEL FAKTÖRLER.)	MEKÂN (MEKÂNSAL FAKTÖRLER)				
Algı ve Bilişsel Faktörler	Okunabilirlik bileşenleri	Mekân Organizasyonu			
		Peyzaj Bileşenleri	Peyzaj tasarım elemanları	Bileşenlerin bir araya gelerek oluşturdukları biçimsel karakterler	Görsel algıda birliği oluşturan ilkeler
<ul style="list-style-type: none"> • Mekâna Aşinalık 	<ul style="list-style-type: none"> • Yollar • Kenarlar/Sınırlar • Bölgeler • Düğüm / Kes. Noktaları • Nirengi Nok. / Landmarklar 	<ul style="list-style-type: none"> • Bitkiler • Döşeme Kap. • Peyzaj donatıları • Su Ögesi • Topoğrafya 	<ul style="list-style-type: none"> • Çizgi • Yön • Biçim • Ölçü/Oran • Değer • Doku • Renk 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekrar • Armoni • Kontrast • Koram • Birlik • Egemenlik • Denge 	<ul style="list-style-type: none"> • Yakınlık • Benzerlik • Süreklilik • Kapalılık

Şekil 7. Araştırma modeli

1.5. Araştırmanın Amaç ve Varsayımlarının Ortaya Koyulması

Kentsel açık mekânlarda yön bulma sürecini incelediğimiz bu tez çalışmasında, mekân içerisinde insanı yönlendiren, etkinlik alanlarına taşıyan kısacası mekân kullanımını verimli kılacak kavramlara ilişkin olarak, insan ve mekân odaklı yaklaşımların benimsenmesiyle;

- ‘mekâna aşinalık’ (bireysel faktör)
- ‘mekânsal okunabilirlik’ (mekânsal faktör)
- ‘mekân organizasyonu’ (mekânsal faktör) kavramları elde edilmiştir.

Böylece araştırmanın ilk aşamasından itibaren sorgulanan;

- Kentsel açık mekânlarda yön bulma sürecini etkileyen kullanıcıya ya da mekâna bağlı değişkenler nelerdir?
- Mekâna aşinalık düzeyi arttıkça yön bulma süreci kolaylaşır mı?
- Mekân organizasyonu okunabilirlik düzeyini artırır mı? Buna bağlı olarak yön bulma süreci kolaylaşır mı?

sorularına cevap aranmış ve literatür araştırması sonucunda ortaya koyulan kavramlar ile mekânda yönelim sürecini özetleyen bir araştırma modeli oluşturulmuştur. Bu model, bireylerin mekânda akıcı bir şekilde hareket etmesine imkân tanıyan, kişiye ve mekâna bağlı özellikleri (kavramları) ve bu özelliklerin birbirleri ile olan ilişkisini ortaya koymaktadır.

Ortaya çıkan bu kavramları çalışma kapsamında belirlenen K.T.Ü. Kanuni Kampüsü açık mekânında sorgulamak ve mekânın yön bulunabilirlik düzeyini bu kavramlar üzerinden değerlendirmek için çalışma kapsamında ortaya koyulan amaçlar doğrultusunda hareket edilmiştir. Yön bulma süreci üzerine yapılan bu araştırmadaki genel amaç, kentsel açık mekânlarda kullanıcıyı yönlendiren, etkinlik alanlarına taşıyan kısacası mekân içindeki sirkülasyonu sağlayan bireysel ya da çevresel faktörlerin neler olduğunun tespit edilmesidir. Bu doğrultuda çalışma alanı olarak belirlenen K.T.Ü. Kanuni Kampüsü açık mekânında gerçekleştirilecek uygulama çalışması kapsamında temel amaçlar ise şunlardır;

- Kullanıcıların mekâna ilişkin kullanım süreleri ve kullanım sıklıklarının sorgulanması ve buna bağlı olarak aşinalık düzeylerinin tespit edilmesi,
- Kullanıcıların mekâna ilişkin yön bulma deneyimlerinin sorgulanması ve tespit edilen aşinalık düzeyleri ile kıyaslanması. Böylece aşinalık düzeyi ile yön bulma süreci arasındaki ilişkinin ortaya koyulması,

- Mekânın okunabilirlik düzeyi ile yön bulma süreci arasında ilişki olup olmadığı tespit edilmesi; bu amaçla kullanıcıların mekâna ilişkin bilişsel haritalarının elde edilmesi ve elde edilen biliş haritalarına göre en çok / en az tercih edilen okunabilirlik kriterlerinin (yollar, kenarlar/sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları, nirengi noktaları/landmarklar) mekân organizasyonu bakımından sorgulanmasıdır.

Böylece kentsel açık mekândaki yönelimlerimizin;

1. Mekâna aşinalık düzeyimiz ile ilişkili olup olmadığını tespit edilmesi,
2. Mekân organizasyon biçimi dolayısıyla okunabilirlik düzeyi ile ilişkili olup olmadığını tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Mekândaki yönelimlerimizin mekânın kullanılabilirliği ile ilişkili olduğu varsayılacak olursa, ortaya çıkacak bu veriler sayesinde tasarım farklılıklarının mekân kullanım düzeyinde etkili olup olmadığı saptanmış olacaktır.

Çalışma alanı olarak belirlenen ve bir açık mekân niteliğine sahip K.T.Ü Kampüsünde yapılacak bu çalışma kapsamında, ortaya koyulan amaçlara bağlı olarak, bireysel ya da çevresel faktörlerin mekânda yön bulma sürecimizi nasıl şekillendirdiğine ilişkin ortaya çıkacak sonuçlar ile şu varsayımlar sınanmaktadır;

- Mekânı kullanım sıklığına bağlı olarak aşinalık düzeyi arttıkça, kaybolma hissinden uzak, daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde hareket eder, daha kolay yönlendirilir.
- Mekân organizasyonu bakımından algısal değerleri yüksek (yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık / kapanmışlık değerleri bakımından) mekânlar daha belirgin ve daha nettir dolayısıyla okunabilirlik düzeyi yüksektir.
- Okunabilirlik düzeyi yüksek mekânların kurgusu bir bütün olarak algılanır, dolayısıyla işlevler daha akıcı gerçekleşir, etkinlik alanlarına kesintisiz bir biçimde erişebilir, kaybolma hissinden uzak daha kolay ve hızlı bir biçimde hareket eder ve daha kolay yönlendirilir.

1.6. Araştırma Yöntemi ve İçinde Yer Alan Teknikleri

Bu bölümde, uygulamada kullanılacak olan araştırma tekniklerine ilişkin literatür bilgilerine yer verilmiştir.

Araştırmada farklı teknikler bir arada kullanılarak bütüncül bir araştırma yöntemi

benimsenmiştir. Araştırmada kullanılan teknikler, kullanıcı grubu ile gerçekleştirilecek anket ve bilişsel haritalama teknikleridir.

Çalışmada, bireyin yön bulma sürecinde belirleyici faktörler bireysel ve mekânsal olmak üzere olarak iki başlık altında incelenmiştir. Bu bağlamda kullanıcı odaklı yaklaşımlarla ortaya çıkan kavramların ölçülebilir niteliğe dönüştürülmesi, kullanıcıların belirlenen mekâna bakış açılarını anlamaya yönelik soruların sorulduğu anket yöntemiyle sağlanmıştır. Anket formu hazırlanırken, ankette yer alacak soruların kullanıcılar tarafından rahat anlaşılır ve net olmasına dikkat edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak 20 kişilik denek grubundan oluşan bir pilot uygulama yapılmış, soruların anlaşılabilirlik düzeyi ve amaca uygunluğu denetlenmiştir. Anket formu, gerekli görülen değişiklikler yapılarak son şeklini almıştır. Yapılan anket temelde üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kullanıcıların demografik özelliklerini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. İkinci bölümde kullanıcının mekânda yön bulma deneyimine ilişkin tutum ve görüşlerinin elde edilmesine ilişkin sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde ise kullanıcıların mekâna aşinalık düzeyini ölçmeye yönelik, çeşitli araştırmalarca geçerliliği kanıtlanmış soru ve soru kalıplarından faydalanılmıştır. Bu soruların içeriği, soruların hazırlanma süreci, deneklere nasıl iletildiği ve nasıl bir değerlendirme sürecinde ele alındığı ‘araştırma yöntemi’ başlığı altında detaylı olarak açıklanmıştır.

Anket, çalışma alanı olarak belirlenen K.T.Ü. Kanuni Kampüsü açık mekânında yaklaşık olarak 150 kişiye uygulanmış.

Yön bulma sürecini etkileyen mekân odaklı yaklaşımlar sonucunda ortaya çıkan kavramların ölçülebilir niteliğe dönüştürülmesinde ise, kullanıcıların belirlenen mekâna bakış açılarını anlamaya yönelik yapılan çalışmalarda çeşitli teknikler kullanıldığı saptanmıştır.

Mekânsal kullanım sürecini ele alan araştırmalarda yaygın olarak kullanılan teknik mekânın dizimsel analiz tekniğidir. Bill Hillier ve Jullienne Hanson tarafından geliştirilen bu teknik, mekânsal okuma tekniği olarak da adlandırılmaktadır. Bu teknik, mekânsal yapının mekânın fiziksel kurgusundan anlaşılacağı teorisine dayandırılmıştır. Mekânın dizimsel analiz tekniği, mekândaki eyle ve hareketlere bağlı olarak ortaya çıkan ve mekânın birleştirici, toplayıcı ya da bir araya getirme potansiyeli olarak adlandırılan özelliklerini saptamaya çalışır (Çil, 2006). Bu tekniğin araştırma alanlarında kullanımına baktığımızda, genel olarak yapısal olarak nitelendirdiğimiz; hastane, müze, metro istasyonları gibi kompleks plan oluşumlarına sahip alanlarda, mekânsal eylem şemasını

ortaya çıkarmayı hedefleyen yaklaşımlar içermektedir. Kentsel açık mekânlar gibi pek çok çevresel kriterin etkisinde kalan mekânlarda ise, yön bulma sürecinde, kullanıcı ve mekânsal değişkenlerin karşılıklı etkileşimi, bu süreci daha esnek ve değişken kılar. İnsan-mekân etkileşimine bağlı olarak değişkenlik gösteren bir deneyimi tanımlar. Dolayısıyla bu çalışmada, mekânsal yönelimlerin, insan-mekân ilişkisi çerçevesinde gerçekleştiği kabul edildiği için mekânın dizimsel analizini tanımlayan 'space syntax' yöntemi kullanılmamış, bunun yerine, mekânda eylem çeşitliliğini gösteren bilişsel haritalama (Sommer ve Sommer, 2002) yöntemi tercih edilmiştir.

Bilişsel haritalama yöntemi de anket yöntemi gibi, çalışma alanı olarak belirlenen K.T.Ü. Kanuni Kampüsü açık mekânında yaklaşık olarak 150 kişi ile gerçekleştirilmiştir.

Bu değerlendirmelerin ardından araştırmada kullanılacak anket ve biliş haritası yöntemlerine ilişkin açıklayıcı olacağı düşünülen literatür bilgilerine yer verilmiştir.

1.6.1. Anket

Anket yöntemi, araştırmacının bir çevre için daha önceden belirlediği konu başlıkları altında belirli teknikleri kullanarak sorular sorup cevaplar almasıdır. Soruların amacı, katılımcıların belirlenen konu hakkında görüş ve tutumlarını öğrenmek, konunun katılımcılar için önem düzeyini anlamak ve ortaya konulan fikre katılıp katılmadığına dair yaklaşımları içeren cevaplar elde edebilmektir. Kısacası insanların seçim ve tercihlerinin dolaylı ya da doğrudan olarak elde edilmesini sağlayan bir araştırma tekniğidir (Houston, 2001). Ankette yer alan soruların ne şekilde karşı tarafa iletileceği, soruların içeriği, çeşitliliği ve sayısı, araştırma konusuna bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Araştırma aşamasında hangi anket türünün ya da türlerinin kullanılacağı, hangi soru tiplerine cevap aranacağı ve nasıl uygulanacağı konusunda, araştırmacı ve katılımcı arasındaki iletişim önem kazanmaktadır. Araştırmacının ortaya koyduğu kavramların sorgulanabilir bir biçime dönüştürülmesi, herkesim tarafından anlaşılabilir düzeyde sadece sade, basit cümlelerle ya da ifadelerle tanımlanması için araştırmacının bilgi birikimi önemlidir (Aziz, 2010).

Anket teknikleri, her zaman elde edilmek istenen bilgi veya görüşlere ilişkin tek başına yeterli olmayabilir. Örneğin, belirli sözlü ifadelerin elde edildiği anket tekniklerinin güvenilirliği tartışılır olmaktadır. Katılımcının duygusal durumu, bilgi, görgü ve kültürel altyapısı, ön yargılar ve kabuller verilen cevaplar açısından ortak bir payda oluşturmayabilir. Böyle sonuçlar, araştırma konusu açısından çok farklı değişkenleri ortaya

çıkarmaktadır. Bu amaçla birden çok soru tekniği bir arada kullanılarak, olası sonuçları ortak paydalar altında toplamak ve analizi açısından doğru ve kesin bilgiler elde etmek mümkündür (Lang, 1974). Bu kabuller, araştırmanında uygulama safhasını oluşturan anket teknikleri açısından da belirleyici olmuştur. Bu amaçla ankette üç soru tipi bir arada kullanılmıştır (Ek 1):

1. Açık ve Kapalı uçlu sorular
2. Likert tutum skalası

- Açık ve Kapalı Uçlu Sorular

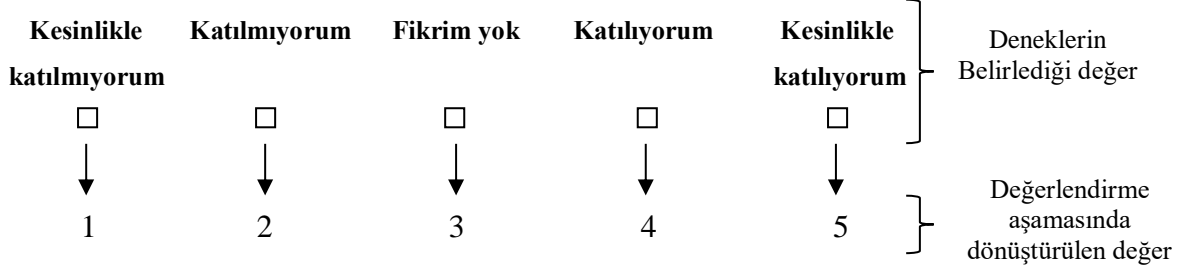
Açık uçlu sorular, kişiye özgü görüş ve tutumların herhangi bir kısıtlama olmadan ifade edildiği, serbest cevaplardan oluşan ve seçenek içermeyen soru tipleridir (Sommer ve Sommer, 2002) Kapalı uçlu sorular ise, sınırlı sayıda cevap seçeneği (olumlu-olumsuz gibi) içeren 2 ya da çoktan seçmeli cevapların verilebileceği soru tipleridir. Çoktan seçmeli cevapları içeren sorularla, çok yönlü ve geniş kapsamlı veriler elde edilmeye çalışılır.

- Likert Tutum Skalası

Anket tekniği olarak kullanılan Likert tutum skalasında, katılımcıların görüş ve tutumları çeşitli ifadelerle sınanmaktadır. Mekâna ilişkin kavramlar tanımsal ifadelere dönüştürülerek, katılımcıların bu ifadelere verdiği tepkiler derecelendirilerek ölçülür. Dereceli ölçümün yapılmasındaki amaç, kavramsal tanımların mekânla ilişkisinin olup olmadığı değil hangi düzeyde olduğu ya da olmadığıın sınanmasıdır (Tavşancıl, 2005). Genel olarak, araştırma konusu hakkında deneyimli olmayan denekler üzerinden gerçekleştirilen bu anket yöntemi, anlaşılır bir dilde karşı tarafa ifade edilebilmesi ve geniş bir yelpazede dereceli olarak görüşlerin elde edilebilmesi açısından yaygın olarak kullanılan bir tekniktir (Gür, 1996; Tavşancıl, 2005). Likert tutum skalasında 3, 5, 7, 9 gibi derecelere bağlı olarak ölçüm gerçekleştirilebilir. Bu dereceler içerisinde 5’li likert skalası, yaygın olarak kullanılan ve kullanım açısından da oldukça basit ve çözümlenmesi daha kolay bir ölçek türüdür. Bu ölçek türüne göre, olumlu ya da olumsuz katılım derecelerini tanımlayan farklı ifadeler sorgulanır. Bu ifadelerle ‘kesinlikle katılıyorum’-‘kesinlikle katılmıyorum’, ‘her zaman’-‘asla’ ya da “çok önemli”-“hiç önemli değil” gibi farklı ölçülerde katılım derecesi belirlenir. Katılım derecesi, ölçülen kavramın tanımsal ifadesine karşı verilen olumlu yanıtları içerirken, katılmıyorum derecesi ise, ankette tanımlanan tanımsal ifadeyle benzer görüş ve tutumların olmadığıın göstergesidir. Katılım derecesinin en olumlu yanıtı olan “kesinlikle katılmıyorum” derecesine rakamsal olarak 1 değeri verilirken, “kesinlikle

katılıyorum” derecesine ise en yüksek değer verilerek değerlendirme yapılır Olumlu ya da olumsuz cevapların alındığı farklı derecelere tanımsal ifadeler sıranmış olur (Tavşancıl, 2005).

Örnek soru: Bu mekânı kolaylıkla hatırlayabiliyorum.

Bu şekilde hazırlanmış sorulara, katılımcıların kişisel olarak uygun gördüğü derece seçeneğini işaretlemesi ile cevap alınır.

Bu ölçeğin tez çalışmasında kullanılmasının amacı, araştırma sürecinde belirlenen kavramların bireyler üzerinden ölçümünü gerçekleştirebilmektir. Çalışma kapsamında, literatür taramasına bağlı olarak elde edilmiş yön bulma deneyimini tanımlayan kavramlar, K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kentsel açık mekân kullanıcıları üzerinden değerlendirmek ve ölçümünü gerçekleştirmek amacıyla Likert tutum skalası sorularına dönüştürülmüştür.

Anketten elde edilen sonuçlar ve istatistik analiz verilerine dönüştürülerek SPSS (Statistical Packages for the Social Sciences-Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi) programı aracılığıyla farklı testler yapılmış ve yorumlanmıştır. Çalışma kapsamında ortaya koyulan varsayımların doğruluğunu sınamak ve ispatlamak için ‘Independent t-Test’ ve ‘Anova’ testleri kullanılmıştır. Bu testlerin amacı; birbirinden bağımsız farklı değişkenler arasında tanımlanmış özellikler açısından benzerlikler ya da farklılıklar olup olmadığının saptanmasıdır. ‘Independent t-Test’ testi yalnızca iki değişken arasında karşılaştırmalar ya da kıyaslamaları içerirken, ‘Anova’ testi ise iki ya da daha çok değişken arasındaki farkları yada benzerlikleri ölçmek için kullanılmaktadır. Bu testler açısından, farklı bilim dallarında, farklı düzeyde güven sınırı bulunmasına karşın, bu sınır oran olarak min. %95 düzeyinde olmalıdır. Sonuç olarak test edilen değişkenlerin anlam düzeyi yani anlamlılık değeri olarak ifade edilen ‘p’ değeri 0,05’ ten büyük ise değişkenler arasında istatistik açıdan anlamlı bir fark görülmemiş demektir ve varsayımın doğruluğu kabul edilir. ‘p’ değerinin 0,05’ ten küçük çıkması durumunda ise, değişkenler arasında istatistik açıdan anlamlı bir fark var demektir ve varsayım reddedilir. Varsayımın reddedilmesi durumunda

reddine sebep olan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma yöntemi testi olan ‘Turkey’ testi uygulanmıştır. Gruplar arasında farklı varyanslar olması durumunda ise ‘Turkey’ testi yerine ‘Tamhane’ testinden faydalanılmıştır.

1.6.2. Biliş Haritası

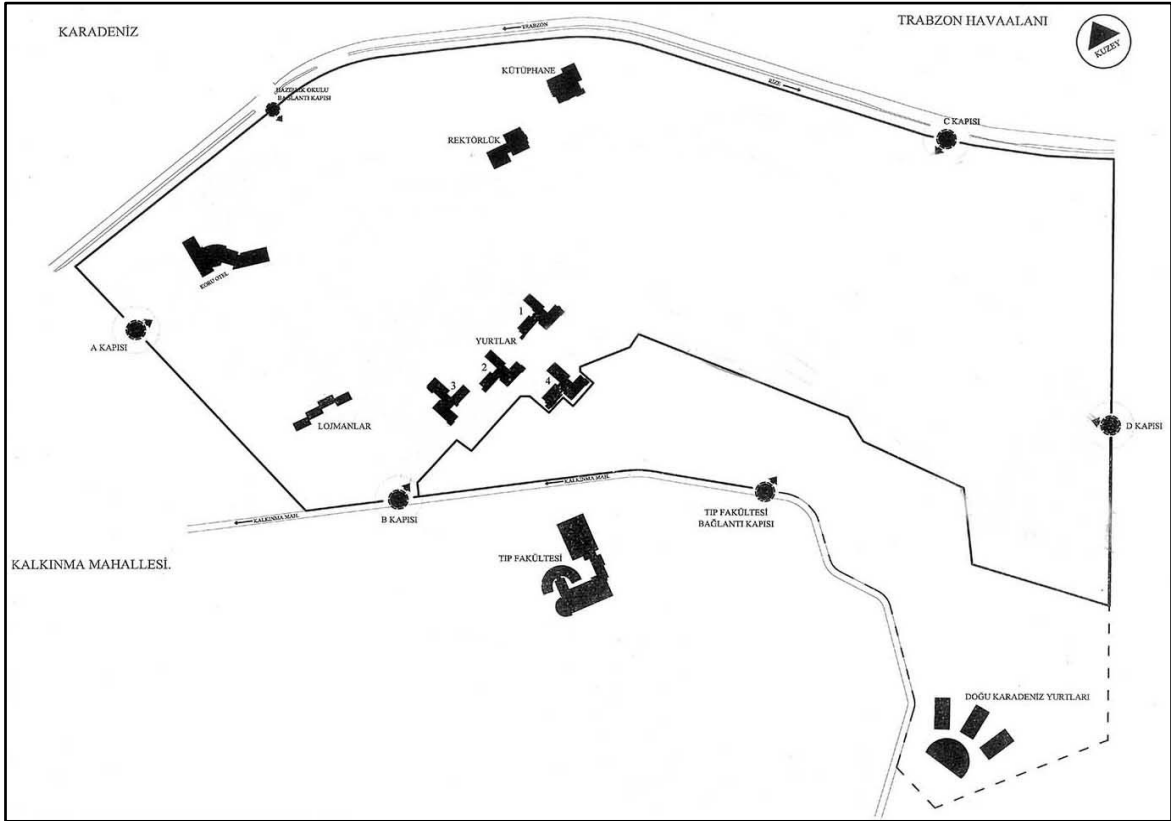
İnsanlar bilişsel şablonlara bağlı olarak hareket edip bu bağlamda eylemlerini gerçekleştirmektedir. Bu nedenle çevre tasarımcılarının bu bilişsel olguyu anlaması ve kavraması gerekir. İnsanların, edinilen deneyimlere bağlı olarak çevresine bakış açısını, verdiği tepkileri ve yönelimlerini de içeren bu bilişsel olgu, biliş haritalarını ortaya koyar (Sommer ve Sommer, 2002). Bilişsel haritalar, bireylerin tanımlanan bir çevreye ilişkin bilgileri depolandığı bir sistemdir (Kaplan ve Kaplan, 1982). Bu sistem, bireylerin o çevreyi zihinlerinde nasıl organize ettiğine ilişkin şekilsel ve grafiksel tanımları içerir (Bechtel, 1987). Downs ve Stea (1973), insanın mekânsal davranışlarının, çevrelerine dair tanımlanan bu zihinsel haritalara bağlı olduğunu belirtirler. Özbilen’de (1983) benzer bir söylemle, fiziksel çevrelerdeki davranışların bilişle çok yakın ilişki halinde olduğunu belirtir.

İnsan - çevre ilişkisinde bu denli önem kazanan biliş haritalar, çevre psikolojisi literatüründe birçok araştırma kapsamında uygulama tekniği olarak kullanılmıştır (Jackson ve Kitchin, 1998; Lloyd, 1989; Pinheiro, 1998). Bu tekniğin en belirgin faydası, bir çevrenin kullanıcıları açısından nasıl algılandığını anlamak ve çözümleyebilmektir. Bu durum, çevrenin düzenlenmesi ve olumlu yönde değişimi / gelişimi açısından çevre tasarımcılarına yön verir niteliktedir (Gür, 1996).

Bu çalışmada, insanın mekânda yön bulma sürecini etkileyen mekâna dair özelliklerden olan okunabilirlik kavramı, bilişsel haritalar ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Bu haritalara bağlı olarak farklı eylem haritaları elde edilmiş ve bu yönüyle araştırmanın uygulama tekniği olarak benimsenmiştir. Bilişsel haritaların elde edilmesi ile mekânsal özelliklerin kullanıcı davranışlarına ve mekân kullanımına yansımaları incelenmiştir.

Biliş haritalarını elde etmenin birçok farklı yöntemi olmasına karşın en yaygın yöntem, insanlara boş bir kağıt verip kullanıcılardan çalışma sınırları dahilinde, belirlenen kavramlara ilişkin önemli olduğunu düşündükleri unsurları kapsayan belirli bir çevrenin

skeç haritalarını çizmelerini istemektir. Çok yaygın kullanılmayan bir diğer yöntemde ise kâğıt üstünde insanlara belirli ipuçları verilir ve bu ipuçlarına bağlı olarak haritaların çizilmesi istenir. Bazen de insanlara o alanın gerçekçi bir haritası verilir ve belirlenen özellikler doğrultusunda sınırların ya da noktasal işaretlerin tanımlanması istenir (Sommer ve Sommer, 2002). Bu araştırma kapsamında, çalışma alanı olarak belirlenen K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarına birinci türdeki biliş haritası tekniği (Şekil.8) uygulanmıştır.

Şekil 8. Çalışmada kullanılan bilişsel haritalama tekniğine ilişkin plan

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi

Yön bulma sürecinin incelendiği bu çalışma kapsamında, kentsel açık mekâna ilişkin kullanıcıya ve çevreye bağlı değişkenler ele alınarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada ‘mekânsal aşinalık’ yön bulma sürecinin birey odaklı değişkeni olarak tanımlanırken, ‘mekânsal okunabilirlik’ ve ‘mekân organizasyonu’ kavramları mekâna bağlı değişkenler olarak tanımlanmıştır. Bu kavramların yön bulma sürecini nasıl etkilediği ve mekân tasarım kararlarına bağlı olarak yönelimlerimizin nasıl şekillendirdiğinin tespit edilmesi araştırma tasarımının genel çerçevesini oluşturmuştur. Araştırmanın temel varsayımları ise;

1. Mekânı kullanım sıklığına bağlı olarak aşinalık düzeyimiz arttıkça, kaybolma hissinden uzak, daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde hareket eder, daha kolay yöneliriz.

2. Mekân organizasyonu bakımından algısal değerleri (yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık/şeklin kapanması) yüksek mekânlar daha belirgin ve daha nettir dolayısıyla okunabilirlik düzeyi yüksektir, böyle mekânlarda daha kolay yönelir akıcı bir şekilde mekânı deneyimleriz.

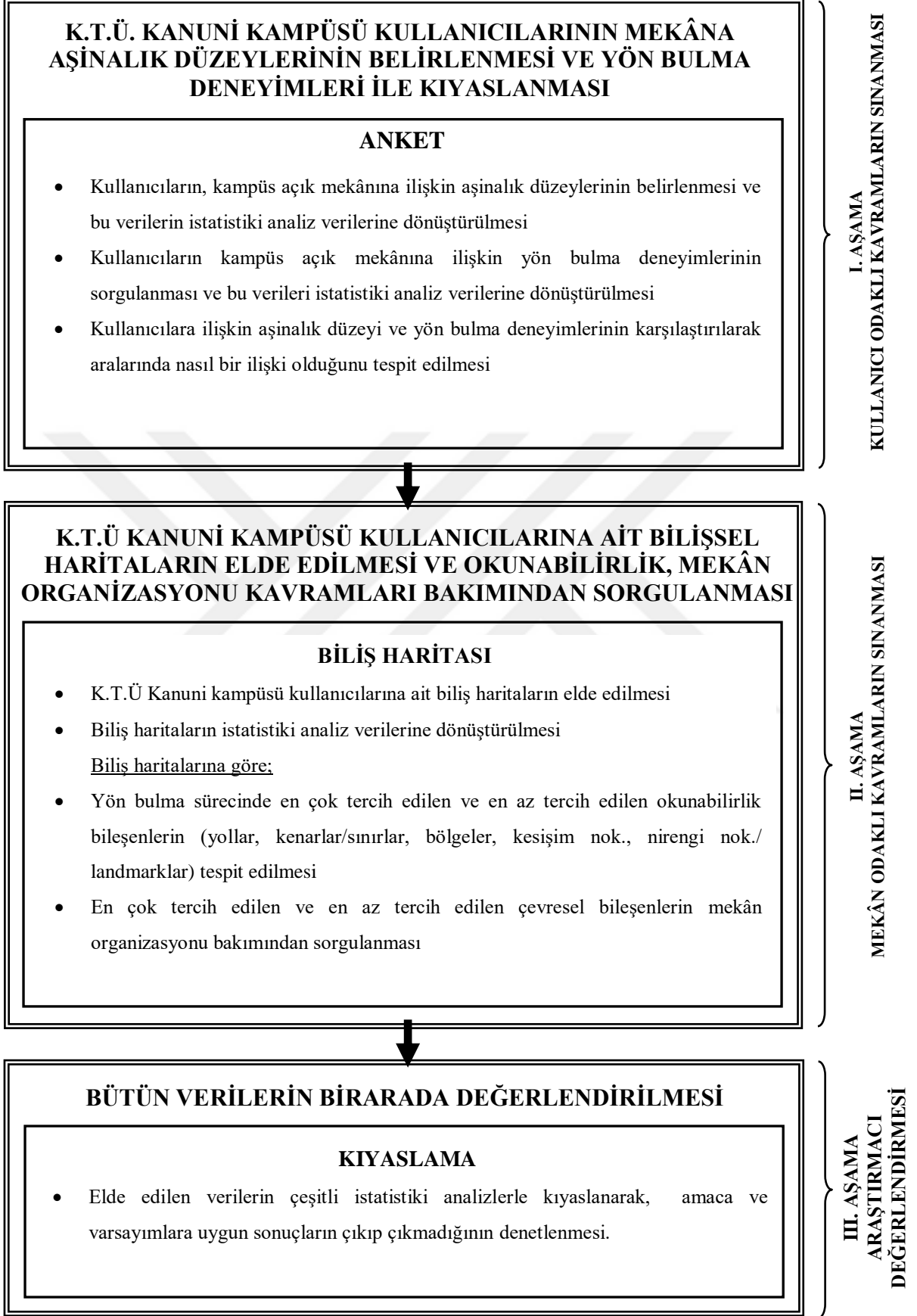
Bir mekânın kullanım düzeyi, mekânda yön bulma sürecinin verimliliği ile ilişkilidir. Dolayısıyla akıcılığı olan, kullanıcıyı etkinlik alanlarına taşıyabilen mekânların kullanım düzeyinin de yüksek olması beklenir. Okunabilir nitelikte tasarlanmış mekânlar, kullanıcıların daha kolay yönlendiği ve etkinlik alanlarına kesintisiz bir biçimde erişebildiği mekânlardır. Benzer bir biçimde, aşına olduğumuz mekânlara ilişkin olarak, zihnimizde o mekânı hatırlatan, bizi yönlendiren ve harekete sürükleyen belirgin referans noktaları vardır. Bunlar mekânsal yönelimlerimizi belirler. Dolayısıyla bu kavramların sınanması ve yön bulma sürecimizi nasıl şekillendirdiğinin sorgulanması araştırma tasarımının genel çerçevesini oluşturmuştur. Bu kabuller doğrultusunda, araştırmanın uygulama çalışması şu temel aşamalar kapsamında planlanmıştır;

- Kullanıcıların yön bulma deneyimlerinin sorgulanması,
- Kullanıcıların mekâna aşinalık düzeylerinin belirlenmesi ve yön bulma deneyimleri ile karşılaştırılması,
- Mekân kullanıcılarına ait bilişsel haritaların elde edilmesi,

- Elde edilen bilişsel haritaların, okunabilirlik kriterlerini oluşturan yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları, landmarklar bakımından analiz edilmesi ve ortaya çıkan tercihlerin mekân organizasyonu bakımından sorgulanması,
- Bütün verilerin bir arada değerlendirilmesi

Uygulama çalışmasını oluşturan bu aşamalar Şekil 9' da kapsamlı olarak ortaya koyulmuştur.

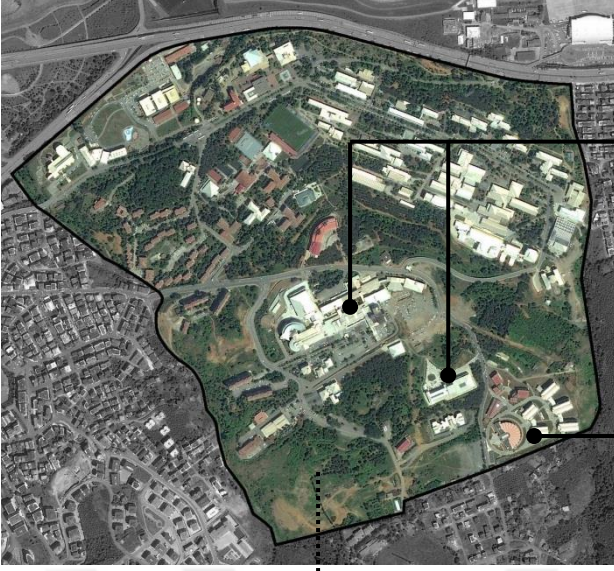
Şekil 9. Uygulama çalışmasını oluşturan aşamalar

2.2. Çalışma Alanının Seçilmesi ve Tanımlanması

Ülkemizde giderek artan üniversite sayısına paralel olarak, eğitim-öğretim faaliyetleri yanı sıra bu üniversiteleri yaşanabilir kılan kampüslerin bir kentsel açık mekân niteliğine kavuşturulması hız kazanmıştır. Her yıl çok sayıda bireyin çeşitli şehirlerinden hatta ülkelerden, çoğunun hiç görmediği, bilmediği, vakit geçirmediği, sosyal bir etkileşimde bulunmadığı bir semte yerleştiği düşünülürse; en az 4 yıllık bir süreçte, günlük yaşantısının belki de büyük bir kısmını geçireceği bu kampüs mekânlarının, tabi ki daha anlaşılır, hatırda kalıcı, akıcı bir şekilde hareket imkânı sağlayan bir takım özellikler ile donatılmış olması gerekmektedir. Böyle mekânlar, gençler için daha konforlu, güvenle araştırma ve hareket etme kolaylığı sağlaması ile birlikte, kente ve yeni yaşantılarına adaptasyon sürecini kolaylaştıran uyumlu bireyler ortaya çıkarmaktadır. Bu amaçla çalışmada; farklı işlevleri, farklı kullanıcı tiplerini barındıran ve yön bulma probleminin en çok yaşandığı yerlerden olan kampüs mekânları yön bulma deneyiminin incelenebileceği uygulama alanı olarak belirlenmiştir. Fiziksel açıdan geniş sınırları içeren, çeşitli etkinlik alanlarının getirisi olarak farklı dolaşım alanları, sirkülasyon sistemlerine olanak sağlayan ve kullanım açısından yoğun potansiyel imkânı sunan ‘Karadeniz Teknik Üniversitesi Kanuni Kampüsü’ ise çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Alan: Karadeniz Teknik Üniversitesi Kanuni Kampüsü

Karadeniz Teknik Üniversitesi 20 Mayıs 1955 yılında kurulmuştur. İstanbul ve Ankara’ dan sonra kurulan ilk devlet üniversitedir. Üniversiteye 19 Eylül 1963 tarihinde Rektörlük ve Fakülte kadroları verilmesi ardından Temel Bilimler, İnşaat- Mimarlık, Makina-Elektrik ve Orman Fakülteleri kurulmuştur. Karadeniz Teknik Üniversitesi 2 Aralık 1963 tarihinde, Esentepe Mahallesi Trabzon Atatürk İlköğretim Okulunda eğitim-öğretime başlamıştır ve 1966 yılında bugünkü merkez kampüs olan kanuni kampüsüne taşınmıştır. 4 Ocak 1973 tarihinde Yer Bilimleri ve Tıp Fakültesi kadrolarının verilmesiyle gelişen ve değişen bir üniversite olarak, yeni fakülteler ve bölümler eklenerek eğitim - öğretim hayatına devam etmiştir. Karadeniz Teknik Üniversitesi şuan itibari ile 17 fakülte, 1 konservatuvar, 2 yüksekokul, 10 meslek yüksekokulu, 7 enstitü, KTÜ Devlet Konservatuvarı, 2400 kişilik akademik kadrosu ve 60 bin öğrencisiyle güçlü bir eğitim kurumu olarak çalışmalarına devam etmektedir.

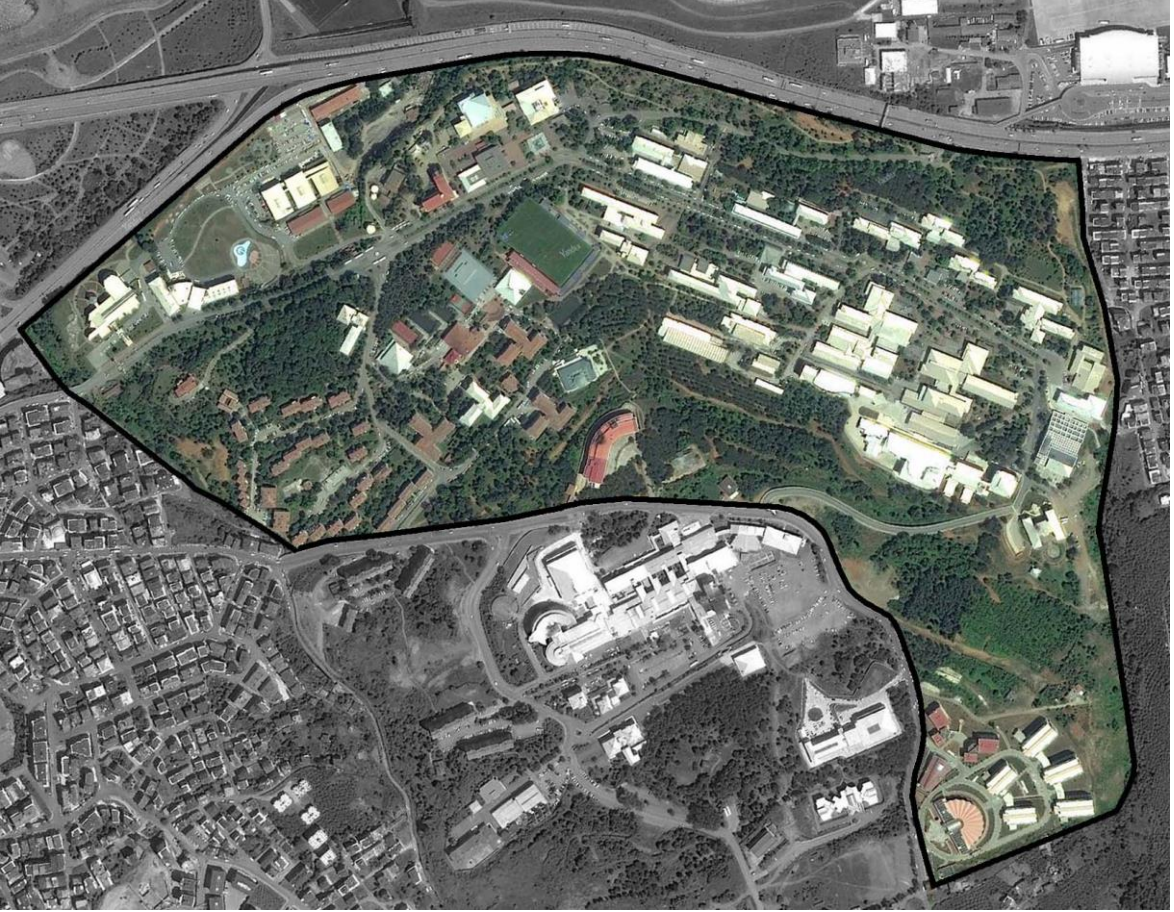

Kampüs sınırları içerisinde olan K.T.Ü Farabi tıp fakültesi / Eczacılık fakültesi ve çevresi, kullanım amacı ve kullanıcı profilinde ortaya çıkan farklılıklar nedeniyle çalışma alanına dâhil edilmemiştir.

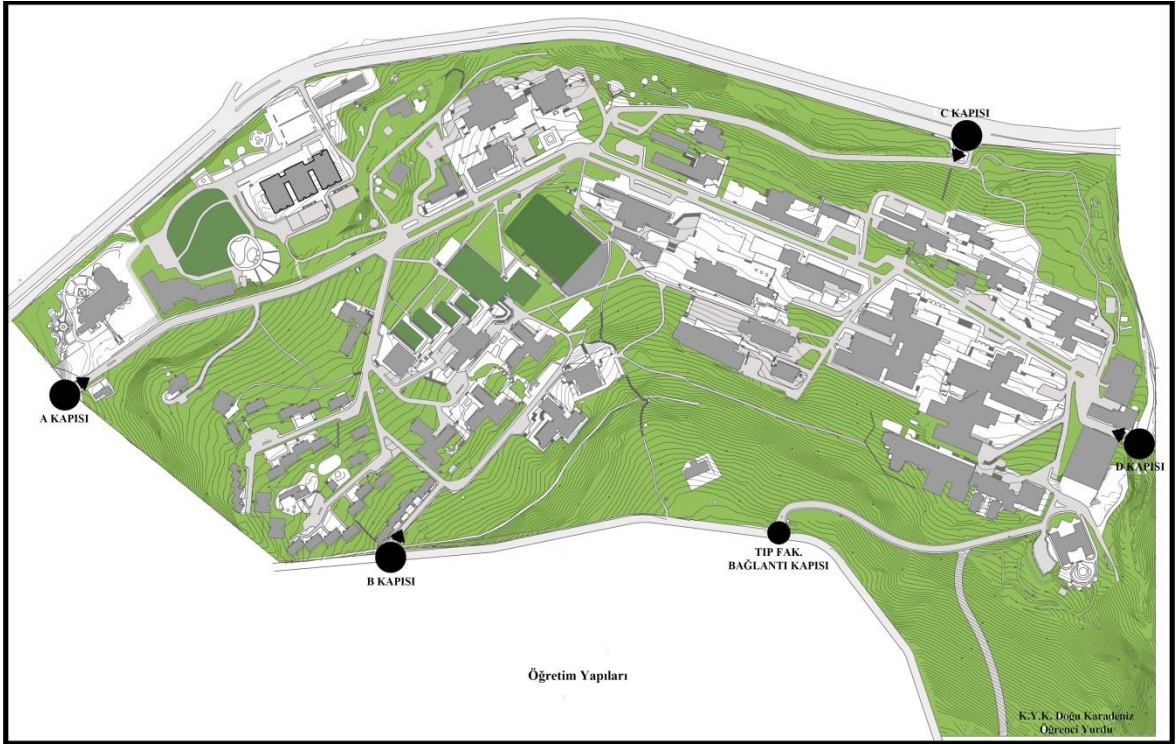
Kampüs sınırları içerisinde yer alan K.Y.Ü Doğu Karadeniz Öğrenci Yurdu, kampüs içerisinde mevcut olan konaklama tesislerinden olması ve yoğun kullanım potansiyeli olması nedeniyle çalışma alanına dâhil edilmiştir. Ancak yurt ve çevresi uygulama aşamasında kullanılmayarak yalnızca kampüs ile olan ulaşım bağlantısı çalışma kapsamında değerlendirilecektir.

Şekil 10. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Alan Sınırları

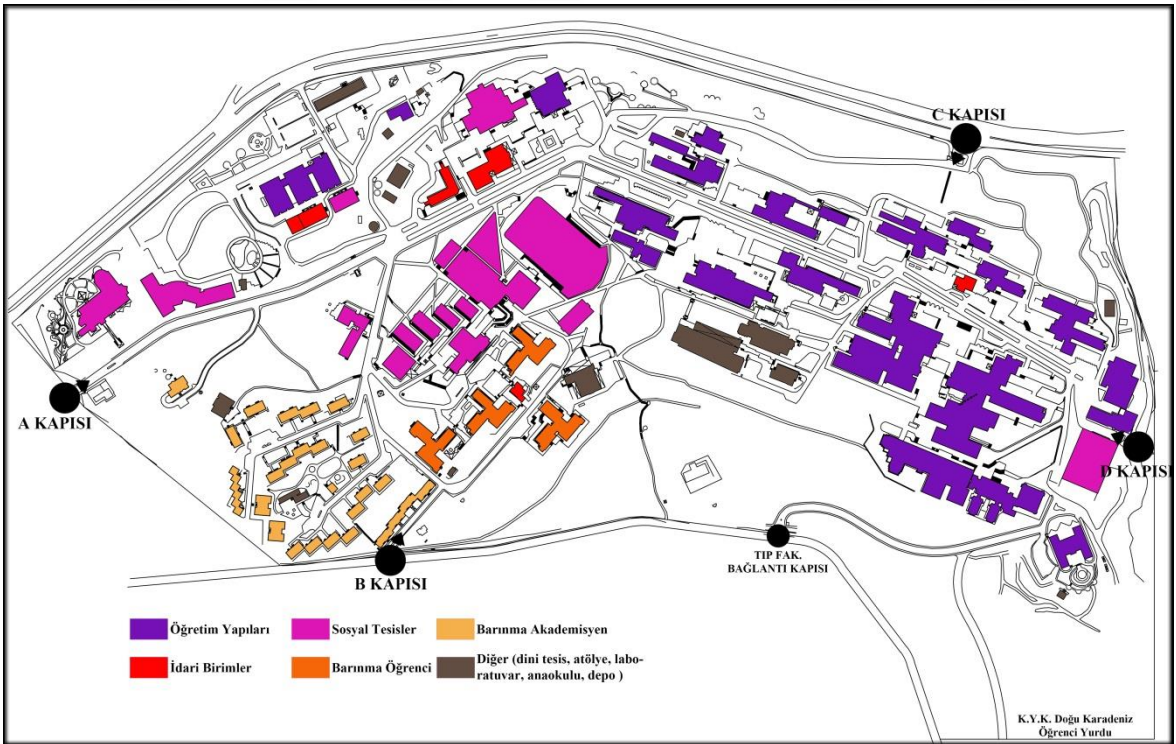
Mevcut kampüs sınırları belirtilen etkenler doğrultusunda düzenlenerek çalışma alanını oluşturan sınırlar belirlenmiştir.

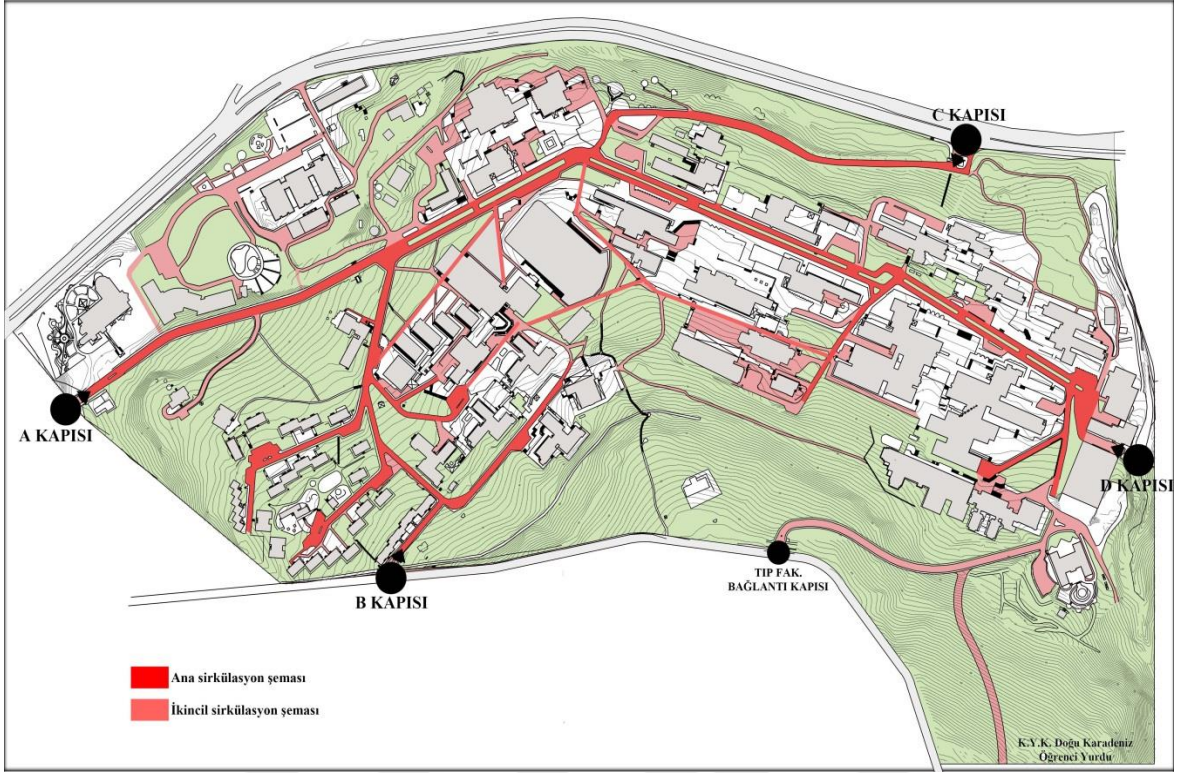
Şekil 11. Çalışma alanı sınırları

Şekil 12. Çalışma alanı sınırları

Şekil 13. K.T.Ü. Kanuni Kampüsüne Ait Yerleşim Planı ve Yapıların Fonksiyonları

Şekil 14. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Planı ve Sirkülasyon Şeması

Şekil 15. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü genel görünüm

Şekil 16. Şenlik alanı

Şekil 17. Ana kavşak

Şekil 18. Ana ulaşım aksı

Şekil 19. Ana ulaşım aksı

Şekil 20. Ana ulaşım aksı

Şekil 21. Kütüphane kavşağı

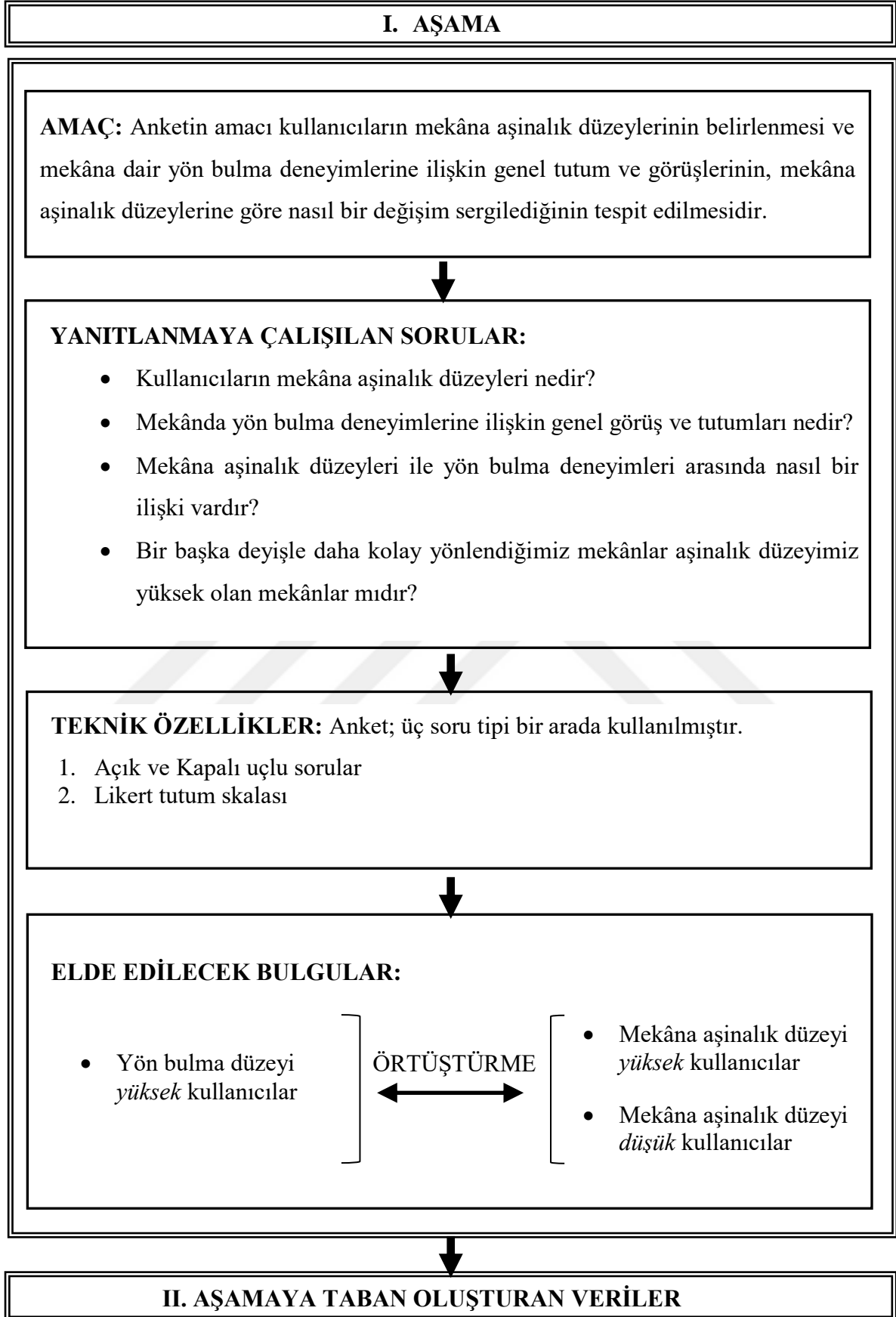
2.3. Birinci Aşama: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Kullanıcılarının Mekâna Aşinalık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Yön Bulma Deneyimleri ile Kıyaslanması

Birinci aşamada, kullanıcıların mekâna aşinalık düzeyi ile mekânda yön bulma deneyimi arasındaki ilişkinin saptanması temel amaçtır. Bu amaç doğrultusunda “mekâna aşinalık düzeyi arttıkça, kaybolma hissinden uzak, daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde güvenle hareket eder, daha kolay yöneliriz” varsayımından yola çıkarak;

- Kullanıcıların mekâna aşinalık düzeylerinin belirlenmesi,
- Yön bulma deneyimlerine ilişkin genel görüş ve tutumlarının elde edilmesi,
- Mekâna aşinalık düzeyleri ile yön bulma deneyimleri arasında nasıl bir ilişki olduğunun tespit edilmesi, bu aşamanın hedefleridir.

Bu aşamada anket tekniği kullanılarak elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı ile istatistiki analiz verilerine dönüştürülmüştür. Yapılan istatistiki analizler sonucunda ortaya koyulan aşinalık düzeyleri ve bunların mekânda yön bulma deneyimi ile ilgili nasıl bir ilişki sergilediği bulgular kısmında sunulmuştur.

Bu aşamada elde edilen bulgular araştırma modelindeki ‘mekânsal aşinalık’ kavramına yöneliktir.

Şekil 22. I Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

2.3.1. Soruların Belirlenmesi

“Anket geliştirme süreci; problemi tanımlama, madde / soru yazma, uzman görüşü alma ve ön uygulama olmak üzere dört aşamada incelenebilir” (Büyüköztürk, 2017). Bu bağlamda çalışma kapsamında tanımlanan probleme yönelik hangi soruların hangi amaçla tasarlanacağı, literatür verilerine dayandırılarak açıklanmış ve uzman görüşü alınarak geliştirilmiştir.

Çalışmada anket yöntemi kullanılarak yön bulma sürecini etkileyen kullanıcı odaklı değişkenler incelenmiştir. Anketin amacı, kullanıcıların mekâna aşinalık düzeylerini ve yön bulma deneyimlerini sorgulamak, yön bulma deneyimlerinin aşinalık düzeyine göre nasıl bir değişim sergilediğini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda ankette;

- Açık ve Kapalı uçlu sorular
- Likert tutum skalası olmak üzere üç soru tekniği bir arada kullanılmıştır.

Anket çalışması K.T.Ü. Kanuni Kampüsü açık mekânında kullanıcıların aşinalık düzeyleri ve yön bulma deneyimlerinin sorgulanması amacıyla benzer araştırmalarda (O'Neill, 1992, Weisman, 1981, Lawton ve Charleston, 1996) kullanılmış soru formları da dikkate alınarak hazırlanan bir soru formu kullanılmıştır.

Öncelikle araştırmanın amaçları doğrultusunda, katılımcıların cinsiyet, yaş, meslek, eğitim düzeyi gibi öğrenilmesi gereken sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgileri edinmeye yönelik sorular sorulmuştur. Kullanıcıların K.T.Ü. Kanuni Kampüsüne ilişkin aşinalık düzeylerinin ölçülmesi amacıyla, O'Neill (1992)'in bir çevreye aşina olma durumuna ilişkin bireylerin tutumlarını sorgulayan soru kalıpları ve Thorndyke ve Hayes-Roth (1982)'in mekâna tanıdık olma durumunu bireyler üzerinden ölçen soru formlarından hareketle, özgün bir soru formu oluşturulmuştur. Kullanıcıların K.T.Ü. Kanuni Kampüsünde yön bulma deneyimlerinin sorgulanması amacıyla Weisman'ın (1981), bireylerin belirli bir çevrede yön bulma deneyimlerine ilişkin görüş, tutum ve algılamalarını yansıtan soru listesi ve Lawton'un (1996) kişilerin yön bulma stratejilerine ilişkin soru listesinden hareketle çalışmanın amacına uygun olarak oluşturulan bir soru listesi kullanılmıştır (Ek 1). Benzer bir soru listesi Doğu ve Erkip (2000) tarafından yön bulma süreci üzerine yapılan çalışmada kullanılmıştır.

Yapılan anket, kullanıcı odaklı değişkenlerin ölçülebilir özelliğine göre 3 farklı soru grubu (3 bölüm) şeklinde kurgulanmıştır;

Birinci bölüm, kullanıcıların demografik özellikleri anlamaya yönelik olgusal

sorulardan oluşmuştur.

İkinci bölümde kapalı uçlu sorular kullanılarak, kullanıcıların mekânı kullanım sıklığı ve mekânı kullanım sürelerinin tespit edilmesi ve böylece aşinalık düzeylerinin saptanması amacıyla sorulmuştur. Bu amaçla;

1. Kaç yıldır Trabzon kentinde yaşıyorsunuz?
2. Kaç yıldır bu kampüsü kullanıyorsunuz?
3. Bu kampüse ne kadar sıklıkla geliyorsunuz?

şeklindeki sorulara yanıt alınmıştır.

Ayrıca varsayımla örtüşmeyen bulguların ortaya çıkması durumunda, aşinalık düzeyini olumsuz yönde etkileyen faktörlerin (mekân içinde ya da dışında ikamet etme, mekân giriş kapısı tercihi, ulaşım biçimi) olup olmadığının tespiti için;

4. Nerede oturuyorsunuz?
5. Kampüse gelirken genellikle hangi kapıyı kullanıyorsunuz?
6. Kampüs içi ulaşım ihtiyacınızı nasıl karşılıyorsunuz?

şeklindeki sorulara yanıt alınmıştır.

Anketin üçüncü bölümünde kullanıcıların K.T.Ü. Kanuni kampüsünde yön bulma deneyimlerine ilişkin görüş ve tutumlarının elde edilmesi amacıyla literatür taramasıyla belirlenmiş Likert tutum skalası soruları kullanılmıştır. Kullanılan Likert tutum skalasında;

1. “Bence bu kampüs anlaşılır ve ferah. Burada kendimi huzurlu ve güvende hissediyorum.”
2. “Kampüs içerisinde nerede olduğumu rahatlıkla anlayabiliyorum.”
3. “Kampüs içerisinde hangi yöne gideceğime kolayca karar verebiliyorum.”
4. “Bu kampüste gitmek istediğim yere kolayca gidebiliyorum.”
5. “Bu kampüste giriş - çıkış noktalarına kolayca ulaşabiliyorum.”
6. “Bu kampüste biri bana yol/yer sorduğunda kolayca tarif edebilirim.”
7. “Bu kampüste dikkatimi çeken ve kampüsü hatırlamamı sağlayacak çevresel elemanlar vardır. (ağaçlar, binalar, havuzlar, heykeller, vb.)” (Weisman, 1981; Lawton, 1996) şeklinde ifadeler yöneltilmiş ve bu ifadelere katılma dereceleri tespit edilmiştir.

Böylece K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcıları ile gerçekleştirilen anket çalışması sunucunda “mekâna aşinalık düzeyi arttıkça, kaybolma hissinden uzak, daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde güvenle hareket eder, daha kolay yönlendiriz” varsayımı sınanmıştır.

Likert tutum skalasının diğerk bir amacı ise kullanıcıların yön bulma deneyimlerine bağılı olarak bu süreçte hangi çevresel bileşenlere (yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları, belirgin ve dikkat çekici öğeler) önem verdiklerini saptamak olmuştur. Bu soruların belirlenmesinde Lync'in (1960) çevrenin okunabilirliğine dair ortaya koyduğu çevresel bileşenler (yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları, belirgin ve dikkat çekici öğeler) ele alınmış ve bu bileşenlerin kentsel açık mekânlarda karşılık geldiği fiziksel ve işlevsel benzerlikleri (Tablo 13) ile detaylı olarak sorgulanmıştır. Böylece, elde edilecek veriler ile biliş haritasında ortaya çıkan veriler örtüşürülüp farklılıkları saptanacaktır. Bu değerlendirmedeki amaç; biliş haritalarında ortaya çıkan okunabilirlik bileşenleri, gerçekte kullanıcının farkında olduğu bileşenler midir? Aynı zamanda biliş haritasında ortaya çıkan bileşenlerden ne düzeyde etkilendikleri saptanmış olacaktır.

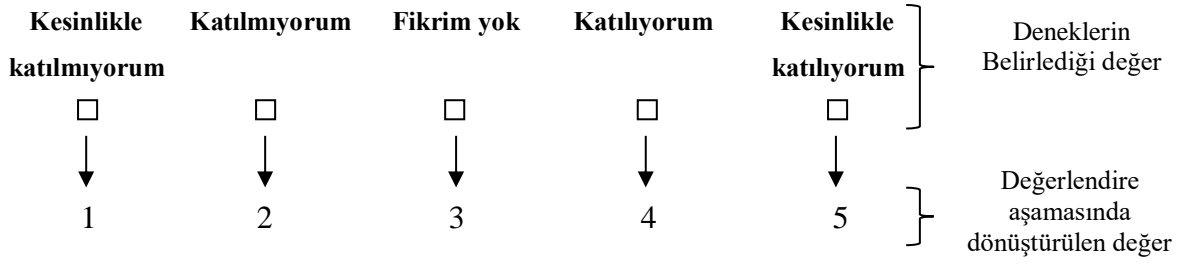
Çalışmada ele alınan kavramlara yönelik skalada kullanılan katılma ifadeleri Tablo 12' de sunulmuştur.

Tablo 13. Ankette tutum skalasında yer alan ifadeler

OKUNABİLİRLİK KAVRAMI	
Tanımlanan Kavramlar	Karşılık Gelen İfadeler
Yollar	Araç ve Yaya yolları, Patikalar, Zemin döşemeleri, merdivenler
Bölgeler, Alanlar	Binalar, Etkinlik alanları, Spor alanları, Yeşil alanlar, Konser alanları
Sınırlar	Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Duvarlar, Tepeler, Su öğesi, donatılar
Kesişim noktaları	Meydanlar, Kavşaklar, Kesişen yollar, Avlular, Bekleme ve duraksama noktaları
Landmarklar	Bitki ve bitki grupları, Yapılar, Heykeller, Havuzlar, Köprüler, Aydınlatma elemanları, Objeler/Nesneler

Likert tutum skalasında, katılma dereceleri 5'li olup "kesinlikle katılıyorum", "katılıyorum", "fikrim yok", "katılmıyorum", "kesinlikle katılmıyorum" gibi değerlendirmelerini içermektedir.

Örnek soru: "Bence bu kampüs anlaşılır ve ferah. Burada kendimi huzurlu ve güvende hissediyorum."

2.3.2. Anket Süreci

Problemin belirlenmesi, soruların gruplanması ve uzman görüşü ile geliştirilmesinin ardından, anketin güvenilirliğinin ve anlaşılabilirliğinin ölçülmesi için ön uygulama adımı olan bir pilot çalışma yapılmıştır. Hazırlanan sorular bir grup kullanıcı üzerinde test edilmiş ve soruların amacına uygunluğu, konuyla ilişkisi, anlaşılabilirliği ve sınırları ölçülmüştür.

Anket aşamasında K.T.Ü. Kanuni kampüsü, ‘çalışma alanının belirlenmesi ve tanımlanması’ başlığı altında ortaya koyulan çalışma alanı sınırları dâhilinde değerlendirilmiştir. Anket çalışması K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcıları ile 2017 yılının mart-nisan ayları arasında 150 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Sonuçların daha güvenilir olması açısından çalışma homojen bir kullanıcı yoğunluğuna sahip hafta içi günlerde ve çeşitli saatler içerisinde (8:00/17:00) gerçekleştirilmiştir.

2.3.3. Anket Yanıtlarının Çözümlemlenip İstatistiksel Verilere Dönüştürülmesi

Bu aşamada ilk olarak açık/kapalı uçlu sorulardan elde edilen yanıtlar istatistiksel analiz verisi haline dönüştürülmüştür. Böylece kullanıcıların mekâna aşinalık düzeyini ölçmeye yönelik mekân kullanım sıklığı ve mekân kullanım sürelerine ait ortalama değerler hesaplanabilmiştir.

İkincil olarak ise, bireysel farklılıklar ve kişisel değerlendirme çalışmaları için mekânsal analizlerde kullanılan bir ölçüm tekniği olan Likert tutum skalası tekniği ile kullanıcıların mekânda yön bulma deneyimlerine ilişkin görüş ve tutumlarını yansıtan yanıtlar elde edilmiş ve elde edilen yanıtlar istatistiksel analiz verisi haline dönüştürülmüştür. Likert tutum skalası tekniğinde mekânı olumlu şekilde tanımlayan kavramlara genellikle en yüksek puan verilir ve olumsuz şekilde tanımlayan kavramlara 1 puan verilir. Bu çalışmada 5’li Likert tutum skalası tekniğine göre ‘kesinlikle katılıyorum’=5 den ‘kesinlikle katılmıyorum’=1’e giden puanlama sistemi kullanılmıştır. Kullanıcıların her

ifade için belirttiği katılma derecesi puan cinsinden tabloya girilmiştir. Böylece K.T.Ü. Kanuni kampüsünde kullanıcıların yön bulma deneyimlerine ilişkin görüş ve tutumlarını yansıtan ortalama değerlerler saptanmıştır.

Likert tutum skalası ile elde edilen diğer bir veri ise K.T.Ü. Kanuni kampüsünde, kullanıcıların yönelimleri sürecinde hangi çevresel özelliklere önem verdiğiine ilişkin değerlerin belirlenmesi yer almaktadır. Yine bu teknikte de 5’li Likert tutum skalası tekniğine göre ‘kesinlikle katılıyorum’=5 den ‘kesinlikle katılmıyorum’=1’e giden puanlama sistemi kullanılmıştır. Kullanıcıların katılma derecelerine göre ortaya çıkan rakamsal değerler tabloya veri olarak girilmiştir.

Bu veriler analizi sonucunda ise, yön bulma sürecinde kullanıcıların hangi çevresel özelliklere daha çok önem verdiği, bu çevresel özelliklerin sahip oldukları ortalama değerler ve tercih durumuna göre bu çevresel özellikler arasındaki istatistiki farklar olup olmadığı karşılaştırılabılmıştır.

2.4. İkinci Aşama: K.T.Ü Kanuni Kampüsü Kullanıcılarına Ait Bilişsel Haritaların Elde Edilmesi Okunabilirlik ve Mekân Organizasyonu Kavramları Bakımından Sorgulanması

İkinci aşamada, bilişsel haritalama tekniği kullanılarak, yön bulma sürecinde kullanıcıların tercih ettiği çevresel bileşenlerin okunabilirlik niteliği bakımından sergilediği farklılıkları incelemek temel amaçtır. Bu amaçla, araştırmada kullanılan bilişsel haritalama tekniği ile tercih edilen okunabilirlik bileşenlerinin (yollar, kenarlar / sınırlar, bölgeler, düğüm / kesişim noktaları, nirengi noktaları / landmarklar) belirlenmesi ve tercih edilen bileşenlerin mekân organizasyonu açısından daha başarılı olup olmadığının sınanması hedeflenmiştir.

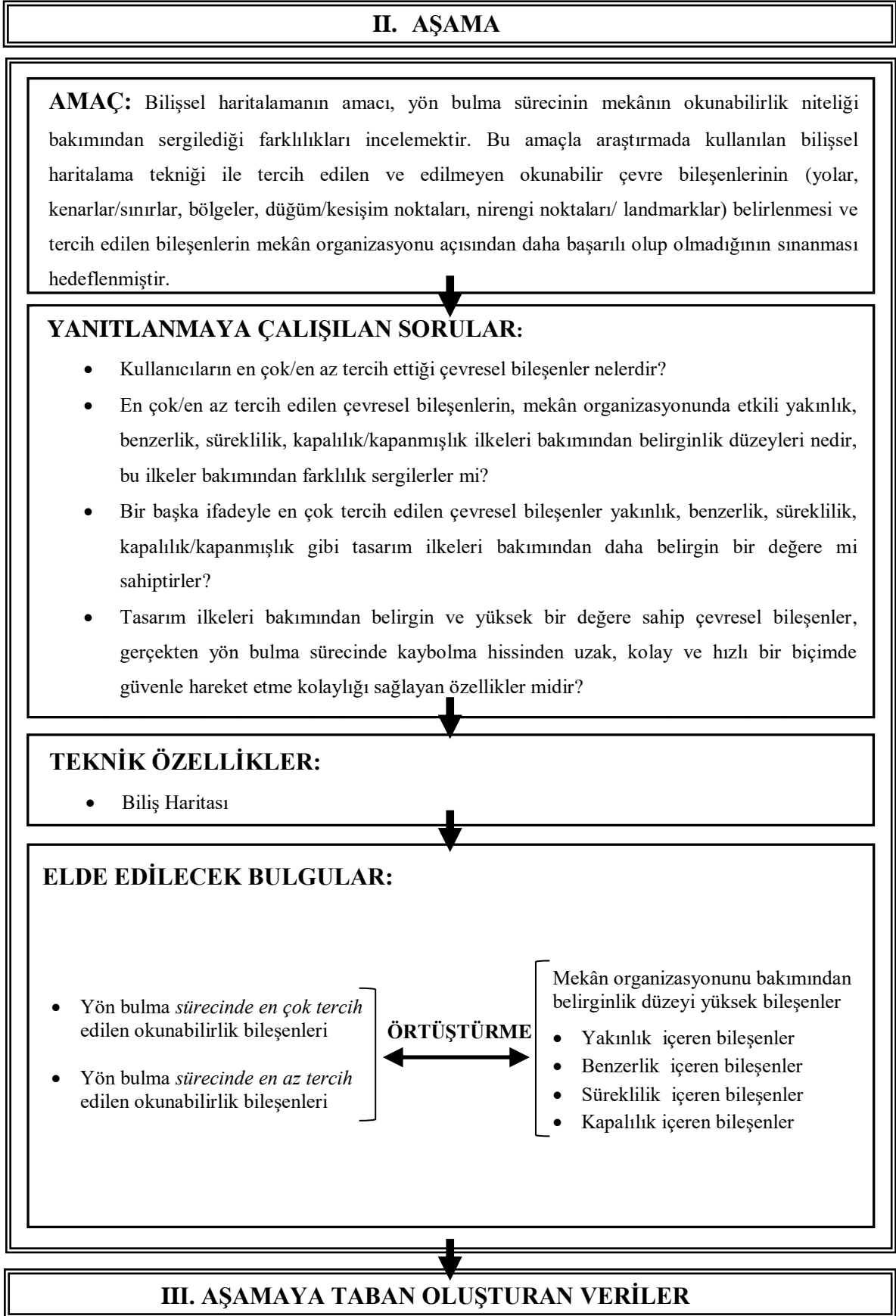
“Yön bulma sürecinde en çok tercih edilen çevresel bileşenler, mekân organizasyonunda bütünlüğü oluşturan yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık / şeklin kapanması gibi ilkeler bakımından, en az tercih edilen çevresel bileşenlere göre daha belirgindir, bu nedenle okunabilirlik düzeyi yüksektir. Böyle mekânlar kullanıcının yön bulma sürecini kolaylaştırır, kaybolma hissinden uzak daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde güvenle hareket etme kolaylığı sağlar” varsayımından yola çıkarak;

- Bilişsel haritalara göre yön bulma sürecinde en çok/en az tercih edilen çevresel bileşenlerin (yollar, kenarlar/sınırlar, bölgeler, düğüm (kesişim) noktaları, nirengi noktaları / landmarklar) belirlenmesi,

- Varsayımın sınanabilmesi için, en çok / en az tercih edilen çevresel bileşenlerin, literatür taraması ile tanımlanmış mekân organizasyonunda etkili yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık / kapanmışlık ilkeleri bakımından değerlerinin ortaya koyulması,
- Tercih edilen ve tercih edilmeyen çevresel bileşenlerin mekân organizasyonunu oluşturan değerler bakımından karşılaştırılması,
- Böylelikle mekân organizasyonuna bağlı olarak, okunabilirlik düzeyinin o mekân içerisindeki yönelimlerimiz üzerinde etkili olup olmadığının saptanması, bu aşamanın hedefleridir.

Bu hedefler doğrultusunda, bilişsel haritalama tekniği kullanılarak çeşitli adımlarla elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı kullanılarak istatistiki analiz verilerine dönüştürülmüştür. Yapılan istatistiki analizler sonucunda, okunabilirliği tanımlayan çevresel özelliklerin mekân organizasyon ilkeleri açısından ortaya koyduğu değerler ve bunların mekândaki yönelimlerimiz ile ilgili nasıl bir ilişki sergilediği bulgular kısmında sunulmuştur.

Bu aşamada elde edilen bulgular araştırma modelindeki okunabilirlik ve mekân organizasyonu kavramlarına yöneliktir.

Şekil 23. II. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

2.4.1. Bilişsel Haritalama Sürecinin Yapılandırılması

Yön bulma sürecinin, mekâna bağlı değişkeni olan okunabilirlik niteliği bakımından sergilediği farklılıkları incelemek amacıyla gerçekleştirilen bilişsel haritalama tekniğinde, literatür taraması sonucunda elde edilen Lynch'in (1960) mekân okunabilirliği açısından ortaya koyduğu beş önemli bileşenden yola çıkılmıştır;

- Yollar
- Kenarlar/Sınırlar
- Bölgeler
- Düğüm/Kesişim noktaları
- Nirengi noktaları / Landmarklar

Bu bileşenler literatür araştırması kısmında tanımlandığı üzere, kentsel açık mekânlarda fiziksel ve işlevsel olarak benzerlik gösteren alt bileşenler şeklinde sorgulanmıştır (Tablo 13).

Tablo 14. Biliş haritasında sorgulanan mekânsal bileşenler

OKUNABİLİRLİK KAVRAMI	
Tanımlanan Kavramlar (Lynch, 1960)	Kentsel Açık Mekânlarda Karşılık gelen fiziksel ve işlevsel benzerliği
Yollar	<ul style="list-style-type: none"> • Araç ve Yaya Yolları • Koridorlar • Dolaşım Alanları • Yer/Zemin döşemleri • Merdivenler • Patikalar • İzler
Kenarlar / Sınırlar	<p>Sınır özelliği taşıyan, lineer sürekliliği olan ve yönlendiren,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bitkisel sınırlar • Yapısal sınırlar • Peyzaj donatıları <ul style="list-style-type: none"> - Oturma birimleri - Örtü elemanları - Aydınlatma elemanları • Duvarlar • Su Öğeleri <ul style="list-style-type: none"> - Havuzlar - Göletler - Şelaleler • Topoğrafya

<p style="text-align: center;">Bölgeler</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mimari yapılar (Kapalı / yarı açık) <ul style="list-style-type: none"> - Konaklama - Alışveriş - Yeme/içme (büfe, kafe vb.) - Eğlence - İdari/yönetim - Kapalı spor - Dini tesis • Etkinlik alanları <ul style="list-style-type: none"> - Açık spor alanları - Eğlence/konser alanları - Yeme içme / dinlenme alanları • Yeşil alanlar (ağaçlandırılmış ve serbest çim alanlar)
<p style="text-align: center;">Düğüm (Kesişim) Noktaları</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meydanlar • Kavşaklar • Toplanma/Dağılma noktaları • Bekleme/Duraksama noktaları • Odak noktaları • Kesişen yollar • Avlular
<p style="text-align: center;">Belirgin ve Dikkat Çekici Öğeler</p>	<p>Belirgin ve dikkat çekici;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bitki ve bitki grupları, • Su Öğeleri <ul style="list-style-type: none"> - Havuzlar - Göletler - Şelaleler • Peyzaj donatıları <ul style="list-style-type: none"> - Heykeller ve plastik objeler - Örtü elemanları - Amfiler - Köprüler - Diğer Obje ve Nesnelere - Topoğrafya • Mimari öğeler

K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcılarından, kampüs içerisinde yönlerini bulmalarına yardımcı olan bu bileşenleri mümkün olduğu kadar detaylı çizimleri veya yazı ile belirtmeleri istenmiştir. Çizimlerin plan, görünüş veya perspektif şeklinde olabileceği belirtilmiş, gerçekçi bir anlatım olmasından öte hatırladıkları her şeyi çizimleri veya yazı ile belirtmeleri istenmiştir. Bilişsel harita testi sonucunda elde edilen biliş haritalarına göre her bir bileşen ayrı ayrı çözümlenmiştir.

Bilişsel haritalama tekniği ile elde edilen bu verilere göre, K.T.Ü Kanuni

Kampüsünde okunabilirlik açısından en az / en çok tercih edilen bileşenlerin mekân organizasyonu açısından sınanması ve ortaya çıkan değerlerin kıyaslanarak hangi tercihin mekân organizasyon bakımından daha başarılı bir tasarım kurgusuna sahip olduğu saptanmıştır. Böylelikle “Yön bulma sürecinde en çok tercih edilen çevresel bileşenler, mekân organizasyonunda algısal birliği oluşturan yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık gibi ilkeler bakımından, en az tercih edilen çevresel özelliklere göre daha belirgindir, bu nedenle okunabilirlik düzeyi yüksektir. Böyle mekânlar kullanıcının yön bulma sürecini kolaylaştırır, kaybolma hissinden uzak daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde güvenle hareket etme kolaylığı sağlar” varsayımı sınanmıştır.

Ortaya çıkan bileşenlerin mekân organizasyonu bakımından kıyaslanması için literatür taraması sonucunda elde edilmiş mekân organizasyonu oluşturan bileşenler kullanılmıştır (Tablo 14).

Tablo 15. Mekân organizasyonunun değerlendirilmesinde kullanılacak bileşenler

MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER			
Peyzaj Bileşenleri	Peyzaj tasarım elemanları	Bileşenlerin bir araya gelerek oluşturdukları biçimsel karakterler	Görsel algıda birliği oluşturan ilkeler
<ul style="list-style-type: none"> • Bitkiler • Döşeme Kap. • Peyzaj donatıları • Su Ögesi • Topoğrafya • Duvarlar vb. sınırlayıcılar 	<ul style="list-style-type: none"> • Çizgi • Yön • Biçim • Ölçü/Oran • Değer • Doku • Renk 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekrar • Armoni • Kontrast • Koram • Birlik • Egemenlik • Denge 	<ul style="list-style-type: none"> • Yakınlık • Benzerlik • Süreklilik • Kapalılık / Şeklin kapanması

2.4.2. Bilişsel Haritalama Süreci

Bilişsel haritalamaya ilişkin;

- Boş kâğıda harita çizme (Milgram, 1976)
- Boşluk doldurma
- Model yerleştirme (Sherman ve diğ., 1979)
- Doğru ve yanlış arasından seçim

- Gözlem yapma (Sanoff, 1991)

gibi farklı teknikler uygulamakta olup bu tez çalışmasında alanın sınırlarını içeren boş bir kağıt verip cevaplanması gereken soruların çizim yaparak cevaplanması istendiği biliş haritası yaklaşımı kullanılmıştır.

Literatür taraması ile belirlenen soruların gruplanması ve uzman görüşü ile geliştirilmesinin ardından, bilişsel haritalama tekniğinin güvenilirliğinin ve anlaşılabilirliğinin ölçülmesi için ön uygulama adımı olan bir pilot çalışma yapılmıştır. Hazırlanan sorular bir grup kullanıcı üzerinde test edilmiş ve soruların amacına uygunluğu, konuyla ilişkisi, anlaşılabilirliği ve sınırları ölçülmüştür.

Bilişsel haritalama aşamasında K.T.Ü. Kanuni kampüsü, 'çalışma alanının belirlenmesi ve tanımlanması' başlığı altında ortaya koyulan çalışma alanı sınırları dâhilinde değerlendirilmiştir. Anket çalışması K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcıları ile 2016 yılının mart-nisan ayları arasında 150 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Sonuçların daha güvenilir olması açısından çalışma, homojen bir kullanıcı yoğunluğuna sahip hafta içi günlerde ve çeşitli saatler içerisinde (8:00/17:00) gerçekleştirilmiştir.

- K.T.Ü Kanuni Kampüsü kullanıcıları bir araya gelindiğinde KTÜ Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü bünyesinde yapılmakta olan bir araştırmaya ilişkin görüşme gerçekleştirileceği ifade edilmiştir. Biliş haritaları, istekli ve verim alınabilecek düzeyde değerlendirilen deneklerden elde edilmiştir. Çünkü bu çalışmada ele alınan değerlendirme teknikleri gündelik yaşamda her an karşımıza çıkabilecek sıradan bir çalışma olmaktan öte, emek ve sabır isteyen bir yöntemdir. Aksi durumda özensiz, üzerinde düşünmeden, değerlendirmeden gerçekleştirilmiş bir çalışma ile amaca ilişkin yararlı sonuçların elde edilemeyeceği kaçınılmazdır.
- Deneklere çalışmanın amacı, içeriği, çalışmanın hangi teknik ve biçimde cevaplanması gerektiği ifade edilerek, verimli bir çalışma elde edebilmek ve hatalı veri sayısını minimuma indirmek amacıyla teşvik edilmişlerdir.
- Bütün bunlar yapılırken tabi ki güvenilir ve etik bir çalışma ortaya koyabilmek adına denekler hiçbir şekilde yönlendirilmemiş, tamamen bireysel görüşlerini almaya yönelik olduğu belirtilmiştir.
- Ayrıca bilişsel haritalama açısından çalışma alanında ankete dahil edilmeyen kısımlar planda gösterilmiş, planın ne ifade ettiği sözlü olarak açıklanmıştır.
- Biliş haritaları oluşturulurken deneklerden sorudaki istenen cevaba ilişkin, çizim, yazı, resim, perspektif çizim gibi çeşitli tekniklerle görüşlerini ifade etmeleri ve

olabildiğince istekli, özen gösterilmiş bir çizim oluşturmaları istenmiştir.

2.4.3. Bilişsel Haritaların Çözümlemler İstatistiksel Analiz Verilerine Dönüştürülmesi

Bu aşamada, biliş haritalama yöntemi ile kullanıcılardan elde edilen çizimlerin, çeşitli adımlarla istatistiksel analizlere uygun verilere dönüştürülme süreci yer almaktadır.

Bilişsel haritalama tekniği ile gerçekleştirilen araştırmalar çok sayıda katılımcı üzerinde yapılır. Elde edilen verinin değerlendirilmesinde üç farklı yöntem kullanılmaktadır (Jackson ve Kitchin, 1998):

1. Veriler birbirinden bağımsız olarak analiz edilir.
2. Veriler gruplara ayrılarak analiz edilir ve çıkan sonuçların ortalaması alınır.
3. Veriler birbirinden bağımsız olarak analiz edilir ve çıkan sonuçların ortalaması alınır.

Bu çalışmada kategorilere ayrılmış okunabilirlik bileşenleri (yolar, kenarlar / sınırlar, bölgeler, düğüm (kesişim) noktaları, nirengi noktaları / landmarklar) üzerinden değerlendirme yapıldığı için, verilerin değerlendirilmesi açısından birinci yöntem tercih edilmiştir. Yani kullanıcılardan elde edilen biliş haritalarına ilişkin veriler kategoriler halinde değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçlar ayrı ayrı analiz edilmiştir. Bu amaçla;

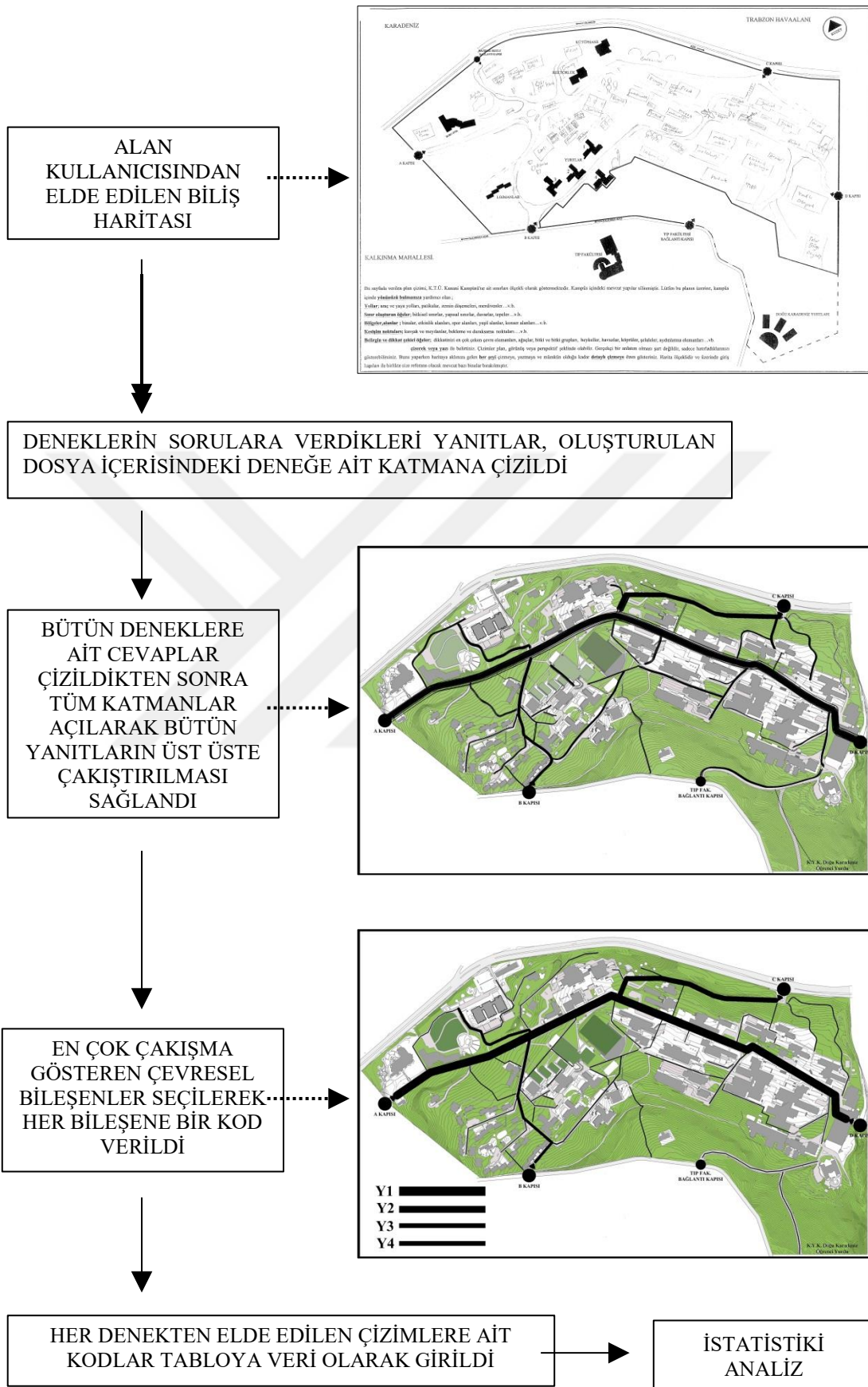
- Öncelikle her bir denekten elde edilen çizimler scan edilmiş ve AutoCAD 2010 çizim programı ile sayısal ortamda her bir denek için ayrı bir çizim dosyası oluşturulmuştur.
- Denekler ve her bir deneğe ait çizimler numaralandırılarak her denek için ayrı bir katman oluşturulmuştur.
- Her bir deneğe ait scan edilmiş biliş haritaları, deneğe ait ilgili katmana çizilerek verilerin sayısallaştırılması sağlanmıştır. Bu işlem sırasında, deneklere verilen planda referans birkaç öge dışında mevcut herhangi bir öge yer almadığı için çizimlerde meydana gelen sapmalar nedeniyle çakıştırma işlemi sırasında deneklerin oluşturduğu çizimler planın aslına uygun olarak sayısallaştırılmıştır.
- Bütün deneklere ait cevaplar çizildikten sonra, numaralandırılmış ve ayrı ayrı katman haline getirilmiş her bir çizim dosyası tek bir dosyada toplanmıştır.
- Tek bir dosya içinde toplanmış çizimlere ait tüm katmanlar açılarak bütün yanıtların üst üste çakıştırılması sağlanmıştır.

- Deneklerin oluşturduğu çizimler dışında, belirttikleri işaretler, perspektif resimler, yazı ile belirtilen öğeler vb. veriler tekrarlanma düzeylerine göre ayrı ayrı sınıflandırılmıştır.
- En çok çakışma gösteren bölgeler ve en çok tekrar eden öğelere birer kod verilmiştir.
- Her denekten elde edilen çizimlere ait kodlar tabloya veri olarak girilmiştir.

Bu sürece ilişkin detaylar Şekil 24' deki akış şemasında ortaya koyulmuştur.

Böylece, bu süreç sonunda elde edilen veriler veriler SPSS 20.0 paket programı ile istatistiki analiz verilerine dönüştürülerek

1. Her bir çizim için belirlenen çevresel bileşenlerin frekanslarını,
2. İstatistiki önem düzeylerini,
3. Yanıtların cinsiyet, yaş gibi demografik özelliklere ve aşinalık düzeyi gibi çeşitli özelliklere göre dağılımını,
4. Farklı çevresel bileşenlerin bir ilişki sergileyip sergilemediklerini analiz etmek mümkün olmuştur.

İstatistiki önem düzeyine göre öne çıkan her bir tercih (kod) araştırmacı tarafından fotoğraflanarak (Tablo 16) tercih nedeni saptanmıştır. Böylece “Yön bulma sürecinde en çok tercih edilen çevresel bileşenler, mekân organizasyonunda algısal birliği oluşturan yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık ilkeleri bakımından, en az tercih edilen çevresel özelliklere göre daha belirgindir, bu nedenle okunabilirlik düzeyi yüksektir, böyle mekânlar kullanıcının yön bulma sürecini kolaylaştırır, kaybolma hissinden uzak daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde güvenle hareket etme kolaylığı sağlar” varsayımının sınanabilmesi amacıyla, mekân organizasyonunu açısından analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan analiz tablosu (Tablo 17) sunulmuştur.

Tablo 16. Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşenin fotoğraflanması

<u>YOLLAR</u>				
Araç ve Yaya yolları, Koridorlar, Dolaşım alanları, Yer/Zemin döşemeleri, Merdivenler, Patikalar, İzler				
KOD:	Y1	Y2	Y3	Y4
	↓	↓	↓	↓
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> <p style="text-align: center;">HER BİR KODUN MEKÂN ORGANİZASYONU BAKIMINDAN AYRI AYRI ANALİZ DİLMESİ</p> </div>				

Bu süreçler sonunda elde edilen her bir kod ‘Bilişsel Haritalama Sürecinin Yapılandırılması’ başlığı altında ortaya koyulan mekân organizasyon kriterlerine göre analiz edilmiştir.

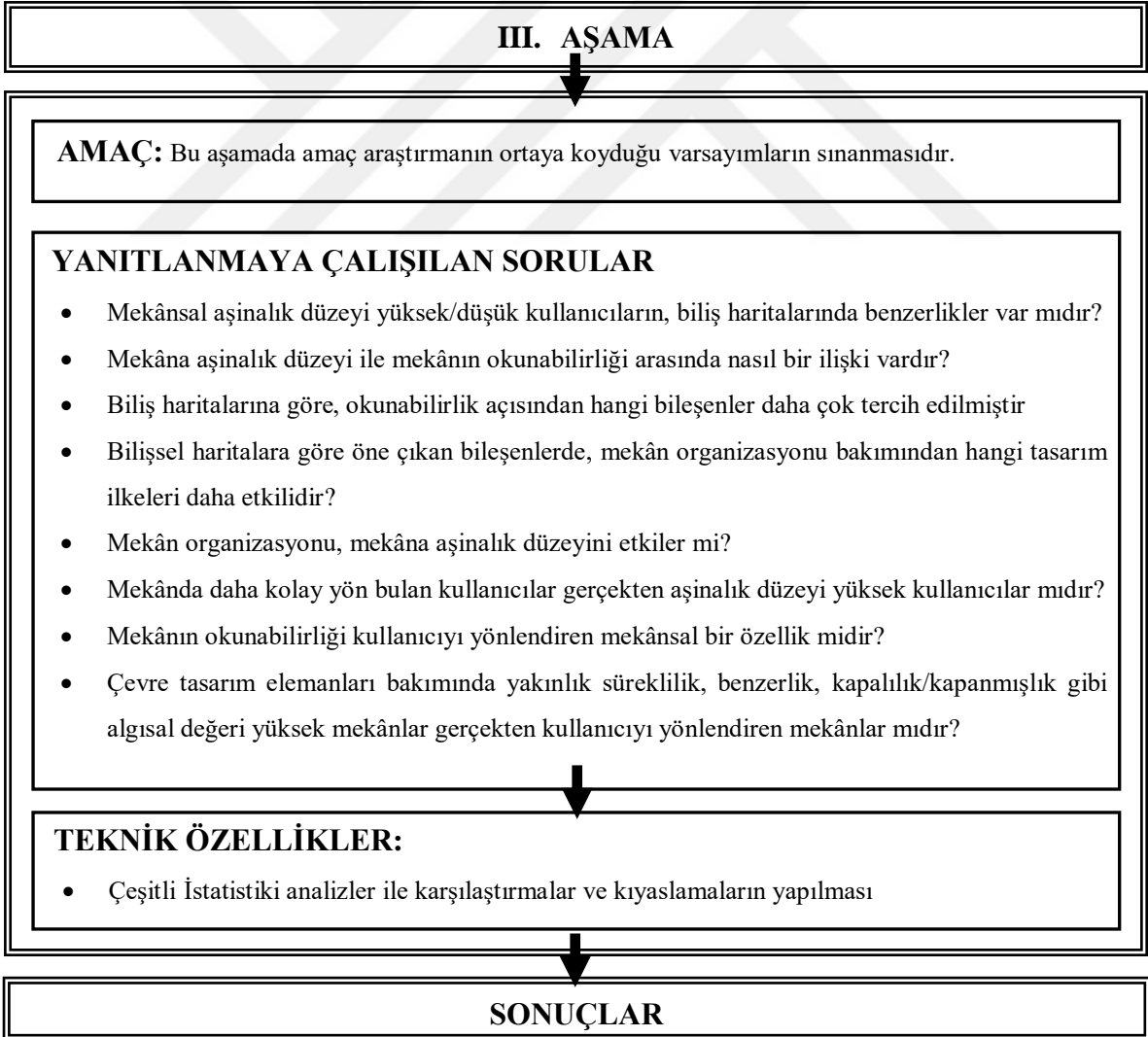
Tablo 17. Her bir tercihin (kod) mekân organizasyonu bakımından analiz edilmesi

KOD:Y1		<u>YOLLAR</u>			
		Araç ve Yaya yolları, Koridorlar, Dolaşım alanları, Yer/Zemin döşemeleri, Merdivenler, Patikalar, İzler			
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar					
Döşeme Kaplamaları					
Peyzaj Donatıları					
Su Ögesi					
Topoğrafya					
Duvarlar v.b sınırlayıcılar					
Analiz:					

İstatistiki önem düzeyine göre öne çıkan her bir tercih (kod) için bu analiz yapılmıştır. Bu analizlere ilişkin ortaya çıkan sonuçlar bulgular kısmında sunulmuştur.

2.5. Üçüncü Aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Bir Arada Değerlendirilmesi

Bu aşamada önceki aşamalarda elde edilen verilerin karşılaştırılması ve kıyaslanması gerçekleştirilmektedir. Bu aşamanın amacı araştırmanın varsayımlarının sınanması olarak da ifade edilebilir. Bağımlı ya da bağımsız tüm verilerin kendi içinde ve karşılıklı olarak çeşitli istatistiki testlerle karşılaştırılması, kıyaslanması ve buna bağlı olarak sınanması bu aşamada gerçekleştirilmektedir. Örneğin ‘tasarım ilkelerinin aşinalık düzeyinde etkili olup olmadığı’ gibi birbirinden bağımsız değişkenlere ilişkin varsayımların sınanmasını yönelik istatistiki testlerin gerçekleştirildiği aşamadır.

Şekil 25. III. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

3. BULGULAR

3.1. Birinci Aşamaya İlişkin Bulgular: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Kullanıcılarının Mekâna Aşinalık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Yön Bulma Deneyimleri ile Kıyaslanması

3.1.1. Ankete Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri

Kullanıcılar ile gerçekleştirilen anket çalışmasının analizi ile öncelikli olarak anketin I. Bölümü'nü oluşturan, kullanıcıların cinsiyet, yaş, meslek, eğitim düzeyi gibi bazı demografik özellikleri belirlenmiştir (Tablo 18).

K.T.Ü Kanuni Kampüsü kullanıcılarından oluşan 150 kişi ile görüşülerek gerçekleştirilen anket çalışmasına göre; 56 kadın ve 94 erkek katılımcı ile anket çalışması gerçekleştirildiği saptanmıştır.

Çalışmaya katılan kullanıcılar yaş özellikleri bakımından incelendiğinde yaşlarının 15-25 yaş aralığında yoğunlaştığı (%86) görülmekle birlikte, 45-65 ve 65 üstü yaş aralığında herhangi bir katılımcı grubu saptanmamıştır.

Ankete katılan kullanıcıların meslek açısından analizi gerçekleştirildiğinde önemli bir çoğunluğu (%99,3) 'öğrenci' katılımcı grubu olduğu ortaya çıkmıştır. Akademisyen ve çalışan/memur katılımcı grubu saptanmamıştır.

Anket çalışmalarına göre kullanıcıların yoğunluklu olarak (%92,7) lisans eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. İlkokul ve lise düzeyinde katılımcı grubu saptanmamıştır.

Tablo 18. Kullanıcılara ilişkin demografik özelliklerin dağılımı

Demografik Veriler	Frekans; N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Toplam Yüzde (%)
Cinsiyet				
Kadın	56	37,3	37,3	37,3
Erkek	94	62,7	62,7	100,0
Yaş (Yıllar)				
15-25	129	86,0	86,0	86,0
25-45	21	14,0	14,0	100,0
45-65	-	-	-	
65-...	-	-	-	
Meslek				
Öğrenci	149	99,3	99,3	99,3
Akademisyen	1	0,7	0,7	100,0
Çalışan/Memur	-	-	-	
Diğer	-	-	-	
Eğitim Düzeyi				
İlkokul	-	-	-	-
Lise	-	-	-	4,7
Ön lisans	7	4,7	4,7	97,3
Lisans	139	92,7	92,7	100,0
Yüksek Lisans/Doktora	4	2,7	2,7	

3.1.2. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Kullanıcılarının Mekâna Aşinalık Düzeylerinin Sorgulanmasına İlişkin Değerler

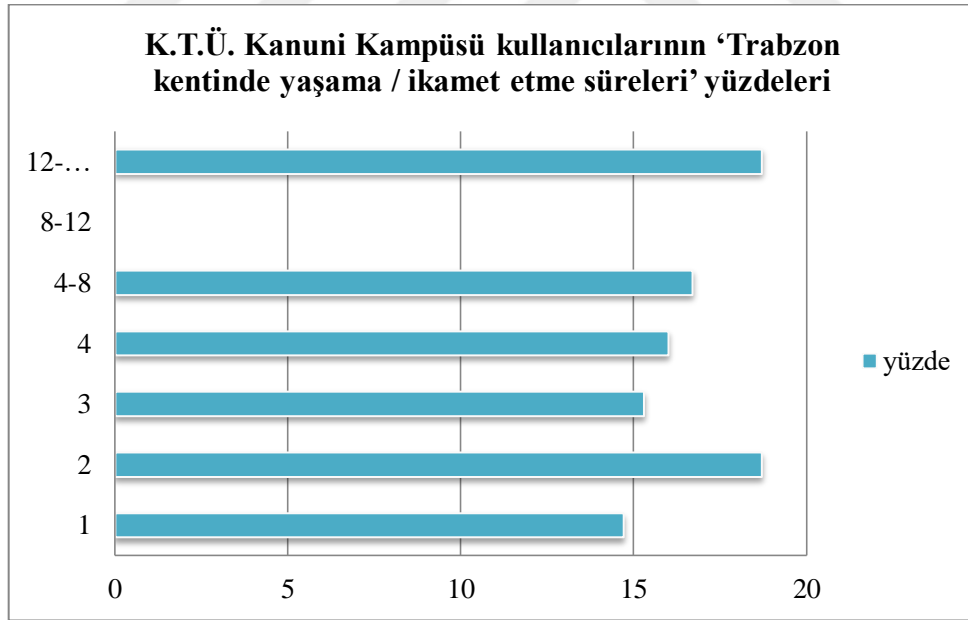
K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcılarına mekâna aşinalık düzeylerinin sorgulanmasına ilişkin yöneltilen sorulardan elde edilen bulgular bu kısımda sunulmuştur.

Anket çalışmasında görüşülen kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsünü ne kadar süredir kullandığına ilişkin değerleri belirlemeden önce Trabzon kentinden ne kadar süredir yaşadıkları sorgulanmıştır. Çünkü Trabzon kentinde ikamet eden kullanıcılar kampüsü eğitim süreci dışında ziyaret etmiş olma olasılığının aşinalık düzeyinde etkili olacağı düşünülmüştür. Bu amaçla anket çalışmasında görüşülen kullanıcıların ne kadar süredir Trabzon kentinde yaşadığına / ikamet ettiğine ilişkin değerlerin belirlenmesi amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri açısından analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 19).

Kullanıcıların Trabzon kentinde yoğunluklu olarak 2-12/.. yıl arasında değişkenlik gösteren ikamet etme süreleri tespit edilmiştir.

Tablo 19. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘Trabzon kentinde yaşama / ikamet etme süreleri’

İkamet Etme Süresi	Frekans; N=150	Yüzde(%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
1 yıl	22	14,7	14,7	14,7
2 yıl	28	18,7	18,7	33,3
3 yıl	23	15,3	15,3	48,7
4 yıl	24	16,0	16,0	64,7
4-8 yıl	25	16,7	16,7	81,3
8-12 yıl	-	-	-	-
12-... yıl	28	18,7	18,7	100
Toplam	150	100	100	

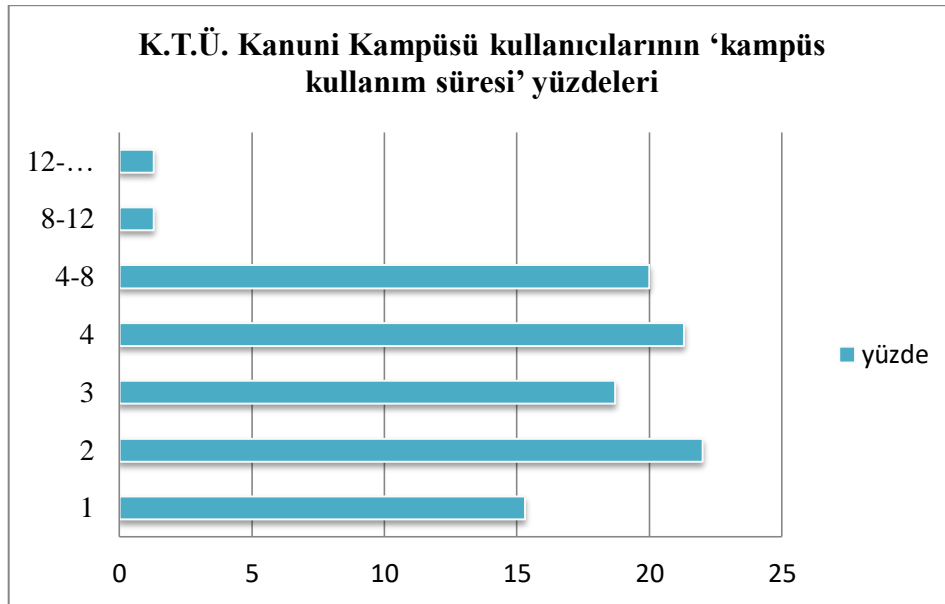
Şekil 26. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘Trabzon kentinde yaşama / ikamet etme süreleri’

Anket çalışmasında görüşülen kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsünü ne kadar süredir kullandığına ilişkin değerlerin belirlenmesi amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri açısından analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 20).

Kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsünü yoğunluklu olarak 2 yıldır (%22,0), 4 yıldır (%21,3), 4-8 yıldır (%20,0) kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 20. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs kullanım süreleri’

Kullanım Süresi	Frekans; N=150	Yüzde(%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
1 yıl	23	15,3	15,3	15,3
2 yıl	33	22,0	22,0	37,3
3 yıl	28	18,7	18,7	56,0
4 yıl	32	21,3	21,3	77,3
4-8 yıl	30	20,0	20,0	97,3
8-12 yıl	2	1,3	1,3	98,7
12-... yıl	2	1,3	1,3	100
Toplam	150	100	100	

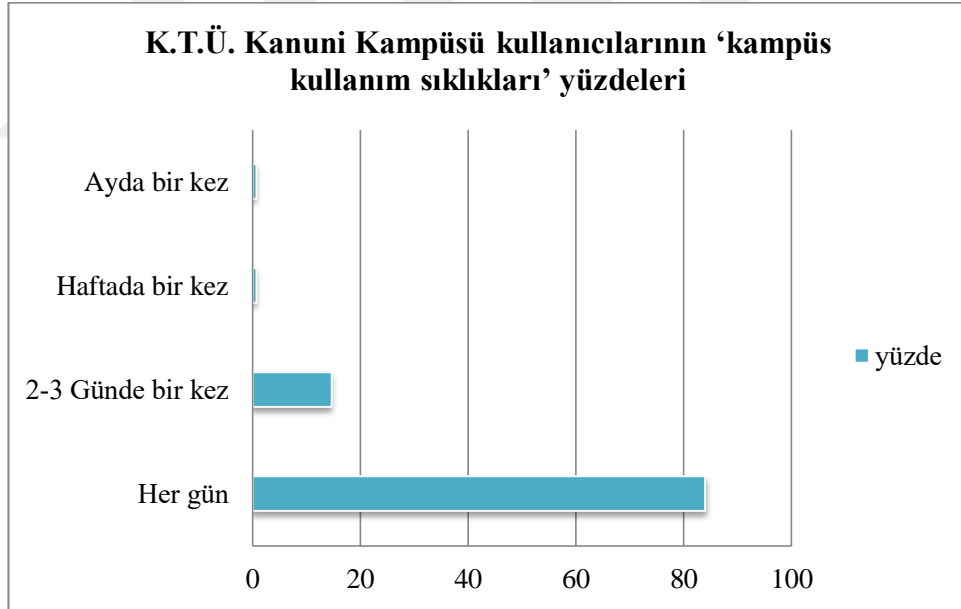
Şekil 27. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs kullanım süreleri’

Anket çalışmasında görüşülen kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsünü ne kadar sıklıkla kullandığına ilişkin değerlerin belirlenmesi amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri açısından analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 21).

Kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsünü yoğunluklu olarak her gün (%84,0) kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca çok yoğun olmamakla birlikte 2-3 günde bir kez (%14,7) kullandığı saptanmıştır.

Tablo 21. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs kullanım sıklıkları’

Kullanım Sıklığı	Frekans; N=150	Yüzde(%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Her gün	126	84,0	84,0	84,0
2-3 günde bir kez	22	14,7	14,7	98,7
Haftada bir kez	1	0,7	0,7	99,3
Ayda bir kez	1	0,7	0,7	100,0
Toplam	150	100	100	

Şekil 28. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs kullanım sıklıkları’

Mekâna aşinalık düzeyi ile ilgili olarak varsayımı desteklemeyen bulguların ortaya çıkması durumunda mekâna aşinalık düzeyini etkileyeceği düşünülen;

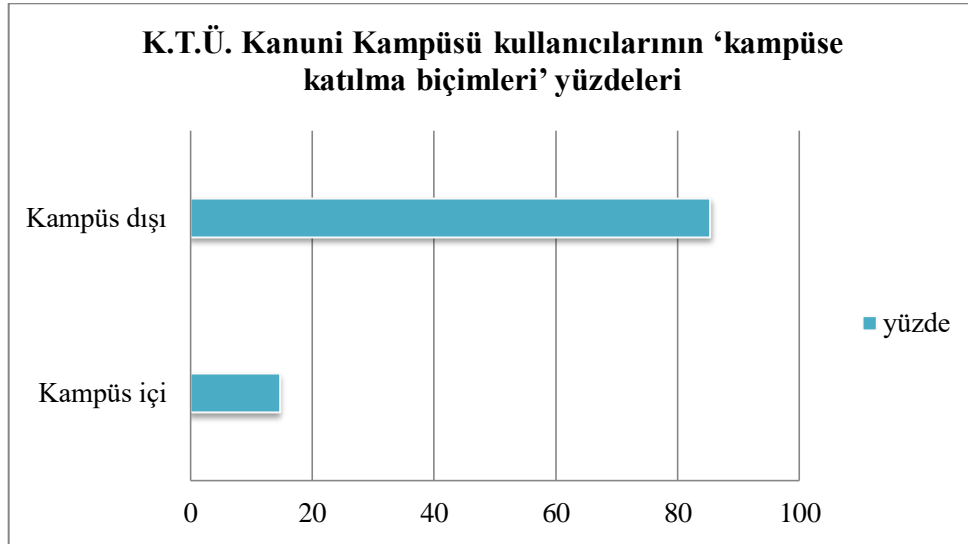
- Kullanıcının mekân içi ya da dışında ikamet etme durumu,
- Kampüs mekânına giriş kapısı tercihi,
- Kampüs içi ulaşım tercihine ilişkin değerler elde edilmiştir.

Kampüs içerisinde konaklama imkânı olan kullanıcılar (%99,3 öğrenci) ile kampüs dışından katılım sağlayan kullanıcıların zorunlu olarak belirli ulaşım akslarını kullandıkları saptanmıştır. Bu sebeple aşinalık düzeyinde ortaya çıkabilecek farklılıkların saptanması için kullanıcılardan kampüse katılım biçimlerine ilişkin değerlerin belirlenmesi amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri açısından analizi gerçekleştirilmiştir.

Kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsüne yoğunluklu olarak kampüs dışından (%85,3), katıldığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu değerler zorunlu ulaşım aksı kullanımından doğacak aşinalık düzeyi farklılıkları gibi araştırmanın seyrini olumsuz etkileyecek bulguların olmadığı sonucunu göstermektedir (Tablo 22).

Tablo 22. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüse katılma biçimleri’

Katılma Biçimleri	Frekans; N=150	Yüzde(%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Kampüs içi	22	14,7	14,7	14,7
Kampüs dışı	128	85,3	85,3	100,0
Toplam	150	100	100	

Şekil 29. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüse katılma biçimleri’

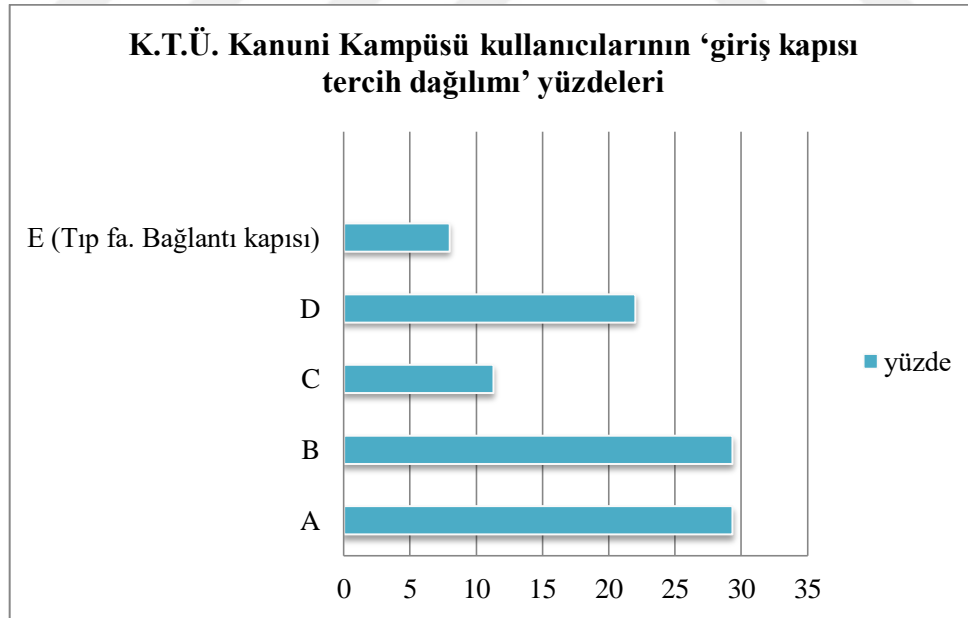
Kullanıcıların yön bulma sürecinde kampüse hangi noktadan katıldıkları ulaşım aksı olarak tercih sebebi doğuracağından anket çalışmasında görüşülen kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsüne hangi giriş kapısından katılım gerçekleştirdiğine ilişkin değerlerin belirlenmesi

amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri açısından analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 23).

Kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsüne yoğunluklu olarak A kapısından (%29,3) ve B kapısından (%29,3) katılım gösterdiği Tablo 22' de sunulmuştur.

Tablo 23. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının 'giriş kapısı tercih dağılımı'

Giriş Kapısı	Frekans; N=150	Yüzde(%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
A	44	29,3	29,3	29,3
B	44	29,3	29,3	58,7
C	17	11,3	11,3	70,0
D	33	22,0	22,0	92,0
E (Tıp fak. Bağlantı kapısı)	12	8,0	8,0	100
Toplam	150	100	100	

Şekil 30. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının 'giriş kapısı tercih dağılımı'

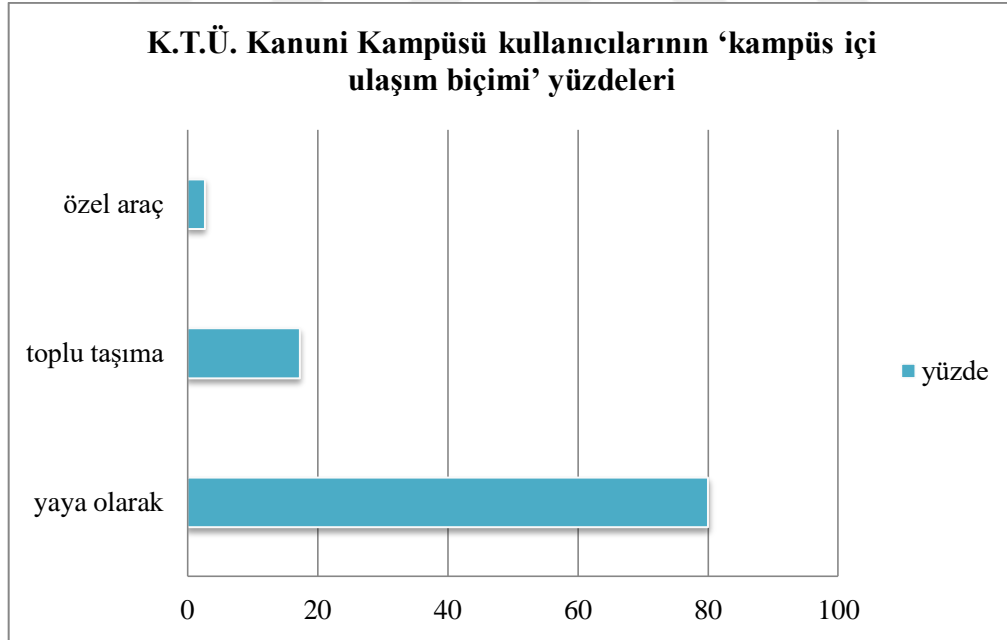
Kullanıcıların yön bulma sürecinde kampüs içi ulaşım ihtiyaçlarının araç ya da yayan olarak karşılayıp karşılamadığı aşinalık düzeyini etkileyeceği düşünüldüğünden anket çalışmasında görüşülen kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsü sınırları içerisinde ulaşım

ihtiyaçlarının nasıl gerçekleştirildiğine ilişkin değerlerin belirlenmesi amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri açısından analizi gerçekleştirilmiştir.

Kullanıcıların K.T.Ü Kanuni Kampüsü sınırları içerisinde yoğunluklu olarak yaya olarak (%80) ulaşım ihtiyaçlarını gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Değerlere ilişkin bulgular Tablo 24’ de sunulmuştur.

Tablo 24. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs içi ulaşım biçimi’

Ulaşım Biçimi	Frekans; N=150	Yüzde(%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Yaya olarak	120	80,0	80,0	80,0
Toplu taşıma	26	17,3	17,3	97,3
Özel araç	4	2,7	2,7	100,0
Toplam	150	100	100	

Şekil 31. K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının ‘kampüs içi ulaşım biçimi’

3.1.3. K.T.Ü Kanuni Kampüsünde Yön Bulma Deneyiminin Sorgulanmasına İlişkin Değerler

K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcılarına, mekân içerisinde yön bulma deneyimlerinin sorgulanmasına ilişkin yöneltilen sorulardan elde edilen bulgular bu kısımda sunulmuştur.

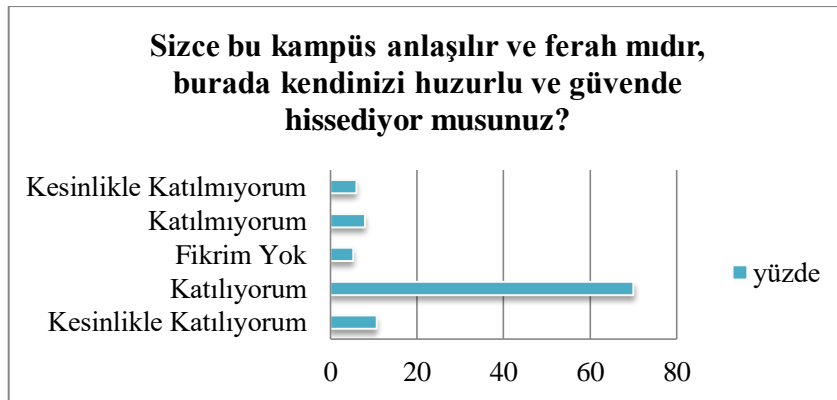
Kullanıcıların yön bulma deneyimlerinin sorgulanmasına ilişkin olarak;

- “Sizce bu kampüs anlaşılır ve ferah mıdır, burada kendinizi huzurlu ve güvende hissediyor musunuz?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Elde edilen yanıtlara göre kullanıcıların önemli bir çoğunluğu (%70), kampüsün anlaşılır ve ferah olduğunu, burada kendilerini huzurlu ve güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin yanıtların frekans ve yüzdeleri ise Tablo 24’ de sunulmuştur. İstatistiki açıdan yürütülen χ^2 testine bağlı olarak önem düzeyi de sağlanmıştır ($\chi^2=30,180; 11$ df, $p<0,01$).

Tablo 25. ”Sizce bu kampüs anlaşılır ve ferah mıdır, burada kendinizi huzurlu ve güvende hissediyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

	Katılma Derecesi	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Bu kampüs anlaşılır ve ferah, burada kendimi huzurlu ve güvende hissediyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	9	6,0	6,0	6,0
	Katılmıyorum	12	8,0	8,0	14,0
	Fikrim Yok	8	5,3	5,3	19,3
	Katılıyorum	105	70,0	70,0	89,3
	Kesinlikle Katılıyorum	16	10,7	10,7	100
	Toplam	150	100	100	

Şekil 32. ”Sizce bu kampüs anlaşılır ve ferah mıdır, burada kendinizi huzurlu ve güvende hissediyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri

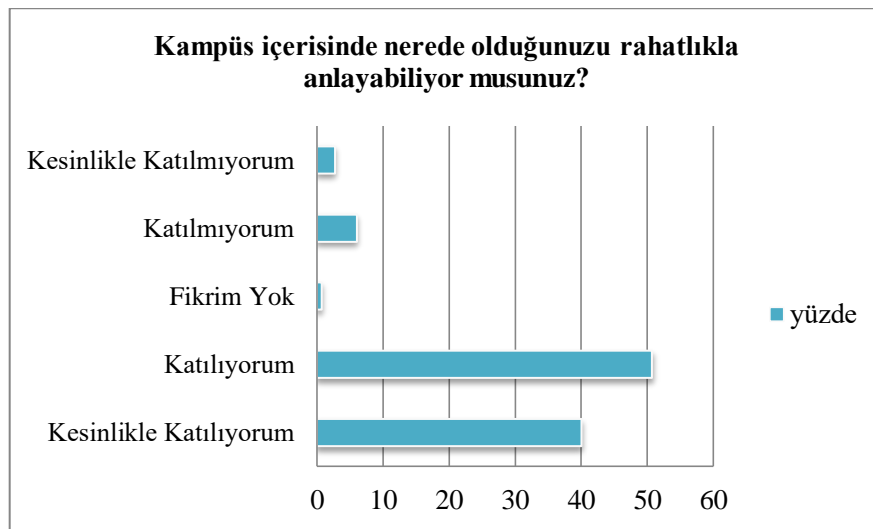
Kullanıcıların yön bulma deneyimlerinin sorgulanmasına ilişkin olarak;

- “Kampüs içerisinde nerede olduğunuzu rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Elde edilen yanıtlara göre kullanıcıların büyük çoğunluğu (%76), kampüs içerisinde nerede olduklarını rahatlıkla anlayabildiklerini belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin yanıtların frekans ve yüzdeleri ise Tablo 26’ da sunulmuştur.

Tablo 26. ”Kampüs içerisinde nerede olduğunuzu rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

	Katılma Derecesi	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Kampüs içerisinde nerede olduğunuzu rahatlıkla anlayabiliyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	4	2,7	2,7	2,7
	Katılmıyorum	9	6,0	6,0	8,7
	Fikrim Yok	1	0,7	0,7	9,3
	Katılıyorum	76	50,7	50,7	60,0
	Kesinlikle Katılıyorum	60	40,0	40,0	100,0
	Toplam		150	100	100

Şekil 33. ”Kampüs içerisinde nerede olduğunuzu rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri

İstatistiki açıdan anlamlılık düzeyi denetlenmiş ve yürütülen χ^2 testine bağlı olarak sonuçların anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2=32,075$; 15 df, $p<0,01$).

Kullanıcıların yön bulma deneyimlerinin sorgulanmasına ilişkin olarak;

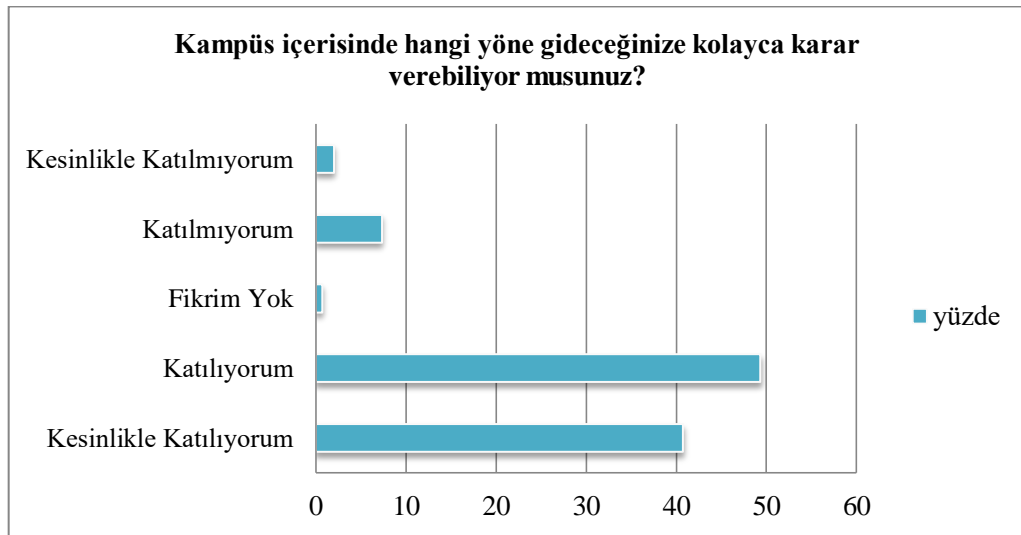
- “Kampüs içerisinde hangi yöne gideceğinize kolayca karar verebiliyor musunuz?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Elde edilen yanıtlara göre kullanıcıların büyük çoğunluğu (%74), kampüs içerisinde hangi yöne gideceklerine kolayca karar verebildiklerini belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin yanıtların frekans ve yüzdeleri ise Tablo 27’ de sunulmuştur.

İstatistiki açıdan anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. ($\chi^2=31,145$; 18 df, $p<0,05$).

Tablo 27. “Kampüs içerisinde hangi yöne gideceğinize kolayca karar verebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

	Katılma Derecesi	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Kampüs içerisinde hangi yöne gideceğime kolaylıkla karar verebiliyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	3	2,0	2,0	2,0
	Katılmıyorum	11	7,3	7,3	9,3
	Fikrim Yok	1	0,7	0,7	10,0
	Katılıyorum	74	49,3	49,3	59,3
	Kesinlikle Katılıyorum	61	40,7	40,7	100,0
	Toplam		150	100	100

Şekil 34. “Kampüs içerisinde hangi yöne gideceğinize kolayca karar verebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri

Kullanıcıların yön bulma deneyimlerinin sorgulanmasına ilişkin olarak;

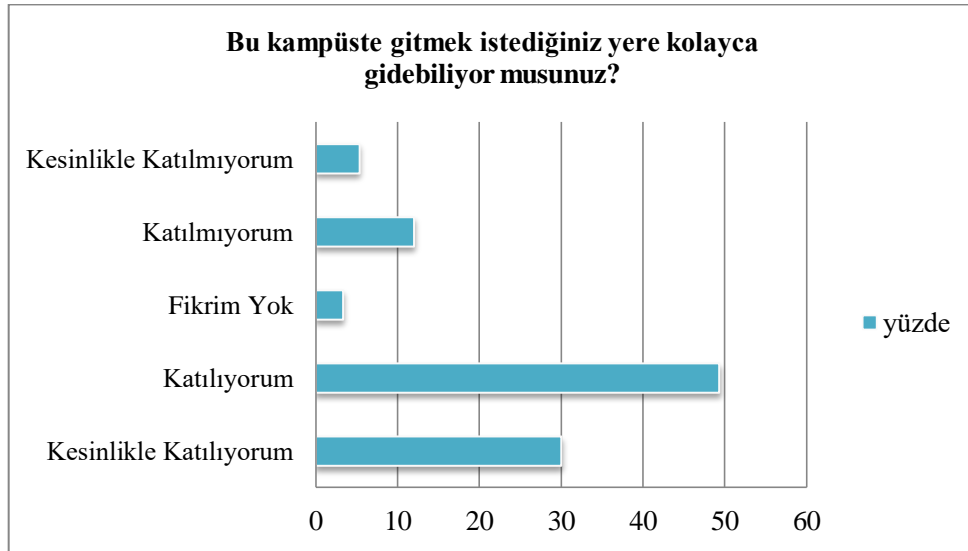
- “Bu kampüste gitmek istediğiniz yere kolayca gidebiliyor musunuz?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Elde edilen yanıtlara göre kullanıcıların büyük çoğunluğu (%74), kampüste gitmek istedikleri yere kolayca gidebildiklerini belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin yanıtların frekans ve yüzdeleri ise Tablo 28’ de sunulmuştur.

İstatistiki açıdan anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. ($\chi^2=23,175$; 11 df, $p<0,05$).

Tablo 28. “Bu kampüste gitmek istediğiniz yere kolayca gidebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

	Katılma Derecesi	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Bu kampüste gitmek istediğim yere kolayca gidebiliyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	8	5,3	5,3	5,3
	Katılmıyorum	18	12,0	12,0	17,3
	Fikrim Yok	5	3,3	3,3	20,7
	Katılıyorum	74	49,3	49,3	70,0
	Kesinlikle Katılıyorum	45	30,0	30,0	100,0
	Toplam		150	100	100

Şekil 35. “Bu kampüste gitmek istediğiniz yere kolayca gidebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri

Kullanıcıların yön bulma deneyimlerinin sorgulanmasına ilişkin olarak;

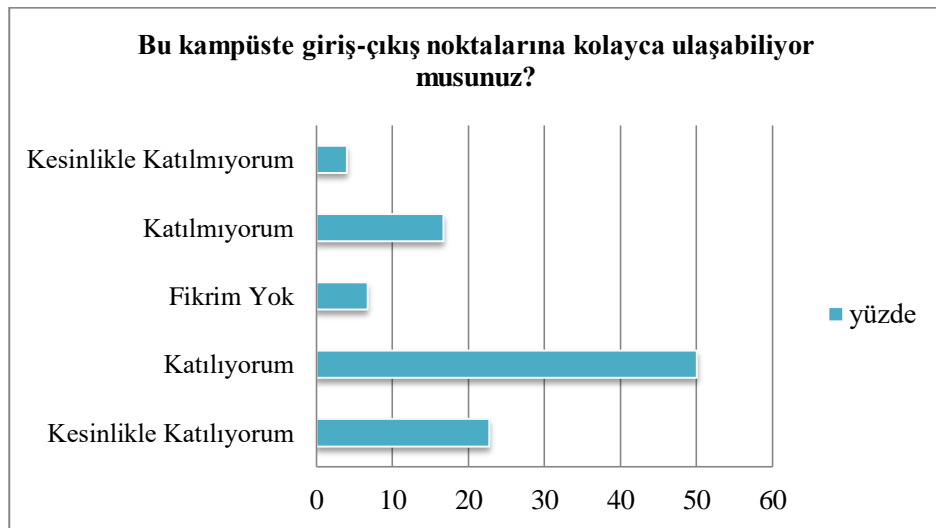
- “Bu kampüste giriş-çıkış noktalarına kolayca ulaşabiliyor musunuz?” sorusu yanıt aranmıştır.

Elde edilen yanıtlara göre kullanıcıların büyük çoğunluğu (%75), kampüste giriş-çıkış noktalarına kolayca ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin yanıtların frekans ve yüzdeleri ise Tablo 29’ da sunulmuştur.

İstatistiki açıdan anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. ($\chi^2=28,200$; 14 df, $p<0,05$).

Tablo 29. “Bu kampüste giriş-çıkış noktalarına kolayca ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

	Katılma Derecesi	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Bu kampüste giriş-çıkış noktalarına kolayca ulaşabiliyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	6	4,0	4,0	4,0
	Katılmıyorum	25	16,7	16,7	20,7
	Fikrim Yok	10	6,7	6,7	27,3
	Katılıyorum	75	50,0	50,0	77,3
	Kesinlikle Katılıyorum	34	22,7	22,7	100,0
	Toplam	150	100	100	

Şekil 36. “Bu kampüste giriş-çıkış noktalarına kolayca ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri

Kullanıcıların yön bulma deneyimlerinin sorgulanmasına ilişkin olarak;

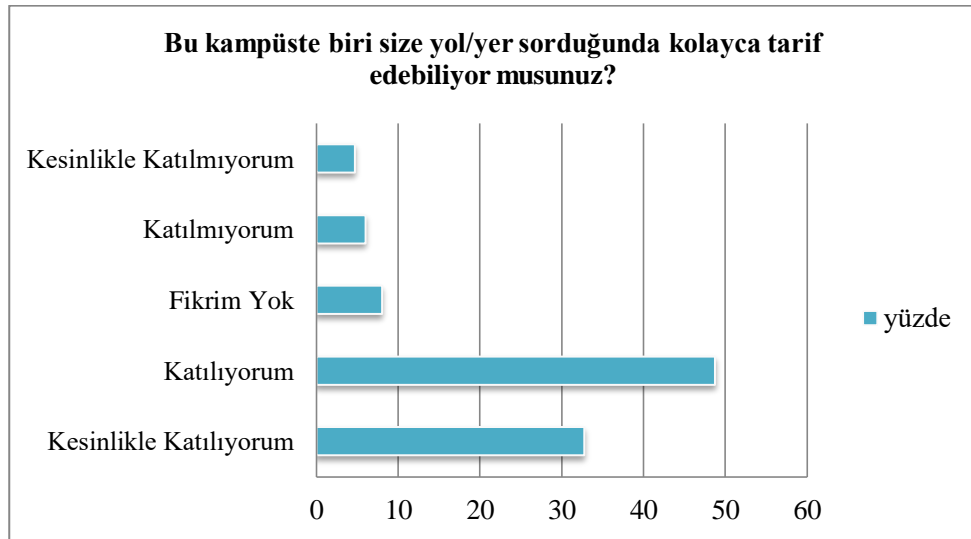
- “Bu kampüste biri size yol/yer sorduğunda kolayca tarif edebiliyor musunuz?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Elde edilen yanıtlara göre kullanıcıların büyük çoğunluğu (%73), kampüste yol/yer sorulduğunda kolayca tarif edebildiklerini belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin yanıtların frekans ve yüzdeleri ise Tablo 30’ da sunulmuştur.

İstatistiki açıdan anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. ($\chi^2=29,050$; 15 df, $p<0,05$).

Tablo 30. “Bu kampüste biri size yol/yer sorduğunda kolayca tarif edebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

	Katılma Derecesi	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Bu kampüste biri bana yol/yer sorduğunda kolayca tarif edebiliyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	7	4,7	4,7	4,7
	Katılmıyorum	9	6,0	6,0	10,7
	Fikrim Yok	12	8,0	8,0	18,7
	Katılıyorum	73	48,7	48,7	67,3
	Kesinlikle Katılıyorum	49	32,7	32,7	100,0
	Toplam		150	100	100

Şekil 37. “Bu kampüste biri size yol/yer sorduğunda kolayca tarif edebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri

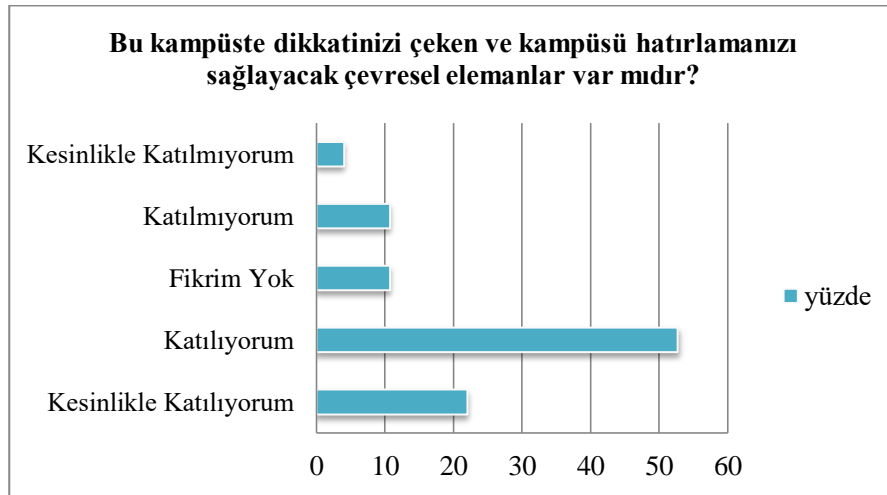
Kullanıcıların yön bulma deneyimlerinin sorgulanmasına ilişkin olarak;

- “Bu kampüste dikkatinizi çeken ve kampüsü hatırlamanızı sağlayacak çevresel elemanlar var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Elde edilen yanıtlara göre kullanıcıların büyük çoğunluğu (%79), kampüste dikkat çeken ve kampüsü hatırlamalarına yardımcı olan çevresel elemanların (bitkiler, döşeme kaplamaları, peyzaj donatıları, havuz, heykel, topoğrafya, duvarlar vb.) olduğunu belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin yanıtların frekans ve yüzdeleri ise Tablo 31’ de sunulmuştur. İstatistiki açıdan anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. ($\chi^2=25,144$; 12 df, $p<0,01$).

Tablo 31. “Bu kampüste dikkatinizi çeken ve kampüsü hatırlamanızı sağlayacak çevresel elemanlar var mıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

	Katılma Derecesi	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Bu kampüste dikkatimi çeken ve kampüsü hatırlamamı sağlayacak çevresel elemanlar vardır	Kesinlikle Katılmıyorum	6	4,0	4,0	4,0
	Katılmıyorum	16	10,7	10,7	14,7
	Fikrim Yok	16	10,7	10,7	25,3
	Katılıyorum	79	52,7	52,7	78,0
	Kesinlikle Katılıyorum	33	22,0	22,0	100,0
	Toplam	150	100	100	

Şekil 38. “Bu kampüste dikkatinizi çeken ve kampüsü hatırlamanızı sağlayacak çevresel elemanlar var mıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzdeleri

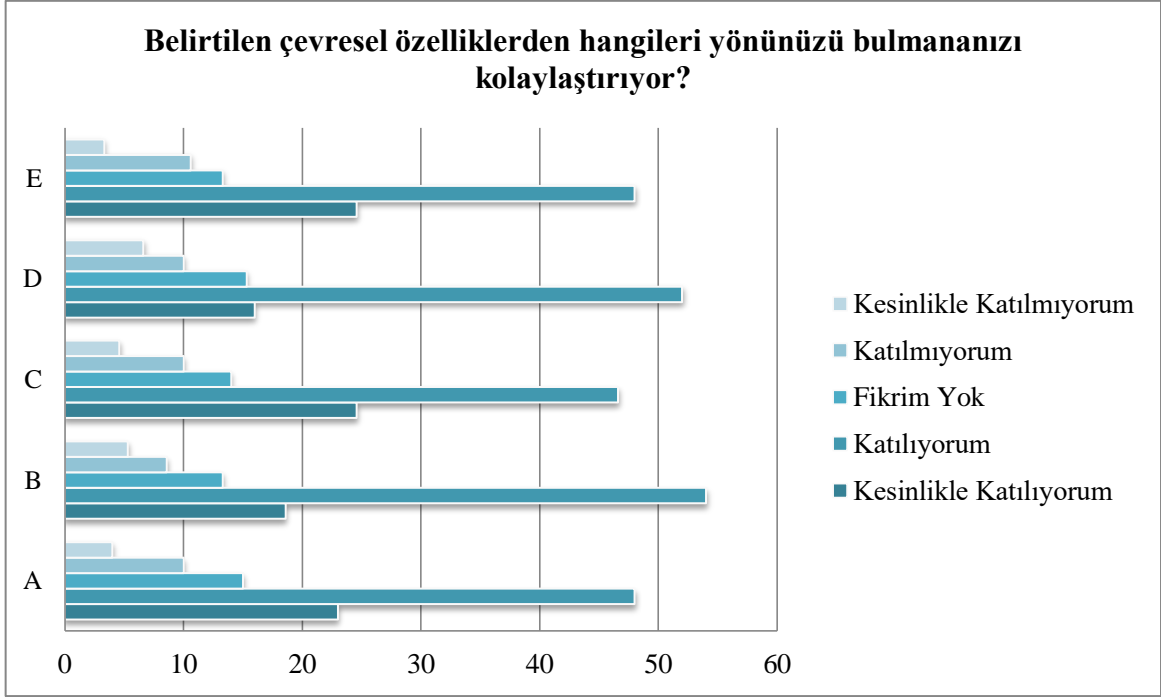
Kampüs kullanıcılarının;

- “Belirtilen çevresel özelliklerden hangisi yönünüzü bulmanızı kolaylaştırıyor?”

sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin değerlerin belirlenmesi amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri açısından analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 32).

Tablo 32. “Belirtilen çevresel özelliklerden hangisi yönünüzü bulmanızı kolaylaştırıyor?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

	Katılma Derecesi	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Araç ve Yaya yolları, Patikalar, Zemin döşemeleri, merdivenler (A)	Kesinlikle Katılmıyorum	6	4,0	4,0	4,0
	Katılmıyorum	15	10,0	10,0	14,0
	Fikrim Yok	23	15,0	15,0	29,0
	Katılıyorum	72	48,0	48,0	77,0
	Kesinlikle Katılıyorum	34	22,6	22,6	100,0
	Toplam	150	100	100	
Sınır oluşturan ; Duvarlar, tepeler, donatılar bitkisel sınırlar, yapısal sınırlar (B)	Kesinlikle Katılmıyorum	8	5,3	5,3	5,3
	Katılmıyorum	13	8,6	8,6	13,9
	Fikrim Yok	20	13,3	13,3	27,2
	Katılıyorum	81	54,0	54,0	81,2
	Kesinlikle Katılıyorum	28	18,6	18,6	100
	Toplam	150	100	100	
Binalar, Etkinlik alanları, spor alanları, yeşil alanlar, konser alanları (C)	Kesinlikle Katılmıyorum	7	4,6	4,6	4,6
	Katılmıyorum	15	10,0	10,0	14,6
	Fikrim Yok	21	14,0	14,0	28,6
	Katılıyorum	70	46,6	46,6	75,2
	Kesinlikle Katılıyorum	37	24,6	24,6	100
	Toplam	150	100	100	
Meydanlar, Kavşaklar, Kesişen yollar, Avlular, Bekleme ve duraksama noktaları (D)	Kesinlikle Katılmıyorum	10	6,6	6,6	6,6
	Katılmıyorum	15	10,0	10,0	16,6
	Fikrim Yok	23	15,3	15,3	31,9
	Katılıyorum	78	52,0	52,0	83,9
	Kesinlikle Katılıyorum	24	16,0	16,0	100
	Toplam	150	100	100	
Belirgin ve dikkat çekici Bitki ve bitki grupları, Heykeller, Havuzlar, Köprüler, Aydınlatma elemanları, Objeler (E)	Kesinlikle Katılmıyorum	5	3,3	3,3	3,3
	Katılmıyorum	16	10,6	10,6	13,9
	Fikrim Yok	20	13,3	13,3	27,2
	Katılıyorum	72	48,0	48,0	75,2
	Kesinlikle Katılıyorum	37	24,6	24,6	100
	Toplam	150	100	100	

Şekil 39. "Belirtilen çevresel özelliklerden hangisi yönünüzü bulmanızı kolaylaştırıyor?" sorusuna verdikleri yanıtların yüzde grafiği

Tablo 33. En çok tercih edilen çevresel özelliklerin dağılımı

Çevresel Özellikler	En çok Tercih Edilen Çevresel Özelliklerin /Tercihlerin Yüzdesi
Araç ve Yaya yolları, Patikalar, Zemin döşemeleri, merdivenler	Tercihlerin %70,6 si Katılma yönünde olmuştur
<u>Sınır oluşturan;</u> Duvarlar, tepeler, donatılar, bitkisel sınırlar, yapısal sınırlar	Tercihlerin %72,6 si Kesinlikle Katılma yönünde olmuştur
Binalar, Etkinlik alanları, spor alanları, Yeşil alanlar, konser alanları	Tercihlerin %71,2 si Katılma yönünde olmuştur
Meydanlar, Kavşaklar, Kesişen yollar, Avlular, Bekleme ve duraksama noktaları	Tercihlerin %68 si Katılma yönünde olmuştur
<u>Belirgin ve dikkat çekici;</u> Bitki ve bitki grupları, Yapılar, Heykeller, Havuzlar, Köprüler, Aydınlatma Elemanları Objeler/Nesneler	Tercihlerin %72,6 si Kesinlikle Katılma yönünde olmuştur

Tespit edilen değerlere ilişkin dağılımların istatistiki olarak anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla SPSS 20.0 paket programıyla χ^2 -testi yürütülmüştür. Sonuçlar dağılımların anlamlı olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2=23,215$; 10 df, $p<0,05$).

3.2. İkinci Aşamaya İlişkin Bulgular: K.T.Ü Kanuni Kampüsü Kullanıcılarına Ait Bilişsel Haritaların Elde Edilmesi Okunabilirlik ve Mekân Organizasyonu Kavramları Bakımından Sorgulanması

Bu aşamada, K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcılarından elde edilen bilişsel haritalara göre mekânın okunabilirliğini tanımlayan bileşenlerin (yollar, kenarlar / sınırlar, bölgeler, düğüm / kesişim noktaları, nirengi noktaları / landmarklar) kullanıcılar tarafından ne düzeyde tercih edildiği belirlenmiştir. Biliş haritalarına göre öne çıkan bu bileşenlerin tercih edilmesinde hangi mekân organizasyon biçiminin etken olduğunun tespit edilmesine ilişkin bulgular sunulmuştur.

3.2.1. Bilişsel Haritaların Okunabilirlik Bileşenleri Bakımından Çözümlemesine İlişkin Bulgular

Bilişsel haritalama çalışmasında ankete 150 kişi katılmış ancak çeşitli sebeplerden dolayı (amaca aykırı çizimler, tutarsız yanıtlar verme, yanıt vermeme) 147 adet biliş haritası geçerli bulunmuştur.

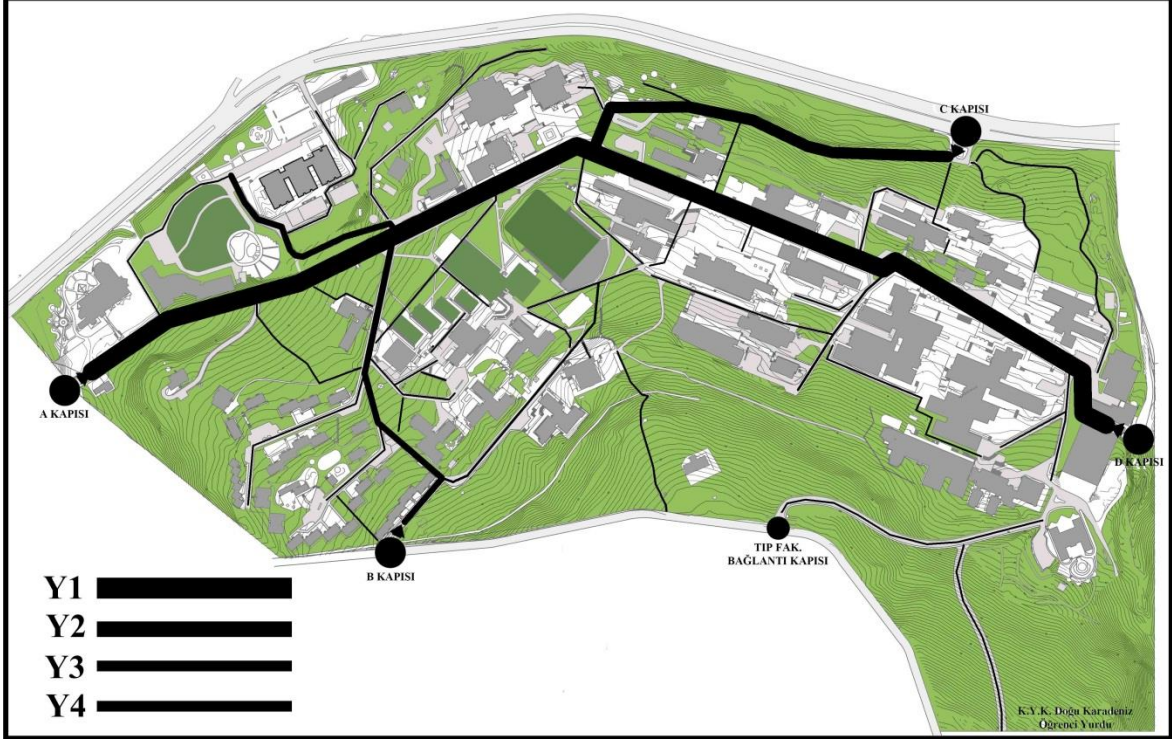
Biliş haritalarının AutoCAD 2010 programı aracılığıyla bilgisayar ortamında üst üste çakıştırılması sonucunda ortaya çıkan toplu biliş haritalarına göre en çok/en az tercih edilen okunabilirlik bileşenlerine (yollar, kenarlar / sınırlar, bölgeler, düğüm (kesişim) noktaları, nirengi noktaları / landmarklar) ulaşılmıştır. Araştırma yöntemi olarak kullanılan biliş haritaları, ikinci aşamada ortaya koyulan adımlarla çözümlenmiş ve istatistiki analiz verilerine dönüştürülmüştür.

3.2.1.1. Yollar: Yollar ve Sirkülasyon Elemanları İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesi

Bu bölümde K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcıları ile gerçekleştirilen bilişsel harita testine ilişkin sorulara verilen cevaplarda (çizimlerde), ulaşım aksları ile ilişkili görülen çizimler irdelenmiş ve istatistiki analiz verileri haline getirilerek frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen fotoğflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür.

Bu amaçla, K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim / düğüm noktaları, belirgin / dikkat çekici çevresel öğeleri çiziniz” ifadesine karşılık olarak ortaya çıkan biliş

haritalarının üst üste çakıştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre, en çok tercih edilen ulaşım aksları, dolayısıyla okunabilirlik açısından ön plana çıkan ulaşım aksları belirlenmiştir (Şekil 40). Ortaya çıkan bu ulaşım akslarının frekans dağılımları ve yüzdeleri Tablo 34’ de gösterilmiştir.

Şekil 40. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan yolları çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek ulaşım aksları

Yollarının bilişsel haritalarda kullanım oranının çözümlenmesi bize o mekânda kullanıcıların hangi yolları daha çok kullandıklarına ait bilgi verir. Buna göre kullanıcılardan elde edilen bilişsel haritalara ilişkin olarak tercih edilme oranı açısından, Y1 ulaşım aksı başta olmak üzere ağırlıklı olarak Y2, Y3 ve Y4 nolu ulaşım akslarının ön plana çıktığı saptanmıştır (Şekil 34). Ulaşım akslarının tercih edilme düzeyi okunabilirlik düzeyinin anlaşılabilir olması anlamına geldiği düşünülürse, Y1, Y2, Y3 ve Y4 ulaşım akslarının okunabilirlik düzeyi en yüksek aksları olduğu söylenebilir. Tercih edilen bu ulaşım aksları incelendiğinde, mekân içerisinde kesintisiz bir biçimde devam eden, birbirinin devamı olan ikili yol ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu yollar birleştiğinde ana ulaşım aksını ortaya çıkarmıştır.

Tablo 34. Okunabilirlik açısından öne çıkan ulaşım akslarının frekans dağılımları ve yüzdeleri

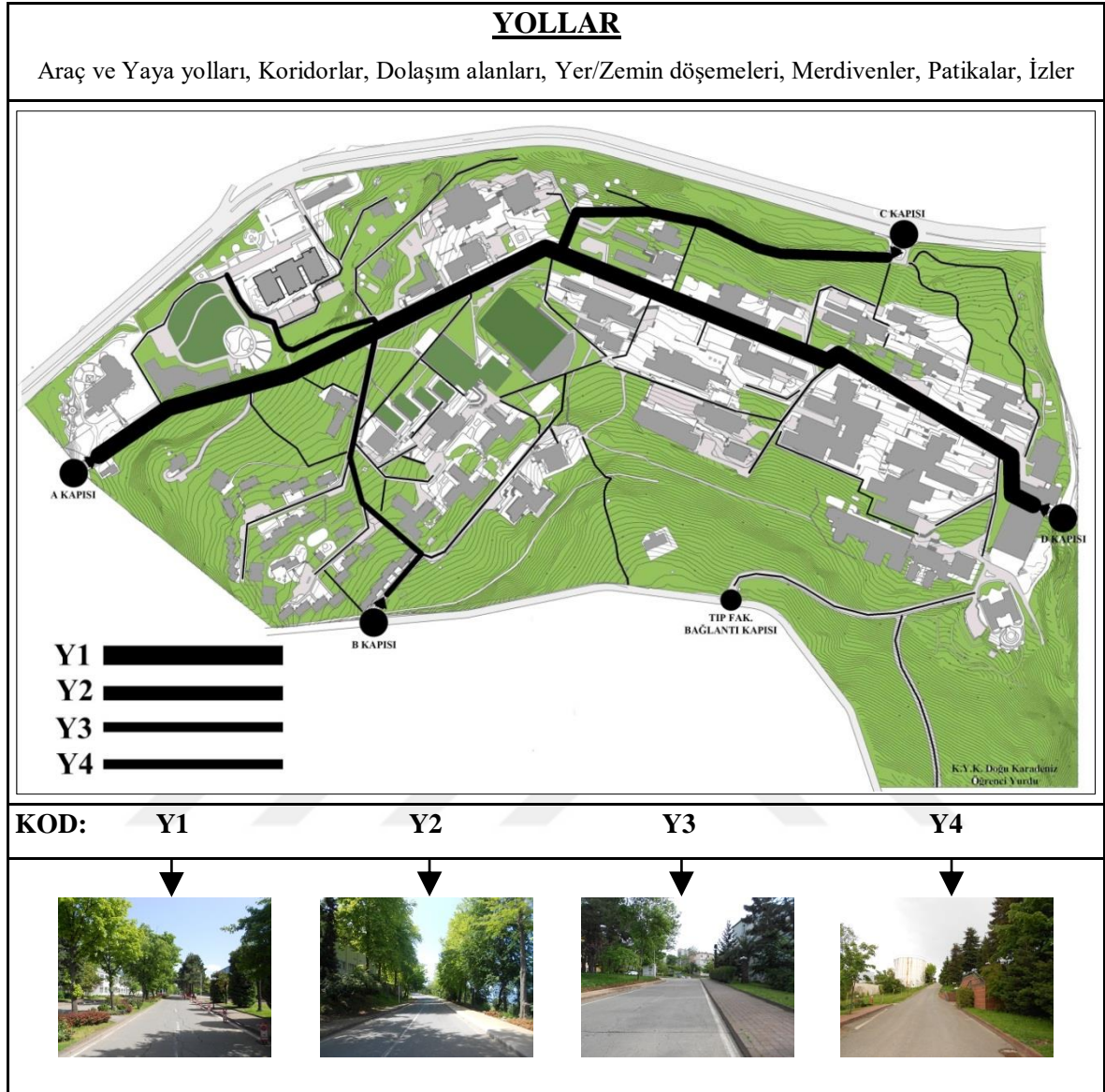
Ulaşım Aksları	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Y1	113	75,3	76,9	
Y2	79	52,6	53,7	
Y3	49	32,6	33,3	
Y4	46	30,6	31,3	
Toplam	147			
Kayıp Veri	3			
Toplam	150	100		

Her bir denek birden fazla ulaşım aksı tercihi yapabildiği için tercih açısından öne çıkan ulaşım aksları açısından geçerli kişi sayısı üzerinden ayrı ayrı frekans ve yüzde oranları hesaplanmıştır.

Tespit edilen bu ulaşım akslarına ait anlamlı olup olmadığı için χ^2 -testi yürütülmüştür. Sonuçlar dağılımların anlamlı olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2=26,140$; 14 df, $p<0,05$).

Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür (Tablo 35).

Tablo 35. Okunabilirlik açısından öne çıkan ulaşım akslarına ilişkin görseller

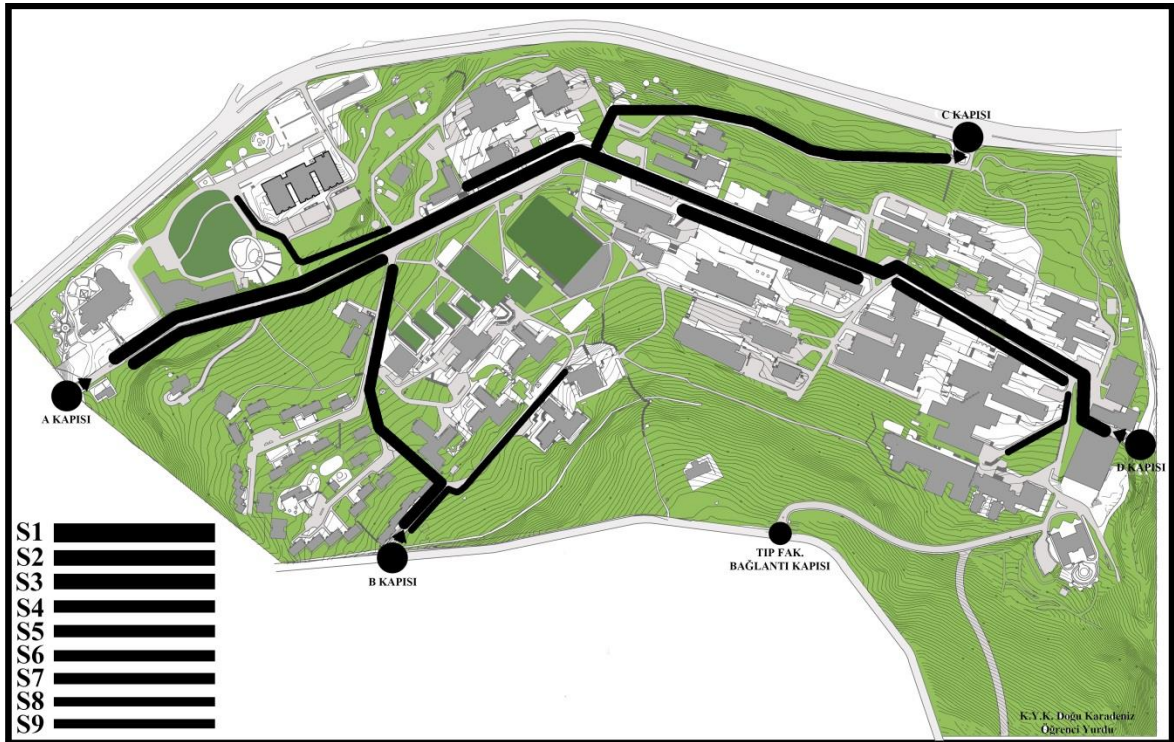
HER BİR KODUN MEKÂN ORGANİZASYONU BAKIMINDAN
ANALİZ DİLMESİ

3.2.1.2. Kenarlar / Sınırlar: Sınır Özelliği Taşıyan Elemanlar İçin Bilişsel Haritaların Çözülmesi

Bu bölümde K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcıları ile gerçekleştirilen bilişsel harita testine ilişkin sorulara verilen cevaplarda (çizimlerde), kenarlar / sınırlar ile ilişkili görülen çizimler irdelenmiş ve istatistiksel analiz verileri haline getirilerek frekans ve yüzdeleri

hesaplanmıştır. Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür.

Bu amaçla, K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan yollar, kenarlar/sınırlar, bölgeler, kesişim/düğüm noktaları, belirgin/dikkat çekici çevresel öğeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritaları üst üste çakıştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre en çok tercih edilen kenarlar/sınırlar dolayısıyla okunabilirlik açısından ön plana çıkan kenarlar/sınırlar belirlenmiştir (Şekil 41). Ortaya çıkan bu sınır elemanlarının frekans dağılımları ve yüzdeleri Tablo.36’da gösterilmiştir.

Şekil 41. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan kenarları/sınırları çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek kenarlar/sınırlar

Sınır elemanlarının bilişsel haritalarda kullanım oranının çözümlenmesi bize o mekânda kullanıcıların yön bulma sürecinde hangi sınır elemanlarını daha çok referans aldıklarına ilişkin bilgi verir. Buna göre kullanıcılardan elde edilen bilişsel haritalara ilişkin olarak tercih edilme oranı açısından S1 sınır elemanı başta olmak üzere ağırlıklı olarak S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8 ve S9 nolu sınır elemanlarının ön plana çıktığı saptanmıştır (Şekil 41). Sınır elemanlarının tercih edilme düzeyi okunabilirlik düzeyinin anlaşılabilir olması

anlamına geldiği düşünülürse, S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9 sınır elemanlarının okunabilirlik düzeyi en yüksek sınır elemanları olduğu söylenebilir. Tercih edilen bu sınır elemanları incelendiğinde, mekân içerisinde belirli noktalarda kesilse de net bir biçimde süreklilik algısını hissettiren, birbirinin devamı olan sınır ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu sınır elemanları bütüncül bir kurguda kullanıcıyı yönlendirmektedir.

Tablo 36. Okunabilirlik açısından öne çıkan sınır elemanlarının frekans dağılımları ve yüzdeleri

Ulaşım Aksları	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
S1	113	75,3	76,9	
S2	109	72,7	74,1	
S3	102	68,0	69,4	
S4	99	66,0	67,3	
S5	97	64,7	66,0	
S6	75	50,0	51,0	
S7	68	45,3	46,3	
S8	55	36,7	37,4	
S9	48	32,0	32,6	
Toplam	147			
Kayıp Veri	3			
Toplam	150	100		

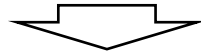
Her bir denek birden fazla sınır elemanı tercihi yapabildiği için tercih açısından öne çıkan sınır elemanları açısından geçerli kişi sayısı üzerinden ayrı ayrı frekans ve yüzde oranları hesaplanmıştır.

Tespit edilen bu ulaşım akslarına ait dağılımın istatistiki olarak anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla SPSS 20.0 paket programıyla χ^2 -testi yürütülmüştür. Sonuçlar dağılımların anlamlı olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2=28,782$; 16 df, $p<0,05$).

Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür (Tablo 37).

Tablo 37. Okunabilirlik açısından öne çıkan sınır elemanlarına ilişkin görseller

<u>KENARLAR/SINIRLAR</u>					
Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya					
KOD:	S1	S2	S3	S4	
	↓	↓	↓	↓	
KOD:	S5	S6	S7	S8	S9
	↓	↓	↓	↓	↓

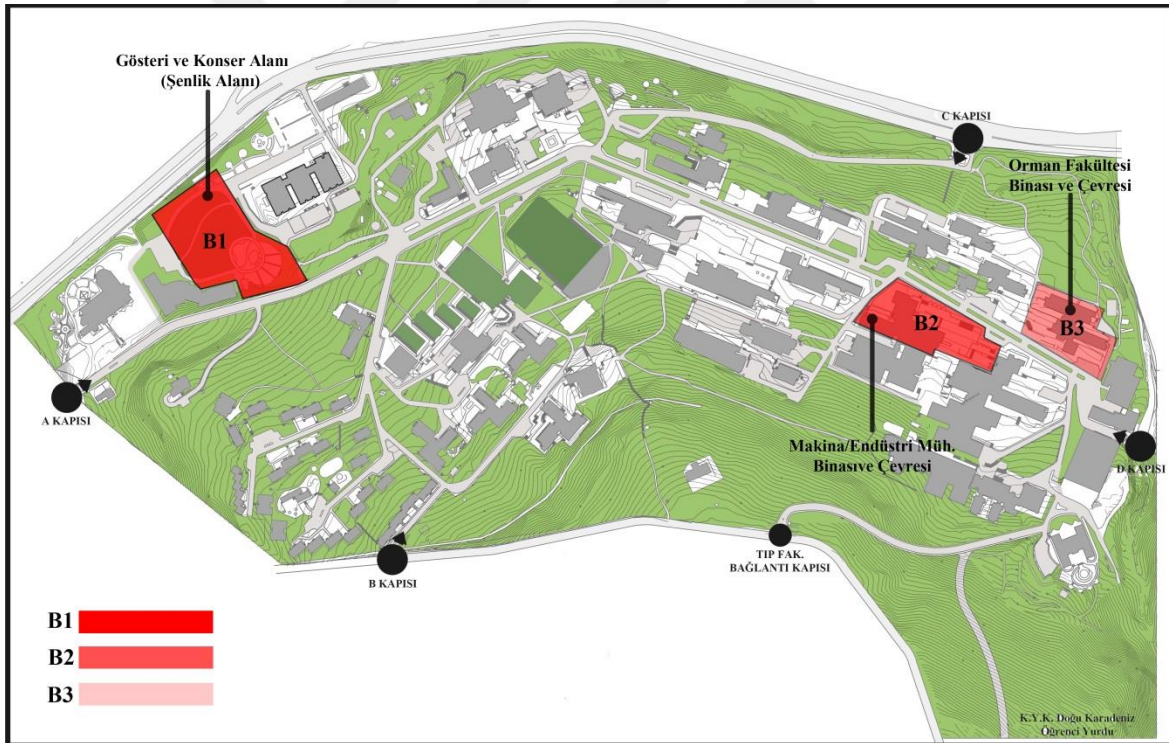

HER BİR KODUN MEKÂN ORGANİZASYONU BAKIMINDAN
ANALİZ DİLMESİ

3.2.1.3. Bölgeler: Bölgeler İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesi

Bu bölümde K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcıları ile gerçekleştirilen bilişsel harita testine ilişkin sorulara verilen cevaplarda (çizimlerde), bölgeler ile ilişkili görülen çizimler irdelenmiş ve istatistiki analiz verileri haline getirilerek frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür.

Bu amaçla, K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim/düğüm noktaları, belirgin / dikkat çekici çevresel öğeleri çiziniz” ifadesine karşılık olarak ortaya çıkan biliş haritaları üst üste çakıştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre en çok tercih edilen bölgeler dolayısıyla okunabilirlik açısından ön plana çıkan bölgeler belirlenmiştir (Şekil 42). Ortaya çıkan bu bölgelerin frekans dağılımları ve yüzdeleri Tablo 38’ de gösterilmiştir.

Şekil 42. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan bölgeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek bölgeler“

Bölgelerin bilişsel haritalarda kullanım oranının çözümü bize o mekânda kullanıcıların hangi bölgeleri daha çok kullandıklarına ait bilgi verir. Buna göre kullanıcılardan elde edilen bilişsel haritalara ilişkin olarak tercih edilme oranı açısından,

B1 ulaşım aksı başta olmak üzere ağırlıklı olarak B2 ve B3 nolu bölgelerin ön plana çıktığı saptanmıştır (Şekil 42). Bölgelerin tercih edilme düzeyi okunabilirlik düzeyinin anlaşılabilir olması anlamına geldiği düşünülürse, B1, B2 ve B3 bölgelerinin okunabilirlik düzeyi en yüksek bölgeler olduğu söylenebilir. Tercih edilen bu bölgeler incelendiğinde, belirgin bir biçimde öne çıkmış içerisinde landmark barındıran ya da öne çıkmış kesişim noktalarını çevreleyen sınırları da ortaya koyan alanlar olduğu görülmüştür.

Tablo 38. Okunabilirlik açısından öne çıkan bölgelerin frekans dağılımları ve yüzdeleri

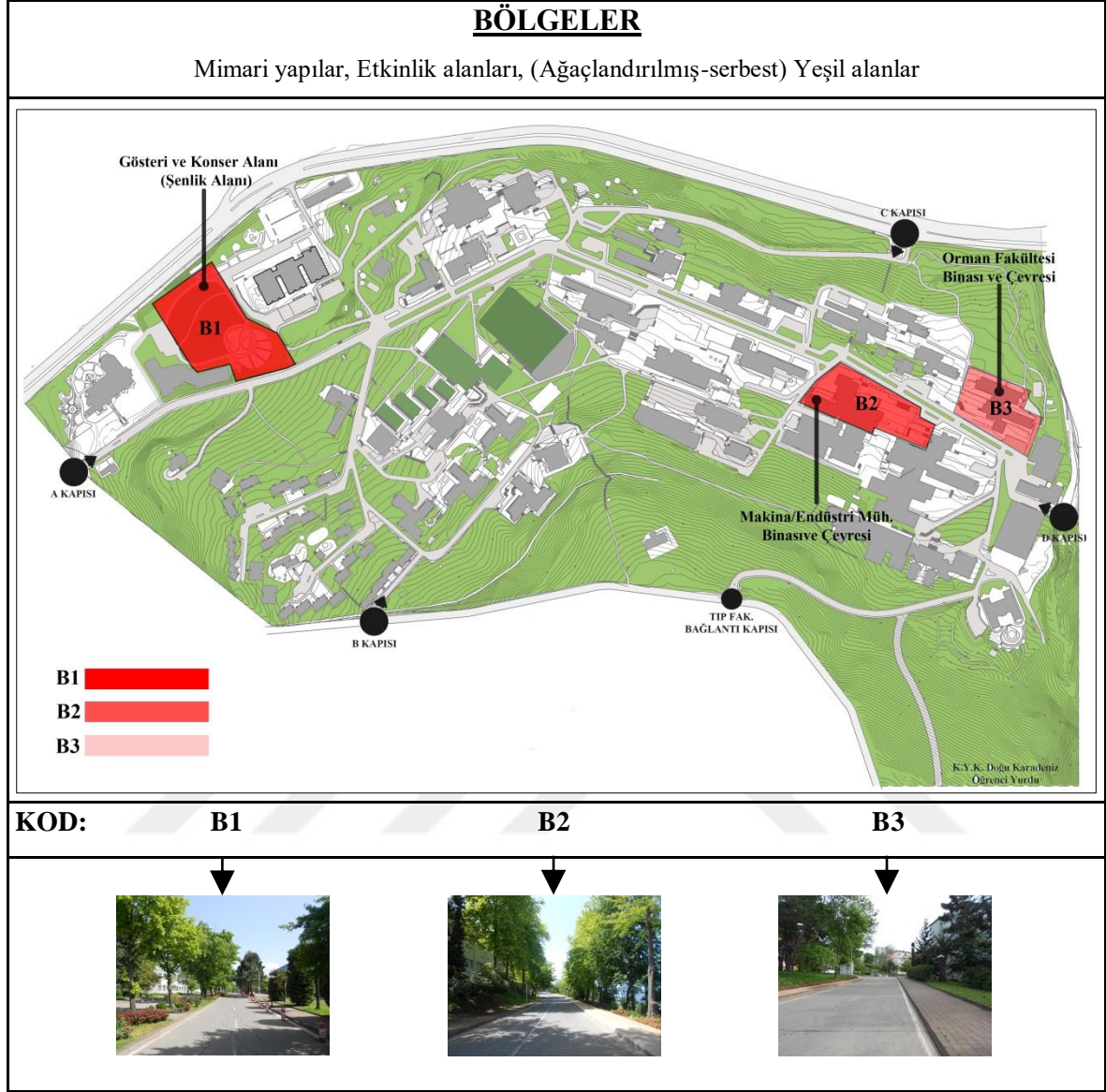
Bölgeler	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
B1	99	66,0	67,3	
B2	83	53,3	56,5	
B3	70	46,7	47,6	
Toplam	147			
Kayıp Veri	3			
Toplam	150	100		

Her bir denek birden fazla bölge tercihi yapabildiği için tercih açısından öne çıkan bölgeler için geçerli kişi sayısı üzerinden ayrı ayrı frekans ve yüzde oranları hesaplanmıştır.

Tespit edilen bu ulaşım akslarına ait anlamlı olup olmadığı için χ^2 -testi yürütülmüştür. Sonuçlar dağılımların anlamlı olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2=27,015$; 13 df, $p<0,05$).

Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınınmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür (Tablo 39).

Tablo 39. Okunabilirlik açısından öne çıkan bölgelere ilişkin görseller

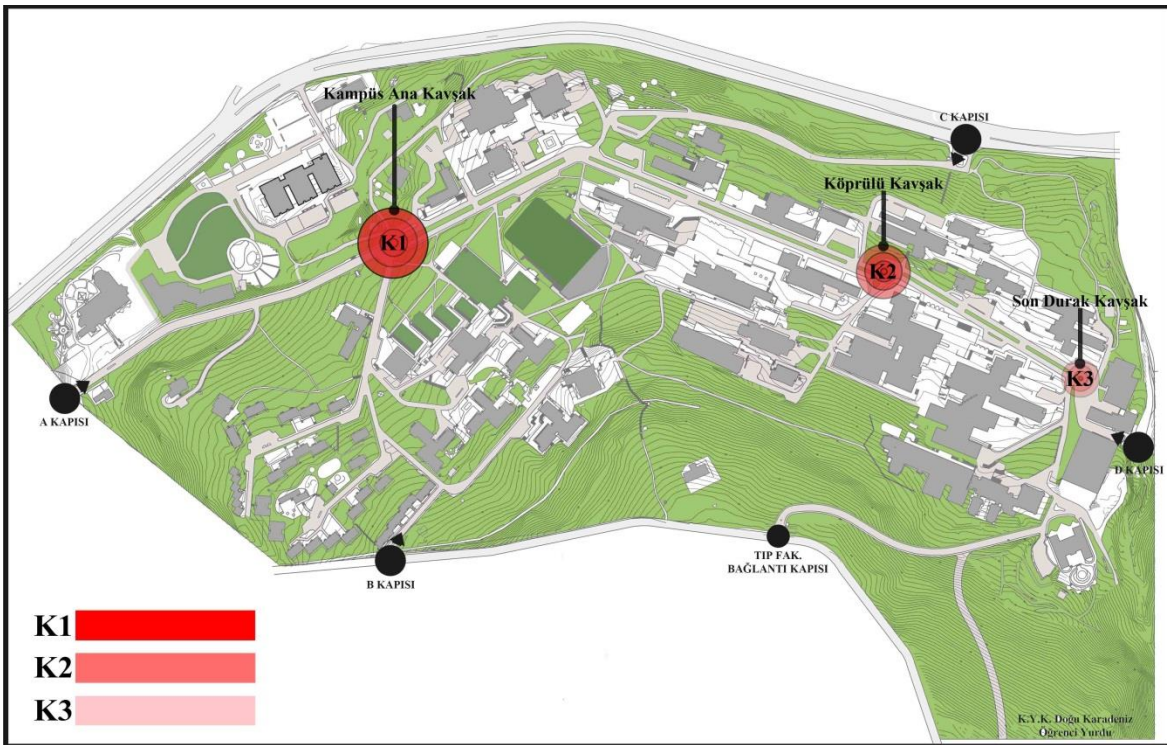
HER BİR KODUN MEKÂN ORGANİZASYONU BAKIMINDAN
ANALİZ DİLMESİ

3.2.1.4. Düğüm/Kesişim Noktaları: Düğüm/Kesişim Noktaları İçin Bilişsel Haritaların Çözülmesi

Bu bölümde K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcıları ile gerçekleştirilen bilişsel harita testine ilişkin sorulara verilen cevaplarda (çizimlerde), düğüm / kesişim noktaları ile ilişkili görülen çizimler irdelenmiş ve istatistikî analiz verileri haline getirilerek frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen

fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür.

Bu amaçla, K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim/düğüm noktaları, belirgin / dikkat çekici çevresel öğeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarının üst üste çakıştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre en çok tercih edilen düğüm noktaları dolayısıyla okunabilirlik açısından ön plana çıkan düğüm noktaları belirlenmiştir (Şekil 43). Ortaya çıkan bu düğüm noktalarının frekans dağılımları ve yüzdeleri Tablo 40’ da gösterilmiştir.

Şekil 43. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan kesişim/düğüm noktalarını çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek düğüm noktaları“

Düğüm noktalarının bilişsel haritalarda kullanım oranının çözümlenmesi bize o mekânda kullanıcıların yön bulma sürecinde hangi düğüm noktalarından yararlandıklarına ait bilgi verir. Buna göre kullanıcılardan elde edilen bilişsel haritalara ilişkin olarak tercih edilme oranı açısından, K1 düğüm noktası başta olmak üzere ağırlıklı olarak K2 ve K3 nolu düğüm noktalarının ön plana çıktığı saptanmıştır (Şekil 43). Düğüm noktalarının tercih edilme düzeyi okunabilirlik düzeyinin anlaşılabilir olması anlamına geldiği

düşünülürse, K1, K2 ve K3 düğüm noktalarının okunabilirlik düzeyi en yüksek düğüm noktaları olduğu söylenebilir. Tercih edilen bu düğüm noktaları incelendiğinde, ulaşım aksları olan birçok yolu bir araya getiren bir odak noktası olmaları yanında, içerisinde landmark da barındıran, bitkisel ya da farklı nesnelere farklılaşmış alan olduğu görülmektedir.

Tablo 40. Okunabilirlik açısından öne çıkan düğüm/kesişim noktalarının frekans dağılımları ve yüzdeleri

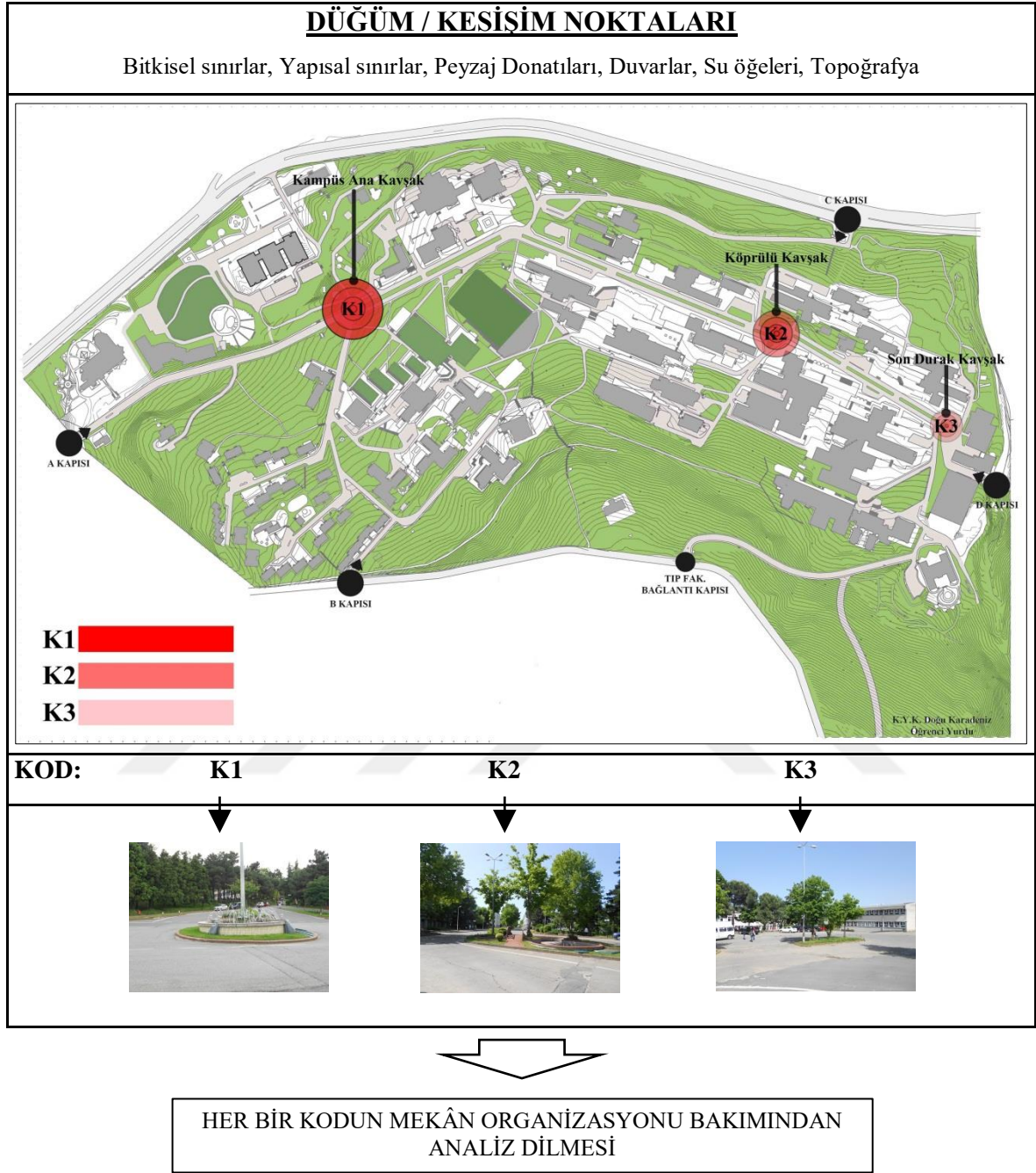
Düğüm/Kesişim Noktaları	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
K1	102	68,0	69,4	
K2	95	63,3	64,6	
K3	65	43,3	44,2	
Toplam	147			
Kayıp Veri	3			
Toplam	150	100		

Her bir denek birden fazla düğüm noktası tercihi yapabildiği için tercih açısından öne çıkan düğüm noktaları için geçerli kişi sayısı üzerinden ayrı ayrı frekans ve yüzde oranları hesaplanmıştır.

Tespit edilen bu ulaşım akslarına ait anlamlı olup olmadığı için χ^2 -testi yürütülmüştür. Sonuçlar dağılımların anlamlı olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2=19,514$; 10 df, $p<0,05$).

Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür (Tablo 41).

Tablo 41. Okunabilirlik açısından öne çıkan düğüm/kesişim noktalarına ilişkin görseller

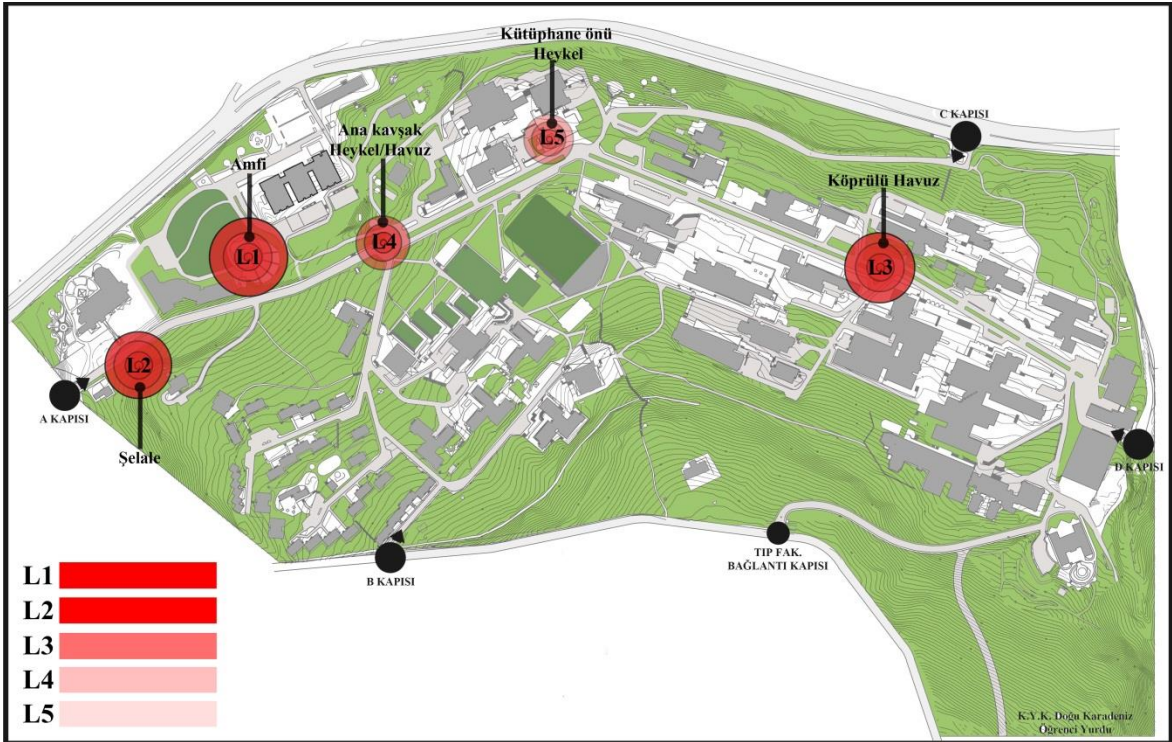

3.2.1.5. Nirengi Noktaları / Landmarklar: Nirengi Noktaları / Landmarklar İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesi

Bu bölümde K.T.Ü. Kanuni kampüsü kullanıcıları ile gerçekleştirilen bilişsel harita testine ilişkin sorulara verilen cevaplarda (çizimlerde), nirengi noktaları / landmarklar ile ilişkili görülen çizimler irdelenmiş ve istatistikî analiz verileri haline getirilerek frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen

fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür.

Bu amaçla, K.T.Ü. Kanuni Kampüsü kullanıcılarının “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim / düğüm noktaları, belirgin / dikkat çekici çevresel öğeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarının üst üste çakıştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar göre en çok tercih edilen nirengi noktalar / landmarklar dolayısıyla okunabilirlik açısından ön plana çıkan nirengi noktaları / landmarklar belirlenmiştir (Şekil 44). Ortaya çıkan bu nirengi noktaları / landmarkların frekans dağılımları ve yüzdeleri Tablo 42’ de gösterilmiştir

Şekil 44. “Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan belirgin ve dikkat çekici öğeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan biliş haritalarına göre okunabilirlik düzeyi en yüksek nirengi noktaları/landmarklar

Nirengi noktalarının bilişsel haritalarda kullanım oranının çözümlenmesi bize o mekânda kullanıcıların hangi nirengi noktaları daha çok kullandıklarına ait bilgi verir. Buna göre kullanıcılardan elde edilen bilişsel haritalara ilişkin olarak tercih edilme oranı açısından, L1 nirengi noktaları başta olmak üzere ağırlıklı olarak L2, L3, L4 ve L5 nolu nirengi noktalarının ön plana çıktığı saptanmıştır (Şekil 44). Nirengi noktalarının tercih edilme düzeyi okunabilirlik düzeyinin anlaşılabilir olması anlamına geldiği düşünülürse,

L1, L2, L3, L4 ve L5 nirengi noktaları okunabilirlik düzeyi en yüksek nirengi noktaları olduğu söylenebilir. Tercih edilen bu nirengi noktaları incelendiğinde, kampüs mekânın bitki, donatı, su ögesi, heykel ya da topoğrafya bakımından belirgin bir biçimde dikkat çeken noktaları olduğu görülmektedir. Mekânın birçok noktasında kullanıcıya referans olabilecek ölçeklerde öğeler içermesi bu noktalara landmark niteliği kazandırmıştır.

Tablo 42. Okunabilirlik açısından öne çıkan nirengi noktaları/landmarkların frekans dağılımları ve yüzdeleri

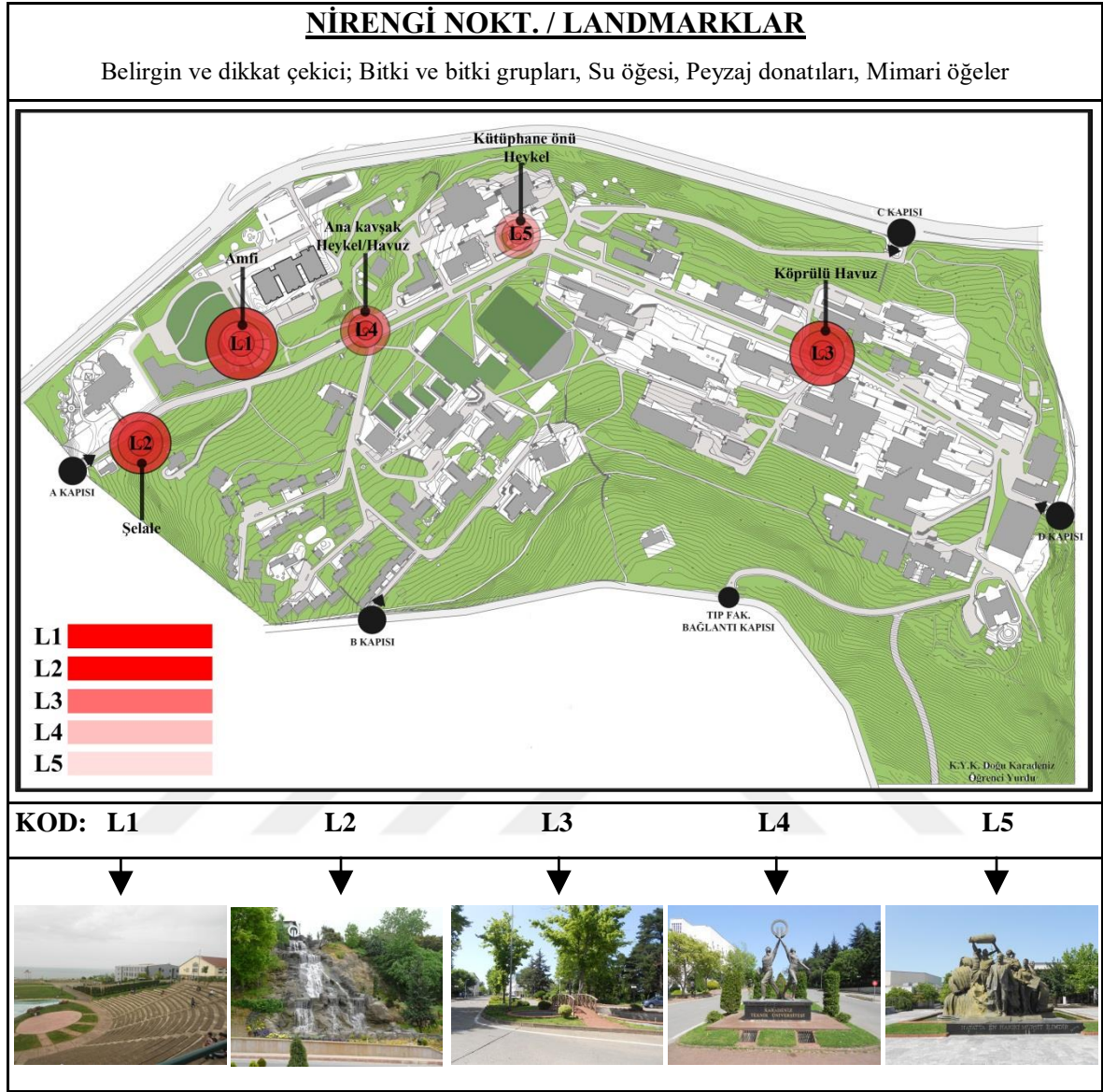
Nirengi nok./ Landmarklar	Frekans N=150	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
L1	97	64,7	66,0	
L2	80	53,3	54,4	
L3	73	48,7	49,7	
L4	62	41,3	42,2	
L5	55	36,7	37,4	
Toplam	147			
Kayıp Veri	3			
Toplam	150	100		

Her bir denek birden fazla nirengi noktası tercihi yapabildiği için tercih açısından öne çıkan nirengi noktaları için geçerli kişi sayısı üzerinden ayrı ayrı frekans ve yüzde oranları hesaplanmıştır.

Tespit edilen bu ulaşım akslarına ait anlamlı olup olmadığı için χ^2 -testi yürütülmüştür. Sonuçlar dağılımların anlamlı olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2=23,018$; 12 df, $p<0,05$).

Tercih yoğunluğuna göre ortaya çıkan her bir bileşen fotoğraflanarak mekân organizasyonu bakımından sınanmaya uygun veriler haline dönüştürülmüştür (Tablo 43).

Tablo 43. Okunabilirlik açısından öne çıkan nirengi noktaları/landmarklara ilişkin görseller

HER BİR KODUN MEKÂN ORGANİZASYONU BAKIMINDAN
ANALİZ DİLMESİ

3.2.2. Okunabilirlik Bakımından Öne Çıkan Bileşenlerin Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Biliş haritalarının AutoCAD 2010 programı aracılığıyla bilgisayar ortamında üst üste çakıştırılması sonucunda ortaya çıkan toplu biliş haritalarına göre en çok tercih edilen okunabilirlik bileşenlerine (yollar, kenarlar / sınırlar, bölgeler, düğüm (kesişim) noktaları, nirengi noktaları / landmarklar) ulaşılmıştır. Bu başlık altında elde edilen bu bileşenler yani

okunabilirlik düzeyi yüksek çıkan bileşenlerin mekân organizasyon biçimine göre analizi gerçekleştirilmiştir. Biliş haritalarının çözümlenmesi ile ortaya çıkan tercihlerin mekân organizasyonu açısından değerlendirilmesinde 2. aşamada ortaya koyulan değerlendirme tablosu kullanılmıştır.

Tabloya ilişkin olarak bileşenlerin tercih edilmesinde hangi tasarım ilkelerinin etkili olduğu, bu tasarım ilkelerinin hangi peyzaj bileşenlerinde, hangi tasarım elemanı ile ortaya çıktığı sorgulanmıştır. Böylece yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık / kapanmışlık gibi tasarım ilkeleri ile organize edilmiş bitkiler, döşeme kaplamaları, peyzaj donatıları, su ögesi, topoğrafya, duvarlar vb. sınırlayıcılar gibi peyzaj bileşenleri bu tercihlerin okunabilirlik düzeyinde etkili olup olmadığı sınanmıştır.

3.2.2.1. Yollar; Yollar ve Sirkülasyon Elemanlarının Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi

Tablo 44. Y1 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: Y1	YOLLAR				
	Araç ve Yaya yolları, Koridorlar, Dolayım alanları, Yer/Zemin döşemeleri, Merdivenler, Patikalar, İzler				
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	c	a, c	a	
Döşeme Kaplamaları	+		b	b	
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	-				
<p>Tercih edilen Y1 sirkülasyon elemanı incelendiğinde, bu aks sürekli ve kesintisiz bir biçimde devam eden bitkisel elemanlar (bitki kompozisyonları) içermektedir. Ulaşım aksını sınırlayan, çizgisel özellikte mekân oluşumunu destekleyen bitkisel elemanlar, benzer renklerde ve ölçü/oran bakımından dengeli bir süreklilik içerdiği görülmektedir. Bununla birlikte renk ve doku bakımından benzer özellikler taşıyan döşeme kaplamasının tekrar ettiği, süreklilik içerdiği görülmektedir. Ortaya çıkan bu veriler bu aksın okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu ile ilişkili olarak tercih edildiğini ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla kullanıcıları yönlendiren bir nitelikte tasarlanmış bu ulaşım aksı yön bulma sürecinde önemli bir bileşendir</p>					

Tablo 45. Y2 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: Y2		YOLLAR			
		Araç ve Yaya yolları, Koridorlar, Dolaşım alanları, Yer/Zemin döşemeleri, Merdivenler, Patikalar, İzler			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzağ Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	a, c	a, c	a, c	
Döşeme Kaplamaları	+		b	b	
Peyzağ Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	+			d	
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	-				
<p>Y2 sirkülasyon elemanı incelendiğinde, Y1 aksı gibi sürekli ve kesintisiz bir biçimde devam eden bitkisel elemanlar(bitki kompozisyonları) içermektedir. Ulaşım aksını sınırlayan, çizgisel özellikte mekân oluşumunu destekleyen bitkisel elemanlar, benzer renklerde ve ölçü/oran bakımından dengeli bir süreklilik içerdiği görülmektedir. Bununla birlikte renk ve doku bakımından benzer özellikler taşıyan döşeme kaplamasının tekrar ettiği süreklilik içerdiği görülmektedir. Bitkisel elemanları takip eden topoğrafya farklılıkları süreklilik içerisinde ulaşım aksını da desteklemektedir.</p>					

Tablo 46. Y3 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: Y3	<u>YOLLAR</u> Araç ve Yaya yolları, Koridorlar, Dolaşım alanları, Yer/Zemin döşemeleri, Merdivenler, Patikalar, İzler	
		

MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER

Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	c	c	a	
Döşeme Kaplamaları	+		b	b	
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+		a	a	

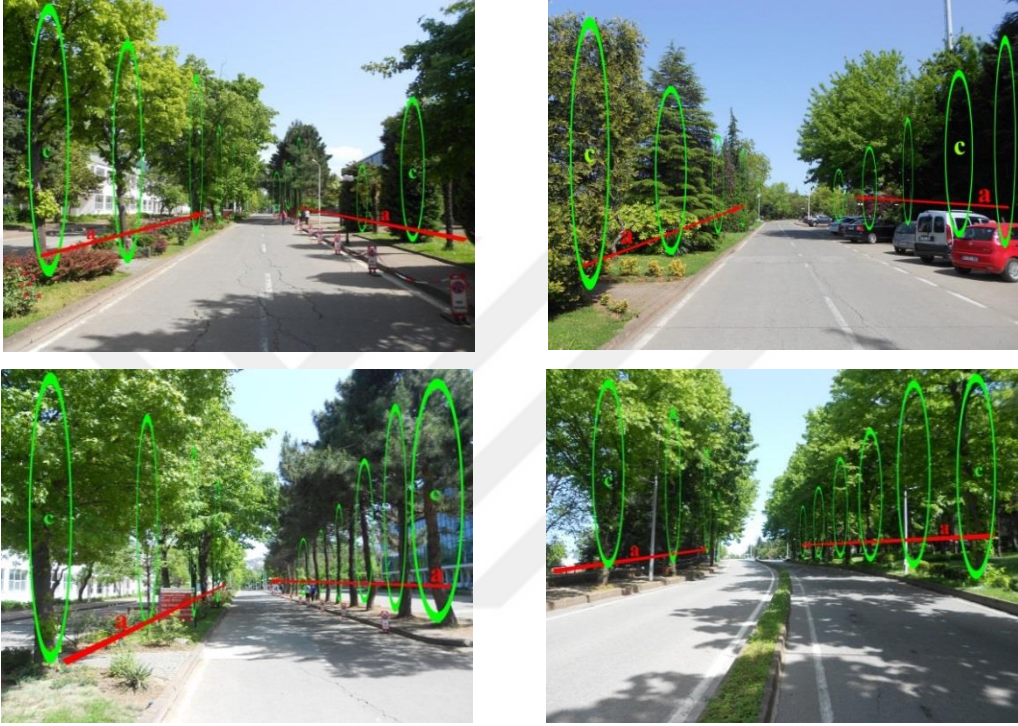
Tercih edilen Y3 sirkülasyon elemanı incelendiğinde, ulaşım aksını sınırlayan yol karakterini ortaya çıkaran bitkisel elemanlar, duvar ve yapısal birimler içermektedir. Benzer renk ve budama tekniği ile şekillendirilmiş benzer forma-ölçü ve oranda bitkisel elemanlar, benzer doku karakterinde tekrar eden döşeme kaplamaları sürekli bir hat boyunca ulaşım aksını destekleyen unsurlar olduğu görülmektedir. Bu özellikleri ile kullanıcıyı sürükleyen, yönlendiren bir nitelikte tasarlandığı görülmektedir.

Tablo 47. Y4 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: Y4		<u>YOLLAR</u>			
		Araç ve Yaya yolları, Koridorlar, Dolaşım alanları, Yer/Zemin döşemeleri, Merdivenler, Patikalar, İzler			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	d	c	c	
Döşeme Kaplamaları	+		b	b	
Peyzaj Donatıları	+			a	
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+			a, e	
<p>Y4 sirkülasyon elemanı incelendiğinde, bu aks sürekli ve kesintisiz bir biçimde devam eden bitkisel elemanlar ve sınırlayıcı duvarlar içermektedir. Ulaşım aksını sınırlayan bitkisel elemanlar, benzer renklerde ve ölçü/oran bakımından dengeli bir süreklilik içerdiği görülmektedir. Renk, doku, ölçü bakımından süreklilik içeren duvarlar, bitkisel elemanlarla birlikte kuvvetli bir sınır algısı ortaya çıkarmıştır Bununla birlikte renk ve doku bakımından benzer özellikler taşıyan döşeme kaplamasının tekrar ettiği süreklilik içerdiği görülmektedir. Peyzaj donatısı olarak kullanılmış metal korkuluklar benzer ölçü ve renkte sürekli bir hat boyunca ulaşım aksını desteklemektedir.</p>					

3.2.2.2. Kenarlar/Sınırlar: Sınır Özelliği Taşıyan Sirkülasyon Elemanlarının Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi

Tablo 48. S1 sınır elemanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: S1		<u>KENARLAR/SINIRLAR</u>			
		Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya			
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	c	c	a	
Döşeme Kaplamaları	-				
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	-				
<p>S1 sınır elemanı incelendiğinde, sürekli bir ask boyunca tekrar eden benzer renk ve dokulardan oluşmuş bitkisel elemanların etkili olduğu görülmektedir. Ulaşım aksını sınırlayan bitkisel elemanların yakın mesafelerde sürekli tekrar eden özellikte olması sınır niteliğini daha da güçlendirmiş ve net bir biçimde sınır algısı ortaya çıkarmıştır.</p>					

Tablo 49. S2 sınır elemanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: S2		<u>KENARLAR/SINIRLAR</u>			
		Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	c	c	b	
Döşeme Kaplamaları	+		d	d	
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+			a	
<p>S2 sınır elemanı incelendiğinde kesin ve net bir biçimde sınır etkisi yaratan duvar elemanı ve bu duvarı destekleyen bitkisel elemanların varlığından söz edilebilir. Belirli bir yükseklikte sürekli bir hat boyunca devam eden duvar elemanı yönlendirici bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Ulaşım aksını destekleyen bitkisel elemanlar budama tekniği ile benzer formlara sokulmuş, benzer renk, ölçü ve oranlarda sık kullanılması sınır özelliğini kuvvetlendirmiştir. Bitki ve duvar elemanlarının birlikte kullanılarak bir koridor oluşturması kuvvetli bir yönelme algısı ortaya çıkarmıştır. Ulaşım aksında benzer doku ve renkteki döşeme kaplaması kullanılmıştır. Ancak bu nitelikte bir döşeme kaplaması kullanılmamış olsa dahi güçlü bir sınır özelliği taşıyan duvar ve bitkisel elemanlar yönlendirici bir etki yaratmak için yeterli olduğu söylenebilir.</p>					

Tablo 50. S3 sınır elemanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: S3	<u>KENARLAR/SINIRLAR</u>				
Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya					
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	b	b	b	
Döşeme Kaplamaları	-				
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+		a	a	
<p>S3 sınır elemanı incelendiğinde, bitkisel elemanlar ile desteklenmiş hatta bir bütün haline gelmiş elemanların varlığı güçlü bir sınır algısı ortaya çıkmıştır. Benzer renk, doku ve ölçüde bitkisel elemanın sürekli ve kesintisiz bir biçimde devam ediyor olması yönlendirici bir etki yaratmıştır.</p>					

Tablo 51. S4 sınır elemanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: S4	<u>KENARLAR/SINIRLAR</u>				
Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya					
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	a	a	a	
Döşeme Kaplamaları	-				
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+		a	a	
<p>S4 sınır elemanı incelendiğinde, kesin ve net bir biçime sahip duvar elemanının bitkisel elemanlarla desteklendiği görülmektedir. Benzer renk, ölçü ve dokusal karaktere sahip duvar elemanı sürekli ve kesintisiz bir biçimde belirli bir aks boyunca devam etmektedir. Buda sınır oluşturması bakımından kuvvetli bir algı yaratmakta ve yönlendirici özellik taşımaktadır. Yine benzer renk ve dokularla bitkisel elemanlarla desteklenmiş duvar elemanının kırılma noktalarında farklı yönlerde devam ediyor olması kullanıcısının mekândaki yön tercihinde belirleyici olduğu söylenebilir.</p>					

Tablo 52. S5 sınır elemanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: S5		<u>KENARLAR/SINIRLAR</u>			
		Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	c	c	c	
Döşeme Kaplamaları	+		a	a	
Peyzaj Donatıları	+	b	b	b	
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+		b	b	
<p>S5 sınır elemanı incelendiğinde, bilişsel haritalarda ortaya çıkan diğer sınır elemanlarına kıyasla döşeme kaplaması olarak kuvvetli renk ve doku algısıyla ulaşım aksı ve bölgeyi birbirinden ayıran sınır özelliği taşımaktadır. Bu özellikleri ile ayırıcı bir göre üstlendiği gibi yönlendirici bir nitelikte olduğu da söylenebilir. Benzer renk, doku ve ölçülerde süreklilik ilişkisinde sıralanmış bitkisel elemanlarla da sınır algısını kuvvetlendirmektedir. Bununla birlikte peyzaj donatısı olarak kullanılmış beton saksılar hem içindeki benzer karakterde bitkisel elemanların sürekliliği hem de rengi dokusu ile başlı başına sınır özeliği taşıdığı görülmektedir. Bu elemanların bir arada güçlü bir yönlendirici özelliği olduğu görülmektedir.</p>					

Tablo 53. S6 sınır elemanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: S6		<u>KENARLAR/SINIRLAR</u>			
		Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	c	c	a	
Döşeme Kaplamaları	-				
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	+			b	
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	-				
<p>S6 sınır elemanı incelendiğinde, özellikle bitkisel elemanların benzer renk, doku ve ölçü bakımından süreklilik içerdiği görülmektedir. Belirli bir aks boyunda yakınlık ilişkisi kuracak kadar sık aralıklarda tekrar eden benzer nitelikte bitkisel elemanları destekleyen topoğrafya yapısı sürekli bir biçimde devam ederek ulaşım aksını ortaya çıkaran sınır görevi üslenmiştir. Ulaşım aksını sınırlayan bu elemanların yarattığı algısal etkiler kullanıcıyı yönlendiren bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir.</p>					

Tablo 54. S7 sınır elamanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: S7	<u>KENARLAR/SINIRLAR</u> Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya				
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	b	b	b	
Döşeme Kaplamaları	+		b	b	
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+		a	a	
<p>S7 sınır elemanı incelendiğinde, özellikle yapısal nitelikte duvar ve cephe karakterinin süreklilik kazandığı görülmektedir. Ayrıca duvar özelliği taşıyacak kadar sık dikim aralıkları ile sıralanmış benzer renk, doku ve ölçüye sahip bitkisel elemanlar sürekli bir aks boyunca keskin bir sınır oluşturmuştur. Bu elemanları destekleyen benzer renk ve dokuya sahip döşeme kaplamalarının sürekli bir aks boyunca devam ettiği görülmektedir. Yine bu sınır elemanında da kırılma noktalarında farklı yönlerde devam ediyor olması kullanıcısının mekândaki yön tercihinde belirleyici olduğu söylenebilir.</p>					

Tablo 55. S8 sınır elemanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: S8	<u>KENARLAR/SINIRLAR</u> Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya				
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	c	c	c	
Döşeme Kaplamaları	-				
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	+			b	
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+			a	
<p>S8 sınır elemanı incelendiğinde, bitkisel elemanlar ile desteklenmiş duvar elemanlarının varlığı güçlü bir sınır algısı ortaya çıkmıştır. Benzer renk, doku ve ölçüde duvar ve bitkisel elemanın sürekli ve kesintisiz bir biçimde devam ediyor olması yönlendirici bir etki yaratmıştır.</p>					

Tablo 56. S9 sınır elemanının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

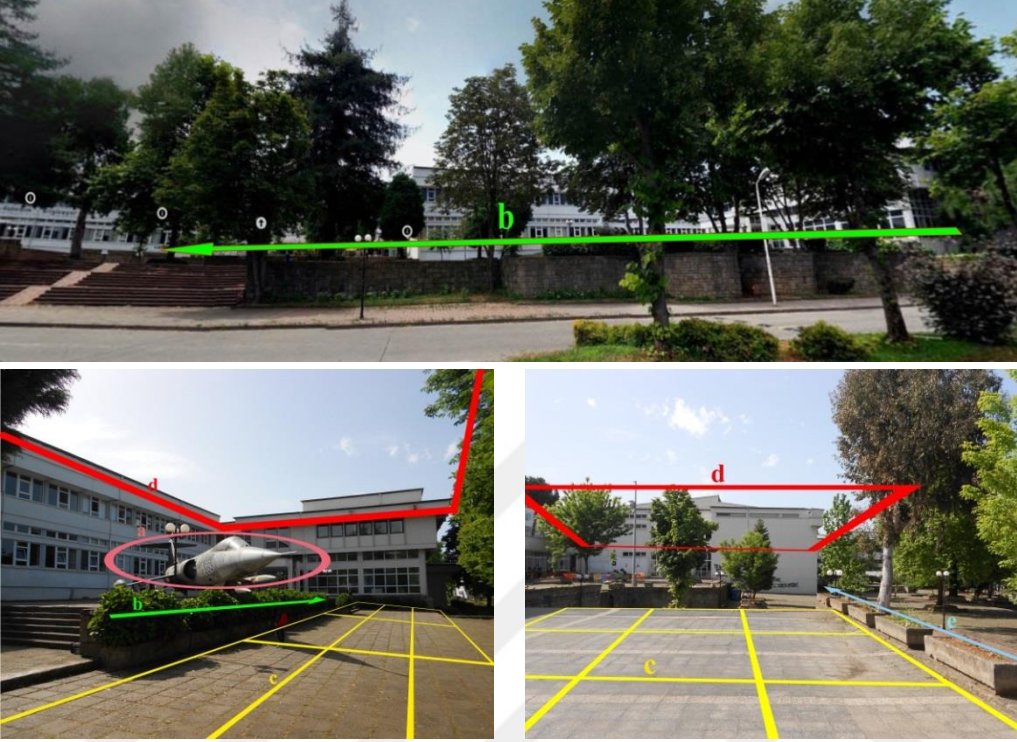
KOD: S9		<u>KENARLAR/SINIRLAR</u>			
		Bitkisel sınırlar, Yapısal sınırlar, Peyzaj donatıları, Duvarlar, Su ögesi, Topoğrafya			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	a, b	a, b	a, b	
Döşeme Kaplamaları	-				
Peyzaj Donatıları	+		d	d	
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	+			c	
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+			a	
<p>S9 sınır elemanı incelendiğinde, özellikle duvar ve korkuluk elemanının süreklilik kazandığı görülmektedir. Ayrıca aks boyunca sıralanmış benzer renk, doku ve ölçüye sahip bitkisel elemanlar sürekli bir aks boyunca sınır oluşturmuştur. Peyzaj donatısı olarak kullanılmış metal korkuluklar, benzer ölçü ve renkte sürekli bir hat boyunca ulaşım aksını destekleyen etkili bir sınır elemanı olarak ortaya çıkmıştır. Topoğrafyanın yol aksı boyunca sürekli bir biçimde devam ediyor olması sınır etkisini kuvvetlendirmiş, yönlendirici bir özellik katmıştır.</p>					

3.2.2.3. Bölgeler: Bölgelerim Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi

Tablo 57. B1 bölgesinin okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: B1	<u>BÖLGELER</u> Mimari yapılar, Etkinlik alanları, (Ağaçlandırılmış-serbest) Yeşil alanlar				
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	-				
Döşeme Kaplamaları	+		a	a	a
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	+				c
Topoğrafya	+		a, b	a, b	a, b, c
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+			a	c
<p>B1 bölgesi incelendiğinde, özellikle topoğrafyanın biçimlendirilmesi ile oluşmuş amfi dikkat çekmektedir. Sürekli dairesel hareketlerden oluşmuş ve kapalılık derecesi yüksek düzeyde göze çarpmaktadır. Döşeme kaplamaları ile dairesel hat boyunca sürekli ve kesintisiz bir biçimde oluşturulmuş amfi eşit yükseklikteki kot farkları ile daha belirgin ve dikkat çekici bir nitelik kazandığı görülmektedir. Bunun yanında tek başına egemen unsur özelliği yaşına su ögesi görülmektedir. Bu özellikleri ile yüksek okunabilirlik düzeyine sahip B1 bölgesi kullanıcının referans alabileceği yön bulma sürecinde etken rol oynayacak bir eleman olarak karşımıza çıkmıştır.</p>					

Tablo 58. B2 bölgesinin okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: B2	<u>BÖLGELER</u> Mimari yapılar, Etkinlik alanları, (Ağaçlandırılmış-serbest) Yeşil alanlar				
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+		b	b	d
Döşeme Kaplamaları	+		c	c	
Peyzaj Donatıları	+	e	e	e	
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+			b, d	d
<p>B2 bölgesi incelendiğinde, kapanmışlık derecesine göre sürekli olarak çevreleyen keskin yapısal sınırların olduğu görülmektedir. Bunun yanında bitkisel elemanların benzer renk, doku ve ölçüde tekrara etmesi, süreklilik oluşturması mekânı saran çevreleyen diğer bir eleman olarak ortaya çıkmıştır. Döşeme kaplamasında benzer dokuların tekrarı süreklilik algısını ortaya çıkarmıştır. Peyzaj donatıları olan beton saksılardan oluşturulmuş sınırlar yönlendirici niteliğe sahip olacak kadar yankın aralıklarda benzerlikler içermektedir. Bu bölgede özellikle plastik obje/heykel özelliği kazandırılmış peyzaj donatısı olarak kabul edebileceğimiz maket uçak, oran bakımından bir landmark özelliği kazanmış yönlendirici güçlü bir referans ögesi olarak ortaya çıkmıştır.</p>					

Tablo 59. B3 bölgesinin okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: B3	BÖLGELER Mimari yapılar, Etkinlik alanları, (Ağaçlandırılmış-serbest) Yeşil alanlar				
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	-				
Döşeme Kaplamaları	+		a	a	
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+				c
<p>B3 bölgesi incelendiğinde, kapanmışlık derecesine göre sürekli olarak çevreleyen keskin yapısal sınırların olduğu görülmektedir. Bunun yanında bitkisel elemanların benzer renk, doku ve ölçüde tekrara etmesi, süreklilik oluşturması mekânı saran çevreleyen diğer bir eleman olarak ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda tekil olarak renk farkı ile öne çıkan bitki elemanları dikkat çekici özellik kazanmıştır. Döşeme kaplamasında benzer dokuların tekrarı süreklilik algısını ortaya çıkarmıştır.</p>					

3.2.2.4. Düğüm/Kesişim Noktaları; Düğüm ve Kesişim Noktalarının Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi

Tablo 60. K1 düğüm noktasının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: K1		<u>DÜĞÜM/KESİŞİM NOKTALARI</u>			
		Meydanlar, Kavşaklar, Toplanma/Dağılma noktaları, Bekleme/Duraksama noktaları, Odak noktaları, Kesişen yollar, Avlular			
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+			a	a
Döşeme Kaplamaları	+			a	
Peyzaj Donatıları	+	c			
Su �gesi	+				b
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	-				
<p>K1 kesişim noktası incelendiğinde, benzer renk, doku ve ölülerde bitkisel elemanların �vrelediği meydan özelliğinde ortaya çıkmış bu alan bitkisel elemanların oluőturduduęu kapanmışlık algısı ile dikkat çekici bir bileşen olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle peyzaj donatısı olan heykel ve tekil olarak dikkat çekici bir öge olan s�s havuzu kapanmışlık algısını kuvvetlendirerek alanı �zelleőtirmiő hatırdakalıcı bir düzene sokmuőtur.</p>					

Tablo 61. K2 düğüm noktasının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

<u>DÜĞÜM/KESİŞİM NOKTALARI</u>					
KOD: K2	Meydanlar, Kavşaklar, Toplanma/Dağılma noktaları, Bekleme/Duraksama noktaları, Odak noktaları, Kesişen yollar, Avlular				
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzağ Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+		a	a	a
Döşeme Kaplamaları	+			a, b	
Peyzağ Donatıları	+				
Su Ögesi	+				b
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+			a	a
<p>K2 kesişim noktası incelendiğinde, benzer renk, doku ve ölçülerde bitkisel elemanların çevrelediği meydan özelliğinde ortaya çıkmış bu alan bitkisel elemanların oluşturduğu kapanmışlık algısı ile dikkat çekici bir bileşen olarak ortaya çıkmıştır. K1 alanında olduğu gibi peyzağ donatısı olan ahşap köprü ve dikkat çekici bir öge olan süs havuzu kapanmışlık algısını kuvvetlendirmiş, odak noktası haline gelmiş ve ahşap köprü ile birlikte bir bütün oluşturarak referans öge özelliği kazanmıştır. Bu özelliği ile K2 kesişim noktası kullanıcının yön tercihinde etken bir rol oynadığı söylenebilir.</p>					

Tablo 62. K3 düğüm noktasının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

<u>DÜĞÜM/KESİŞİM NOKTALARI</u>					
KOD: K3	Meydanlar, Kavşaklar, Toplanma/Dağılma noktaları, Bekleme/Duraksama noktaları, Odak noktaları, Kesişen yollar, Avlular				
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+			a	a
Döşeme Kaplamaları	+			a	a
Peyzaj Donatıları	-				
Su Ögesi	-				
Topoğrafya	-				
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+			a	a
<p>K3 kesişim noktası incelendiğinde, benzer renk, doku ve ölçülerde bitkisel elemanlar ve keskin cephe karakteri ile ortaya çıkan yapıların çevrelediği meydan özelliğine sahip bu alan özellikle yapılar ve büyük çapta bitkilerin oluşturduğu kapanmışlık algısı ile dikkat çekici bir bileşen olarak ortaya çıkmıştır. Bunu yanında bitkisel elemanları zeminde destekleyen duvar oluşumları sürekli bir aks boyunca kapanmışlık algısını kuvvetlendirmiştir.</p>					

3.2.2.5. Nirengi Noktaları / Landmarklar; Nirengi noktaları / Landmarkların Mekân Organizasyonu Bakımından Değerlendirilmesi

Tablo 63. L1 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: L1		<u>NİRENGİ NOKT. / LANDMARKLAR</u>			
		Belirgin ve dikkat çekici; Bitki ve bitki grupları, Su öğeleri, Peyzaj donatıları, Objeler			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar					
Döşeme Kaplamaları	+		a	a	a, c
Peyzaj Donatıları					
Su Öğesi					
Topoğrafya	+	b	a, b	a, b	a, b, c
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+	b	a, b	a, b	c
<p>L1 landmarkı incelendiğinde, özellikle benzer yönlerde, sürekli bir ask boyunca topoğrafik hareketler olduğu görülmektedir. Bu özellik L1 landmarkını başlı başına farklılaştırarak öne çıkarmıştır. Bu topoğrafya aynı zamanda bir kapanmışlık algısı yarattığı bu yönüyle algısal bir değer ortaya çıkardığı anlaşılmıştır. Topoğrafyanın yapısal niteliğinin duvar gibi bir sınır algısı yarattığı söylenebilir.</p>					

Tablo 64. L2 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: L2		<u>NİRENGİ NOKT. / LANDMARKLAR</u>			
		Belirgin ve dikkat çekici; Bitki ve bitki grupları, Su öğeleri, Peyzaj donatıları, Objeler			
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	c	c	c	c
Döşeme Kaplamaları					
Peyzaj Donatıları					
Su Öğesi	+		a	a	
Topoğrafya	+	b, c	a	a, c	
Duvarlar vb. sınırlayıcılar					
<p>L2 landmarkında, çevresine göre ölçek ve farklılaşma açısından belirgin bir biçimde ortaya çıkan şelale oluşumu, kullanıcıya referans olarak mekânı tanınmasına yardımcı olmuştur. Su öğesinin sürekli bir biçimde akışı, benzer özelliklerde ve birbirine yakın bir biçimde taş ve kayalardan meydana gelen topoğrafik oluşumlar dikkat çekici ve algısal bir değere sahiptir. Benzer ölçü, oran ve dokuda bitkisel elemanlarla desteklenmiş bu alan bir bütün olarak kampüs mekânının en belirgin noktalarından biri olduğu söylenebilir.</p>					

Tablo 65. L3 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: L3		<u>NİRENGİ NOKT. / LANDMARKLAR</u>			
		Belirgin ve dikkat çekici; Bitki ve bitki grupları, Su öğeleri, Peyzaj donatıları, Objeler			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	b	b	b	b
Döşeme Kaplamaları	+		c	c	
Peyzaj Donatıları	+	a	a		
Su Öğesi	+		d	d	
Topoğrafya					
Duvarlar vb. sınırlayıcılar	+	b	b	b	b
<p>L3 landmarkı, su öğesi ve peyzaj donatısı olarak yapısal bir köprü inşası ile belirginleşmiş tanımlı bir hal almıştır. Özellikle bir kesişim noktası olarak birçok biliş haritasında ortaya çıkmış bu alan, içerdiği su öğesi ve köprü donatısı ile bir landmar özelliği kazanmıştır. Etrafını saran benzer renk, ölçü, oran ve dokuda birbirine yakın benzer ve sürekli olarak tekrar eden bitkisel elemanlar ve sınır oluşturan duvarlar bu alanda kapanmışlık algısı yaratarak çevresinden soyutlamış ve belirginleştirerek öne çıkarmıştır.</p>					

Tablo 66. L4 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: L4		<u>NİRENGİ NOKT. / LANDMARKLAR</u>			
		Belirgin ve dikkat çekici; Bitki ve bitki grupları, Su öğeleri, Peyzaj donatıları, Objeler			
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	b, c	b, c	b, c	c
Döşeme Kaplamaları					
Peyzaj Donatıları	+	a	a		
Su Öğesi	+		d		d
Topoğrafya					
Duvarlar vb. sınırlayıcılar					
<p>L4 landmarkı, içerdiği peyzaj donatısı (heykel) ve su öğesi ile dikkat çekici bir alandır. Benzer doku, ölçü ve oranda plastik objeler içeren ve benzer renk, doku ve ölçü de bitkisel elemanlarla desteklenmiş bu alan, içerdiği su öğesiyle bir bütün olarak öne çıkmış bir noktadır. Benzer ölçü, oran, renk ve doku bakımından sürekli bir aks boyunca sıralanmış bitki grupları alanı çevrelediği gibi bir kapanmışlık algısı da yaratmaktadır.</p>					

Tablo 67. L5 ulaşım aksının okunabilirlik düzeyinin mekân organizasyonu bakımından analizi

KOD: L5	<u>NİRENGİ NOKT. / LANDMARKLAR</u>				
Belirgin ve dikkat çekici; Bitki ve bitki grupları, Su öğeleri, Peyzaj donatıları, Objeler					
					
MEKÂN ORGANİZASYONUNU OLUŞTURAN BİLEŞENLER					
Peyzaj Bileşenleri	Mevcut olma durumu	Bileşenlerin Bir araya Gelişinde Etkili olan Tasarım ilkeleri			
		Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık Şeklin kapanması
Bitkisel Elemanlar	+	b	b	b	b
Döşeme Kaplamaları	+		c	c	
Peyzaj Donatıları	+	a	a		
Su Öğesi	+		d	d	
Topoğrafya					
Duvarlar vb. sınırlayıcılar					
<p>L5 landmarkı birçok noktadan algılanabilen, ölçü, oran ve doku bakımından benzer özellikte heykel oluşumları içermektedir. Çevresini saran bitki grupları benzer ölçü, oran, renk ve doku özellikleri ile bu alanda kapanmışlık algısı yaratmakta ve heykel oluşumu ile birlikte belirginleşerek öne çıkarmaktadır. Benzer renk ve dokuda döşeme kaplamalarındaki süreklilik heykel oluşumlarını belirginleştirerek şekil-zemin ilişkisi ortaya çıkardığı söylenebilir.</p>					

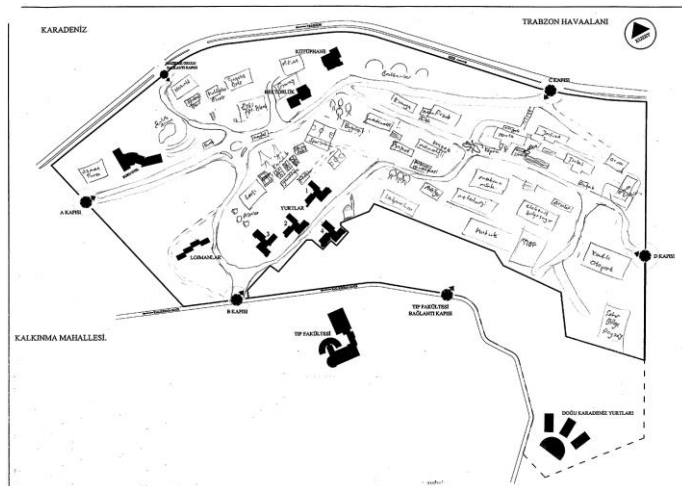
3.3. Üçüncü Aşamaya İlişkin Bulgular: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi; K.T.Ü. Kanuni Kampüsünde Mekânın Yön Bulunabilirlik Düzeyinin, Okunabilirlik, Mekânsal Aşinalık, Mekân Organizasyonu Bakımından Kıyaslanması

Çalışmanın bulgular başlığı altında, birinci aşamada kullanıcıların mekâna aşinalık düzeyleri mekânsal deneyimleri ile örtüştürülmüş ve karşılaştırılmıştır. İkinci aşamada mekânın okunabilirlik düzeyi mekân organizasyonu açısından sorgulanmış ve tasarım ilkelerine bağlı olarak sınıanmıştır. Bu aşamada ise birinci ve ikinci aşamada elde edilen bulguların, birbirleri ile olan ilişkisi, kıyaslanması ve karşılaştırmasına yer verilmiştir.

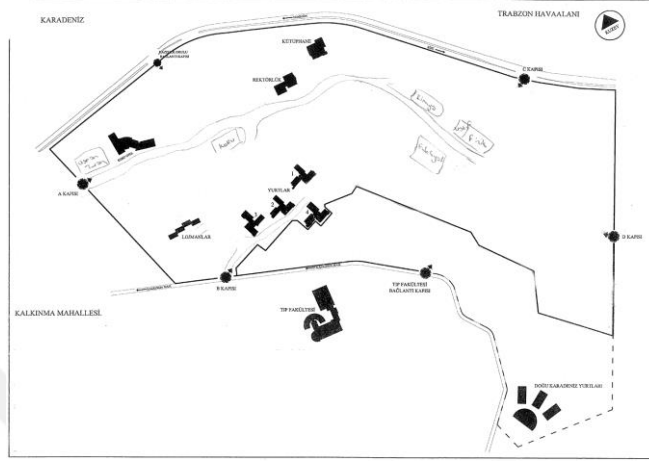
3.3.1. Kullanıcıların Mekâna Aşinalık Düzeyleri ile Bilişsel Haritalarının Örtüştürülmesi ve Karşılaştırılması

Birinci bölümde kullanıcının mekâna aşinalık düzeylerinin, mekân kullanım sıklığı ve süresi ile ilişkisi sorgulanmış ve sonuçlar kullanım süresi ya da sıklığının aşinalık düzeyinde etkili olduğu saptanmıştır. Bu başlık altında ise kullanıcının aşinalık düzeyleri ile bilişsel haritaları karşılaştırılarak, nasıl bir ilişki sergilediği ya da sergilemediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre aşinalık düzeyi yüksek kullanıcıların biliş haritaları da daha belirgin ve net olduğu görülmüştür. Buna karşın aşinalık düzeyi düşük kullanıcıların biliş haritalarında belirsizliklerin, tanımsız ifade ve çizimlerin olduğu saptanmıştır.

K.T.Ü Kanuni Kampüsünü yoğunluklu olarak her gün (%84,0) kullanan kullanıcıların, bilişsel haritalarındaki tanımsal ifadeler, çizimler, şekiller ve grafikler incelenmiş ve örtüştürülmüştür. Yüksek oranda çakışma gösteren biliş haritalarına ilişkin bir örnek;

K.T.Ü Kanuni Kampüsünü ayda bir kez (%0,7) kullanan kullanıcıların, bilişsel haritalarındaki tanımsal ifadeler, çizimler, şekiller ve grafikler incelenmiş ve örtüştürülmüştür. Yüksek oranda çakışma gösteren biliş haritalarına ilişkin bir örnek;

3.3.2. Bilişsel Haritalara Göre Okunabilirlik Açısından Öne Çıkan Bileşenlerin Kendi İçinde Karşılaştırılması ve Kıyaslanması

Elde edilen biliş haritaları üst üste çakıştırılarak tercih yoğunluğu açısından öne çıkan okunabilirlik bileşenleri (yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları ve landmarklar) tespit edilmiştir. İkinci bölümde bu bileşenler mekân organizasyonu açısından değerlendirilmiş ve sıranmıştır. Bu bileşenler tercih düzeyine göre incelendiğinde, ifade ya da grafiksel olarak tekrarlanma düzeyleri açısından yolların diğer bileşenlere göre daha sık tekrarlandığı (%87) gözlemlenmiştir.

Tablo 68. Okunabilirlik bileşenlerinin biliş haritalarına göre tekrarlanma düzeyleri

Okunabilirlik Bileşenleri	Tekrarlanma Düzeyleri
Yollar	Yüksek (%87)
Sınırlar	Orta(%65)
Bölgeler	Düşük(%45)
Kesişim Noktaları	Orta(%57)
Nirengi Nok. / Landmarklar	Orta(%59)

3.3.3. Mekânın Okunabilir Düzeyine Göre Öne Çıkan Bileşenler Bakımından Tasarım İlkelerinin Kendi İçinde Karşılaştırılması ve Kıyaslanması

Biliş haritaların üst üste çakıştırılması sonucunda, okunabilirlik açısından öne çıkan bileşenler belirlenmiş ve mekân organizasyon ilkelerine göre değerlendirilmiştir. Bu bileşenlerin tercihinde hangi tasarım ilkelerinin daha baskın olduğu saptanmıştır. Okunabilirlik bileşenleri, mekân öğeleri olan bitki, donatı, su öğesi, topoğrafya açısından ele alınmıştır. Tasarım ilkeleri açısından yol ve sınır bileşenlerinin özellikle benzerlik, süreklilik ilkesi gözetilerek bir araya getirilmiş öğeler içerdiği saptanmıştır. Bölgeler, kesişim noktaları ve landmark bileşenlerinde ise belirgin olarak kapanmışlık ve yanı sıra benzerlik ilkesine bağlı olarak bir araya getirilmiş öğeler içerdiği görülmüştür.

Tablo 69. Okunabilirlik bileşenlerinin tasarım ilkeleri bakımından belirginlik düzeyleri

Okunabilirlik Bileşenleri	Tasarım İlkeleri Bakımından Belirginlik Düzeyleri
Yollar	Yakınlık (ORTA-%61) Benzerlik (YÜKSEK-%77) Süreklilik (YÜKSEK-%87) Kapalılık (DÜŞÜK-%47)
Sınırlar	Yakınlık (ORTA-%52) Benzerlik (ORTA-%65) Süreklilik (YÜKSEK-%82) Kapalılık (DÜŞÜK-%45)
Bölgeler	Yakınlık (ORTA-%67) Benzerlik (ORTA-%65) Süreklilik (ORTA-%62) Kapalılık(YÜKSEK-%85)
Kesişim Noktaları	Yakınlık (ORTA-%55) Benzerlik (ORTA-%64) Süreklilik (ORTA-%60) Kapalılık (YÜKSEK-%81)

Tablo 69' un devamı

Nirengi Nok. / Landmarklar	Yakınlık (DÜŞÜK-%48) Benzerlik (ORTA-%60) Süreklilik (ORTA-%57) Kapalılık (YÜKSEK-%89)
----------------------------	---

Öne çıkan bileşenlerin tasarım ilkeleri açısından belirginlik düzeyleri, crosstabs analizi ile χ^2 testi uygulanarak aralarında istatistiki olarak bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar, bileşenlerin tasarım ilkeleri açısından belirginlik düzeyleri arasında istatistiki bir farklılık olduğunu göstermiştir ($\chi^2 = 11,383$; 4 df, $p < 0,05$).

Tablo 70. Okunabilirlik bileşenlerinin tasarım ilkeleri bakımından ortalama belirginlik düzeyleri

Okunabilirlik Bileşenleri	Tasarım İlkeleri Bakımından Belirginlik Düzeyleri
Yollar Sınırlar	Yakınlık Benzerlik Süreklilik (Ort. Değer %70.5)
Bölgeler Kesişim Noktaları Nirengi Nok. / Landmarklar	Benzerlik Kapalılık (Ort. Değer %74)

Sonuçlar crosstabs analizi ile χ^2 testi uygulanarak analiz edilmiş ve anlamlı sonuçlar olduğu doğrulanmıştır. ($\chi^2 = 317,215$; df 255, $p < 0,01$).

3.3.4. Mekânın Okunabilirliğine İlişkin Anket Sonuçları ile Bilişsel Haritaların Örtüştürülmesi ve Kıyaslanması

Mekânın okunabilirliğini tanımlayan kavramlar biliş haritalarından elde edilen verilere bağlı olarak değerlendirilmesi ile birlikte aynı zamanda anket kapsamında ayrı ayrı maddeler halinde kullanıcının görüşüne sunulmuştur. Böylece biliş haritalarında ortaya çıkan okunabilirlik bileşenleri, gerçekte kullanıcının farkında olduğu bileşenler midir? sorusuna yanıt aranmıştır. Aynı zamanda biliş haritasında belirttikleri bileşenlerin, kullanıcıları ne düzeyde etkilediği saptanmıştır.

Ortaya çıkan sonuçlara göre, okunabilirlik bileşenlerinin yön bulma sürecinde kullanıcıyı büyük oranda etkilediği görülmüştür. Ancak bilişsel haritalarda grafiksel ya da çizim olarak belirtilse de bu bileşenlerin yön bulma süreçlerini ne düzeyde etkilediğine ilişkin katılma yüzdeleri farklılık göstermektedir. Bilişsel haritalarda büyük oranda (%87) belirtilen ya da çizilen yol bileşenine anket çerçevesinde katılma oranı daha düşüktür (%70,6). Buna karşın bölge bileşeni biliş haritalarında düşük (%45) oran tanımlanırken, anket kapsamında katılım oranı daha yüksek (%71,1) çıkmıştır. Elde edilen bu sonuçlara göre bilişsel haritaların, farkında olarak ya da olmayarak bilişsel bir tanıma yönü olduğu düşünülürse, okunabilirlik bileşenlerinin sözel ya da kavramsal olarak tanımlanması güç olduğu, bu yönde bir sorgulama tekniği kullanılmasının yanlış sonuçlar doğuracağı görülmüştür.

Tablo 71. Anket çerçevesinde sorgulanan okunabilirlik bileşenleri ve katılım yüzdeleri

Çevresel Özellikler	Tercihlerin Yüzdesi
Araç ve Yaya yolları, Patikalar, Zemin döşemeleri, merdivenler	Tercihlerin %70,6 si Katılma yönünde olmuştur
<u>Sınır oluşturan;</u> Duvarlar, tepeler, donatılar, bitkisel sınırlar, yapısal sınırlar	Tercihlerin %72,6 si Kesinlikle Katılma yönünde olmuştur
Binalar, Etkinlik alanları, spor alanları, Yeşil alanlar, konser alanları	Tercihlerin %71,2 si Katılma yönünde olmuştur
Meydanlar, Kavşaklar, Kesişen yollar, Avlular, Bekleme ve duraksama noktaları	Tercihlerin %68 si Katılma yönünde olmuştur
<u>Belirgin ve dikkat çekici;</u> Bitki ve bitki grupları, Yapılar, Heykeller, Havuzlar, Köprüler, Aydınlatma Elemanları Objeler/Nesneler	Tercihlerin %72,6 si Kesinlikle Katılma yönünde olmuştur

Tablo 72. Bilişsel haritalarda sorgulanan okunabilirlik bileşenleri ve tercih yüzdeleri

Okunabilirlik Bileşenleri	Tekrarlanma Düzeyleri
Yollar	Yüksek (%87)
Sınırlar	Orta(%65)
Bölgeler	Düşük(%45)
Kesişim Noktaları	Orta(%57)
Nirengi Nok. / Landmarklar	Orta(%59)

4. TARTIŞMA

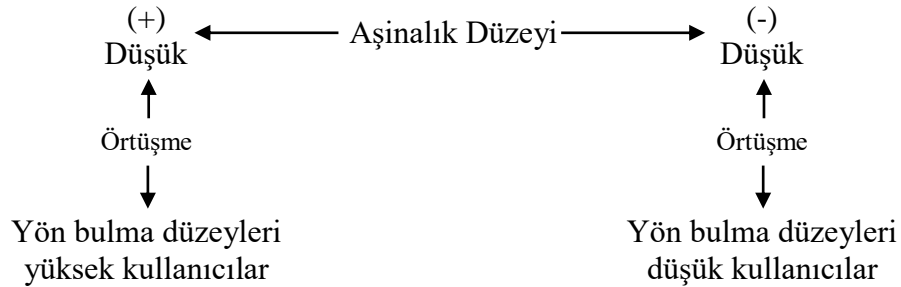
4.1. Birinci Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Kullanıcılarının Mekâna Aşinalık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Yön Bulma Deneyimleri ile Kıyaslanması

Araştırmanın birinci aşamasında, yön bulma sürecini etkileyen kişiye bağlı değişkenlerin sorgulandığı anket çalışmasına ilişkin bulgular bu başlık altında tartışılmıştır. Kullanıcıların mekâna aşinalık düzeyi ile mekânda yön bulma deneyimleri arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen anket çalışması ile “mekâna aşinalık düzeyi arttıkça, kaybolma hissinden uzak, daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde güvenle hareket eder, daha kolay yöneliriz” varsayımı sınanmıştır. Bu amaçla kullanıcıların mekâna aşinalık düzeyleri ile yön bulma deneyimleri sorgulanmış ve birbirleri ile örtüştürülmüştür.

Anket çalışmasından elde edilen bulgulara göre mekâna aşinalık düzeyleri yüksek olan kullanıcıların;

- Yön bulma deneyimleri açısından olumlu yanıtlar verdiği
- Mekânı daha rahat kullandığı
- Çevresinden stres ve endişe duymadan hareket ettiği kısacası mekânda daha kolay yönlendiği tespit edilmiştir.

Yapılan istatistik analizler (χ^2 testi: $\chi^2=22,167$; 4 df, $p<0,01$) ortaya çıkan verilerin istatistik açıdan anlamlı olduğunu ortaya koymuştur.

Elde edilen bu veriler yön bulma sürecinde mekâna aşına olmanın önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Böylece “mekâna aşinalık düzeyi arttıkça, kaybolma hissinden uzak, daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde güvenle hareket eder, daha kolay yöneliriz” varsayımı doğrulanmıştır.

O'Neill (1992), mekâna aşinalık düzeyine bağlı olarak, bireylerin mekâna daha kolay adaptasyon sağladığını ve buna bağlı olarak yön bulma süreçlerinin giderek daha basitleştiğini saptamıştır. Benzer olarak, Thorndyke ve Hayes-Roth (1982), mekânsal aşinalığın bir sonucu olarak, insanların o mekâna ait nesne ya da nesnelere arasındaki ilişkileri daha net algılayabildiğini ispatlamış ve böyle mekânlarda kullanıcıların daha kolay yön tayin edebildiklerini saptamıştır.

Dolayısıyla yön bulma sürecine ilişkin olarak çalışma kapsamında elde ettiğimiz bulgular, bu araştırmacıların ortaya koyduğu sonuçlarla örtüşmektedir.

Araştırmanın uygulama alanı olarak tanımlanan K.T.Ü Kanuni Kampüsü açık mekânında da, biryanda mekânı kullanım amacıyla değil eğitim amacıyla ulaşmak istediği hedefe doğru yönelen yani dolaylı olarak mekânı kullanan kullanıcı profili, diğer yanda ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda mekânı ziyaret eden kullanıcı profili vardır. Elde edilen bulgulara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar, gerek işlevleri kullanmak amacıyla gerekse mekândan geçmek zorunda kalan kullanıcı tiplerinin mekânsal deneyimleri açısından benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür. Yani K.T.Ü Kanuni Kampüsü açık mekânında kullanıcıların amaçları ne olursa olsun, kullanıcı tiplerinin mekâna aşinalık türleri farklılık gösterse de mekânsal yönelimleri açısından benzer sonuçları doğurduğu saptanmıştır.

Thorndyke ve Hayes-Roth, (1982); Appleyard, (1969), bireylerin mekâna aşinalığına ilişkin, tanıdıklık aşinalığı ve işlevsel aşinalık tanımını yapmışlardır. Araştırmaya göre aşinalık türü ne olursa olsun mekânın daha kolay hatırlanabildiği, mekânsal ilişkilerin daha kolay çözümlenebildiği ve daha kolay yön bulunabildiği ispatlanmıştır.

Çalışma kapsamında ortaya çıkan bulgular, Thorndyke ve Hayes-Roth, (1982); Appleyard, (1969), mekânsal aşinalığın türlerine bağlı olarak ortaya koyduğu sonuçları destekler niteliktedir.

4.2. İkinci Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: K.T.Ü Kanuni Kampüsü Kullanıcılarına Ait Bilişsel Haritaların Elde Edilmesi ve Okunabilirlik-Mekân Organizasyonu Kavramları Bakımından Sorgulanmasına

Araştırmanın ikinci aşamasında, yön bulma sürecini etkileyen mekâna bağlı değişkenlerin sorgulandığı biliş haritası testine ilişkin bulgular bu başlık altında tartışılmıştır. Mekânın okunabilirlik düzeyinin yön bulma sürecinde etkili bir faktör olup olmadığı sorgulanmıştır. Mekânın okunabilirliği, Lync'in (1960) ortaya koyduğu mekânı

okunabilir kılan beş çevresel bileşenden (yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları, landmarklar) yola çıkarak değerlendirilmiştir. Bu bileşenlerin okunabilir olmasında hangi mekân organizasyon biçiminin etkili olduğunun belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bilişsel haritalama çalışması ile “Yön bulma sürecinde en çok tercih edilen çevresel bileşenler, mekân organizasyonunda algısal birliği oluşturan yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık / kapanmışlık ilkeler bakımından, en az tercih edilen çevresel özelliklere göre daha belirgindir, bu nedenle okunabilirlik düzeyi yüksektir ve kullanıcının mekân içerisindeki yön bulma sürecini kolaylaştırır, kaybolma hissinden uzak daha konforlu, kolay ve hızlı bir biçimde güvenle hareket etme kolaylığı sağlar” varsayımı sınanmıştır. Bu amaçla kullanıcıların K.T.Ü. Kanuni kampüsünde yön bulma sürecinde hangi çevresel bileşenlere önem verdiği sorgulanmış ve bilişsel haritalarda tercih açısından öne çıkan çevresel bileşenler mekân organizasyonu açısından irdelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar literatür taraması sonucunda mekân organizasyonunda etkili yakınlık, benzerlik, süreklilik kavramları ile örtüştürülmüştür.

- Yollar: Yollar ve Sirkülasyon Elemanları İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Başlangıç ve bitiş noktaları belirgin yaya aksları bilişsel haritalarda en sık görülen yaya aksları olmuştur. Bu aksların özellikle bitkisel elemanlarla sınırlandırılmış / koridor oluşturulmuş ve çizgisel olarak sürekliliği ortaya çıkaran, benzer renk, doku, ölçü gibi elemanlarla desteklenmiş olması okunabilirlik düzeyini arttırdığı görülmüştür. Ayrıca döşeme kaplamalarındaki renk ve doku gibi tasarım elemanları bakımından süreklilik içeren ulaşım akslarının bilişsel haritalarda sık tekrar ettiği saptanmıştır. Dolayısıyla böyle niteliklere sahip ulaşım akslarının kullanıcıyı yönlendiren sirkülasyonu sağlayan, yön bulma sürecini verimli kılan bileşenler olduğu ortaya çıkmıştır.

- Kenarlar / Sınırlar: Sınır Özelliği Taşıyan Sirkülasyon Elemanları İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bilişsel haritalara göre bitkisel ve duvar elemanları mekânda en belirgin sınır elemanları olarak ortaya çıkmıştır. Renk, biçim, doku, ölçü / oran, yön gibi tasarım elemanları bakımından süreklilik algısı oluşturacak biçimde sıralanmış bitkisel elemanlar kullanıcının daha net okuyabildiği dolayısıyla kullanıcıyı yönlendiren elemanlar olduğu görülmüştür. Benzer ölçülerde sürekli bir ask boyunca devam eden duvarların mekânın okunabilirliğini artırdığı, kullanıcıyı yönlendirdiği saptanmıştır. Duvarlar ve bitkisel elemanlar kadar etkili olmasa da peyzaj donatıları, topoğrafya farklılıkları ve zemin döşemelerindeki benzer ya da sürekli olarak devam eden renk, doku özelliklerinin

okunabilirliği güçlendiren elamanlar olarak kullanıcıyı yönlendirdiği saptanmıştır.

- Bölgeler: Bölgeler İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bilişsel haritalara göre yapısal, bitkisel ve topoğrafya ile sınırlandırılmış, çevrilmiş, kapalılık derecesi yüksek alanlar en çok tercih edilen bölgeler olarak ortaya çıkmıştır. Bu bölgeler özellikle yapıların ya da bitkilerin sürekliliği ile çevrelendiği alanlardır. Kapanmışlık algısı dışında döşeme kaplamalarında ortaya çıkan benzer renk ve dokulardan oluşan tekrarlar, benzerlikler okunabilirliği yüksek bölgeleri ortaya çıkarmıştır. Bölgelerde renk, doku, ölçü / oran gibi tasarım elemanları bakımından farklılaşmış nesne yâda nesne gruplarının varlığı da okunabilirlik düzeyinde belirleyici bir kriter olmuştur. Bölgelerde su ögesi de tekil olarak dikkat çekici, alanın okunabilirliğini artırıcı rol üslenmiştir.

- Düğüm / Kesişim Noktaları: Düğüm/Kesişim Noktaları İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapı ya da bitkisel sınırlarla çevrili meydan niteliğindeki kesişim noktalarının okunabilirlik açısından daha başarılı alanlar olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte renk, doku, ölçü/oran gibi tasarım elemanları bakımından farklılaşmış nesne yâda nesne gruplarının varlığı kesişim noktalarına tanımlanabilir bir nitelik kazandırmakta ve okunabilirlik düzeyinde belirleyici bir kriter olmaktadır. Böyle alanlar bilişsel haritalarda daha net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla kullanıcının mekânda yön bulma sürecinde referans aldığı, kendini konumlandığı, yön değiştirmesinde belirleyici olduğu saptanmıştır. Kapalılık derecesinin düşük olduğu kesişim noktaları ise ulaşım akslarının birleştiği tanımsız alanlardan öteye gidemeyen, mekânsal bir özellik kazanamayan, belirsiz, okunabilirlik düzeyi düşük alanlar ortaya çıkarmaktadır.

- Nirengi Noktaları / Landmarklar: Nirengi noktaları / Landmarklar İçin Bilişsel Haritaların Çözümlemesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Nirengi noktalarının, okunabilirlik bileşenleri arasında en dikkat çekici belirgin bileşenler olduğu saptanmıştır. K.T.Ü. Kanuni kampüs açık mekânında nirengi noktalarının kesişim noktaları ile ilişkili olduğu yani nirengi noktalarının aynı zamanda kesişim noktalarını da oluşturduğu ve bitki, peyzaj donatısı, su ögesi, topoğrafya gibi öğeler bakımından belirginleştirdiği görülmüştür. Özellikle peyzaj donatısı niteliğinde olan heykellerin, nirengi noktaları ölçü, oran bakımından farklılaştırdığı saptanmıştır. Etrafını saran bitkisel öğelerin, bu noktalarda kapalılık algısı yaratarak kullanıcıya referans olduğu söylenebilir. İçerisinde heykel su ögesi ya da bitki ve bitki grupları ile farklılık yaratan alanların landmark oluşturduğu kesin olarak ifade edilebilmektedir. Bu nedenle okunabilir

mekânların belirleyici bileşenlerinden olan landmarklar için, tasarım sürecinde kullanılan peyzaj donatıları kullanıcıyı yönlendirici referans öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erem (2003), tatil köyleri üzerine yaptığı araştırmasında okunabilirliği sağlayan çevresel bileşenlerin tasarım ilkeleri ile yakından ilişkili olduğunu, mekânın organizasyon biçiminin okunabilirliği etkin kıldığını belirtmiştir. Öğelerin rengi, dokusu, ölçüsü, biçimi gibi özellikleri açısından algısal birlik olduğu mekânların, okunabilirlik açısından tanımlı mekânlar olduğunu ispatlamıştır. Benzer bir şekilde Passine ve diğ. (1998), yön bulma sürecinin tasarım süreci ile ilişkisini incelediği çalışmada, mekândaki organizasyonun okunabilir nitelikte öğeler dizini oluşturduğunu savunmuş ve öğelerin rengi dokusu ölçüsü gibi fiziksel nitelikleri açısından farklılaştığı noktalarda insanların daha kolay yönlendiğini ispatlamıştır. O'Neill'de (1991) Passine ve diğ. (1998) ile benzer sonuçlar elde ettiği okunabilirliğin kavramsal değerlendirmesi ilgili çalışmasında, yön bulma sürecinin okunabilirlikle ilişkisini ortaya koymuş ve tasarım sürecinin yön bulma sürecinde ne kadar önemli bir safha olduğuna dikkat çekmiştir. Dolayısıyla çalışmanın ikinci aşamasında elde edilen bulgular, bu araştırmalarda ortaya koyulan sonuçları desteklemektedir.

4.3. Üçüncü Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Bir arada Değerlendirmesi; K.T.Ü. Kanuni Kampüsünün Yön bulunabilirlik Düzeyinin Okunabilirlik, Mekânsal Aşinalık ve Mekân Organizasyonu Bakımından Kıyaslanması

Bu başlık altında, birinci ve ikinci aşamalarda elde edilen analizleri gerçekleştirilen verilerden elde edilen bulgular, farklı değişkenlere bağlı olarak kıyaslanmış ve tartışılmıştır. Amaç, çalışma kapsamında yön bulma süreci üzerine ele alınan farklı kavramların birbiri ile ilişkisini tespit etmek ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sonuçların yön bulma sürecine etkisini saptamak olmuştur. Bu bağlamda elde edilen veriler çeşitli istatistiksel analizlerle kıyaslanabilir ve karşılaştırılabilir verilere dönüştürülmüş, ortaya çıkan sonuçlar referans alınan çeşitli araştırmalarda ispatlanmış ve geçerliliği kabul görmüş varsayımlarla örtüştürülerek tartışılmıştır.

4.3.1. Kullanıcıların Mekâna Aşinalık Düzeyleri ile Bilişsel Haritalarının Örtüştürülmesi ve Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Mekânsal bilişlerin zihinsel bir şablona dönüştürüldüğü düşünülürse, bilişsel haritaların mekâna aşinalıkla birebir ilişkili olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgular da bu

tanımı açıklar niteliktedir. Mekâna aşinalığın yüksek düzeyde olduğu kullanıcılardan daha belirgin haritalar elde edilmiş ve birbiri ile ilişkili çizimlerin ve tanımların olduğu görülmüştür. Bulgular göstermiştir ki, kullanıcının mekâna aşına olma düzeyi ne kadar yüksek ise biliş haritaları da o oranda netleşir ve daha tanımlı bir hal alır. Bu sonuç, O'Neill'in (1992) “bir mekâna aşinalık arttıkça, kişinin o mekâna adaptasyon süreci hızlanır ve buna bağlı olarak yön bulma süreci giderek kolaylaşır. Zihinde karmaşık görünen mekân, daha tanımlı bir hal alır, mekânsal ilişkiler anlaşılır hale gelir” tanımı ile örtüşmektedir.

4.3.2. Bilişsel Haritalara Göre Okunabilirlik Açısından Öne Çıkan Bileşenlerin Kendi İçinde Karşılaştırılması ve Kıyaslanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Okunabilirlik bileşenleri olarak tanımladığımız yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları ve landmarklar elde edilen bulgulara göre farklı düzeylerde ve farklı belirginlikte olduğu görülmüştür. Öyle ki biliş haritalarında tanımsal ya da grafiksel olarak ifadelerde ‘yol’ bileşeni hemen hemen her biliş haritasında tekrarlanmıştır. Sirkülasyon açısından öncelikli olarak kullandığımız yolların sürekli tekrarlanmış olması ve biliş haritalarında belirgin bir biçimde ortaya çıkması, yön bulma konusunda en çok kullandığımız okunabilirlik bileşeni olduğunu göstermiştir. Yol bileşeni; diğer bileşenler arasındaki ilişkinin sağlanması ve bu bileşenlerin belirli bir aks boyunca birbirini desteklemesi açısından önemli bir bileşen olarak ortaya çıkmıştır. Biliş haritaları incelendiğinde, diğer okunabilirlik bileşenleri ‘yol’ ögesi boyunca tanımlanmış ve ifade edilmiştir. Örneğin, sınırların, yollar bağlamında ortaya çıktığı, tanımlandığı ve yol bileşenine bağlı olarak sürekli bir biçimde tekrar ettiği görülmüştür. Bu sonuç ‘sınır’ bileşeninin neden yol bileşenine yakın düzeyde bir oranda tercih edildiğini ispatlamaktadır. Bunun dışında bölgeler olarak tanımlanan etkinlik alanları, yol aksları boyunca şekillenmiş ve birbirleri arasında ilişki sağlamıştır. Bu bulgulardan farklı olarak, landmarklar yani belirgin bir biçimde farklılaşmış ve baskın bir hal almış öğelerin birçok biliş haritasında, başka bir tanımlamaya ihtiyaç duymadan tek başına belirtildiği görülmüştür. Dolayısıyla tekil bir öge olarak landmarkların yol gösterici yönlendirici bir niteliği olduğunu anlaşılmıştır. Bu sonuç, Belingrad ve Peruch'un (2000) “çevresel işaretler kullanıcı için mekânsal ölçekte dikkat çekici ve tanımlı ise mekânda yönlenmeyi kolaylaştırır ve mekânın okunaklı olmasını sağlar” söylemini desteklemektedir. Dolayısıyla araştırma kapsamında ortaya koyulan varsayımları destekler sonuçlar ortaya çıkmıştır.

4.3.3. Mekânın Okunabilirlik Düzeyine Göre Öne Çıkan Bileşenler Bakımından Tasarım İlkelerinin Kendi İçinde Karşılaştırılması ve Kıyaslanması

Hangi tasarım ilke ya da ilkelerinin diğer ilkelere oranla okunabilirlik açısından daha etkin bir rol oynadığını tespit etmeye çalıştığımız bu aşamada, okunabilirliği tanımlayan farklı mekânsal bileşenlerin, tasarım ilkeleri açısından da farklı algısal değerler ortaya koyduğu görülmüştür. Mekâna ilişkin yol ve sınır bileşenlerinde yakınlık, benzerlik ve süreklilik ilkelerinin daha baskın olduğu görülürken; bölgeler, kesişim noktaları ve nirengi noktalarında daha çok kapalılık ve benzerlik ilkesi gözetilerek organize edilmiş mekânsal öğelerin varlığından söz edilebilir. Dolayısıyla tasarım sürecinde oluşturulan mekân kurgusu, mekânın yönlendirici bir niteliğe ulaşması açısından önem taşıdığı anlaşılmıştır. Farklı ilkeler gözetilerek bir araya getirilen mekânsal öğelerin hangi ilişkide nasıl kurgulanması gerektiğine dair yönlendirici bir sonuç ortaya çıkmıştır. Tasarımcıya yön verir nitelikteki bu bulgular, okunabilirlik ve mekân organizasyonu ilişkisini ortaya koyduğumuz bulgulara göre daha detaycı ve öğenin nerede, nasıl ve hangi ilişkide kullanılması gerektiğine ilişkin sonuçları da doğurmaktadır.

4.3.4. Mekânın Okunabilirliğine İlişkin Anket Sonuçları ile Bilişsel Haritaların Örtüştürülmesi ve Kıyaslanmasına İlişkin Bulguların Tartışılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Biliş haritalarında sorgulanan okunabilirlik bileşenleri, anket kapsamında da kullanıcıların bileşenlere katılma dereceleri elde edilerek sorgulanmıştır. Biliş haritalar ya da anket yöntemi kullanılarak bileşenlerin sorgulanması ne gibi farklılıklar doğuracağı ortaya koyulmuştur. Okunabilirlik bileşenleri olan yollar, sınırlar, bölgeler, kesişim noktaları ve landmarkların anket bağlamında sorgulanması ile kullanıcının bu bileşenleri tanımlayamadığı görülmüştür. Yani farkında olarak ya da olmayarak mekânsal bileşenlere ilişkin biliş ediniriz. Bu bilişlerimiz sözel olarak ifade edilemese de zihnimizde tanımladığımız bildiğimiz şeylerdir. Öyle ki, biliş haritalarında ortaya çıkan yani grafiksel olarak ifade edilen bileşenler, direkt olarak anket bağlamında sorgulandığında farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Biliş haritalarına göre ortaya çıkan sonuçlar, doğru yöntem kullanıldığı sürece gerçekçi veriler olacaktır. Çünkü algularımıza bağlı olarak ortaya çıkan bilişlerimiz zihinsel bir sürecin ürünüdür. Kavramsal ya da tanımsal olarak ifade edilemese de zihnimizde var olan mekânsal veriler mekân içerisindeki hareketlerimizde belirleyicidir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Kent yaşantısının bir getirisi olarak, insan ilişkilerini giderek kopmaya başladığı, sosyal yaşamdan uzaklaştığı düşünülürse, insanın insanla bütünleşip kaynaştığı, paylaşımlar edindiği kentsel açık mekânlar toplum açısından da önem kazanmaya başlamıştır. Yapısal sınırlarla çevrilmiş mekânlara kıyasla kentsel açık mekânlar, birçok farklı yönüyle kent yaşamını sürdürülebilir kılan ortak bir bileşendir. Bu çalışma kapsamında da, toplumsal yarar sağlayan bu mekânların fiziksel ve işlevsel açıdan daha kullanılabilir olması amacıyla, insanların mekân deneyim sürecini verimli kılacak, bu süreçte daha aktif ve katılımcı bir yaklaşım sergileyebilecekleri yön bulma süreçleri irdelenmiştir.

Yön bulma sürecini araştırma konusu eden çalışmaların ortak yönü, hız ve zaman kavramının önem kazandığı mekânlara ilişkin insan ve mekân kavramlarını birbirinden bağımsız faktörler olarak ele almasıdır. Bu çalışma ise, yön bulma sürecinde insanı ve mekânı karşılıklı ilişkiler içerisinde bir bütün olarak ele almasıyla ve bu yönde ortaya koyulan yaklaşımları benimsemesi ile özgün bir farklılık içermektedir. Bu amaçla kentsel açık mekânlarda yön bulma süreci, kullanıcı ve mekân odaklı değişkenlere bağlı olarak iki başlıkta incelenmiştir. Araştırma kapsamında yön bulma sürecine ilişkin olarak, ‘insanlar neden aynı mekânlarda farklı davranır’ sorusuna cevap aranmış ve kullanıcıya bağlı değişken olan mekânsal aşinalık kavramına ulaşılmıştır. Bununla birlikte ‘bazı mekânlarda kolay hareket ederken bazı mekânlarda ise neden yönelim güçlüğü çektüğümüz’ sorusuna yanıt aranmış ve ‘mekânsal okunabilirlik’ ‘mekân organizasyonu’ kavramları ile son bulan bu çalışmanın teorik alt yapısı oluşturulmuştur. Bu sorular çerçevesinde, insan ve mekân odaklı değişkenlerin birbiri ile olan ilişkisi, yön bulma sürecinde esnek yapıda ele alınmıştır. Sonuç olarak, kentsel açık mekânlarda yön bulma sürecinin bireylerin algısal ve bilişsel süreçleri ile ilgili olduğu saptanmıştır.

- Bu doğrultuda araştırmanın ilk aşamasında, kullanıcının mekândaki yönelimlerinde belirleyici olan mekânsal aşinalık kavramı, kullanıcının mekân deneyimi ile kıyaslanmıştır. Sonuçlar göstermiştir ki, mekân kullanım düzeyimiz ve kullanım sıklığımız arttıkça mekânı benimser ve o mekânda daha kolay hareket ederiz.
- İkinci aşamada kullanıcının mekân algısını etkileyen, algılarına yön veren çevresel özellikleri sorgulanmıştır. Bu bağlamda, tasarım sürecinde verilen doğru

kararalar ve mekân öğeleri açısından doğru ilişkilerin kurgulanması mekândaki yönelimlerimiz üzerinde etkili olduğu sonucunu ulaşılmıştır.

- Tasarım kriterleri açısından yakınlık, benzerlik süreklilik, kapalılık gibi algısal bir bütünlük içinde organize edilmiş mekânların daha okunabilir bir nitelikte olduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak kullanıcıların mekân içerisinde kolay hareket ettiği ve daha kolay yönlendiği saptanmıştır.
- Tasarım elemanları (çizgi, yön, biçim, ölçü, değer, doku, renk) açısından mekânsal öğelerin (bitkiler, döşeme kaplamaları, donatılar, su ögesi, topoğrafya, duvarlar) bir araya gelerek oluşturdukları karakter birlikleri (tekrar, armoni, kontrast, koram, birlik, egemenlik, denge) mekân organizasyonunu ortaya koyan tasarım kararları olarak tanımlanmıştır. Bu doğrultuda, organize edilmiş mekânların okunabilirlik düzeyinin yüksek olduğu buna bağlı olarak mekân içerisinde daha kolay hareket ettiğimiz ve yönlendiğimiz sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlar şunlardır:

- Düzenli ve belirli bir sıklıkta gerçekleşen mekânsal deneyimlerimize bağlı olarak, çevresel düzeni daha kolay anlayabildiğimiz, mekânsal ilişkileri daha kolay çözebildiğimiz anlaşılmıştır. Bu doğrultuda mekân kullanım düzeyimizin, o mekânda nasıl yönlendiğimiz ile doğrudan ilişkili olduğu saptanmıştır.
- Mekânın düzenlenmesi ve bir sistem içerisinde bütünlük oluşturulabilmesi için temel özellik olan mekân organizasyon kavramının, mekânın görsel değerini arttıran, öğeler arasında anlamlı ilişkiler oluşturabilen bir kurguyu ortaya çıkardığı saptanmıştır. Böyle mekânların anlaşılabilir farklılıklar içerdiği yani okunabildiği belirlenmiştir.
- Mekânsal okunabilirliğin, bireylerin yön bulma sürecinde ihtiyaç ve gereksinimleri açısından doğru kararlar vererek yer değiştirmesi ve belirli bir zaman diliminde verimli bir mekân deneyimi edinmeleri için belirleyici bir mekân özelliği olduğu saptanmıştır.
- Çevresel baskılara (güven, endişe, stres, korku vb.) rağmen, bilinçli bir biçimde doğru kararlar vererek hareket ettiğimiz mekânlara ilişkin olarak, zihinsel haritalarımızın daha belirgin ve net olduğu anlaşılmıştır. Böyle mekânların, belirginlik düzeyi yüksek, tanımlı ve farklılaşmış bir biçimde çok sayıda nirengi noktaları içerdiği tespit edilmiştir.
- Bu bulgular doğrultusunda, mekân tasarım sürecine bağlı olarak, insan ve mekân

ilişkisi göz ardı edilmemeli ve bu yaklaşımı esas alan mekânlar oluşturulmalıdır. Bu amaçla;

- Tasarım ilkeleri çerçevesinde, birbiri ile uyum sağlayan, algısal bütünlük oluşturabilen, mekân içerisinde belirgin bir biçimde insan algısını yönlendirecek, eyleme teşvik edecek öğeler bir araya getirilmelidir.
- Mekânın, görsel iletişimi güçlendirecek özellikler içermesi gerektiği göz ardı edilmemelidir. Bu amaçla okunabilir nitelikte mekânlar tasarlanmalı ve insanın mekân sınırları çerçevesinde hareketi ettiği düşünülerek, bu çerçeveye tanımlı ve anlamlı ilişkiler içeren öğelerle donatılmalıdır.
- Mekânların onarımı söz konusu olduğunda; sonradan eklenerek mekâna entegre edilecek her bir öğe, mekânın mevcut karakterine uygun, yapılı düzeni bozmayacak kadar uyumlu ve ilişkili olmalıdır. Bu anlayış, bireylerin mekânı tanıma, aşına olma durumları ile ilişkili yaklaşımları içermektedir.

6. KAYNAKLAR

- Abu-Obeid, N., 1998. Abstract and Scenographic Imagery: The Effect of Environmental Form on Wayfinding, Journal of Environmental Psychology, 18, 159-173.
- Ak, T., 2005. Kentsel Dış Mekânlar Bağlamında Çanakkale Saat Kulesi ve Çevresine Yönelik Bir Görsel Analiz Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Aksoy, E., 1975. Mimarlıkta Tasarım ve Denetim, K.T.Ü. Yayınları, Trabzon.
- Akgün, Ü., E., 2011. Müzelerde Mekân Kurgusunun Algı ve Yön Bulmadaki Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alexander, C., 1977. A Pattern Language, Oxford University Press, New York.
- Allen, T.J. ve Henn, G., 2006. The Organization and Architecture of Innovation: Managing the Flow of Technology, 136, Butterworth-Heinemann, ABD.
- Arkonacı, S.A., 2005. Psikoloji Zihin Süreçleri Bilimi, 4.Baskı, 65-107, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Arnheim, R., 2004, Art and Visual Perception, University of California Press, Berkeley, Los Angelesi, 79-88, 518.
- Altman, I., 1976. Some Perspectives on the Study of Man-Environment Phenomena. In H. M. Proshansky, W. H. Ittelson, L. G. Rivlin (Eds.), *Environmental Psychology; People and Their Physical Settings*, Holt, Rinehart and Winston, Inc. Second Edition, 27-36.
- Appleyard, D., 1969. Why Buildings are Known, Environment and Behavior, 1, 131-156.
- Aydemir, Ş., ve Aydemir, S., E., 2004. Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Akademi Yayınevi, Trabzon, 557.
- Aydınlı, S., 1992. Mimarlıkta Görsel Analiz, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Aydınlı, S., 1986. Mekânsal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model, Doktora Tezi, İ.T.Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydıntan, E., 2005. İç Mekân Yüzeylerinden Duvarlarda Grafik Tasarım: Yararsal ve Dizimsel Açından Bir Analiz Çalışması, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aziz, A., 2010. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri, Nobel Yayın, Ankara.

- Baçoğlu, Z., 2007. İlköğretim Çağındaki Çocuklarının Yön Bulma Davranışlarının Biçimlenmesinde İç Mekân Renk Uygulamalarının Etkileri, Sanatta Yeterlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bell, S., 1999. Landscape: Pattern, Perception and Process, 361, Taylor & Francis, London.
- Bechtel, R., B., 1987b. The Ubiquitous World of Paper and Pencil Tests Methods in Environmental and Behavioral Research, Van Nostrand Reinhold Company Inc., 82-119.
- Bentley, I., 1985. Responsive Environments: A Manual for Designers, 151, Routledge.
- Belingrad L. ve Peruch P., 2000. Mental Representation and Spatial Structure of Virtual Environments, Environment and Behavior, 32, 427-442
- Beamont, P.B., 1983. Orientation and Wayfinding in the Taurange Departmental Building: A focused Post-Occupancy Evaluation, Center for Architecture and Urban Planning Research, University of Wisconsin, 25, 8-12.
- Biter, Z., 2008. Kurumsal Binalarda Tasarım İlkeleri ve İnsan-Mekân İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bloch, P., Sherrell, D. and Ridgway, N., 1986. Consumer Search: An Extended Framework, Journal of Consumer Research, 13, 119-126.
- Brysch, W., ve Schlingensiepen, K.,H., 1994. Design and Application of entisense oligonucleotides in cell culture, in Vivo, and as Therpaeutic Agents. Cell Mol Neurobiol, 14, 5, 545-565
- Büyüköztürk, Ş., 2017. Bilimsel araştırma yöntemleri, Pegem Akademi, 124.
- Canter, D., V., 1974. Psychology for Architects, Applied Science Publisher, 171s.
- Chebat, J., C., Chebat, C., G. ve Therriend, K., 2005. Lost in a Mall, the Effects of Gender, Familiarity with the Shopping Mall and the Shopping Values on Shoppers' Way Finding Processes, Journal of Business Research, 58, 11, 1590- 1598.
- Çakıcı, I., ve Çelem, H., 2009. Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısının Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi, 15, 1, 88-95.
- Çevik, S., 1991. Mekân-Kimlik-Kimliklendirme: Trabzon Sokakları Örneği, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çil, E., 2006. Bir Kentsel Okuma Aracı Olarak Mekân Dizimi Analizinin Kuramsal ve Yöntemsel Tartışması, Megaron YTÜ Mimarlık Fakültesi e-dergisi, 1, 4, 3.
- Ching, F.,D.,K., 2007. Architecture: Form, Space and Order, John Wiley ve Sons, 448s.

- Craik, K. H., 1970. New Directions in Psychology, Environmental Psychology, 4, 21.
- Cüceloğlu, D., 1991. İnsan ve Davranış: Psikolojinin Temel Kavramları 8. Baskı, Remzi Kitapevi, 7, 591s.
- Czerkies, S., Davis, B., Houts, W., ve Huang, K., 1999. "East St. Louis Action" Araştırma Projesi raporu, Univsity Of Illinois at Urbana.
- Doğu U. ve Erkip F., 2000. Spatial Factors Affecting Wayfinding and Orientation: A Case Study in a Shopping Mall, Environment and Behavior, 32, 6, 731-755.
- Downs, R.,M., ve Stea, D., 1977. Maps in Minds: Reflections on Cognitive Mapping, 284,Harper and Row, New York.
- Downs, R.,M., ve Stea, D., 1973. İmage and Environment: Cognitive Mapping and Spatial, 439, Behavior, Aldine Pub., Co.,, Chicago, Harper and Row, New York.
- Denel, B., 1970. Temel Tasarı ve Yaratıcılık, ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Erdönmez, M., E.,2005. Açık Kamusal Kent Mekânlarının Toplumsal İlişkileri Yapılandırmadaki Rolü: Büyükdere - Levent - Maslak Aksı, Doktora Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erkan, N.,Ç., 1996. Çevre Psikolojisi Bağlamında Çevresel İmaj ve Beşiktaş Meydanı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ertürk, S., 1984. Mimari Mekânın Algılanması Üzerine Deneysel Bir Çalışma, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Elmalı Şen, D., 2009. Mimarlıkta Algılama ve Anlamlandırma (Düzanlam/Yananlam) Bağlamında Saydamlık ve Opaklık Kavramı Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Erem, Ö., 2003. Tatil Köylerinin Okunabilirliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Yaklaşım, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fewings, R., 2001. Wayfinding and airport terminal design, The Journal of Navigation, 54, 177-184.
- Göler, S., 2009. Biçim, Renk, Malzeme, Doku ve Işığın Mekân Algısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gehl, J., 2011. Life Between Buildings: Using Public Space, 216, Island Press, Washington DC.
- Gür, Ş.Ö., 1996. Mekân Örgütlenmesi, 280, Gür Yayıncılık, Trabzon.

- Garip, E., 2003. Mimari Mekânlarda İçeride Olma Deneyimi: Yön Bulma ve Oryantasyon, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Garling, T., Lindberg, E., ve Mantyla, T., 1983. Orientation in Buildings: Effect of Familiarity, Visual Access and Orientation Aids, Journal of Applied Psychology, 68, 1, 177-186.
- Gibson, J. J., 1967. The Senses Considered as Perceptual Systems, 335, Praeger; Revised ed. edition., New York.
- Houston, A., 2001. Survey Handbook, Total Quality Leadership Office, Washington.
- Herbert, D.T. ve Johnston, R., J., 1979. Social Areas in Cities, Journal of Sociology, London, 85, 1, 200-202.
- Holding, C., S., ve Holding, D., H., 1989. Acquisition of Route Network Knowledge by Males and Females, Journal Of General Psychology, 116, 29-41.
- Harris L., J., 1981. Sex-Related Variation in Spatial Skill. In: Liben LS, Patterson AH, Newcombe N, editors. Spatial representation and behavior across the life span: theory and application. San Diego, CA: Academic Press, 405-522.
- Hasgöl, E., 2011. İç Mekânda Yön Bulma: Büyük Ölçekli Binalarda İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hiller, B., Hanson, J. and Peponis, J., 1984. What do we mean by building function? In J. Powell, I., Cooper ve S., Lera (Eds.), Designin for building utilization, 60-71.
- Ittelson, W., H., 1976. Environment, Perception and Contemporary Perceptual Theory. In H. M. Proshansky, W. H. Ittelson, L. G. Rivlin (Eds.), Environmental Psychology; People and Their Physical Settings, Holt, Rinehart and Winston, Inc. Second Edition, 141-154.
- Jackson, P. ve Kitchin, R., 1998. Editorial: Applying Cognitive Mapping Research. Journal of Environmental Psychology, 18, 219-221.
- Kalın, A., 2004. Çevre Tercih ve Değerlendirmesinde Görsel Kalitenin Belirlenmesi ve Geliştirilmesi: Trabzon Sahil Bandı Örneği, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kaplan, S., 1982. On Knowing the Environment, Stephen Kaplan, Rachel Kaplan, Humanscape: Environments for People. Ulrich's Books Inc. Ann Arbor, Michigan, 54-58 s.
- Kaplan, S., 1987. Aesthetics, Affect and Cognition: Environmental Preferences From an Evolutionary Perspective, Environment And Behavior, 19, 3-32.
- Kaplan, S. ve Kaplan, R., 1982. Cognition and Environment: Functioning in an Uncertain World, 278, Ann Harbor, New York, 257-287.

- Kepes, G., ve Giedion, S., 2012. Language of Vision, Literary Licensing, LLC, Chicago, 13, 228.
- Küller, R., 1975. Beyond Semantic Measurement. In B. Honikman (Ed.), Responding to Social Change, EDRA,. Stroudsburg, PA: Dowden, Hutchinson and Ross, 16, 181-197.
- Lang, J., 1987. Creating Architectural Theory: The Role of the Behavioral Sciences in Environmental Design, Van Nostrand Reinhold, New York, 278s.
- Lang, J., 1974. Designing for Human Behavior: Architecture and the Behavioral Sciences, Dowden, Hutchinson ve Ross, Stroudsburg, 353s.
- Lynch K., 1960. The Image Of The City, The MIT Press, Cambridge, 208s.
- Lynch, K, 1984. Good City Form, MIT Press, Cambridge.
- Lawton, C., A, ve Charleston, S., I., 1996. Individual- and Gender-Related differences in Indoor Wayfinding, Environment and Behavior, 28, 2, 204-219.
- Lloyd, R., 1989. Cognitive Maps: Encoding and Decoding Information, Annals of the Association of American Geographers, 79, 1, 101-124.
- Lawton, M., P., 1970. Ecology and Aging, In L.A. Pastalan&D.H. Carson, Spatial Behavior of Older People, Ann Arbor, Institute of Gerontology, University of Michigan, 40-67.
- Madanipour, A., 1996, Design of Urban Space: An Inquiry Into A Socio Spatial Process, Wiley, New York, 241s.
- Murakoshi, S., ve Kawai M., 2000. Use of knowledge and heuristic for wayfinding in an artificial environment, Environment and Behavior, 32, 6, 756-774.
- Morval, J., 1985. Çevre Psikolojisine Giriş, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, İzmir.
- Norberg - Schulz, C., 1965. Intentions in Architecture, MIT Press, Cambridge, M.A, 21, 296s.
- NHS Estates, 2005. Wayfinding: Effective Wayfinding and Signage Systems: Guidance for Healthcare Facilities, UK Stationary Office, UK, 150s.
- Nasar, J., L., 1987. The Effect of Sign Complexity and Coherence on the Perceived Quality of Retail Scenes, Environmental Aesthetics, Cambridge University Press, Cambridge, 499-509.
- Neisser, U., 1976. Cognition and Reality: Principles and Implications of Cognitive Psychology, 230, W.,H., Freeman and Company, New York

- Özbek, E., 1992. Metrolarda Yön Bulma Davranışının Çevresel Stres Bağlamında İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- O'Neill, M., J., 1991. Evaluation of a Conceptual Model of Architectural Legibility, Environment and Behavior, 23, 3, 259-284.
- O'Neill, M., J., 1992. An Evaluation of Models of Consumer Spatial Behavior Using the Environment- Behavior Paradigm, Environment and Behavior, 24, 411-440
- Özbilen, A., 1983. Meryemana (Sümela) Kırsal Yöresinde, (Çevre Tasarımı İçin Kullanıcıya Referans Olan) Yapay-Doğal İmgelem Öğelerinin Araştırılması, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Özdemir, İ., 1994. Mimari Mekânın Değerlendirilmesinde Mekân Örgütlenmesi Kavramı: Konutta Yaşama Mekânları, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Peponis, J., Zimring, C., ve Choi, Y., K., 1990. Finding the Building in Wayfinding, Environment and Behavior, 22, 5, 555-590
- Passini, R., E., 1977. Wayfinding: A Study of Spatial Problem Solving with Implications for Physical Design, Ph. D., The Pennsylvania State University, Environmental Science, Pennsylvania.
- Pinheiro, J., Q., 1998. Determinants of Cognitive Maps of the World as Expressed in Sketch Maps, Journal of Environmental Psychology, 18, 321-339.
- Passini, R., 1984. Wayfinding in architecture, John Wiley&Sons, Newyork, 229s.
- Passini, R., Rainville, C., Marchand, N., ve Joannette, Y., 1998. Wayfinding and Dementia: Some Research Findings and a Newlook at Design, Journal of Architectural and Planning Research, 15, 2, 133-151.
- Passini, R., ve Arthur, P., 1992. Wayfinding: People, Signs and Architecture, McGraw & Hill Book Co., Newyork, 238, 223-236.
- Proshansky, H., M., Ittelson, W., H. ve Rivlin, L.G., 1970. Environmental Psychology: People and Their Physical Setting, Holt, Oxford, England, 690.
- Passini, R., 1996. Wayfinding Design: Logic, Application and Some Thoughts on Universality, Design Studies, 17, 3, 319-331.
- Pollet, D., ve Haskell, P.C., 1979. Sign Systems for Libraries: Solving the Wayfinding Problem., R.R. Bowker Co., New York, 400s.
- Roth, L. M., 2000. Mimarlığın Öyküsü, Öğeleri, Tarihi ve Anlamı, 1, KabalcıYayınevi, İstanbul.

- Rapoport, A., 1977. Human Aspects of Urban Form: Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design, Pergamon Press, New York, 448.
- Rapoport, A., 2004. Kültür Mimarlık Tasarım, 1.Baskı, İstanbul, 135s.
- Sanoff, H., 1991. Visual Research Methods in Design, Van Nostrand Reinhold, New York, 223.
- Saltan, Ö., 2007. Alışveriş Merkezlerinin Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sommer, R. ve Sommer, B., 2002. A Practical Guide to Behavioral Research; Tools and Techniques, Fifth Edition, Oxford University Press, New York.
- Şentürer, A., 1995. Mimaride Estetik Olgusu, 1, İ.T.Ü., Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Stea, D., 1988. 'Participatory Planning and Design in Intercultural and International Practice', New Directions in Environmental Participation, D. Canter, M. Krampen and D. Ste (Eds), Aldershot, England: Avebury/Gower Publisher, 50- 67.
- Sürücü, S., 2015. Metro Mekânsal Organizasyonunun Yön Bulmaya Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Seattle, J., 1977. Esthetics and Visual Resource Management for Highways, 92, Department of Transportation Federal Highway Administration National Highway Institute and Office of Environmental Policy, Washington.
- Talbot, J. F., Kaplan, R., Kuo, F. E., ve Kaplan, S., 1993. Factors That Enhance Effectiveness Of Visitor Maps, Environment and Behaviour, 25, 6, 9-30.
- Tavşancıl, E., 2005. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2. Basım.
- Trancik, R., 1986. Finding Lost Space: Theories of Urban Design, 1, Van Nostrand Reinhold, New York, 256.
- Temel, M., M., 2011. Mekânda Yön Bulma Deneyiminin İki Alışveriş Merkezi Üzerinden Karşılaştırmalı İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ustaömeroğlu, A., A., 1998. Mimari Analiz için Temel Tasarım Öge ve İlklerinin Kullanımı ile Oluşturulan Estetik Ağırlıklı Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Wener, R., ve Kaminoff, R., 1983. Improving Environmental Information: Effects of Sign on Perceived Crowding and Behaviour, Environment and Behaviour, 15, 1, 3-20.

- Wiesman, G., ve Rovine, M., J., 1989. Sketch-Map Variables As Predictors of Wayfinding Performance, *Journal Of Environmental Psychology*, 9, 217-32.
- Weisman, J., 1981. Evaluating Architectural Legibility: Way-Finding in the Built Environment, *Environment and Behaviour*, 13, 2, 189-204.
- Wakefield, K. L. ve Baker, J., 1998. Excitement at the Mall: Determinant and Effects on Shopping Response, *Journal of Retailing*, 74, 4.
- Yürekli, F., 1977. Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Baksı Atölyesi, İstanbul.
- Yılmaz, S., 2008. Hayvanat Bahçesi Sergi Alanlarındaki Genişlik Etkisinin Arttırılmasına Yönelik Algısal Yanılsamalara Dayalı Bir Tasarım Yaklaşımı, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yeung, H., W-C ve Savage, V., R., 1996. Urban Imagery and The Main Street of The Nation: The Legibility of Orchard Road in The Eyes of Singaporeans, *Urban Studies*, 33, 3, 473-494.
- Zeren, L., 1965. Temel Tasar Ders Notları, Trabzon.
- URL-1, <http://www.tdk.gov.tr/> , 17 Mayıs 2016.

7. EKLER

Ek 1. Araştırmada kullanılan anket formu

BU ANKET, KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜNDE YÜRÜTÜLMekte OLAN BİR ARAŞTIRMA KAPSAMINDA YAPILMAKTADIR. KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ...

BÖLÜM. I

Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

Yaşınız: 15-25 25-45 45-65 65-...

Mesleğiniz: Öğrenci Akademisyen Çalışan/Memur Diğer

Bölümünüz/Biriminiz: Bölüm:.....(Öğrenci)

Birim:.....(Akademisyen/Çalışan/Memur)

Eğitim Düzeyiniz: İlkokul Lise Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans / Doktora

BÖLÜM. II

Aşağıdaki ifadelerden size en uygun olanını işaretleyiniz.

1. Kaç yıldır Trabzon kentinde yaşıyorsunuz?

1 2 3 4 4 - 8 8 - 12 12 -...

2. Kaç yıldır bu kampüsü kullanıyorsunuz?

1 2 3 4 4 - 8 8 - 12 12 -...

3. Bu kampüse ne kadar sıklıkla geliyorsunuz?

Her gün 2-3 günde bir kez Haftada bir kez Ayda bir kez

4. Nerede oturuyorsunuz?

Kampüs içi Kampüs dışı

5. Kampüse gelirken genellikle hangi kapıyı kullanıyorsunuz?

A B C D E (Tıp fak. Bağlantı girişi)

Ek 1' in devamı

7. Bu kampüste dikkatimi çeken ve kampüsü hatırlamamı sağlayacak çevresel elemanlar vardır.

(ağaçlar, binalar, havuzlar, heykeller, vb)

Kesinlikle
katılmıyorum Katılmıyorum Fikrim yok Katılıyorum Kesinlikle
katılıyorum

8. Bu kampüste, aşağıdaki çevresel özellikler yönümü bulmamı kolaylaştırıyor.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Araç ve Yaya yolları, Patikalar, Zemin döşemeleri, merdivenler					
<u>Sınır oluşturan :</u> Duvarlar, tepeler, donatılar bitisel sınırlar, yapısal sınırlar,					
Binalar, Etkinlik alanları, spor alanları, yeşil alanlar, konser alanları					
Meydanlar, Kavşaklar, Kesişen yollar, Avlular, Bekleme ve duraksama noktaları					
<u>Belirgin ve dikkat çekici :</u> Bitki ve bitki grupları, Yapılar, Heykeller, Havuzlar, Köprüler, Aydınlatma elemanları, Objeler/Nesneler					

Ek 1. Araştırmada kullanılan biliş haritası formu (testi)

BÖLÜM. IV

Sonraki sayfada verilen plan çizimi, K.T.Ü. Kanuni Kampüsü'ne ait sınırları ölçekli olarak göstermektedir. Kampüs içindeki mevcut yapılar silinmiştir. Lütfen bu planın üzerine, kampüs içinde **yönünüzü bulmanıza** yardımcı olan;

Yollar; araç ve yaya yolları, patikalar, zemin döşemeleri, merdivenler... vb.

Sınır oluşturan öğeler; bitkisel sınırlar, yapısal sınırlar, duvarlar, tepeler... vb.

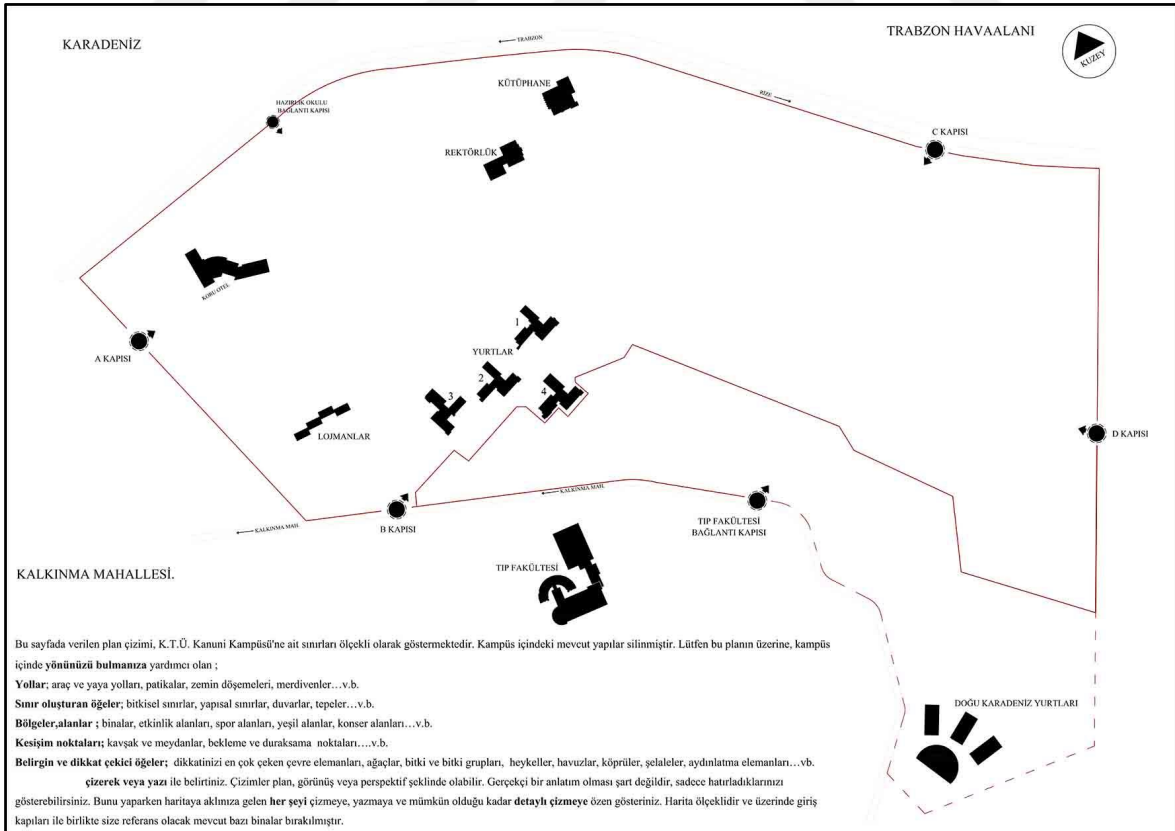
Bölgeler, alanlar; binalar, etkinlik alanları, spor alanları, yeşil alanlar, konser alanları... vb.

Kesişim noktaları; kavşak ve meydanlar, bekleme ve duraksama noktaları... vb.

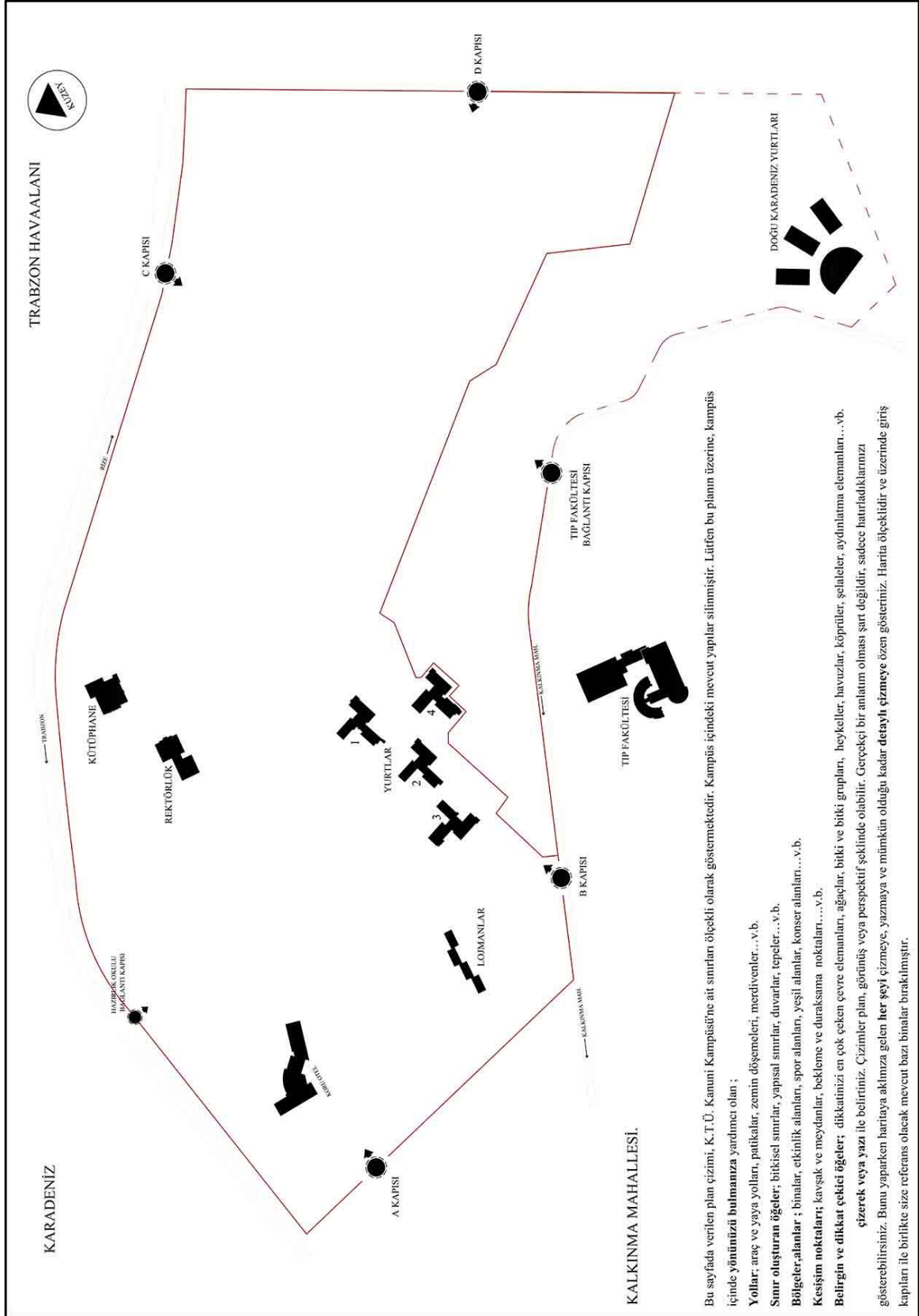
Belirgin ve dikkat çekici öğeler; dikkatinizi en çok çeken çevre elemanları, ağaçlar, bitki ve bitki grupları, heykeller, havuzlar, köprüler, şelaleler, aydınlatma elemanları... vb. çizerek **veya yazı** ile belirtiniz.

Çizimler plan, görünüş veya perspektif şeklinde olabilir. Gerçekçi bir anlatım olması şart değildir, sadece hatırladıklarınızı gösterebilirsiniz. Bunu yaparken haritaya aklınıza gelen **her şeyi** çizmeye, yazmaya ve mümkün olduğu kadar **detaylı çizmeye** özen gösteriniz. Harita ölçeklidir ve üzerinde giriş kapıları ile birlikte size referans olacak mevcut bazı binalar bırakılmıştır.

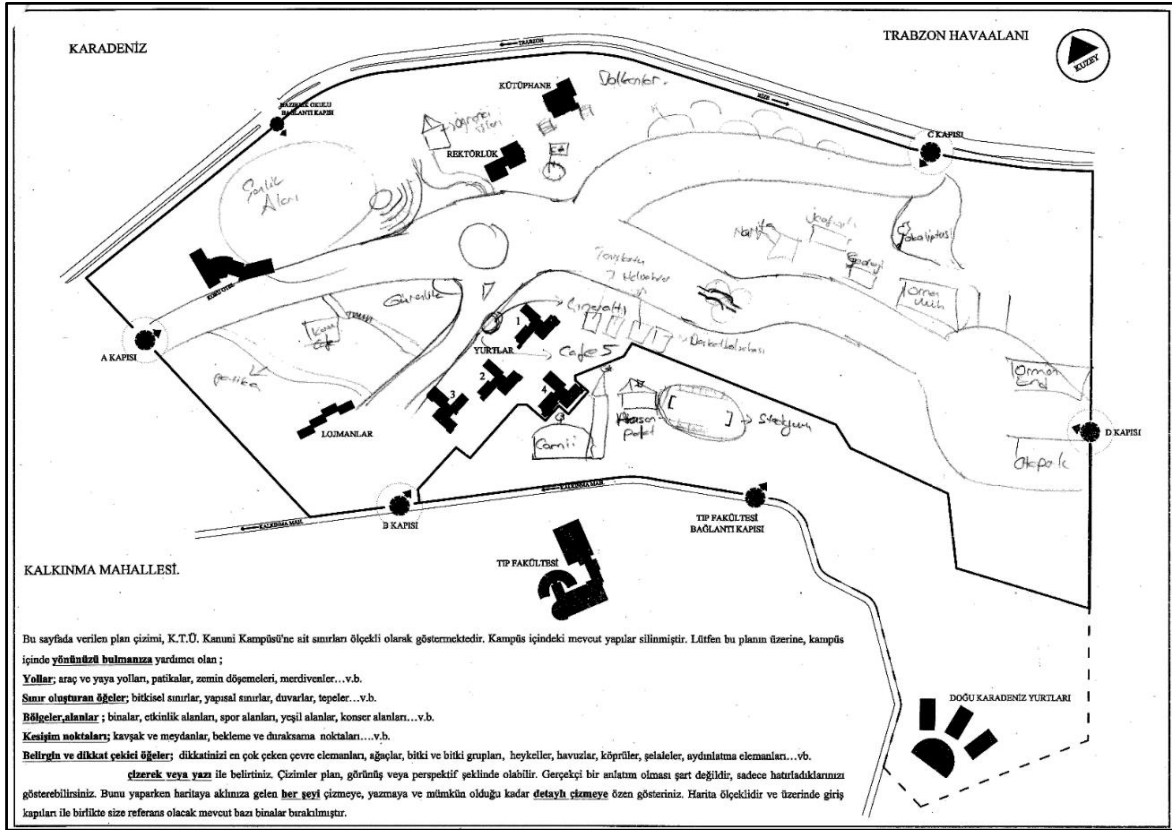
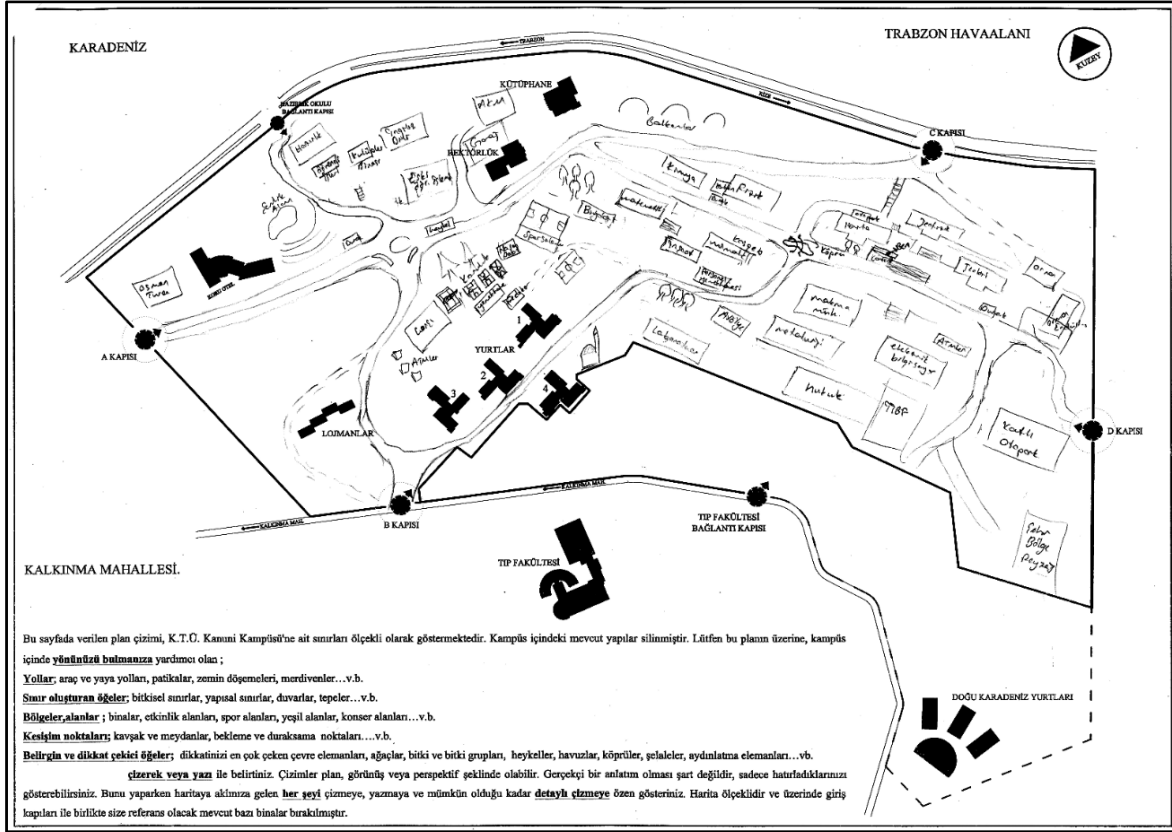
İlginize teşekkür eder başarılar dileriz...

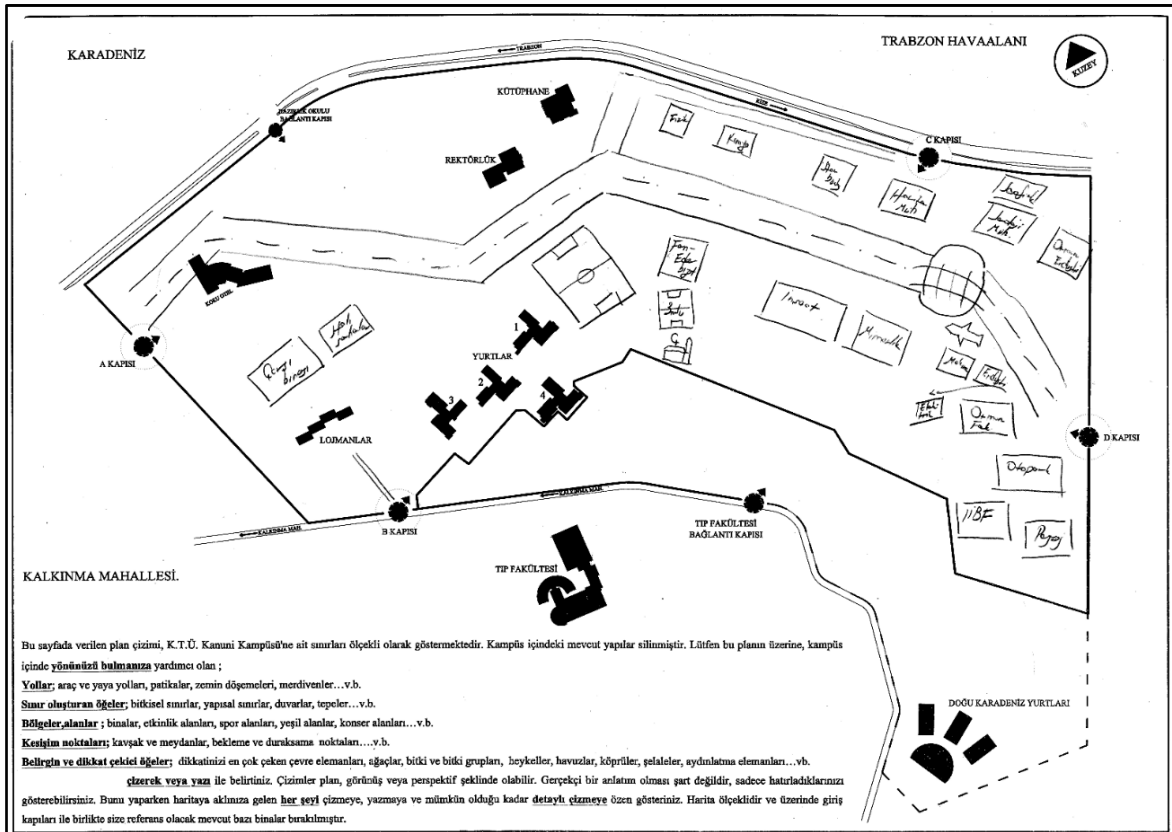
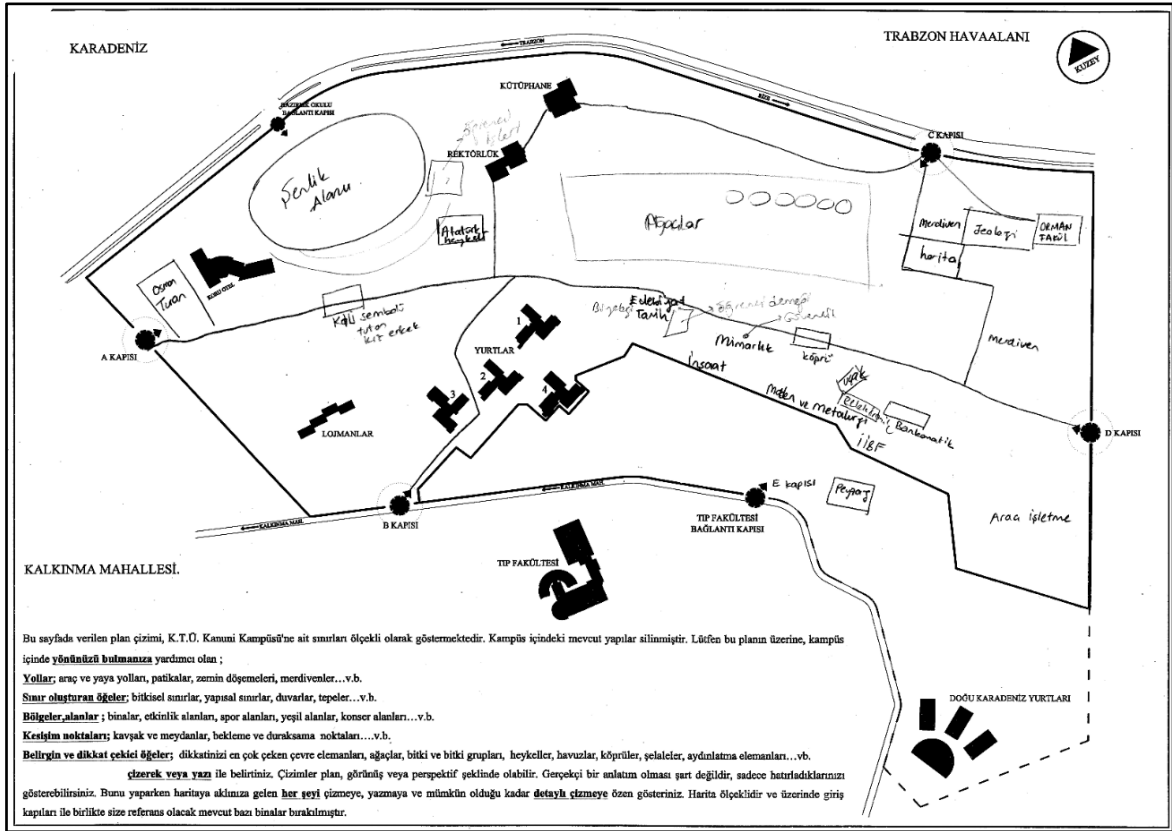
Ek 1' in devamı

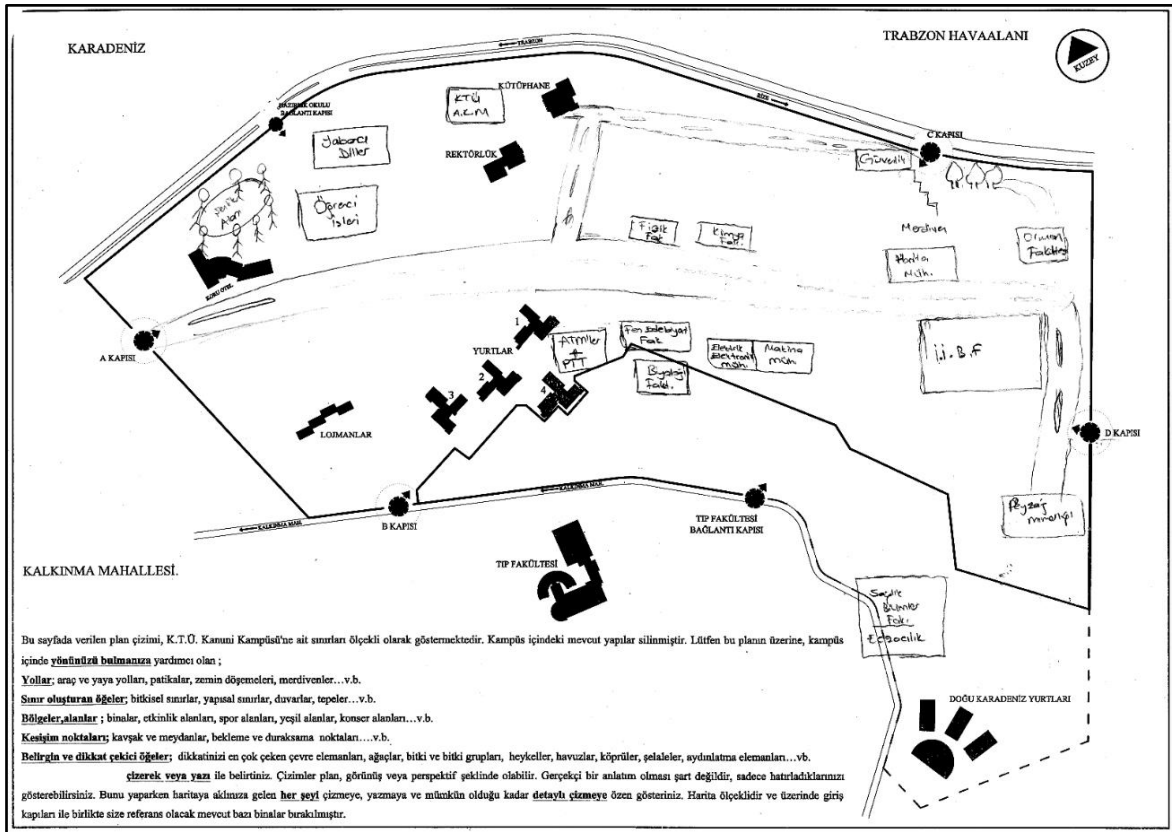
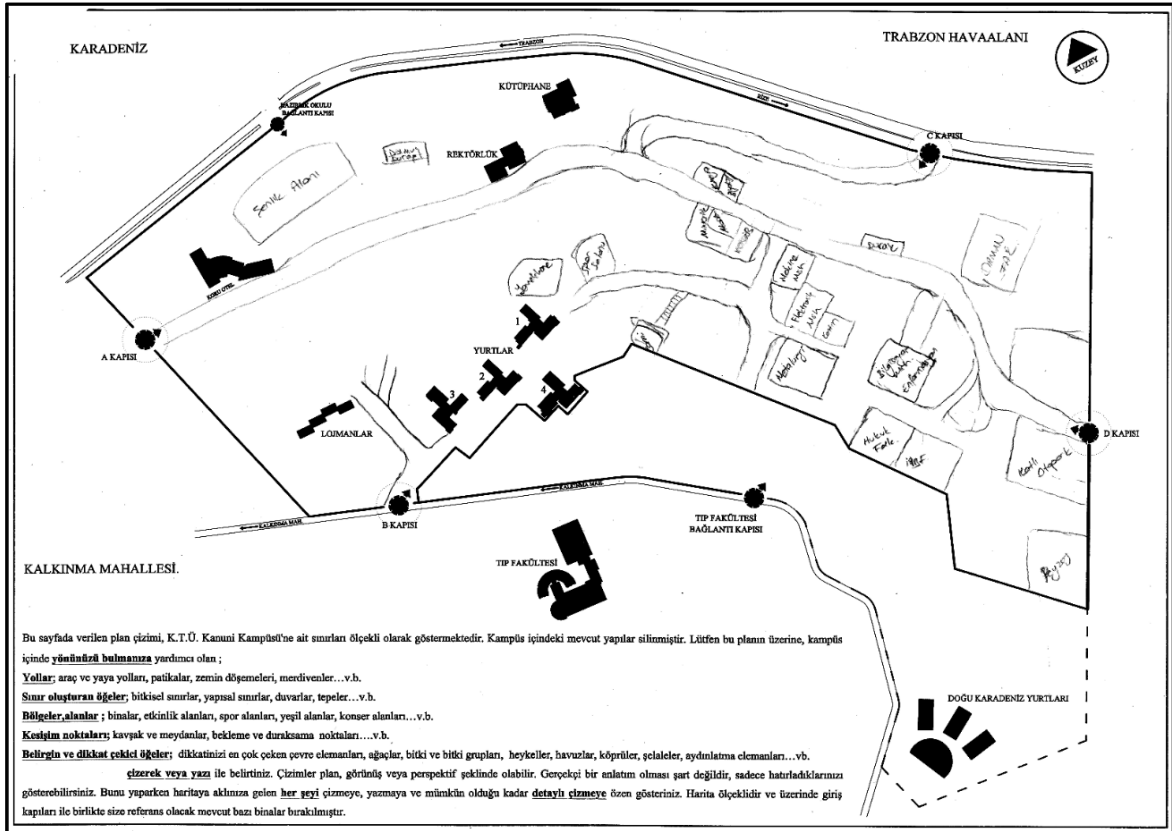
Ek 2. Biliş haritası testine göre örnek bilişsel haritalar

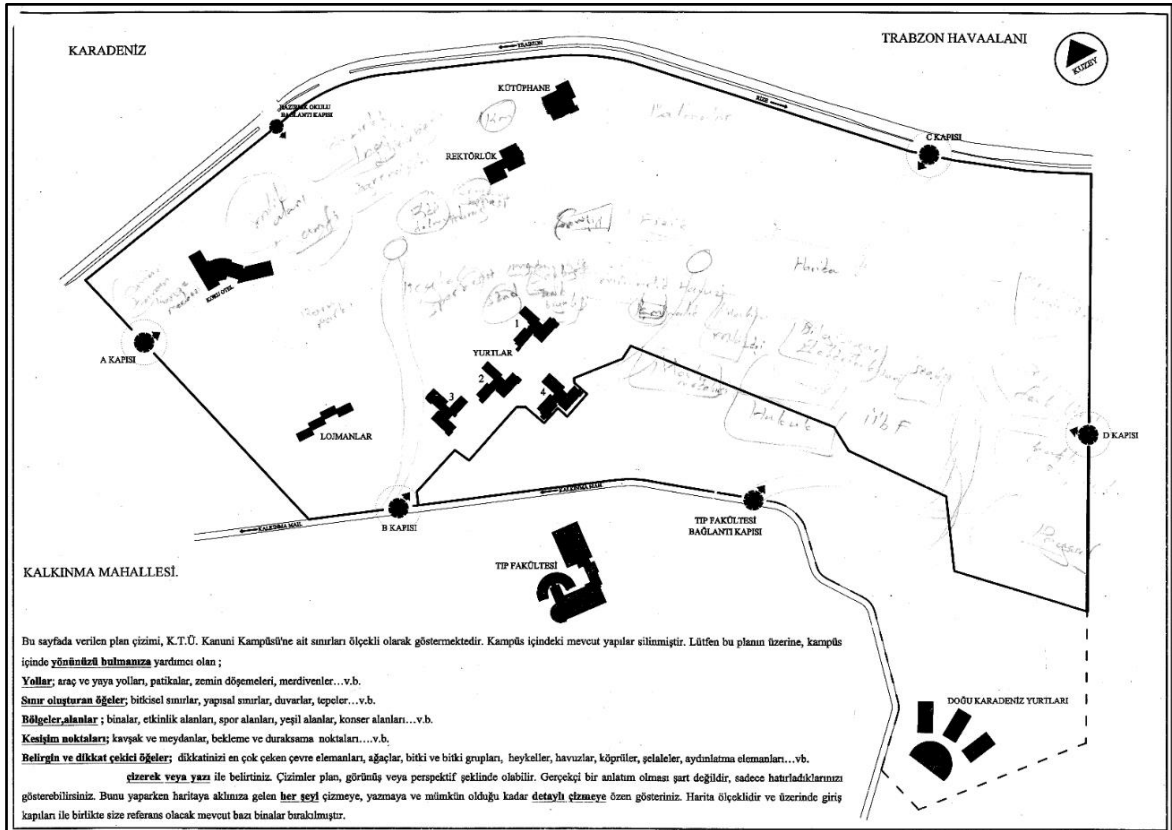
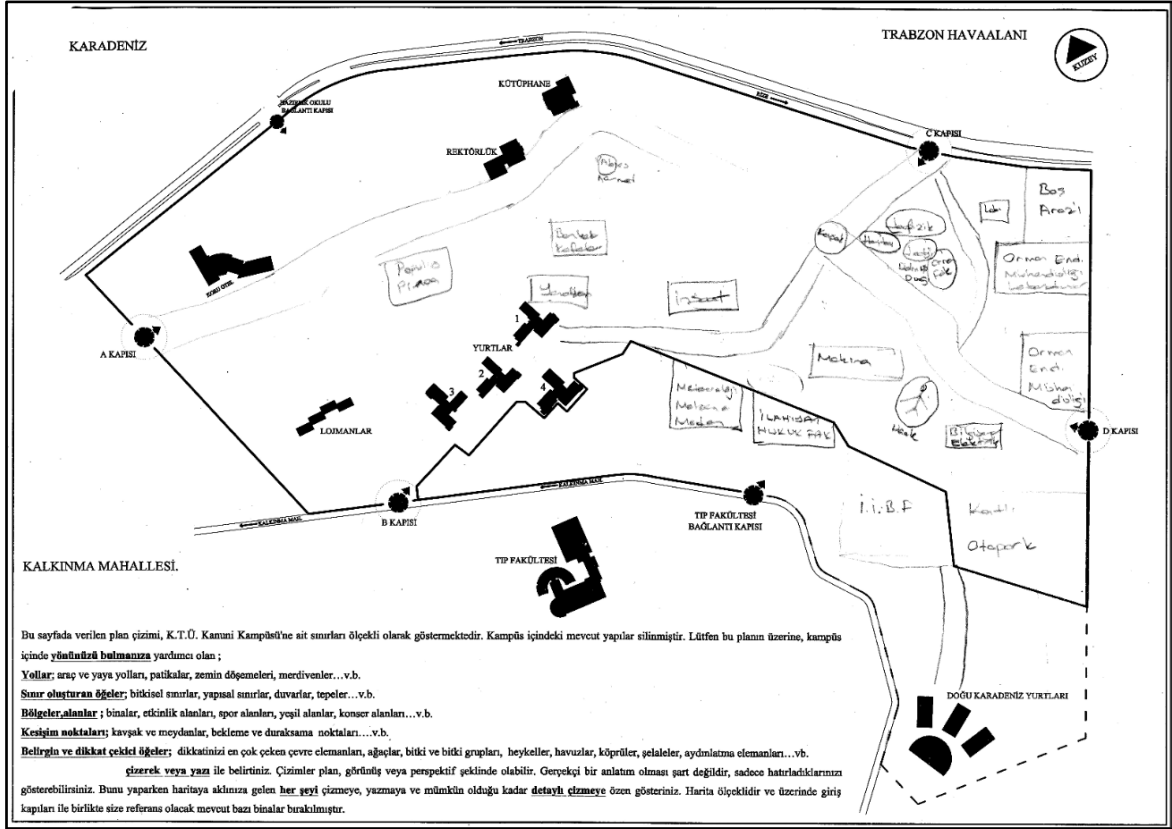
Ek 2' nin devamı

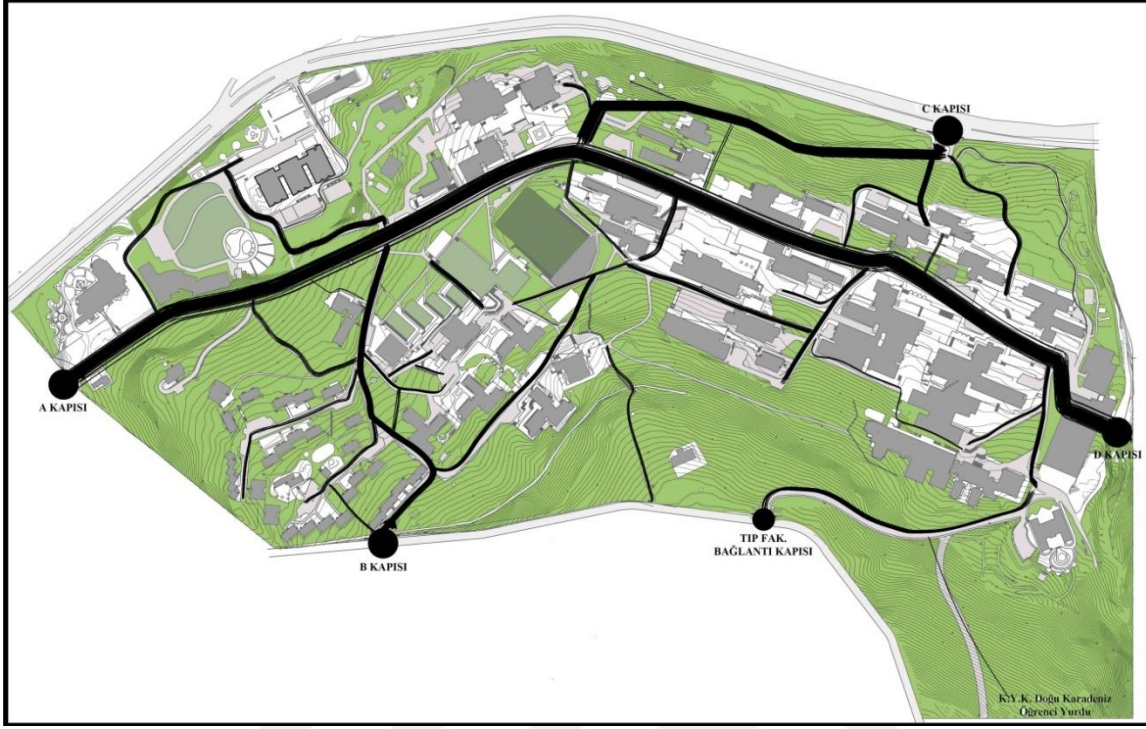
Ek 2' nin devamı

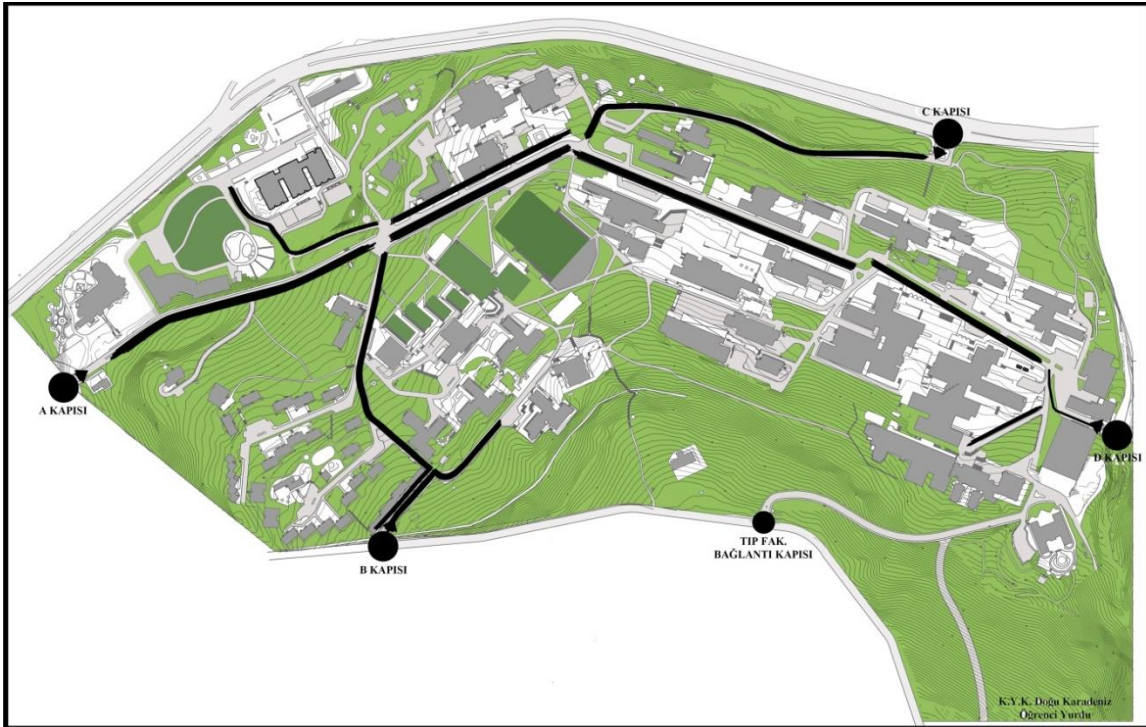
Ek 2' nin devamı

Ek 3. Biliş Haritalarının Üst Üste Çakıştırılmasına İlişkin Sonuçlar

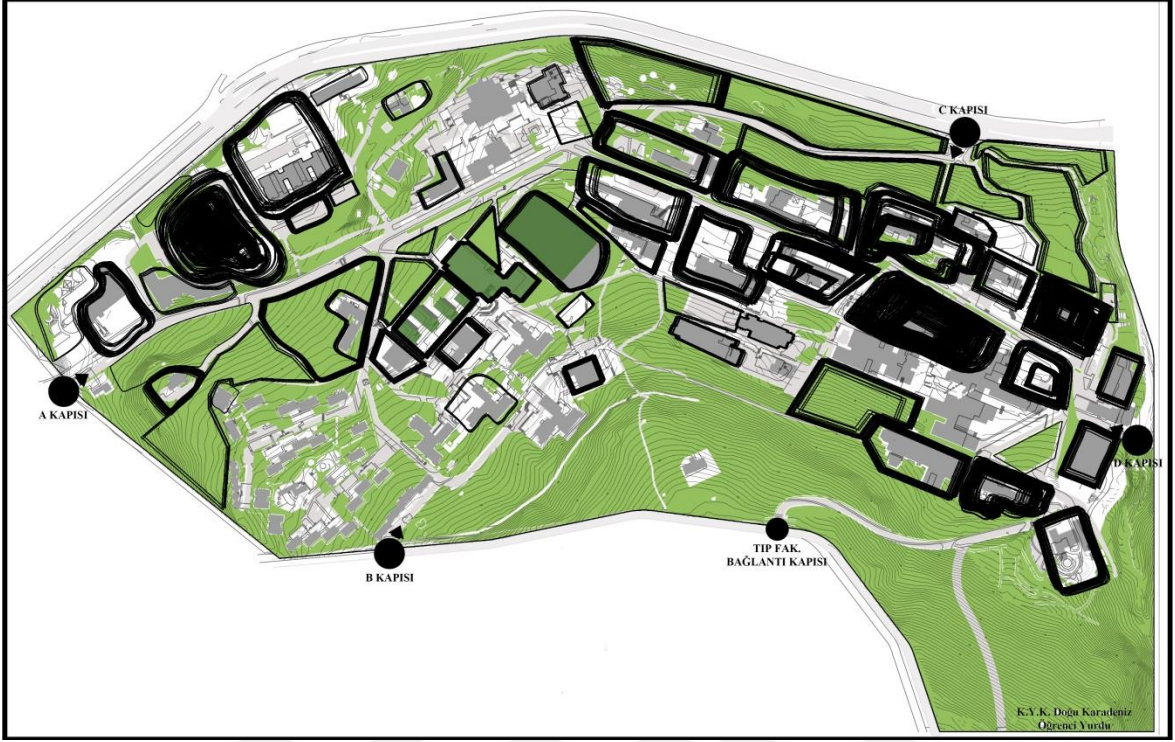

“Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan yolları çizersiniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan çizimlerin üst üste çakıştırması

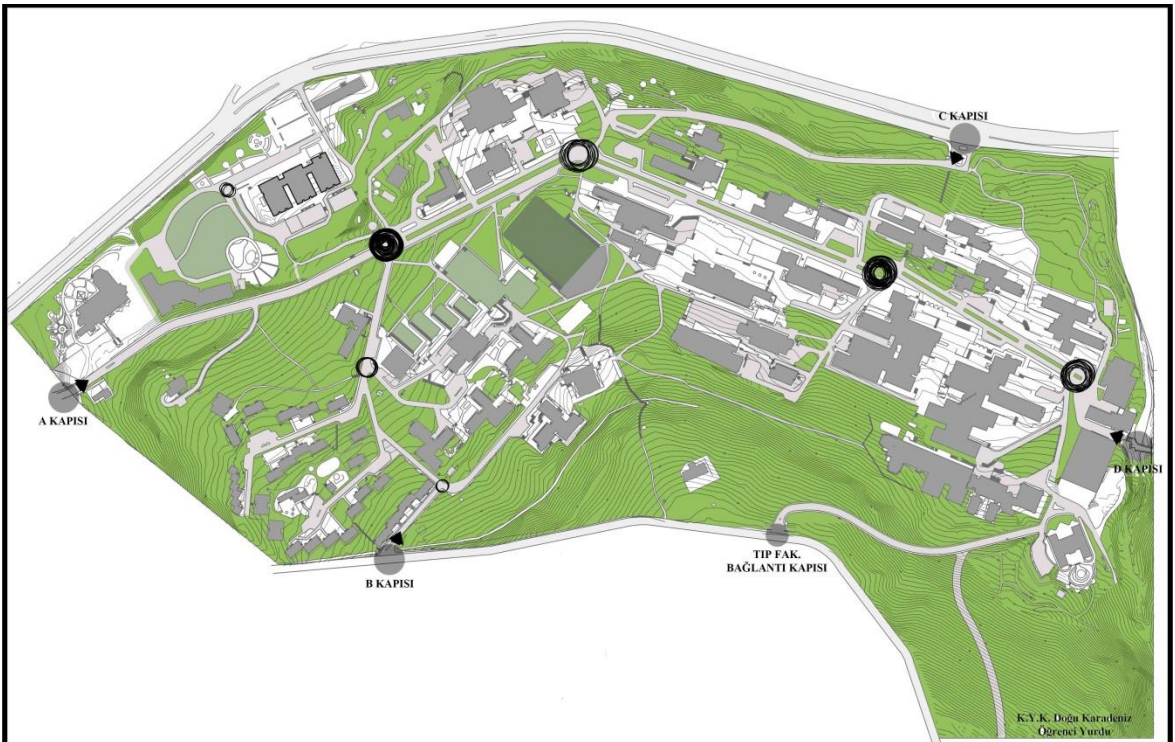

“Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan kenarları/sınırları çizersiniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan çizimlerin üst üste çakıştırması

Ek 3' ün devamı

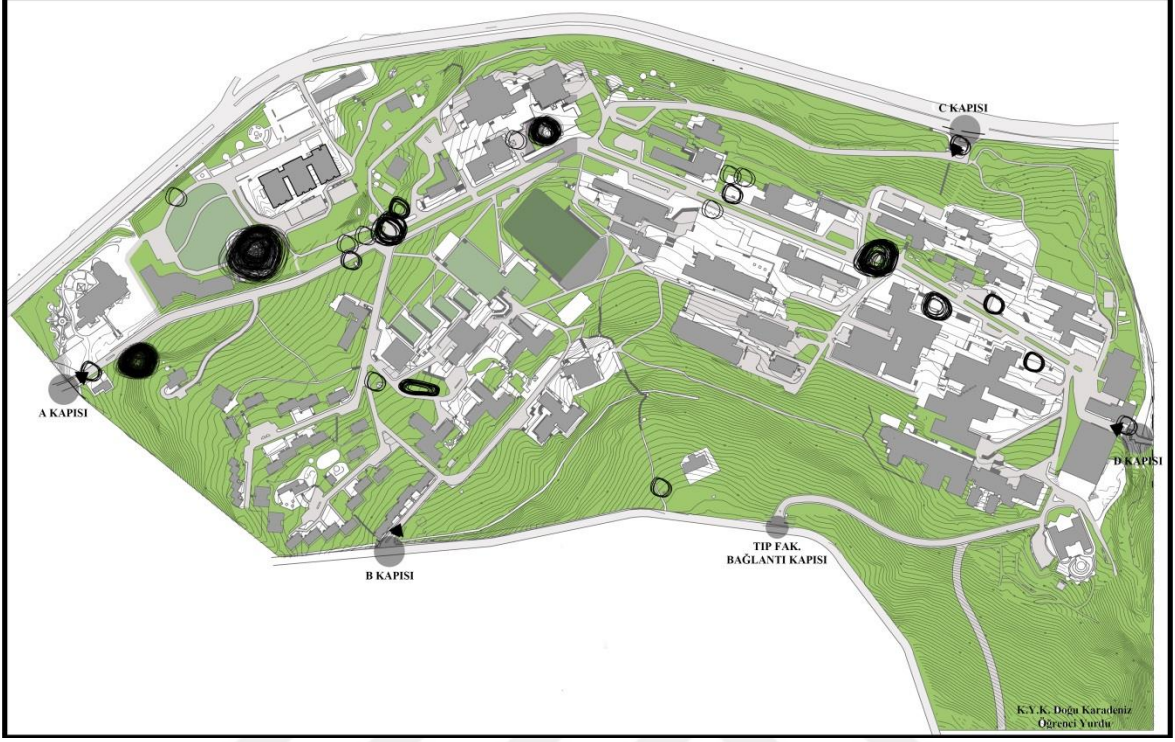

“Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan bölgeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan çizimlerin üst üste çakışması

“Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan düğüm noktalarını çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan çizimlerin üst üste çakışması

Ek 3' ün devamı

“Kampüs içerisinde yönünüzü bulmanıza yardımcı olan belirgin/dikkat çekici çevresel öğeleri çiziniz” ifadesine karşılık ortaya çıkan çizimlerin üst üste çakışması

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Tokat' da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Yalova' da yaptı. 2006 yılında başladığı K.T.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümündeki öğrenimini 2010 yılında tamamladı. Aynı yıl K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine devam etti.

Lisans eğitimi ardından K.T.Ü. Peyzaj Mimarlığı Bölümü bünyesinde alanına ilişkin çeşitli projelerde görev almış olup, iyi düzeyde İngilizce bilmektedir.

